

WE CAN Young campagne resultaatmeting

Eindrapportage en deelrapportages

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteur(s) Martijn Bool
Nada de Groot

Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is het landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Onze activiteiten zijn georganiseerd in vier actuele programma's: effectiviteit en vakmanschap, zelfredzaamheid, participatie, veiligheid en huiselijk/seksueel geweld.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

COLOFON

Auteur(s): Martijn Bool, Nada de Groot, Hanneke Mateman (vragenlijstgedeelte), Jeske van der Waerden (projectondersteuning)

Projectnummer: P2445

Datum: november 2015

© Movisie

Bestellen: www.movisie.nl

Dit rapport is tot stand gekomen met subsidie van het ministerie van OCW.

Inhoud

Eindrapportage WE CAN Young campagne resultaatmeting.....	1
Deelrapportage 1. Bereik en uitgevoerde activiteiten WE CAN Young campagne <i>Op basis van de monitor en andere bronnen.....</i>	47
Deelrapportage 2. Kwalitatief onderzoek naar de WE CAN Young campagne <i>Interviews en observaties.....</i>	69
Deelrapportage 3. Resultaten vragenlijstonderzoek: effecten en activiteiten WE CAN Young campagne.....	139
Deelrapportage 4. Leerpunten projectleiders WE CAN Young campagne <i>Inventarisatie van op basis van werkdocumenten.....</i>	192

WE CAN Young campagne resultaatmeting

Eindrapportage

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteur(s) Martijn Bool
Nada de Groot
Hanneke Mateman (vragenlijstgedeelte)

Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Inhoud

Samenvatting resultaatmeting WE CAN Young	3
Inleiding rapportage	6
1. Het onderzoek	8
Uitgangspunten WE CAN Young campagne	8
Theoretische modellen.....	11
Van theorie naar onderzoek van de campagne.....	13
2. Methodologie	14
3. Het bereik van WE CAN Young.....	17
4. Activiteiten	19
5. Effecten van WE CAN Young op changemakers en jongeren.....	23
Effecten - Vragenlijst.....	23
Ervaren effecten - interviews	26
6. Werkzame mechanismes	30
7. Conclusies en bespreking	37
Literatuur.....	44
Bijlage Begeleidingscommissie	45

Samenvatting resultaatmeting WE CAN Young

WE CAN Young is een *peer to peer* campagne gericht op het vergroten van de seksuele weerbaarheid van jongeren¹ en werd gefinancierd door het ministerie van OCW.

De campagne, die liep van mei 2012 tot eind 2014, is in 15 gemeenten uitgevoerd en werd door een landelijk campagne team van Movisie ondersteund. De resultaatmeting is gericht op deze periode. De campagne loopt nog door in 2016. De uitkomsten en aanbevelingen voortkomend uit deze resultaatmeting kunnen gebruikt worden om het vervolg vorm te geven en bij te dragen aan kwaliteitsverbetering en borging daarvan.

Binnen WCY gaan actieve jongeren (*changemakers*) aan de slag om de kennis en houding van andere jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld stapsgewijs te versterken. Hierin vormen peer educatie, peer activatie en peer mobilisatie de leidraad. Een onafhankelijk onderzoeksteam van Movisie onderzocht de resultaten van WE CAN Young .

Met deze resultaatmeting van de lokaal uitgevoerde activiteiten² is onderzocht in hoeverre de doelstellingen van de WE CAN Young campagne (WCY) behaald zijn en welke werkzame mechanismen hierbij een rol spelen. De rapportage beantwoordt de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is het bereik van WCY (aantal bereikte changemakers, jongeren en activiteiten)?
- Wat voor activiteiten zijn er uitgevoerd in het kader van WCY?
- Welke (ervaren) effecten heeft WCY op changemakers en jongeren?
- Wat zijn werkzame mechanismen van WCY?

De resultaatmeting is uitgevoerd met behulp van vragenlijsten en interviews onder changemakers en jongeren, observaties van activiteiten, een monitor bij lokale projectleiders en bestudering van werkverslagen van projectleiders.

Bereik

WCY heeft in de periode 2012-2014 een groot aantal changemakers en jongeren bereikt. Volgens de uitgezette monitor zijn meer dan 1.800 changemakers geïnstrueerd om activiteiten voor WCY uit te voeren. Er zijn meer dan 11.000 jongeren *live* bereikt met activiteiten. Daarnaast zijn naar schatting meer dan 90.000 jongeren via diverse social media bereikt.

Activiteiten

Changemakers en jongeren hebben in het kader van WCY een groot aantal (3.139) uiteenlopende activiteiten uitgevoerd (de changemakers) of daaraan deelgenomen (de jongeren). Deze variëren van ultrakorte acties zoals het uitdelen van flyers tot debatten, voorstellingen en uitgebreide voorlichtingsbijeenkomsten.

De activiteiten gaan grotendeels uit van de ideeën en capaciteiten van de changemakers zelf en zijn mede door hen ontwikkeld. Dat betekent dat vrijwel iedere activiteit uniek is qua vorm en inhoud. Ook de intensiteit en duur van een specifiek WCY 'traject' verschilt. Sommige changemakers zijn betrokken bij slechts een enkele activiteit, anderen aan een hele reeks activiteiten. Hetzelfde geldt voor de jongeren. Bij de jongeren is er wel vaker sprake van beperkte kortdurende trajecten gericht op educatie en minder vaak van intensieve trajecten dan bij de changemakers.

¹ In de praktijk varieerde de bereikte doelgroep tussen de 12 en 23 jaar.

² Het bereik en effecten van de landelijk uitgevoerde activiteiten zijn niet bij deze evaluatie betrokken.

De thema's die centraal staan in de activiteiten zijn: genderongelijkheid, grensoverschrijdend gedrag, grenzen stellen en respecteren, (gender) geweld en het bredere thema 'omgaan met seksualiteit'.

Effecten

De beoogde resultaten van WCY zijn kennis en bewustwording over de thema's grensoverschrijdend gedrag, seksueel weerbare attitude, genderongelijkheid en gendergeweld met als doel dat een jongere zich uiteindelijk weerbaar kan gedragen. Om het effect te bepalen zijn vragenlijsten afgenomen en interviews gehouden.

De respons op de vragenlijst was te laag om uitspraken te doen over de vraag of de campagne effect heeft gehad op de respondenten wat betreft verandering van attitudes en bewustzijn op basis van verschillende schalen. Uit zelfrapportage, of respondenten zelf veranderingen ervaren, blijkt echter dat 38% (1-meting) en 42 % (2-meting) van de changemakers vindt dat hun ideeën e/of gedrag verandert door WE CAN Young. Van de jongeren vindt bijna een derde (1-meting) tot iets minder dan de helft (2-meting) dat zij iets geleerd hebben van de campagne.

In de interviews geeft de meerderheid van de changemakers en jongeren aan dat ze naar hun eigen mening nieuwe kennis hebben opgedaan over de WCY onderwerpen. Ruim een derde van de changemakers en de helft van de jongeren neemt naar eigen mening veranderingen waar in hun houding of mening. Iets minder dan de helft van de jongeren en ongeveer een derde van de changemakers geeft aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden qua sociale invloed, wat wil zeggen dat zij WCY onderwerpen met andere mensen zijn gaan bespreken. Enkeligen geven aan dat ze nieuwe competenties hebben opgedaan en verwachten zich anders te gaan gedragen door WCY.

Werkzame mechanismen

- Intensieve, interactieve activiteiten met goede inhoudelijke informatieoverdracht en goede begeleiding waarin aandacht besteed wordt aan educatie, activatie en mobilisatie, zijn potentieel het meest succesvol.
- Changemakers en jongeren die gedurende langere tijd intensiever met WCY bezig zijn, ervaren meer effecten bij zichzelf op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit.
- Kortdurende eenmalige activiteiten komen relatief veel voor en zijn populair. Deze activiteiten zijn nuttig om de WCY thematiek onder de aandacht te brengen, qua effect op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit mag er niet te veel van verwacht worden.
- Activiteiten met een sterk inhoudelijke en educatieve insteek zoals voorlichting over seksueel grensoverschrijdend gedrag leveren meer kennis op dan een activiteit waarbij educatie bijzaak is, zoals bij het uitdelen van flyers.
- De jongeren onderschrijven de toegevoegde waarde van peer educatie: jongeren luisteren graag naar andere jongeren.
- Van belang is dat de educatie aansluit op het kennisniveau van jongeren en goed is afgestemd op hun ervaring en belevingswereld.
- Het actief aan de slag gaan met WCY onderwerpen vergeleken met passieve kennisoverdracht is van grote toegevoegde waarde. Jongeren vinden het leuk om iets te doen met de WCY onderwerpen in de vorm van spel, visuele uitingen, het voorbereiden van een debat etc. en de kennis wordt daardoor meer eigen gemaakt en verrijkt.
- Goed geïnstrueerde lokale projectleiders zijn cruciaal in de werving, educatie, activering en mobilisering van changemakers en jongeren. Het is de kunst om de juiste balans te vinden tussen sturing en vrijheid. Sturing is gericht op het aanreiken van de juiste basiskennis en materialen, doelen stellen en deelnemers te stimuleren om activiteiten te ondernemen. Vrijheid biedt jongeren

de gelegenheid om zelf aan de slag te gaan en iets te doen wat bij hun capaciteiten en interesses aansluit en zij leuk vinden.

- Samenwerking met de verschillende partners en aansluiting bij bestaande (school)projecten en methodes kunnen ervoor zorgen dat krachten gebundeld worden en er van elkaars kennis en expertise geprofiteerd wordt.
- Invulling van WCY verschilt van gemeente tot gemeente, per activiteit en per changemaker en jongere. Ook verschillen de doelen van de activiteiten. Wat daarin specifiek werkt, zal dan ook per situatie verschillen.

Aanbevelingen

- De WCY campagne richt zich nu op diverse thema's en heeft een brede doelstelling. Door de campagne toe te spitsen op een beperkter thema en doelstelling, kan meer richting worden gegeven aan de ondersteuning, kennis over werkzame mechanismen specifieker worden ingezet en doelgerichter gewerkt worden.
- De begeleiding en uitvoering van activiteiten kan verbeterd worden door het formuleren van doelstellingen op het niveau van activiteiten en deze te evalueren. Hierdoor kunnen activiteiten doelgerichter begeleid, uitgevoerd worden en geeft evaluatie feedback aan de projectleiders en changemakers over wat wel en niet werkt.
- Het is zinvol om gebruik te maken van beproefde bestaande (les) methoden die aansluiten op de doelstellingen van WCY.
- Het is raadzaam om gebruik te maken van de hiervoor vermelde kennis over werkzame mechanismes en wat hierover bekend is uit de literatuur. Draag deze actief over via de landelijke toolkit en werksessies met lokale projectleiders zodat zij deze ook weer bij de ondersteuning van changemakers kunnen inzetten.
- In de praktijk zien we dat kortdurende eenmalige activiteiten veel voorkomen. De aanbeveling is om deze uit te breiden met andere activiteiten zodat een combinatie van educatie en activatie ontstaat.
- Actieve verwerking draagt bij aan effect. Bied daarvoor de gelegenheid waarbij dieper ingegaan wordt op de thematiek en jongeren vragen kunnen stellen en ideeën kunnen uitwisselen.
- Onderzoek naar een dergelijke campagne vraagt om instrumenten die nauw aansluiten bij de betrokken jongeren, de uitgevoerde activiteiten en de thema's.

Inleiding rapportage

WE CAN Young is een peer to peer campagne gericht op het vergroten van de seksuele weerbaarheid van jongeren tussen de 14 en 18 jaar³ en werd gefinancierd door het ministerie van OCW. De campagne, die liep van mei 2012 tot eind 2014, is in 15 gemeenten uitgevoerd en werd door een landelijk campagneteam van Movisie ondersteund. Een onafhankelijk onderzoeksteam van Movisie onderzocht de resultaten van WE CAN Young tussen oktober 2012 en september 2015. De campagne loopt nog door in 2016. De uitkomsten en aanbevelingen voortkomend uit deze resultaatmeting kunnen gebruikt worden om het vervolg vorm te geven en bij te dragen aan kwaliteitsverbetering en borging daarvan.

Aanleiding

Het ministerie van OCW heeft de WE CAN Young campagne (WCY) gefinancierd omdat deze past binnen een van de hoofdthema's van het emancipatiebeleid, geweld tegen vrouwen.⁴ In de Hoofdlijnen brief van het ministerie staat dat 39% van alle Nederlandse vrouwen ooit slachtoffers is geweest van seksueel geweld en dat 84% van de meisjes tussen 15 en 25 jaar te maken heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag (tegenover 66% van de jongens). Het ministerie ziet 'Belangrijke oorzaken van huiselijk en seksueel geweld liggen in (economische) ongelijkheid en machtsverschillen tussen mannen en vrouwen en stereotiepe beelden over de rol van mannen en vrouwen. De oplossingen moeten daarom worden gezocht in een gezonde en gelijkwaardige verhouding tussen mannen en vrouwen.' De minister wil daar stevig op inzetten en 'een bijdrage leveren aan de (structurele) preventie van geweld in afhankelijkheidsrelaties'. Daarbij richt het beleid zich op het vergroten van de relationele en seksuele weerbaarheid van jongeren. De WE CAN Young campagne in 15 grote gemeenten is daarbij een van de preventieve maatregelen: 'Deze campagne biedt jongeren de kans om zelf acties te bedenken en uit te voeren, om zo te werken aan het eigen bewustzijn en de weerbaarheid tegen seksueel overschrijdend gedrag en geweld: van graffiti-wall tot een debatmiddag. WE CAN Young biedt jongeren de kans om anderen te inspireren.'

WE CAN Young in het kort

Binnen WCY gaan actieve jongeren (changemakers) aan de slag om de kennis en houding van andere jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld stapsgewijs te versterken. Hierin vormen peer educatie, peer activatie en peer mobilisatie de leidraad. Peer educatie houdt in dat leeftijdsgenoten aan andere jongeren informatie overdragen en dat zij bewustwording creëren bij deze jongeren. Met peer activatie gaan changemakers actief aan de slag gaan met de onderwerpen door diverse acties te bedenken voor andere jongeren. Met peer mobilisatie wordt het uitvoeren van de bedachte acties en het uitdragen van de achterliggende boodschap bedoeld (Pierik en Repetur, 2012). De bedoeling is dat dit proces zich voortzet en de bereikte jongeren ook changemakers worden. Lokale projectleiders begeleiden en stimuleren de changemakers in het proces van educatie, activatie en mobilisatie.

³ In de praktijk varieerde de bereikte doelgroep tussen de 12 en 23 jaar.

⁴ Ministerie van OCW (2013). Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013-2016 + bijlagen.

Beoogde doelen en resultaten van de campagne

Het beoogde resultaat van de WE CAN Young campagne is:

- Er zijn minimaal 16 lokale coalitiepartners (gemeenten, maar waarschijnlijk ook GGD'en, CJG's etc.).
- Het bereik van de campagne: er zijn 120 *changemakers* in de leeftijdscategorie 14-18 jaar betrokken bij WE CAN Young per lokale coalitiepartner (gemeente); in totaal gaat het om minimaal $16 \times 120 = 1920$ changemakers.
- De changemakers hebben (in meer of mindere mate) activiteiten ontplooid en/of er aan deelgenomen.
- Changemakers hebben meer kennis en bewustwording over gender geweld en gender ongelijkheid.
- Changemakers stellen zich seksueel en relationeel weerbaarder op dan bij de start van de WCY.
- De jongeren die door de changemakers worden bereikt hebben meer kennis over gender (on)gelijkheid, gender geweld en zijn relationeel en seksueel weerbaarder.

In de beoogde resultaten zijn geen streefgetallen opgenomen over het aantal te bereiken jongeren.

Leeswijzer

In deze samenvattende eindrapportage wordt verslag gedaan van de resultaatmeting van de WE CAN Young campagne. Deze is gebaseerd op verschillende deelonderzoeken die beschreven staan in afzonderlijke deelrapportages.

Deelrapportage 1 gaat over het bereik, de gevoerde activiteiten zoals dat uit de monitor, werkverslagen van de campagne en andere bronnen bekend is.

Deelrapportage 2 beschrijft de ervaren effecten van de campagne bij de jongeren en de *changemakers*, in kaart gebracht met de interviews en observaties.

Deelrapportage 3 rapporteert over de opzet en de resultaten van het vragenlijstonderzoek.

Deelrapportage 4 inventariseert leerpunten uit de werkdocumenten van lokale en landelijke projectleiders.

1. Het onderzoek

Om in beeld te krijgen in hoeverre en hoe de doelstellingen van WE CAN Young behaald zijn, heeft Movisie kwantitatief en kwalitatief onderzoek gedaan naar de effecten en werkzame mechanismes van WE CAN Young. Hiertoe zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd.

- Wat is het bereik van WE CAN Young? (aantal bereikte changemakers, jongeren en activiteiten)
- Wat voor activiteiten zijn er uitgevoerd in het kader van WE CAN Young?
- Wat zijn achtergrondkenmerken van changemakers en jongeren?⁵
- Welke (ervaren) effecten heeft WE CAN Young op changemakers en jongeren?
- Wat zijn werkzame mechanismen van WE CAN Young?

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de uitgangspunten van de WE CAN Young campagne. Vervolgens kijken we naar twee theoretische modellen die de uitgangspunten van de campagne in een breder kader plaatsen en de basis vormen voor het opstellen en analyseren van de vragenlijsten en de interviews en observaties.

Uitgangspunten WE CAN Young campagne

Thema's

WE CAN Young richt zich op de thema's seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Wat wordt hieronder verstaan?

In het projectplan van WE CAN Young wordt seksuele weerbaarheid gezien als controle en regie over de eigen seksualiteit. Hiermee wordt het vermogen bedoeld om keuzes te maken, wensen en grenzen te uiten en om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en de gevolgen daarvan (Meulmeester *et al.* in Pierik en Repetur, 2012). Grensoverschrijdend gedrag wordt binnen de WE CAN Young campagne gedefinieerd als 'seksueel gedrag dat over de grens van een van de betrokkenen gaat en waarbij een partner die geen seks wil wordt overgehaald, beïnvloed, gemanipuleerd, gechanteed of gedwongen. Het kan gaan om grensoverschrijdende seks met fysiek contact of zonder fysiek contact en varieert van ongewenste seksuele opmerkingen tot gedwongen penetratie' (Kuyper *et al.* 2009 in Pierik en Repetur, 2012). Vanuit dit oogpunt is voor het begrip seksuele weerbaarheid van belang om een onderscheid te maken tussen gezond seksueel gedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De WE CAN Young campagne heeft hiervoor het Vlaggensysteem geïncorporeerd.

Het Vlaggensysteem biedt een zestal criteria om seksueel gedrag van jongeren te kunnen duiden, namelijk wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, leeftijdsadequaat, contextadequaat en zelfrespect. Van grensoverschrijdend gedrag is sprake bij elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering ten aanzien van een jongere, in verbale, non-verbale of fysieke zin, waarbij aan een of meerdere van de zes criteria niet wordt voldaan (Frans & Franck, 2010). In het Vlaggensysteem wordt seksueel gedrag in een continuüm gezien. Seksueel gedrag wordt in vier categorieën ingedeeld, namelijk aanvaardbaar seksueel gedrag, licht seksueel grensoverschrijdend gedrag, ernstig grensoverschrijdend gedrag en zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag (Frans, E., Franck, T., 2010).

Binnen de WE CAN Young campagne wordt een relatie gelegd tussen grensoverschrijdend gedrag en seksualisering. In het projectplan wordt gerefereerd aan een onderzoek waaruit blijkt dat er een verband bestaat tussen seksualisering in de media en seksueel grensoverschrijdende attitudes en ervaringen (De Graaf *et al.* 2008 in Pierik en Repetur, 2012). Uit een aanvullend onderzoek blijkt dat jongeren veel gender stereotype opvattingen hebben op het gebied van seksualiteit en dat media deze opvattingen weerspiegelen en versterken (De Graaf *et al.* 2009 in Pierik en Repetur, 2012). In de WE CAN Young campagne is genderongelijkheid als thema opgenomen om jongeren te stimuleren om na

⁵ Enige achtergrondgegevens zijn in deelrapportage 3 van het vragenlijst onderzoek te vinden.

te denken over geseksualiseerde beelden in de media in relatie tot seksualiteit, schoonheidsidealen en genderrollen (Pierik en Repetur, 2012).

In de bijlage van het projectplan van de WE CAN Young campagne is te lezen dat structurele ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de maatschappij een belangrijke oorzaak is van geweld tegen vrouwen. Onder gendergeweld worden in het projectplan de volgende onderwerpen verstaan: huiselijk geweld, partnergeweld, incest, gedwongen prostitutie, meisjesbesnijdenis, gedwongen huwelijk, eerwraak, eengerelateerd geweld, seksuele intimidatie en 'date rape'. Uit deze omschrijving van gendergeweld komt ook een overlap naar voren met grensoverschrijdend gedrag. Seksuele intimidatie is bijvoorbeeld ook een vorm van grensoverschrijdend gedrag. Om verwarring te voorkomen, wordt in dit rapport het in het projectplan gemaakte onderscheid aangehouden.

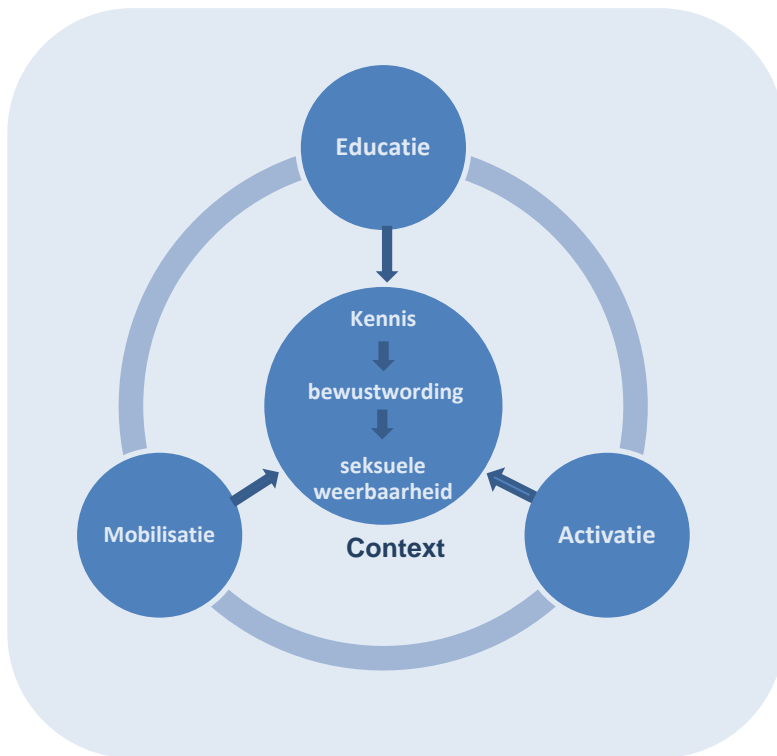
Visie op verandering van WE CAN Young

De WE CAN Young campagne is gebaseerd op de WE CAN campagne, een internationale campagne gericht op het uitbannen van geweld tegen vrouwen en genderongelijkheid. Volgens deze campagne is het herkennen, erkennen en benoemen van geweld tegen vrouwen een eerste stap in bewustzijn en verandering van gedrag. De campagne tracht mensen actief te mobiliseren om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en geweld in de omgeving. De achterliggende gedachte is dat als er voldoende individuen gezamenlijk voor verandering willen staan, er een kritische massa ontstaat die de samenleving beïnvloedt en verandert (Pierik en Repetur, 2012). In de WE CAN Young campagne komt dit principe tot uiting in een peer-to-peer aanpak waarbij jongeren (educatieve) activiteiten ontplooiën voor andere jongeren. De jongeren die zich committeren aan WE CAN Young om activiteiten te ondernemen worden *changemakers* genoemd. De jongeren die door de changemakers bereikt worden, noemen we kortweg jongeren.

Peer educatie, peer activatie en peer mobilisatie vormen gezamenlijk de leidraad binnen de WE CAN Young campagne om de kennis en houding van jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld stapsgewijs te versterken. Peer educatie houdt in dat leeftijdsgenoten aan andere jongeren informatie overdragen en dat zij bewustwording creëren bij deze jongeren. Peer activatie is het proces waarbij peer educators actief aan de slag gaan met de onderwerpen door acties te bedenken en voor te bereiden voor andere jongeren. Met peer mobilisatie wordt het uitvoeren van de bedachte acties, het uitdragen van de achterliggende boodschap en het werven van nieuwe peer educators (changemakers) (Pierik en Repetur, 2012). In de loop van de campagne blijkt, aldus de landelijke projectleiders, het begrip mobilisatie vooral gebruikt te worden om nieuwe changemakers te werven. Op dit punt komen we later terug in hoofdstuk 7.

Het idee achter het stapsgewijs versterken van de kennis en houding van jongeren is dat het tot uiteindelijk tot seksueel weerbaarder gedrag leidt. De WE CAN Young campagne maakt gebruik van de principes van het veranderingsmodel 'model of change'. Binnen dit model wordt verandering gezien als een 'doorlopend proces van bewustwording, reflectie, medestanders zoeken en in actie komen' (*ibid.*). Deze strategie van de WE CAN Young campagne is in figuur 1.1 weergegeven.

Figuur 1.1 Veronderstelde werkzame mechanismes en outcome WE CAN Young

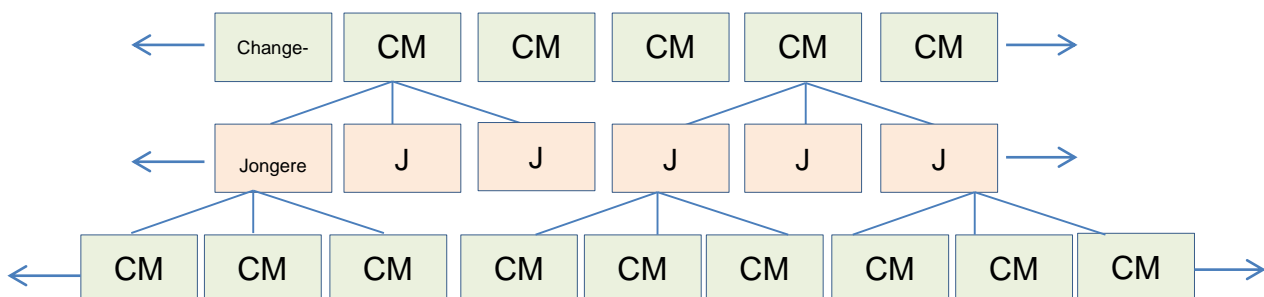
Definities changemakers en jongeren

In het kader van onderzoek hebben we de respondenten van de resultaatmeting als volgt gedefiniëerd.

Changemakers (CM) zijn degenen die zich, na wervingsactiviteiten, aanmelden voor een instructie of trainingsbijeenkomst die de lokale uitvoerder van de WE CAN Young campagne aanbiedt.

Jongeren zijn degenen die door activiteiten van een changemaker in aanraking komen met de WE CAN Young campagne.

Figuur 1.2 Relatie tussen changemakers en jongeren

De achterliggende idee van de campagne is dat deze jongeren zelf ook weer changemaker worden. Een voorbeeld: Een lokale projectleider gaat studenten van een sociaal culturele opleiding instrueren om klassikaal changemakers (CM'ers) te werven. Deze studenten kunnen als CM'er aangemerkt worden. De leerlingen in de klas krijgen activiteiten in het kader van WCY en kunnen als jongeren beschouwd worden. Tegelijkertijd worden zij geworven om CM'er te worden. Dat is een soort tweede lichting CM'ers (zie figuur 1.1). Als zij vervolgens aan een instructiebijeenkomst meedoen worden zij actieve CM'er in het kader van de campagne.⁶ Zij kunnen zich ook manifesteren als changemaker en dit kenbaar maken op de landelijke WCY site. En uiteraard kunnen zij zich in hun persoonlijke levenssfeer opstellen als changemaker.

Bij de uitvoering van het onderzoek bleek het onderscheid tussen changemakers en jongeren niet altijd even eenvoudig te bepalen. Op dit punt komen we terug in hoofdstuk 7.

Kenmerk van de WE CAN Young campagne

Kenmerkend aan de campagne is dat de precieze thema's en de manier waarop deze worden ingevuld en gepresenteerd, verschillen per activiteit en gemeente. Dit is afhankelijk van de invulling en vormgeving door de changemakers en van de begeleiding door de lokale projectleiders. Dat is anders dan bij veel vooraf gestructureerde campagnes en interventies in het sociale domein. Voor het onderzoek betekent dit dat het bereik en de wijze waarop dit bereik gerealiseerd wordt sterk uiteen kan lopen. Bijvoorbeeld of het bereik fysiek (live) is of via social media. Effecten kunnen daardoor ook uiteenlopen.

Theoretische modellen

Het ASE-model

In het projectplan van WE CAN Young wordt kort aangestipt hoe de campagne verandering wil bewerkstelligen op het gebied van relationele en seksuele weerbaarheid en genderongelijkheid en gendergeweld. Om verandering te kunnen onderzoeken en duiden is gebruik gemaakt van het ASE-model. Het ASE-model geeft inzicht in gedragsverandering. Volgens dit model is gedrag het beste te voorspellen uit de intentie. Deze intentie wordt beïnvloed door drie componenten, namelijk attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit (Fishbein en Azjen, 1980)⁷. Binnen dit model is intentie niet alleen een afhankelijke variabele, maar ook een onafhankelijke variabele. Dit betekent dat intentie het gevolg van de drie componenten is en tevens een verklarende factor (zie onder andere: Gemeente Rotterdam, 2011).

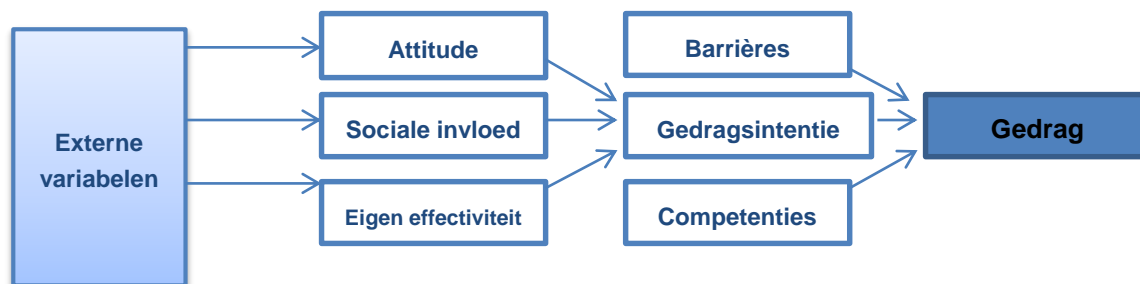
Een uitgebreide variant van het ASE-model komt van de gemeente Rotterdam et al.⁸. Barrières zijn de belemmeringen die iemand ervaart om de gedragsintentie om te zetten in feitelijk gedrag. Competenties zijn de vaardigheden die iemand nodig heeft om het gewenste gedrag te vertonen. Het uitbreiden van de competenties heeft bovendien een positieve invloed op eigen effectiviteit (*Ibid.*) (zie figuur 1.3).

⁶ Relevant voor het vragenlijst onderzoek: als zij al eerder als jongere aan het vragenlijstonderzoek mee hebben gedaan, gaan zij niet alsnog als CM'er aan het onderzoek deelnemen.

⁷ Zie voor literatuurverwijzingen de deelrapportage Interviews en observaties.

⁸ Dit zijn elementen vermeld in het Integrated Behavioral Model (Bartholomew et al., 2011).

Figuur 1.3 Het uitgebreide ASE model in Gemeente Rotterdam et al.

Kennis is in bovenstaand model afwezig, maar wordt in een ander sociaal cognitief model gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor gezond gedrag: het Information-Motivation-Behavioral Skills model (Fisher, Williams, Fisher, & Malloy, 1999). In dit model wordt er vanuit gegaan dat informatie samen met iemands motivatie (bestaande uit attitudes, sociale normen en risicoperceptie) en vaardigheden bepalen in hoeverre iemand gezond gedrag vertoont. Het ASE-model vormde de basis voor de opzet van de vragenlijsten en is gebruikt bij de analyse van de interviews en de observaties.

Model van seksuele interactie competentie

In het projectplan van de WE CAN Young campagne staat dat seksuele weerbaarheid gaat over controle en regie over je eigen seksualiteit. Het veranderingsmodel ('model of change') en het ASE-model geven inzicht in welke individuele karakteristieken van invloed zijn op seksuele weerbaarheid. Echter, seksuele weerbaarheid bestaat in relatie met andere sociale actoren. Een model dat zicht kan bieden op de invloed van interactie met anderen op seksuele weerbaarheid betreft het seksuele interactie-competentie model van Vanwesenbeeck *et al.* Dit model overstijgt het niveau van het individu en incorporeert sociale-seksuele ontwikkeling en contextuele en interactie factoren (Vanwesenbeeck *et al.*, 1999). Binnen dit model vormt seksuele interactie competentie (SIC) een sleutelbegrip. SIC wordt gezien als:

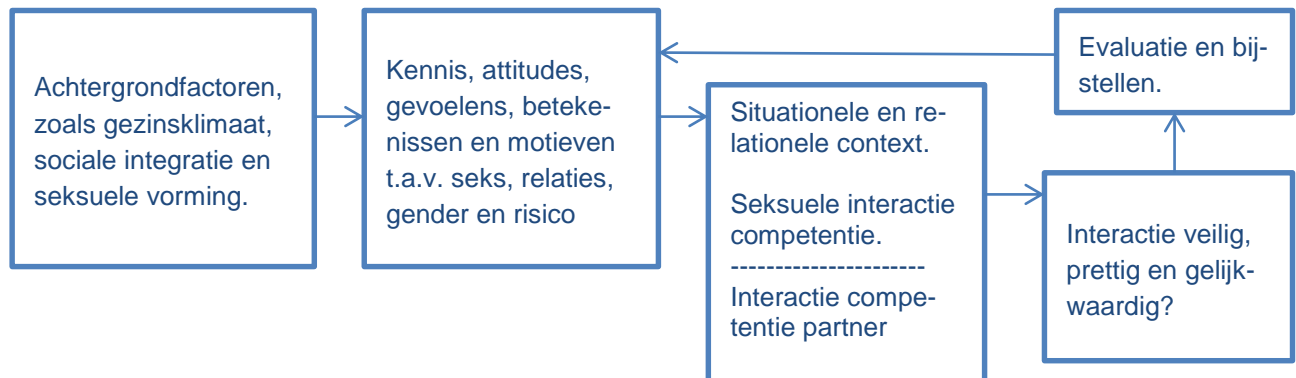
'een complex geheel aan (sociale) vaardigheden, gevoeligheden en strategieën die nodig zijn om een seksueel contact prettig, veilig en gelijkwaardig te maken. De mate van SIC bepaalt of in een bepaalde seksuele context de cognities, emoties en vaardigheden worden geactiveerd die nodig zijn voor gunstige uitkomsten van de seksuele interactie' (Vanwesenbeeck *et al.* in: De Graaf, Van Dijk en Wijsen, 2010).

Het draait om de vaardigheid om gelijktijdig persoonlijke doelen te behalen in sociale (seksuele) interactie en om een positieve relatie met anderen te behouden. Het resultaat is dat de doelen van beide partners gelijk vertegenwoordigd zijn (Vanwesenbeeck *et al.*, 1999). Wanneer het samenspel tussen de interactie competenties van partners niet zorgt voor een resultaat dat bij iemands persoonlijke doelen aansluit dan kunnen schema's, motieven en strategieën worden aangepast. Deze aanpassingen kunnen in toekomstige situaties tot nieuwe keuzes leiden (De Graaf, Van Dijk en Wijsen, 2010). Niet alle kenmerken van seksuele interactiecompetentie spelen een even grote rol bij verschillende interacties. Bij seksuele en relationele weerbaarheid is het onder andere belangrijk dat iemand in staat is om zijn wensen en grenzen aan te geven en de grenzen en wensen van een ander te kunnen respecteren.

De manier waarop SIC uitwerkt in seksuele interactie hangt af van seksuele scripts, betekenissen, gevoelens, motieven en kennis, attitudes ten aanzien van seks, relaties, gender, risico en preventie. De Graaf *et al.* wijzen erop dat het uitmaakt wat iemands motieven zijn om seks te hebben, wat seks voor hem en haar betekent en hoe hij of zij denkt over mannen en vrouwenrollen en seksuele risico's (De

Graaf, 2013). Binnen dit onderzoek zullen deze factoren waar mogelijk worden meegenomen (zie figuur 1.4).

Figuur 1.4 Model van seksuele interactie competentie (Vanwesenbeeck et al., 1999)

Van theorie naar onderzoek van de campagne

Veranderingen in het feitelijk gedrag van jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid zijn lastig te onderzoeken. De uitgangspunten van de WE CAN Young campagne, het ASE- en SIC-model bieden aanknopingspunten om effecten en de werkzame mechanismes van de campagne te onderzoeken. In het onderzoek is in de eerste plaats gekeken naar (beoogde) effecten op de attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit, competenties, bewustzijn/kennis ten aanzien van seksuele weerbaarheid (grenzen, wensen en grensoverschrijdend gedrag) genderongelijkheid en gendergeweld. Deze zijn in het kwantitatieve onderzoek geoperationaliseerd in enquêtevragen en kwalitatief onderzocht door middel van semigestructureerde interviewvragen aan changemakers en jongeren over ervaren effecten (dat wil zeggen wat zij zelf ervaren aan effecten) (zie voor de vragenlijsten de bijlagen in de deelrapportages). Tijdens de analyse zijn de data tegen het licht gehouden van de theorie om deze te duiden (zie deelrapportages 2 en 3 voor een uitgebreide toelichting). Werkzame mechanismen zijn onderzocht door observaties van campagneactiviteiten en door projectleiders, changemakers en jongeren te vragen naar ervaren succesfactoren en de wijze waarop effecten volgens henzelf tot stand komen.

In de analyse is gekeken naar veronderstelde werkzame mechanismes zoals deze naar voren komen uit de uitgangspunten van de WE CAN Young campagne in het projectplan.

2. Methodologie

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn op verschillende manieren data verzameld. Informatie over het aantal deelnemers en type activiteiten is verzameld met een periodieke monitor onder lokale projectleiders. Het online bereik en online activiteiten zijn in kaart gebracht door data te verzamelen via de WE CAN Young website en social media. Data over de effecten en door henzelf ervaren effecten zijn verzameld door middel van vragenlijsten en data over ervaren effecten en werkzame mechanismen door middel van interviews onder changemakers en jongeren en observaties van WE CAN Young activiteiten.

In verband met tegenvallende respons op de vragenlijsten en interviews hebben we in overleg met de opdrachtgever extra data verzameld. Dit waren de observaties van activiteiten en analyse van notulen van werkateliers en rapportages van landelijke en lokale projectleiders of gemeenten om informatie te achterhalen over bereik, activiteiten en werkzame mechanismen.

Monitor onder lokale projectleiders

Met een periodieke monitor is per gemeente informatie opgevraagd over het aantal changemakers dat een training of instructie van de lokale projectleiders heeft gevolgd bij de start van activiteiten en het type activiteiten die de changemakers hebben uitgevoerd.

De opzet van de monitor was dat per gemeente de lokale projectleiders per twee maanden gegevens zouden aanleveren. De beoogde frequentie bleek in de praktijk te hoog en hebben we vervolgens verlaagd. Van de 15 gemeenten die een WE CAN Young campagne voerden hebben er 13 gegevens via de monitor aangeleverd. De gegevens zijn echter nog minder vaak dan de verlaagde frequentie opgestuurd en niet alle gemeenten hebben tot het einde van de campagne gegevens aangeleverd. Dit ondanks herhaalde herinneringen en verzoeken per mail en per telefoon. Dat betekent dat de monitor gegevens van de gemeenten waarschijnlijk onderschattingen zijn.

Vragenlijsten

Door middel van het afnemen van vragenlijsten onder deelnemende changemakers en jongeren is onderzoek gedaan naar effecten en uitgevoerde activiteiten. Dit deelonderzoek bestond uit een 0-meting en twee vervolgmetingen respectievelijk 3 en 6 maanden na de 0-meting. De 0-meting van de changemakers vond plaats voorafgaand of bij de start van een instructie als changemaker. De 0-meting bij jongeren vond plaats bij aanvang van een activiteit van de changemakers.

Vragen en constructen

De vragenlijsten bestonden uit circa 40 vragen en bevatten de volgende onderdelen:

- Achtergrond kenmerken respondenten
- Uitgevoerde activiteiten of ervaring daarmee
- Items over ervaring, attitude en bewustzijn ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) en genderongelijkheid.
- Vragen over ervaren effecten (in 1-meting en 2-meting)

Met de vragenlijst is specifiek gekeken naar effecten van WE CAN Young op de seksuele weerbaarheid van jongeren en changemakers. Daartoe zijn tien constructen ontwikkeld. Aan de basis hiervan

stond het ASE-model, aangevuld met het model van seksuele interactie competentie van Vanwesenbeeck et al.(1999) en bestaande vragenlijsten over het thema van TNO/Movisie en Maastricht University/Rutgers WPF⁹.

De constructen:

- persoonlijke ervaring met ongewenst seksueel gedrag (onderscheid pleger, slachtoffer)
- attitude ten opzichte van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG): onderscheid zelf pleger, zelf slachtoffer)
- attitude ten opzichte van SGG (typering pleger, slachtoffer)
- attitude ten opzichte van gender (verschillen)
- ervaren sociale norm SGG (onderscheid zelf pleger, zelf slachtoffer)
- attitude 'stoppen mag altijd'
- eigen effectiviteit SGG (ten aanzien van intentie onderscheid grenzen respecteren en bewaken)
- eigen effectiviteit wensen, grenzen
- bewustzijn over eigen wensen en grenzen
- bewustzijn over eigen wensen en grenzen in een relatie

Dataverzameling en respons

De respondenten zijn geworven met hulp van lokale projectleiders die de vragenlijst van de 0-meting onder zoveel mogelijk changemakers en jongeren hebben verspreid (niet aselekt). De vervolgvragenlijsten werden automatisch per e-mail verstuurd. De respons van de changemakers was bij 0-meting: N=508, bij de 1-meting: N=118 en bij de 2-meting: N=72. De respons bij de jongeren was respectievelijk N=343, N=49 en N=30. Ondanks verschillende inspanningen via de lokale projectleiders om op de vragenlijsten te attenderen, het op verzoek verstrekken van papieren vragenlijsten en het herhaaldelijk uitnodigen van respondenten voor de vervolgmetingen via e-mail en sms, viel de respons van de 1-meting en 2-meting tegen. Bij analyse van de respons bleek dat de respondenten beperkt gereageerd hebben op de toegestuurde vragenlijsten; het ging niet zozeer om uitval tijdens het invullen.

Door een technische bug in het surveyprogramma is een deel van de vragen van de changemakers 1-meting en 2-meting helaas niet ingevuld. Het gaat hierbij om respectievelijk 68 en 42 respondenten die hierdoor de vragen over de constructen niet hebben kunnen invullen.

Analyse

Om uitspraken te doen over effecten is gekeken naar veranderingen op de schalen op verschillende meetmomenten. Bij de schalen zijn eerst factor- en betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd. De respons was te laag om significantietoetsen te doen. Daarnaast is gekeken naar de antwoorden op de vragen over ervaren effecten.

Een uitgebreide methodologische verantwoording van is te vinden in deelrapportage 3 over het vragenlijstonderzoek.

Interviews changemakers en jongeren

Door middel van telefonische interviews is onder 17 changemakers en 12 jongeren onderzoek gedaan naar de door hen ervaren effecten en werkzame mechanismes van WE CAN Young. Aan de hand van

⁹ TNO/Movisie (2013). Kikid lesprogramma Benzies en Batchies. Leiden/Utrecht: TNO/Movisie.

Pletzers, J., Massar, K., Cense, M. (2013) Can you fix it (vragenlijst). Maastricht Utrecht: Maastricht University/Rutgers WPF (ter beschikking gesteld)

WPF/ Rutgers WPF & SOA Aids Nederland (2012). Maak seks lekker duidelijk: Rutgers WPF/SOA Aids Nederland: Utrecht/Amsterdam.

een semi-gestructureerde vragenlijst is changemakers en jongeren gevraagd wat volgens hen zelf de effecten en werkzame mechanismen en succesfactoren zijn.

De interviews zijn opgenomen, getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van data-analyseprogramma MAXQDA.

In de analyse is in de eerste plaats gekeken naar beoogde effecten die voortvloeien uit de aanpak en doelstellingen van WE CAN Young. Het gaat hierbij om de door hen ervaren effecten op het gebied van kennis, attitudes en eigen effectiviteit ten aanzien van de WCY thema's: seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Op de tweede plaats is gekeken naar onverwachte of onvoorziene effecten die genoemd worden door changemakers en jongeren. Ten slotte is gekeken naar uitspraken van jongeren over hoe de effecten bij hen tot stand zijn gekomen en ervaren succesfactoren. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in deelrapportage 2 over de interviews en observaties.

Observaties

Er zijn 10 verschillende WE CAN Young activiteiten geobserveerd, variërend van een grootschalig debat voor jongeren tot een kleinschalige voorlichtingsbijeenkomst voor changemakers. Hierbij is gebruik gemaakt van een observatiematrix. Tijdens de observaties is gekeken naar algemene aspecten, zoals de samenstelling van de groep deelnemers, locatie en de kenmerken van de changemakers of jongeren. Daarnaast is gekeken naar de vorm van de activiteiten, waaronder de werkvorm en opbouw, interactie en het taalgebruik. Ook is er inhoudelijk naar de observaties gekeken, waarbij onder andere gelet is op de sfeer, de veiligheid, de inbreng van de jongeren en veranderingen in meningen en gedrag. Ten slotte is gekeken naar de rol van de begeleiders. De observaties worden gebruikt om de gegevens uit de interviews over werkzame mechanismes van WCY aan te vullen. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in deelrapportage 2 over de interviews en observaties.

Online data

Om de activiteiten op social media die de lokale projecten gerealiseerd hebben in kaart te brengen, hebben wij gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Dat zijn de gegevens die direct via deze media zelf beschikbaar zijn (zoals het aantal vrienden of volgers bij Facebook pagina's) of het aantal views bij Youtube. Daarbij is ook gebruik gemaakt van wat er op de landelijke WCY website staat over de lokale projecten en is gebruik gemaakt van de rapportages van gemeenten ten behoeve van het ministerie van OCW.

Informatie uit werkateliers en rapportages projectleiders

Het landelijke campagneteam bij Movisie heeft de lokale projectleiders ondersteund met werkateliers en individuele, bilaterale overleggen. Van deze werkzaamheden zijn verslagen en werkaantekeningen. Dit materiaal hebben wij geanalyseerd op leerpunten zoals die door de lokale of landelijke projectleiders zijn vermeld.

3. Het bereik van WE CAN Young

In dit hoofdstuk bespreken we het bereik van de WE CAN Young campagne. Hieronder verstaan we het aantal changemakers dat actief geworden is en het aantal jongeren dat fysiek en online bereikt is met een WCY activiteit. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van het bereik zijn uiteenlopende bronnen geraadpleegd: de landelijke website van de campagne, de monitor, rapportages van gemeenten en social media. Die verschillende bronnen, leveren verschillende indicatieve cijfers op over het bereik. Het totaal aantal changemakers varieert van 860 tot 2914 en het aantal jongeren van 11.297 tot 11.857. Een conservatieve schatting van het potentiële bereik via social media komt uit op 85.000 personen. De streefcijfers zijn hiermee ruimschoots behaald.

Aantal deelnemende changemakers en bereikte jongeren

In tabel 3.1 zijn de cijfers over het bereik afkomstig van de website, monitor en rapporten van gemeenten, naast elkaar gezet. Uit de monitor van Movisie blijkt dat er 15 gemeenten meedoen waarvan er 13 via de monitor gerapporteerd hebben. Daaruit blijkt dat er 1.829 changemakers een instructie of training hebben bijgewoond. Dit zijn minimale aantallen omdat niet alle gemeenten over de gehele periode hebben gerapporteerd. Uit 11 afzonderlijke rapportages van gemeenten aan het ministerie van OCW komen cijfers van 860 – 1.163 of meer changemakers. Op de landelijke website www.wecanyoung.nl zijn 2.914 personen als changemakers aangemeld. Dit aantal is hoger dan de cijfers uit de monitor omdat informatie uit alle gemeenten daarin samenkomt. En omdat door changemakers bereikte jongeren zich op een later tijdstip als changemaker hebben kunnen aanmelden.

Uit de acht hierover beschikbare rapportages blijkt dat een aantal van ruim 11.000 jongeren fysiek bereikt is. Dit aantal zal in werkelijkheid waarschijnlijk hoger liggen aangezien de andere zeven gemeenten geengegevens hebben verstrekt en deze informatie dus ontbreekt.

Tabel 3.1 Bereik van changemakers en jongeren

15 deelnemende steden	Aantal changemakers via landelijke website WCY, volgens activiteitenverslag Movisie	Aantal changemakers volgens monitor Resultaatmeting	Aantal actieve changemakers uit rapportages gemeenten	Aantal bereikte jongeren uit rapportages gemeenten
Totaal	2.914	1.829	860 – 1.163	11.297- 11.857

Toelichting op de tabel: De rapportages laten verschillende schattingen zien.

Bereik van lokale social media

Om inzicht te krijgen in het online bereik van WE CAN Young is gekeken naar lokale activiteiten en bereik daarvan op Facebook, Twitter en Youtube. In 14 gemeenten is een WE CAN Young Facebook of webpagina beheerd, waarop verschillende berichten, foto's en filmpjes werden geplaatst. In rapportages van de gemeenten wordt melding gemaakt van 2.493 vrienden of volgers bij 14 gemeenten. Wij vonden bij 9 van de 14 gemeenten die we in juli 2015 konden raadplegen nog steeds 1.802 volgers. Een volger van WCY in de leeftijd van 14 tot en met 19 jaar heeft gemiddeld 47 vrienden. Er vanuit gaande dat deze volgers af en toe berichten van WE CAN Young delen of liken, betekent dit

dat er met 1.802 volgers, potentieel meer dan 85.000 personen, vooral jongeren, bereikt konden worden. In hoeverre deze jongeren ook daadwerkelijk berichten hebben gelezen of bijvoorbeeld filmpjes hebben bekeken is niet na te gaan.

Van de 15 gemeenten zijn er 13 actief op Twitter geweest met in totaal 535 volgers. Youtube is door 14 gemeenten gebruikt als kanaal om eigen video filmpjes in het kader van WE CAN Young te verspreiden. Youtube video's zijn meer dan 5.900 keer bekeken.

Verschillen in cijfers verklaard

De gepresenteerde cijfers zijn indicatief, dit blijkt onder meer uit de grote verschillen in aantallen tussen de verschillende bronnen. Voor die verschillen zijn diverse verklaringen mogelijk. In de eerste plaats zijn niet alle bronnen even compleet en mogelijk niet altijd zorgvuldig of correct ingevuld. Zo is de monitor door 13 van de 15 gemeenten ingevuld en niet door alle gemeenten tot het einde toe. Daarnaast waren er slechts acht rapportages beschikbaar van gemeenten met cijfers over het bereik van jongeren en 11 over het bereik changemakers. De aantallen uit deze bronnen zullen waarschijnlijk lager zijn dan de werkelijke aantallen. Ook kunnen de verschillende cijfers mede te wijten zijn aan de fluïde definities van wie changemaker of jongere is. Een jongere die peer educatie heeft gekregen en als zodanig geteld is in een rapport van de gemeente, kan zich vervolgens zelf ook hebben aangemeld als changemaker op de website. Ten slotte kan het ook zo zijn dat deelnemende changemakers zich juist niet hebben ingeschreven via de website omdat zij anoniem wilden blijven of geen meerwaarde zagen in deze inschrijving.

4. Activiteiten

Om zicht te krijgen op de activiteiten van WE CAN Young is door middel van de monitor, vragenlijst en interviews geïnterviewd wat voor activiteiten changemakers en jongeren hebben meegemaakt en ontplooid. In dit hoofdstuk bespreken we het aantal activiteiten dat is ondernomen door changemakers, de thema's en de aard van de activiteiten en verschillende typen trajecten..

Aantal activiteiten en thema's

Uit de monitor onder projectleiders blijkt dat de 1.829 changemakers 3.139 acties hebben uitgevoerd. Deze zijn evenveel op het thema seksuele en relationele weerbaarheid gericht als op het thema genderongelijkheid & geseksualiseerde samenleving.

Type activiteiten

In de interviews is ook gevraagd naar de activiteiten van changemakers en jongeren. De activiteiten van de geïnterviewde respondenten variëren van informatiebijeenkomsten en trainingen, tot het bijwonen van een voorstelling, het maken van posters en beeldverhalen tot het uitdelen of ontvangen van flyers. De activiteiten die de changemakers veelal in groepsverband voorbereiden en uitvoeren sluiten qua thematiek aan op de WE CAN Young onderwerpen. Verder zijn zij grotendeels gebaseerd op de ideeën en capaciteiten van de changemakers zelf en sluiten deze aan bij hun interesses en talenten. In de activiteiten lopen elementen van educatie, activatie en mobilisatie vaak door elkaar heen. In tabel 4.1 en 4.2 staat een overzicht van de verschillende activiteiten die genoemd zijn in de interviews. Om een beeld te schetsen zijn hieronder enkele van deze activiteiten kort beschreven.

Voorlichting Loverboys - Peer educatie en mobilisatie (changemakers) en educatie (jongeren)

Twee changemakers van 19 en 22 jaar geven in een schoolklas een voorlichting over Loverboys aan brugklassers.

De voorlichting vindt plaats gedurende schooltijd en wordt vormgegeven met behulp van een PowerPoint. De changemakers beginnen de voorlichting met een korte introductie. Ze vertellen welke onderwerpen aan bod zullen komen en zeggen kort wat over de spelregels: hand opsteken, naar elkaar luisteren et cetera. De changemakers peilen de kennis van de jongeren over loverboys. Daarna begint de presentatie waarin ze uitleggen wat loverboys zijn en hoe ze te werk gaan. De ene changemaker neemt het woord terwijl de ander op een whiteboard kenmerken opschrijft rondom het woord 'loverboy'.

Vervolgens wordt een filmfragment vertoond waarin een slachtoffer van een loverboy aan het woord komt. De video wordt gevolgd door stellingen over loverboys. Er ontstaat wat chaos, de jongeren roepen van alles door elkaar. Wel wordt duidelijk dat de jongeren meer grip hebben op het thema dan aan het begin: ze kunnen beter onder woorden brengen wat een loverboy is en doet. Ten slotte wordt geprobeerd om jongeren te enthousiasmeren om ook changemaker te worden.

Debat – Peer activatie (changemakers) en activatie (jongeren)

Circa 140 leerlingen van verschillende middelbare scholen debatteren over genderongelijkheid en genderstereotypen in videoclips en social media. Changemakers hebben het debat voorbereid: stellingen verzonnen, de zaal aangekleed en het debat gepromoot.

Een volwassen debattleider heet de jongeren welkom en legt de regels uit. Vervolgens wordt er door jongeren gedebatteerd aan de hand van drie stellingen, die elk geïntroduceerd werden met behulp van een kort filmpje. Na het filmpje geven de jongeren middels een rood/groen bordje aan of zij het eens of oneens zijn met de stelling en wordt gevraagd dit te beargumenteren. Na afloop krijgen de CM'ers de kans om wat meer te vertellen over WCY en reikt de jury prijzen uit aan de beste debaters.

Posters ophangen en flyers uitdelen - Peer mobilisatie (changemakers)

Een groepje changemakers hangt posters van WE CAN Young op en deelt flyers uit. Dit doen ze op school en in het stadscentrum om WE CAN Young onder de aandacht te brengen.

Toneelvoorstelling seksuele weerbaarheid en stereotypering – Peer activatie en mobilisatie (changemakers), Educatie (jongeren)

De voorstelling die zich afspeelt in het uitgaansleven is gemaakt voor en door jongeren. Middelbare scholieren werkten samen met docenten een half jaar aan de voorstelling. De spelers gebruikten persoonlijk ervaringen als inspiratie voor het schrijven van teksten en het maken van scenes

Het verhaal speelt zich af in een (silent) disco. Er worden verschillende scenes gespeeld waarin jongeren worstelen met het aangeven en respecteren van grenzen en wensen. Zo wordt er een scene gespeeld waarin een meisje tegen haar wil gezoend en betast wordt en heel duidelijk haar grenzen aangeeft waardoor de jongen stopt. Daarna wordt een scene gespeeld waarin duidelijk is dat het meisje niet wil, maar niets zegt. In de voorstelling wordt zichtbaar wat het met jongeren doet, welke emoties loskomen als grenzen overtreden worden en de seksuele voorkeur van jongeren niet geaccepteerd wordt. Na afloop van de voorstelling vindt een 'nagesprek' plaats waarin stellingen worden voorgelegd aan de jongeren en er ruimte is voor discussie.

Tabel 4.1 Overzicht activiteiten changemakers interviews

	(Peer) Educatie	Peer Activatie	Peer Mobilisatie
CM'ers	Educatie door volwassenen informatieoverdracht WCY d.m.v training/voorlichting	Acties bedenken en voorbereiden voor andere jongeren. Voorstelling, poster film maken, stellingen debat voorbereiden	Acties uitvoeren voor andere jongeren; voorstelling opvoeren, poster ophangen, film online verspreiden, debat voeren.
	Educatie door zelf aan de slag te gaan met WCY onderwerpen. Bijv. maken van een beeldverhaal of poster, discussie met andere cm'ers		WCY thema's onder de aandacht brengen d.m.v. bijvoorbeeld poster, flesjes water uitdelen
	Peer educatie. Informatieoverdracht van changemakers aan jongeren. Voorlichting in de klas, voorlichting op straat.		Werven van andere jongeren om changemaker te worden

Tabel 4.2 Overzicht activiteiten jongeren interviews

	Educatie	Activatie	Mobilisatie
Jongeren	Educatie door volwassenen informatieoverdracht WCY d.m.v training/voorlichting/voorstelling	Deelnemen aan activiteiten, zelf aan de slag. Bekijken website, invullen vragenlijst, maken beeldverhaal/filmpje	WCY onder de aandacht brengen
	Peer educatie door cm'er Voorlichting, voorlichting in de klas, voorlichting op straat, voorstelling bekijken, flyer krijgen		
	Educatie door zelf iets te doen Bekijken website, invullen vragenlijst, discussie, maken beeldverhaal/filmpje		

Traject van educatie, activatie en mobilisatie bij changemakers

Een WCY traject begint voor de meeste geïnterviewde changemakers met een training of instructiebijeenkomst door een volwassen begeleider. De changemakers worden hierin inhoudelijk wegwijs gemaakt in de WCY thema's en ondersteund in het uitvoeren van activiteiten voor andere jongeren. Opvallend is dat in de opzet van de campagne slechts wordt gesproken van *peer* educatie, terwijl educatie door volwassenen juist een belangrijke basis vormt voor het WCY traject van changemakers. In de tweede plaats vindt er ook educatie plaats door zelf aan de slag te gaan met de onderwerpen, bijvoorbeeld door het maken van een beeldverhaal waardoor de onderwerpen nog meer eigen gemaakt

worden. Ten slotte is er de peer educatie waarbij changemakers hun kennis overdragen aan andere jongeren, bijvoorbeeld door het geven van een voorlichting of het uitvoeren van een voorstelling. Hierbij is de educatie tweeledig: ze leren er zelf van en dragen hun kennis over aan anderen. Bij de laatste twee vormen van educatie is er vaak een overlap met activatie: het voorbereiden van acties voor andere jongeren. De peer activatie van changemakers bestaat uit het bedenken en voorbereiden van acties voor andere jongeren zoals het maken van een voorstelling of het voorbereiden van een debat. Met peer mobilisatie voeren de changemakers hun acties vervolgens uit voor andere jongeren: het debat vindt plaats en de voorstelling wordt opgevoerd. Daarnaast doen enkele respondenten aan mobilisatie door middel van promotie van WCY en het werven van nieuwe changemakers (zie tabel 4.1).

Educatie, activatie en mobilisatie bij jongeren

Bij de geïnterviewde jongeren is eveneens sprake van drie vormen van educatie: educatie door volwassenen, educatie door de changemakers en educatie door zelf aan de slag te gaan. Educatie door kennis over te dragen aan anderen zoals we dat bij de changemakers zien, ontbreekt echter. Peer activatie ontbreekt bij de jongeren; geen van de geïnterviewde jongeren heeft activiteiten voorbereid voor andere jongeren. Er is wel sprake van activatie geïnitieerd door changemakers: jongeren die aan de slag gaan met activiteiten die door changemakers geïnitieerd zijn. Peer mobilisatie komt bij de jongeren nauwelijks van de grond, op een respondent na: hij heeft WCY gepromoot en daarmee bijgedragen aan mobilisatie (zie tabel 4.2).

Als we kijken naar het verschil tussen geïnterviewde changemakers en jongeren valt op dat bij changemakers de focus meer ligt op peer educatie en activatie, waarbij zij bij de uitvoering van hun activiteiten uiteindelijk andere jongeren bereiken (mobilisatie). De jongeren zijn vooral 'ontvangers'; slechts een enkeling wordt een actieve changemaker (interviews) of een beperkt deel (14%) waarbij niet duidelijk is of zij daadwerkelijk actief zijn geworden (vragenlijsten). Op zich is dit begrijpelijk, maar de opzet van de campagne is gericht op doorwerking: jongeren worden ook changemaker.

Intensiteit van WCY traject varieert

Sommige geïnterviewde changemakers en jongeren nemen slechts deel aan één enkele activiteit, anderen aan een hele reeks activiteiten. De intensiteit van het WCY traject dat changemakers en jongeren doorlopen (het totaal aantal activiteiten en intensiteit daarvan) varieert dus. We kunnen grofweg onderscheid maken in drie typen trajecten: (1) zeer beperkte kortdurende trajecten welke vaak bestaan uit een enkele activiteit; (2) middelmatig intensieve trajecten die bestaan uit enkele activiteiten en (3) intensieve trajecten waarbij verschillende activiteiten worden bijgewoond en ondernomen en waarbij vaker het gehele proces van educatie, activatie en/of mobilisatie wordt doorlopen. Bij de jongeren is er relatief gezien vaker sprake van zeer beperkte kortdurende trajecten en minder vaak van intensieve trajecten dan bij de changemakers. Opvallend is echter dat een behoorlijk groot deel van de changemakers slechts een beperkt traject heeft doorlopen (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 Intensiteit traject jongeren en changemakers interviews

Intensiteit Traject	Aantal Changemakers (N=17)	Aantal Jongeren (N=12)
Beperkt	7	6
Middelmatig	2	4
Intensief	8	2

5. Effecten van WE CAN Young op changemakers en jongeren

De effecten van WE CAN Young op changemakers en jongeren zijn op twee manieren onderzocht: kwantitatief met een vragenlijst onder changemakers en jongeren die op drie momenten is ingevuld, en kwalitatief door middel van interviews met changemakers en jongeren. In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de vragenlijsten en vervolgens de resultaten van de interviews.

Effecten - Vragenlijst

Er zijn twee soorten gegevens uit de vragenlijst die iets kunnen zeggen over de effecten WE CAN Young. Dat zijn veranderingen op de schalen (samenhangende vragen) over ervaring, attitude en eigen effectiviteit ten opzichte van seksueel grensoverschrijdend gedrag, genderongelijkheid en wensen en grenzen op de verschillende meetmomenten. En de vraag of jongeren en changemakers iets geleerd hebben of dat er iets in hun gedrag veranderd is door de WE CAN Young campagne.

Ervaren effecten bij jongeren op basis van eigen inschatting

Van de jongeren vindt bijna eenderde (1-meting, N=49) dat zij iets geleerd hebben of dat er iets in hun gedrag veranderd is door de activiteiten van de changemakers. Dat neem bij de 2-meting (N=30) enigszins toe tot iets minder dan de helft.

De 12 antwoorden van jongeren op de open vraag hierover bij de 1-meting vermelden in de meeste gevallen concrete leerpunten gerelateerd aan (seksuele) weerbaarheid, eigen effectiviteit en de invloed van anderen of de digitale en maatschappelijke omgeving.

De 11 antwoorden op deze open vraag bij de 2-meting geven in de meeste gevallen positieve leerpunten aan, vergelijkbaar met de antwoorden bij de 1-meting. Een respondent schrijft op: 'Meer rekening houden met verschillende reacties van verschillende mensen op verschillende situaties.'

Ervaren effecten bij changemakers op basis van eigen inschatting

Van de changemakers vindt tussen de 38% (1-meting, N=118) en 42% (2-meting=72) dat hun ideeën of gedrag veranderd is door mee te doen aan WE CAN Young. Op de open vraag bij de 1-meting antwoorden 38 changemakers (aantal respondenten tussen haakjes, meerdere thema's per respondent):

- genderongelijkheid (kennis en bewustwording) (16 x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (bewustwording) (3x)
- grenzen stellen (bewust en leren grenzen stellen, erkenning eigen identiteit) (2x)
- seksualiteit in media en openbaarheid (bewust) (1x)
- seksualiteit algemeen (bewust) (1x)
- algemeen (bewust, leren, denken, niet nader gespecificeerd) (17x).

Op deze vraag antwoorden bij de 2-meting 24 changemakers:

- grenzen stellen (bewust en leren grenzen stellen) (5x)
- normen (verandering) (1x)
- genderongelijkheid (kennis en bewustwording) (4x)
- stoppen mag (geleerd) (1x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (bewustwording) (1x)
- algemeen (bewust, leren, denken, niet nader gespecificeerd) (12x).

Omdat de respons te laag was hebben we geen effecten kunnen relateren aan achtergrondgegevens zoals effecten per gemeenten, sekse etc..

Effecten bij jongeren op basis van schalen

De respons van de jongeren op de vragenlijsten was te laag om significantietoetsen te doen. Verder zijn de verschillen op de 0- en 1- meting en de 0- en 2-meting zeer klein. Bij enkele schalen lijkt enige verandering te zijn opgetreden. Op basis van de vragenlijsten kunnen we dus geen uitspraken doen over de effecten van de WCY campagne bij de jongeren op attitude, bewustzijn en eigen effectiviteit ten aanzien van seksuele weerbaarheid.

Tabel 5.1 Jongeren 0-meting en 1-meting, zelfde respondentengroep (N=49)

JJ 0-meting + 1-meting	0-meting		1-meting		Vershil 0-meting 1-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,14	,49	1,11	,38	-0,03
sociale norm	1,37	,63	1,38	,52	0,01
bewust eigen wensen	4,11	,70	4,20	,97	0,09
ervaring slachtoffer	1,22	,40	1,28	,48	0,06
eigen effectiviteit	4,53	,48	4,34	,92	-0,19
attitude gender	2,48	,90	2,32	,90	-0,16
attitude slachtoffer	1,70	,70	1,97	,96	0,27
stoppen mag	4,55	,91	4,38	1,18	-0,17
eigen attitude	1,30	,53	1,28	,50	-0,02

Bij vergelijking van de 0-meting en 1-meting is er een uitzondering waarbij een klein verschil wordt gevonden en dat betreft de 'attitude slachtoffer'. Een lage score betekent dat de CM het afkeurt als jongens/meisjes tegen hun zin seks hebben of meegaan in seksueel gedrag. Hier lijkt iets tegenstrijdigs aan de hand: de afkeuring is minder sterk geworden. Hier zijn verschillende interpretaties mogelijk. Het verschil kan worden veroorzaakt doordat er meer begrip is ontstaan bij changemakers over gedrag van anderen. Dit sluit aan bij uitspraken in de interviews over dit onderwerp: changemakers en jongeren hebben geleerd dat het voor sommige jongeren moeilijk is om hun grenzen aan te geven.

Tabel 5.2 Jongeren 0-meting en 2-meting, zelfde respondentengroep (N=30)

JJ 0-meting + 2-meting	0-meting		2-meting		Vershil 0-meting 2-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,17	,61	1,20	,67	0,03
sociale norm	1,35	,52	1,44	,92	0,09
bewust eigen wensen	3,88	,66	4,12	,78	0,24
ervaring slachtoffer	1,20	,42	1,35	,45	0,15
eigen effectiviteit	4,46	,57	4,34	,58	-0,12
attitude gender	2,53	,71	2,53	1,015	0,00
attitude slachtoffer	1,90	,97	1,76	,91	-0,14
stoppen mag	4,48	1,07	4,53	,79	0,05
eigen attitude	1,35	,59	1,38	,71	0,03

Ook bij vergelijking van de 0-meting en 2-meting bij de jongeren zijn de gevonden verschillen minimaal. Er is een uitzondering, de schaal 'bewust eigen wensen'. Deze schaal houdt het volgende in: een lage score betekent dat de jongere niet goed weet en/of kunt aangeven waar zijn/haar grenzen liggen op seksueel gebied. Hier lijkt een tendens in de richting van een versterking van het bewustzijn van eigen wensen. Deze uitkomst kan door de kleine N echter toeval zijn.

Effecten bij changemakers op basis van schalen

Ook de respons van de changemakers op de vragenlijsten was te laag om significantietoetsen te doen. Verder zijn de verschillen op de 0- en 1- meting en de 0- en 2-meting zeer klein. Op basis van de vragenlijsten kunnen we dus geen uitspraken doen over de effecten van de WCY campagne bij de changemakers op attitude, bewustzijn en sociale norm ten aanzien van seksuele weerbaarheid.

Tabel 5.3 Changemakers 0- meting en 1-meting, zelfde respondentengroep (N=50)

CM 0-meting + 1-meting	0-meting		1-meting		Vershil 0-meting 1-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,11	,30	1,12	,35	0,01
sociale norm	1,45	,60	1,47	,71	0,02
bewustzijn eigen wensen	4,12	,77	4,23	,81	0,11
eigen attitude	1,27	,39	1,26	,55	-0,01
ervaring slachtoffer	1,36	,43	1,39	,45	0,03
attitude gender	2,30	,88	2,32	,94	0,02
stoppen mag	4,58	,88	4,51	,99	-0,07
grenzen relatie	4,09	1,00	4,17	,93	0,08
attitude slachtoffer	1,72	,71	1,65	,77	-0,07

Tabel 5.4 Changemakers 0- meting en 2-meting, zelfde respondentengroep (N=27)

CM 0-meting + 2-meting	0-meting		2-meting		Vershil 0-meting 2-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,06	,19	1,17	,55	0,11
sociale norm	1,36	,57	1,41	,90	0,05
bewustzijn eigen wensen	4,22	,81	4,16	,77	-0,06
eigen attitude	1,23	,36	1,42	,97	0,19
ervaring slachtoffer	1,48	,43	1,41	,53	-0,07
attitude gender	2,45	,82	2,23	1,17	-0,22
stoppen mag	4,62	,54	4,75	,61	0,13
grenzen relatie	4,03	1,17	3,94	1,20	-0,09
attitude slachtoffer	1,61	,66	1,75	,84	0,14

Bij een vergelijking van de 0-meting en 2-meting is bij een schaal, de attitude gender, enige verandering opgetreden. Deze score is iets lager geworden. Een lagere score op deze schaal geeft aan dat de changemakers minder traditionele opvattingen ontwikkeld hebben over de rol van meisjes en jongens op het gebied van seksualiteit. Deze uitkomst kan door de kleine N toeval zijn.

Ervaren effecten - interviews

In de interviews met 17 changemakers en 12 jongeren is gevraagd wat zij zelf aan effecten hebben ervaren. Er is onder meer gevraagd of en wat ze hebben geleerd en of ze anders zijn gaan denken over bepaalde onderwerpen. In de analyse is enerzijds gekeken naar verwachte effecten die voortvloeien uit de aanpak en doelstellingen van WE CAN Young. Het gaat hierbij om effecten op het

gebied van kennis, attitudes en eigen effectiviteit ten aanzien van de WCY thema's: seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Anderzijds is gekeken naar onverwachte of onvoorziene effecten die genoemd worden door changemakers en jongeren zelf.

Nieuwe kennis

De meerderheid van de geïnterviewde changemakers en jongeren geeft aan dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan door WCY. Zij vertellen dat ze nieuwe dingen hebben geleerd op het gebied van (een van) de WCY onderwerpen: seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Bijvoorbeeld dat sommige jongeren het moeilijk vinden om hun grenzen te bewaken en dat grenzen en meningen per persoon kunnen verschillen.

Een changemaker van 13 vertelt hierover: "Een vraag uit de vragenlijst was bijvoorbeeld wanneer je seks mag hebben. [...] Je denkt natuurlijk meteen dat moet ze zelf bepalen en daar is geen vast te stellen leeftijd voor. Maar als je dan nadenkt en erover praat met elkaar, kom je erachter dat er eigenlijk veel meningen over zijn."

Verandering in attitude

Ruim een derde van de changemakers en de helft van de jongeren neemt veranderingen waar in hun bewustzijn, houding of mening over de WCY onderwerpen. Zij zijn zich bijvoorbeeld gaan beseffen hoe belangrijk het is om je eigen grenzen goed te bewaken of die van anderen te respecteren. Of hebben hun mening veranderd over homoseksualiteit zoals een jongere van 15 jaar: "Voordat ik daar heen ging, had ik ook altijd een beetje een raar beeld over homoseksualiteit enzo. [...] Ja, ik vond het gewoon niet normaal ofzo. Ja ik kende het niet zeg maar. [...] ik ben er toen achter gekomen dat je iemand moet accepteren hoe iemand is."

Veranderingen in sociale invloed

Iets minder dan de helft van de jongeren en circa een derde van de changemakers geeft aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden in de sociale invloed, wat wil zeggen dat ze de WCY onderwerpen met andere mensen zijn gaan bespreken. Ze zijn bijvoorbeeld met hun ouders of klasgenoten over seksualiteit gaan spreken terwijl ze dit voorheen nooit deden. Een jongere van 15 jaar vertelt: "Eerder besprak ik het alleen met mijn moeder of mijn directe omgeving. En nu praten we er ook over op school, onderling, met docenten." Zo komt hij te weten wat ervaringen zijn van andere jongeren en hoe zij hierover denken.

Veranderingen in competenties, eigen effectiviteit en gedrag

Enkele respondenten geven aan dat ze nieuwe competenties hebben opgedaan en dat ze verwachten zich anders te gedragen door WCY. Bijvoorbeeld dat ze denken dat ze beter hun grenzen zullen bewaken in seksuele interacties. Een enkeling geeft aan dat er sprake is van gedragsverandering dankzij WCY. Dit meisje van 17 vertelt: "Wat ik eigenlijk voornamelijk van WCY heb geleerd is mijn grenzen aangeven. Daar had ik heel veel moeite mee. Nu nog wel een beetje maar het gaat wel steeds beter door de tips die ze me hebben gegeven."

Onvoorziene effecten

Ten slotte worden er ook onvoorziene of niet beoogde effecten genoemd; zoals opgedane sociale vaardigheden, een toename van zelfvertrouwen, en het leren kennen van nieuwe mensen en organisaties. In onderstaande tabel 5.5 zijn alle genoemde ervaren effecten van changemakers en jongeren opgenomen.

Hoewel het merendeel van de respondenten iets opgedaan heeft door WCY zijn er ook respondenten die geen of nauwelijks effecten bij zichzelf waarnemen. Zij hebben vaak slechts deelgenomen aan een enkele of zeer korte activiteit van WE CAN Young. Soms is hierin nauwelijks inhoudelijke informatie

overgedragen zoals bij het uitdelen van flyers. En soms is de informatie die hierin is overgedragen nauwelijks blijven hangen.

Een proces van kennis > bewustwording > attitudes > eigen effectiviteit

In tabel 5.5 staan alle effecten samengevat die werden genoemd in de interviews. Hierbij valt op dat er veel overlap is tussen het type kennis dat wordt opgedaan en de onderwerpen waarop men veranderingen in attitude noemt. Bij enkelen geldt dit ook voor verwachte gedragsverandering (eigen effectiviteit). In de interviews beschrijven sommige respondenten een duidelijk leer- en bewustwordingsproces dat deze overlap verklaart. Zij beschrijven bijvoorbeeld hoe ze door WCY in aanraking komen met nieuwe kennis over een bepaald onderwerp, in aanraking komen met andere zienswijzen rondom dat thema, hiervan leren en vervolgens hun mening bijstellen of het belang van iets gaan inzien. Een enkeling beschrijft dat dit proces ook daadwerkelijk een verandering in gedrag teweeg heeft gebracht. Dit lijkt op het werkzame proces van kennis > bewustwording > seksuele weerbaarheid zoals dat door de ontwikkelaars van WCY beschreven wordt.

Tabel 5.5 Type effecten bij changemakers en jongeren

Ervaren effecten changemakers (N=17)	Ervaren effecten jongeren (N=12)
<p><u>Kennis (N=11)</u> Seksuele weerbaarheid - Grenzen van anderen - Eigen grenzen aangeven - Niveaus/gradaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag - Ernst en consequenties seksueel grensoverschrijdend gedrag Genderongelijkheid - Uitingvormen - Seksualisering media - Stereotype beelden - Ongelijkheid arbeidsmarkt - Homoseksualiteit Gendergeweld - Vormen gendergeweld - Huiselijk geweld: ernst prevalentie en consequenties</p>	<p><u>Kennis (N= 8)</u> Seksuele weerbaarheid - Grenzen van anderen respecteren - Eigen grenzen bewaken - Anderen kunnen moeite hebben met aangeven grenzen Genderongelijkheid - Begrip genderongelijkheid en stereotypering - Gevolgen stereotype beelden - Homoseksualiteit Gendergeweld - Voorkomen gendergeweld</p>
<p><u>Mening/houding (N= 11)</u> Seksuele weerbaarheid - Bewuster van eigen grenzen en die van anderen - Besef grenzen niet altijd makkelijk om aan te geven - Besef voorkomen en impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag - Besef grenzen en wensen verschillen Genderongelijkheid - Belang hechten aan gelijkwaardigheid - Herkennen/opmerken genderongelijkheid - Kritisch t.a.v genderongelijkheid - Belang hechten aan gelijke behandeling homo's Gendergeweld - Ernst en serieus nemen - Bewust van voorkomen geweld tegen jongens</p>	<p><u>Mening/houding (N = 6)</u> Seksuele weerbaarheid - Belang inzien van eigen grenzen bewaken en die van anderen respecteren - Besef grenzen niet altijd makkelijk om aan te geven Genderongelijkheid - Acceptatie homoseksualiteit</p>
<p><u>Sociale invloed (N = 5)</u> - Met anderen bespreken</p>	<p><u>Sociale invloed (N = 5)</u> - Met anderen bespreken - Verandering zien bij anderen</p>
<p><u>Competenties (N = 3)</u> - Beter over genderongelijkheid praten - Beter reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag</p>	<p><u>Competenties (N = 1)</u> - Beter grenzen aangeven</p>
<p><u>Eigen effectiviteit (N =3)</u> - Beter omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag - Groter bewustzijn t.a.v. eigen grenzen en die van anderen - Verwachting beter grenzen aangeven</p>	<p><u>Eigen effectiviteit (N = 3)</u> - Beter grenzen aangeven - Verwachting beter grenzen aangeven - Acceptatie homoseksualiteit</p>
<p><u>Onverwachte effecten</u> - Sociale vaardigheden - Groepsgevoel - Informatie overbrengen/presenteren - Netwerk uitgebreid</p>	<p><u>Onverwachte effecten</u> - Zelfvertrouwen - Nadenken en reflecteren eigen situatie - Anderen adviseren</p>

6. Werkzame mechanismes

Om zicht te krijgen op de werkzame mechanismes van WCY is in de interviews aan changemakers en jongeren gevraagd wat zij zelf hebben ervaren als succes- en faalfactoren van WCY en waardoor de door hen ervaren effecten zijn ontstaan. Ook is een overzicht gemaakt van alle respondenten met kenmerken van hun WCY trajecten, afgezet tegen de effecten die zij benoemen. Daarnaast is er een overzicht gemaakt van werkzame mechanismes gebaseerd op de observaties van activiteiten en die door projectleiders zijn genoemd tijdens werkateliers. Dit levert een grote variëteit aan werkzame mechanismes en succesfactoren op. In deze paragraaf geven we een overzicht van de belangrijkste werkzame mechanismes. Over het algemeen gelden deze zowel voor changemakers als voor jongeren. In het geval van verschillen, wordt dit erbij vermeld.

Intensiteit en variatie

Intensieve WCY trajecten die bestaan uit meerdere activiteiten lijken meer op te leveren dan trajecten die bestaan uit slechts een enkele minimale activiteit. Jongeren die gedurende langere tijd en op verschillende manieren bezig zijn met de WCY onderwerpen doen meer op dan jongeren die slechts vluchtig kennismaken met WCY. Het doorlopen van het proces educatie, activatie en mobilisatie lijkt een meerwaarde te hebben omdat jongeren hierin op verschillende manieren met de inhoud aan de slag gaan waardoor informatie verrijkt wordt en beter blijft hangen. Een meisje van 17 legt uit waarom zij door WCY anders is gaan denken over bepaalde onderwerpen: “Omdat ik er elke week mee bezig ben. En ik wil het zelf ook heel goed overbrengen op andere jongeren.”

Inhoud: prikkelend, gericht en samenhangend

Een goede inhoudelijke basis van een WCY traject vormt een voorwaarde voor succesvolle kennisoverdracht binnen WCY. Deze basis wordt voor changemakers vaak gelegd in een training (educatie) door een volwassene waarin kennis wordt overgedragen over de WCY thema's zoals grensoverschrijdend gedrag en genderongelijkheid. De kennis die changemakers hierin opdoen, helpt hen om activiteiten voor andere jongeren te ontwikkelen en hun kennis over te dragen.

Aansluiten bij kennisbehoefte

Het is van belang dat de kennis goed aansluit bij de kennisbehoefte van jongeren. Soms leren jongeren dingen die ze al wisten, of geven ze juist aan dat ze meer van een bepaald onderwerp hadden willen leren. Een training over loverboys werd bijvoorbeeld gegeven nadat dit thema al behandeld was op school, vertelt een meisje van 13: “Ik heb niet echt nieuwe begrippen leren kennen of zo, loverboys dat kende ik gewoon al. Daar hebben we het op school ook weleens over gehad. Ik had eigenlijk best wel meer willen leren.” Projectleiders geven het advies om vooraf te inventariseren wat het kennisniveau is van jongeren. Zij voegen daaraan toe dat het goed kan werken om qua thematiek aan te sluiten op de stof die wordt behandeld op school of voorvallen op school zoals ervaringen met sexting. Ook geven zij de tip om bij docenten te informeren naar actuele thema's en het kennisniveau van de jongeren om hierbij aan te kunnen sluiten.

Prikkelen

Verder blijven prikkelende informatie en onderwerpen die goed aansluiten bij de leefwereld of actualiteiten goed hangen bij de jongeren. Verschillende geïnterviewde jongeren noemen als voorbeeld hiervan het bespreken van videoclips of reclame-uitingen. Deze beelden werden gebruikt om seksualisering en de positie van vrouwen hierin te bespreken. Zo worden beelden die ze al kenden opeens met een andere blik – waarin vrouwen fungeren als lustobject – bekeken. Ten slotte geven projectleiders ook aan dat de thematiek van WCY soms lastig is: sommige onderwerpen liggen gevoelig of zijn taboe onder sommige jongeren. Dit kan het bespreken van sommige onderwerpen of het overdragen

van kennis compliceren. Dat vraagt van de begeleiding om een goede inschatting te maken van wat iedere changemaker aan kan en wat de beste manier is om de kennis over te dragen.

Rode draad en beperkt aantal thema's

Projectleiders wijzen erop dat het belangrijk is om niet teveel verschillende thema's in één keer te behandelen; de informatie wordt dan minder goed opgenomen. Ook wordt genoemd dat het waardevol is om te zorgen voor een inhoudelijke rode draad in de verschillende activiteiten zodat de activiteiten op elkaar aansluiten en elkaar versterken.

Geschikte werkvormen

Projectleiders geven aan dat de vorm van een activiteit een groot deel van het succes bepaalt. Aansluiten bij de talenten en ideeën van de changemakers en rekening houden met de diversiteit zijn hierin volgens hen van belang. Ook vinden ze afwisseling van werkvormen en ruimte voor ontspanning belangrijk.

Activeren werkt

Uit de interviews met changemakers en jongeren blijkt dat de kennis die wordt overgedragen met WCY activiteiten, beter lijkt te beklijven wanneer jongeren actief aan de slag gaan met de WCY onderwerpen en deze zelf verrijken. Zoals bij een spel of een interactieve voorstelling. Het zelf uitbeelden of naspelen van een situatie helpt om je in te leven en kennis te internaliseren beschrijft een meisje van 17 jaar: "Bijvoorbeeld van een beeldverhaal leer je wat je kan doen in dat soort situaties.[...] omdat je moet uitbeelden hoe je je voelt. Wat je doet moet ook goed uitgebeeld worden, wat er gebeurt en doordat je dat dan meemaakt, dan ga je dingen onthouden."

Actieve werkvormen worden ook simpelweg leuker gevonden, waardoor jongeren er makkelijker bij blijven met hun aandacht. Alleen theorie vinden ze saai en lijkt te veel op school. Nog niet alle projecten slagen hierin. Een jongen van 19 vertelt: "En wat ik zou veranderen is wat meer spel. Want het was nu vooral veel theorie ook. [...] want je praat wel met jongeren van 19, 18 die al hele dagen op school zitten. Die hebben dan ook niet echt zin om dan ook nog eens een keer extra lang te zitten en alleen maar te luisteren, maar meer het doen."

Visualiseren

Uit de interviews blijkt ook dat werkvormen waarbij de WCY thema's gevisualiseerd worden en tot leven komen, zoals het gebruik van beeldmateriaal, powerpoint, video's, voorstellingen en waargebeurde verhalen, gewaardeerd worden door jongeren. Zij vergroten het begrip van de onderwerpen die besproken worden. Projectleiders onderschrijven dit. Ook zorgt het ervoor dat jongeren zich beter kunnen voorstellen wat het in de praktijk betekent. Het gebruik van beelden kan soms ook de plank misslaan of heftige reacties oproepen bij jongeren. Tijdens een debat werd ter introductie van een stelling over homo's, een videofragment getoond uit de soap GTST waarin twee jongens zoenden. Veel jongeren reageerden hierop afkeurend. Zo werd onbedoeld een negatieve toon gezet voor het debat wat niet bijdroeg aan de beoogde inhoudelijke discussie, namelijk acceptatie van homoseksualiteit.

Ervaringsdeskundigen of expert

Zowel projectleiders als jongeren waarderen de inzet van een ervaringsdeskundigen of expert. Door hun inhoudelijke deskundigheid worden ze erg serieus genomen en de jongeren blijven geboeid met hun verhalen die vaak uit het eigen leven gegrepen zijn.

Discussie en gesprek

Discussies of gesprekken met andere jongeren waarin verschillende ervaringen en meningen worden uitgewisseld, worden in de interviews ook als zeer leerzaam bestempeld. Jongeren leren dat er leeftijdsgenoten zijn met dezelfde soort issues en ideeën maar ze zien ook dat er verschillende meningen bestaan en dat grenzen en wensen per persoon kunnen verschillen.

De kennisoverdracht kan ook beperkt worden door de uitvoering van een werkvorm. Een kanttekening bij de discussie als werkvorm is dat er eenzijdige discussies kunnen ontstaan of meningen worden verkondigd die niet stroken met de ideeën van WCY. Zo vertelt een jongen hoe geschokt hij was toen bleek hoeveel jongens op zijn school 'anti-homo' waren. Uitkomen voor je seksuele voorkeur wordt na zo'n ervaring misschien wel moeilijker in plaats van makkelijker.

En tijdens de observaties bleek een aantal keer dat er bij grootschalige debatten soms sprake is van minder kennisoverdracht door de wijze waarop het debat is vormgegeven. Zo lag bij een debat de focus erg op het oefenen in debatteren en minder op de inhoud. Bij deze debatten was sprake van een zeer grootschalige opzet en een onveilige sfeer. De debatten vonden plaats in een grote ruimte met veel publiek, er was een jury die jongeren beoordeelde op hun debatvaardigheden en jongeren moesten gaan staan om in de microfoon te spreken. Hierdoor durfden lang niet alle jongeren te spreken of het achterste van hun tong te laten zien en werden er minder ideeën uitgewisseld.

Social media

Projectleiders geven aan dat gebruik van social media de makkelijkste manier is om in één keer veel mensen te bereiken. Door hierin te investeren en te zorgen voor materiaal dat jongeren kunnen delen, liken of retweeten wordt de bekendheid van WCY enorm vergroot. Bij evenementen werkt het goed om een 'evenement' pagina aan te maken op Facebook waarop mensen kunnen aangeven of zij aanwezig zullen zijn. Dit prikkelt mogelijk anderen om ook te komen. Er zijn ook goede ervaringen met het betrekken van lokale kranten of tv: en het zorgt voor enthousiasme bij deelnemende jongeren en brengt WCY onder de aandacht bij een breder publiek.

De juiste begeleiding

De projectleiders of begeleiders van WCY spelen een cruciale rol in het verloop van een WCY traject voor een jongere. Ze werven changemakers en jongeren, initiëren activiteiten en kiezen werkvormen, dragen hun eigen kennis over of huren hiervoor anderen in en stimuleren jongeren om in actie te komen. Daarmee zijn ze van grote invloed op bovengenoemde werkzame factoren. Een paar elementen van de begeleiding komen in de interviews en observaties naar voren als belangrijke succesfactoren.

Sturing en vrijheid

Zowel in de interviews met changemakers en jongeren als in de werkateliers met projectleiders wordt genoemd dat een juiste balans in vrijheid en sturing van belang is. Jongeren waarderen het enerzijds als ze veel vrijheid krijgen om hun eigen 'ding' te doen, zelf activiteiten te bedenken en onderwerpen te kiezen die hen aanspreken. Hier lijken ze ook veel van te leren. Anderzijds is het van groot belang dat de jongeren informatie en werkvormen krijgen aangereikt, dat ze gestimuleerd worden om mee te doen en dat de begeleider richting geeft volgens de principes van WCY. Projectleiders geven aan dat een goede manier voor deze sturing is om samen met jongeren duidelijke doelen en deadlines te formuleren zodat iedereen weet waar naar toe wordt gewerkt.

Inhoudelijke kennis beheersen en overdragen

Uit de observaties blijkt dat de inhoudelijke kennis van de projectleider van de WCY onderwerpen (of andere begeleiders van de jongeren) van belang is voor de kwaliteit van kennisoverdracht binnen WCY. Projectleiders die goed grip hebben op de WCY thema's weten de kennis beter over te dragen en kunnen beter inspelen op vragen van jongeren.

Behalve goede inhoudelijke kennis, is het ook van belang dat de begeleiders de informatie goed kunnen afstemmen op de jongeren en hun belevingswereld. Zo is het taalgebruik en de manier waarop ze de informatie brengen van invloed op de aandacht en interesse die jongeren hebben voor de WCY activiteit en haar inhoud.

Peer educatie

Vier jongeren die een actie meemaakten van een changemaker benadrukken de toegevoegde waarde van peer educatie. Leeftijdsgenoten zijn volgens hen beter in staat om af te stemmen op de jongeren en de informatie goed over te brengen. Zo vertelt een meisje van 15: “Ik denk dat het veel beter werkt om jongeren de boodschap te laten vertellen, dan wanneer je dat door ouderen zou laten doen. Ik luister in ieder geval beter en liever naar iemand van mijn eigen leeftijd dan naar iemand die even oud is als mijn vader.” Tegelijkertijd blijkt dat een goede voorlichting geven heel wat van de changemakers vraagt: orde houden, complexe begrippen uitleggen, afstemmen op verschillende kennisniveaus en de aandacht vasthouden. Niet iedere changemaker slaagt daar even goed in.

Context

Ook contextuele factoren kunnen een rol spelen in de effectiviteit van WCY. Zo is de locatie waar de activiteiten plaats vinden van invloed. Het lijkt vooral van belang dat de betreffende activiteit goed is afgestemd op de locatie. Dat is niet altijd het geval. Een meisje vertelt bijvoorbeeld dat zij op het station benaderd werd door een changemaker om een vragenlijst in te vullen: “Niet zo handig, tenminste voor mij niet, om het op het station te doen, want ik moest zeg maar snel de bus halen. [...] dan ga je snel even wat invullen terwijl het toch best wel een aardige vragenlijst was.”

Tijdens een aantal debatten blijkt hoe de locatie en setting van invloed is op de sfeer en de mate waarin jongeren zichzelf bloot durven geven. In een grote onbekende zaal, waar je ook nog moet spreken in een microfoon en beoordeeld wordt door een jury, durft niet iedereen te spreken of het achterste van de tong te laten zien. In kleine intieme settings lijken jongeren gemakkelijker en meer uit te wisselen.

Uit de observaties blijkt ook hoe de groepsgrootte van invloed is op de sfeer en de wijze waarop kennis en ervaringen worden uitgewisseld. Een grote groep jongeren die eenmalig samenkomt in het kader van WCY voelt minder veilig dan een kleine groep. Ook is het in kleinere groepen gemakkelijker voor begeleiders om iedereen aan het woord te laten komen en jongeren individueel aandacht te geven.

In sommige groepen die erg homogeen zijn qua samenstelling (qua culturele achtergrond en geslacht) lijken jongeren het sneller met elkaar eens dan bij meer heterogene groepen. Dit kan beperkend zijn voor de discussie en het uitwisselen van verschillende meningen, maar kan ook ‘veilig’ aanvoelen. Zo vertelt een changemaker van 21 jaar dat de jongens en meisjes bij haar project gescheiden waren en dat dit de bespreekbaarheid van gevoelige onderwerpen ten goede kwam. Ook de keuze voor een mannelijke of vrouwelijke begeleider is hierop van invloed.

Tijd is eveneens een belangrijke factor. Bijeenkomsten die te lang duren zijn niet motiverend voor de jongeren. Tijdens de observaties blijkt dat voldoende pauzes en variatie van belang zijn voor een goeie dynamiek en concentratie. Maar soms is er ook te weinig tijd uitgetrokken voor activiteiten. Dan is er bijvoorbeeld weinig tijd om bepaalde onderwerpen te behandelen en de diepte in te gaan of na afloop nog te reflecteren op wat de jongeren hebben gezien of meegemaakt. Tijdens een activiteit kan een heel strak schema en een ‘dichtgetimmerd’ programma ook de eigen inbreng en vragen van jongeren beperken. Tijd lijkt ook een rol te kunnen spelen in de sfeer en intimiteit in een groep. Jongeren die samen gedurende een langere periode meerdere activiteiten hebben ondernomen lijken meer

vertrouwd met elkaar en de WCY onderwerpen. Ze lijken beter op elkaar ingespeeld en makkelijker dingen uit te wisselen. Dit geldt eveneens voor het contact met een begeleider; daarmee lijkt ook gemakkelijker een vertrouwensband te ontstaan naarmate ze vaker contact hebben met de jongeren.

Werven en betrokken houden

Het werven van changemakers en jongeren en hen vervolgens betrokken houden is niet altijd even makkelijk blijkt uit reacties van projectleiders.

Bij het werven van changemakers werkt een persoonlijke benadering goed en kan geprofiteerd worden van het netwerk van bestaande changemakers. Daarnaast zijn goede contacten met scholen en aansluiten bij lessen op projecten op scholen essentieel voor de toegang tot jongeren.

Een projectleider suggereert dat het belangrijker is om te investeren in kwaliteit dan kwantiteit, oftewel probeer gemotiveerde changemakers te werven in plaats van het werven van zoveel mogelijk (minder gemotiveerde) changemakers. Ook wordt gezegd dat het nuttig kan zijn om gedurende de begeleiding onderscheid te maken in minder betrokken changemakers en zeer betrokken en actieve changemakers. In die laatste groep kan extra geïnvesteerd worden door hen uit te nodigen voor evenementen en uitjes in het kader van WCY. Dat motiveert tot blijvende betrokkenheid. Maatschappelijke stages en opleidingsstages zijn eveneens goede manieren om jongeren gedurende een langere tijd te betrekken bij WCY.

Organisatie

Organisatorische zaken zijn van invloed op het welslagen van de WE CAN Young campagne. Projectleiders noemen het belang van goede samenwerking tussen verschillende samenwerkingspartners (ministerie van OCW, Movisie, gemeenten, lokale projectorganisaties en samenwerkingspartners zoals scholen) als belangrijke succesfactor. Ook werkt het goed om aan te sluiten bij bestaande projecten of vakken op school waarin WCY een plek kan krijgen.

Tabel 6.1 Werkzame mechanismes WCY

	Educatie	Activatie	Mobilisatie
Intensiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve trajecten bestaande uit meerdere activiteiten • Combineren educatie + peer educatie > activatie > mobilisatie 		
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiten kennisbehoefte • Onderwerpen die prikkelen • Aansluiten belevingswereld en actualiteiten • Niet teveel thema's in één keer * • Rode draad * 		
Werkvormen	<ul style="list-style-type: none"> • Inhoudelijke basis • Afwisseling, ontspanning* • Visualiseren (film, powerpoint beeldmateriaal, naspelen) • Actief aan de slag • Discussie en uitwisselen van verschillende meningen • Ervaringsdeskundige • Gebruik maken van bestaande succesvolle werkvormen/methoden (World cafe, lang leven de liefde, Je lijf je lief)* • Social media* 		
Begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding gedurende gehele traject van educatie, activatie en mobilisatie* • Inhoudelijke deskundigheid en vaardigheden • Doelen stellen * • Afstemmen op jongeren • Peers • Ruimte en richting geven 		

	Educatie	Activatie	Mobilisatie
Context	<ul style="list-style-type: none"> • Locatie en situatie • Sfeer en locatie • Tijd • Groepssamenstelling, kenmerken deelnemers 		
Werven en betrokken houden	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke benadering * • Kwaliteit i.p.v. kwantiteit * • Gebruik netwerk bestaande changemakers en rolmodellen * • Maatschappelijke stages en opleidingsstages goed om jongeren langer te betrekken* • Belonen * 		
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking samenwerkingspartners* • Aansluiten bij scholen en bestaande projecten* 		

*volgens lokale en landelijke projectleiders

Knelpunten en valkuilen

Naast succesfactoren worden door de projectleiders knelpunten genoemd. Dit zijn onder andere wisseling van personeel en te weinig professionals voor begeleiding bij de gemeenten en uitvoeringsorganisaties. In sommige gemeenten zijn er onvoldoende uren beschikbaar van betaalde professionals. Zij lossen dit op door stagiaires in te zetten. Dit heeft als voordeel dat de jonge leeftijd van hen de changemakers aanspreekt. Een valkuil is dat het niet altijd lukt om de continuïteit en kwaliteit te waarborgen.

Ten slotte wordt genoemd dat er soms veel gevraagd wordt van projectleiders en changemakers. Ze krijgen vanuit verschillende hoeken veel informatie en verzoeken zoals het bijhouden van administratie, deelname aan de vragenlijst en informatie over het Vlaggensysteem. Heldere en goed afgestemde communicatie hierover is essentieel. Uitvoerders vinden informatie van Movisie soms lastig te overzien. Een stappenplan met de verschillende onderdelen zou hierbij helpen.

De samenwerking met andere partijen loopt niet altijd vlekkeloos. Verschillen in visie en werkwijze kunnen voor de nodige problemen zorgen; het is daarom nodig om te beginnen met een heldere doelstelling.

7. Conclusies en bespreking

WE CAN Young is een peer to peer campagne die tot doel heeft de seksuele weerbaarheid van jongeren te vergroten. Met deze resultaatmeting van de lokaal uitgevoerde activiteiten¹⁰ is onderzocht in hoeverre de doelstellingen van WCY behaald zijn en welke werkzame mechanismen hier een rol in spelen. In deze slotbespreking wordt op basis van verschillende deelonderzoeken antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen.

- Wat is het bereik van WE CAN Young (aantal bereikte changemakers, jongeren en activiteiten)?
- Wat voor activiteiten zijn er uitgevoerd in het kader van WE CAN Young?
- Welke effecten en ervaren effecten heeft WE CAN Young op changemakers en jongeren?
- Wat zijn werkzame mechanismen van WE CAN Young?

De resultaatmeting is gericht op de campagneperiode 2012-2014; de campagne loopt nog door in 2016. De uitkomsten en aanbevelingen voortkomend uit deze resultaatmeting kunnen gebruikt worden om het vervolg vorm te geven en bij te dragen aan kwaliteitsverbetering en borging daarvan.

Bereik van WCY

Het effect van de campagne in zijn geheel is een resultante van het bereik met de uitgevoerde acties of activiteiten en de effecten bij de deelnemers. Daarom is in kaart gebracht hoeveel jongeren op verschillende wijzen bereikt zijn met WCY. Wij constateren dat er een groot bereik is geweest. Volgens de uitgezette monitor zijn meer dan 1.800 changemakers geïnstrueerd om activiteiten in het kader van WCY uit te voeren. Het aantal jongeren dat live bereikt is was meer dan 11.000, daarnaast zijn zeer veel jongeren, meer dan 90.000 via diverse social media bereikt.

Activiteiten van changemakers en jongeren

Aantal gerealiseerde activiteiten

Changemakers en jongeren hebben in het kader van WCY een grote diversiteit van activiteiten uitgevoerd (de changemakers) of daaraan deelgenomen (de jongeren). Deze variëren van ultrakorte acties zoals het uitdelen van flyers tot debatten, voorstellingen en uitgebreide voorlichtingsbijeenkomsten. Volgens de monitor die is afgenomen onder lokale projectleiders, zijn er een groot aantal (3.139) verschillende acties uitgevoerd. Via de websites van de lokale projecten en de verslagen zijn een aantal (174) van deze activiteiten in kaart gebracht.

Verloop van WCY traject: educatie, activatie en mobilisatie

In activiteiten zien we duidelijk één of meerdere elementen van de campagne terug: (peer)educatie, (peer)activatie en peer mobilisatie. Hoewel peer educatie gezien wordt als belangrijk uitgangspunt van WCY, zien we in de praktijk dat educatie door volwassenen een belangrijke basis vormt in veel trajecten. De meeste changemakers beginnen een traject met educatie door een volwassene. Ze worden door een volwassene begeleid, voorgelicht over de WCY onderwerpen en soms ook getraind in het overdragen van deze kennis en het organiseren van activiteiten voor andere jongeren. Daarbij is vanuit de landelijke projectleiders ondersteunend en richtinggevend materiaal aangedragen door middel van werkateliers en via internet toegankelijk materiaal.

Vervolgens zijn er WCY activiteiten die geschaard kunnen worden onder 'activatie': changemakers gaan zelf aan de slag met de WCY thema's en ontwikkelen hiermee activiteiten voor andere jongeren. Ten slotte zijn er de 'mobilisatie' activiteiten: de ontwikkelde acties voor jongeren worden uitgevoerd en daarmee brengen changemakers hun kennis over. Soms zijn er ook nog acties ondernomen om deze jongeren te mobiliseren om ook changemakers te worden en dezelfde cyclus te doorlopen.

¹⁰ Het bereik en effecten van de landelijk uitgevoerde activiteiten zijn niet bij deze evaluatie betrokken.

De activiteiten zijn op verschillende manieren uitgevoerd: door changemakers zelf, door hen samen met projectleiders of -medewerkers of samen met partners. In sommige gevallen hebben de projectleiders of -medewerkers of de samenwerkingspartners de activiteiten uitgevoerd.

In de praktijk zien we dat elementen van educatie, activatie en mobilisatie voor kunnen komen binnen één activiteit. De mate waarin de diverse onderdelen aan bod komen verschilt. Ook zien we dat lang niet altijd het hele proces van educatie, activatie en mobilisatie wordt doorlopen.

De inhoud van activiteiten

De thema's die in de praktijk aan bod komen in de activiteiten van zowel changemakers als jongeren komen sterk overeen met de inhoudelijke thema's zoals die genoemd worden in de opzet van WCY. Genderongelijkheid, grensoverschrijdend gedrag, grenzen stellen en respecteren, (gender) geweld zijn de meest genoemde onderwerpen. Het bredere thema 'omgaan met seksualiteit' wordt daarbij veel genoemd. Opmerkelijk is dat het thema 'wensen', een meer positieve benadering, nauwelijks aan bod komt.

Uit de interviews en vragenlijsten weten we dat veel changemakers geïnstrueerd worden in het ontwikkelen en uitvoeren van acties voor andere jongeren. De activiteiten van de changemakers die zij vervolgens uitvoeren, gaan grotendeels uit van de ideeën en capaciteiten van de changemakers zelf en zijn ook veelal door henzelf ontwikkeld. En zo is de opzet van de WE CAN Young campagne bedoeld. Dit betekent dat vrijwel iedere activiteit uniek is qua vorm en inhoud.

Intensiteit van WCY traject

Een WCY 'traject' dat changemakers en jongeren doorlopen, bestaat soms uit een hele reeks activiteiten en soms slechts uit een enkele activiteit. In de interviews komen drie typen trajecten naar voren die verschillen in intensiteit. Er zijn zeer beperkte kortdurende trajecten welke vaak bestaan uit een enkele activiteit. Daarnaast zijn er middelmatig intensieve trajecten die bestaan uit enkele activiteiten. Ten slotte zijn er intensieve trajecten waarbij verschillende activiteiten worden bijgewoond en ondernomen en waarbij vaker het gehele proces van educatie, activatie en/of mobilisatie wordt doorlopen. Bij de jongeren is er vaker sprake van zeer beperkte kortdurende trajecten gericht op educatie, en minder vaak van intensieve trajecten dan bij de changemakers.

Effecten van WE CAN Young

De beoogde resultaten van WCY zijn kennis en bewustwording over de thema's grensoverschrijdend gedrag, seksueel weerbare attitude, genderongelijkheid en gendergeweld met als doel dat een jongere zich uiteindelijk weerbaar kan gedragen.

De effecten volgens de kwantitatieve meting

Vanwege de tegenvallende respons op de vragenlijst is het nauwelijks mogelijk om uitspraken te doen over de vraag of de campagne daadwerkelijk effect heeft gehad op de respondenten. Dat geldt voor de vragen die onderdeel uitmaakten van schalen als attitudes, bewustzijn.

Verder valt er alleen op basis van zelfrapportage bij vragen over ervaren verandering in de vragenlijst wat te zeggen. Van de changemakers vindt tussen de 38% (1-meting) en 42% (2-meting) dat hun ideeën of gedrag veranderd is door mee te doen aan WE CAN Young. Van de jongeren vindt bijna een derde (1-meting) tot iets minder dan de helft (2-meting) dat zij iets geleerd hebben van de WE CAN Young campagne.

Ervaren effecten op basis van interviews

In de interviews geeft de meerderheid van de changemakers en jongeren zelf aan dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan over de WCY onderwerpen. Ruim een derde van de changemakers en de helft

van de jongeren neemt veranderingen waar in hun houding of mening. Iets minder dan de helft van de jongeren en circa een derde van de changemakers geeft aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden in de sociale invloed, wat wil zeggen dat ze de WCY onderwerpen met andere mensen zijn gaan bespreken. Enkele respondenten geven ten slotte aan dat ze nieuwe competenties hebben opgedaan en dat ze verwachten zich anders te gedragen door WCY. Bijvoorbeeld dat ze denken dat ze beter hun grenzen zullen bewaken in seksuele interacties. Een enkeling geeft aan dat er sprake is van gedragsverandering dankzij WCY.

Leereffecten

De opzet van de campagne houdt in dat naast educatie de changemakers uitgenodigd en begeleid worden bij activatie. De changemakers geven veelal in groepssamenstelling vorm aan de activiteiten in aansluiting op eigen interesses en talenten. Dat zorgt ervoor dat zij zich de thema's eigen (moeten) maken. Deze actieve verwerking in interactie met anderen is een belangrijk aspect van het leren en hanteren van (nieuwe) normen, attitudes en vaardigheden.

Werkzame mechanismen

In de interviews, observaties en bijeenkomsten met projectleiders komen diverse factoren naar voren die van invloed lijken op de effectiviteit van WCY. Zoals het aantal en het type activiteiten dat changemakers en jongeren hebben meegemaakt, de inhoudelijke kwaliteit van de lesstof, de begeleiding en de werkvormen die werden ingezet. Daarnaast spelen ook contextuele factoren een rol zoals de groepssamenstelling, de motivatie en het kennisniveau van de jongere.

De wijze waarop invulling gegeven wordt aan WCY verschilt van gemeente tot gemeente, per changemaker en jongere en per activiteit. Ook verschillen de doelen van individuele activiteiten. Wat daarin specifiek werkt, zal dus per situatie verschillen. Door te kijken naar veelgenoemde werkzame mechanismen en succesfactoren kan gesteld worden dat intensieve, interactieve activiteiten met goede inhoudelijke informatieoverdracht en goede begeleiding waarin zowel aandacht besteed wordt aan educatie, activatie en mobilisatie, potentieel het meest succesvol zijn.

Duur en intensiteit

Changemakers en jongeren die gedurende langere tijd intensiever met WCY bezig zijn, zien meer effecten bij zichzelf op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit. Tegelijkertijd zien we dat kortdurende eenmalige activiteiten relatief veel voorkomen en ook populair zijn bij projectleiders. Hoewel deze activiteiten nuttig zijn om WCY en haar thematiek onder de aandacht te brengen van een groter publiek, mag er qua effect op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit niet te veel van verwacht worden.

Goede inhoudelijke training

Activiteiten met een sterk inhoudelijke en educatieve insteek zoals voorlichting over seksueel grensoverschrijdend gedrag lijken meer kennis op te leveren dan een activiteit waarin dit slechts bijzaak is, zoals bij het uitdelen van flyers. Voor een goede inhoudelijke basiskennis van de changemakers is een goede training door volwassenen onontbeerlijk. Daarnaast onderschrijven jongeren ook de toegevoegde waarde, mits goed uitgevoerd, van peer educatie: jongeren luisteren graag naar andere jongeren. Van belang is dat de educatie aansluit op het kennisniveau van jongeren en goed is afgestemd op hun ervaring en belevingswereld.

Actief aan de slag

Het actief aan de slag gaan met WCY onderwerpen vergeleken met passieve kennisoverdracht is van grote toegevoegde waarde. Jongeren vinden het leuk om iets te doen met de WCY onderwerpen in de

vorm van spel, visuele uitingen, het voorbereiden van een debat etc. en de kennis wordt daardoor meer eigen gemaakt en verrijkt.

Goede begeleiding: vrijheid en sturing.

Peer to peer educatie vindt niet vanzelf plaats. Projectleiders zijn cruciaal in de werving, educatie, activering en mobilisering van changemakers en jongeren. In de begeleiding van jongeren is het de kunst om de juiste balans in vrijheid en sturing te geven. Sturing in het aanreiken van de juiste basiskennis en materialen, doelen stellen en hen te stimuleren om activiteiten te ondernemen. Daarnaast is van belang om jongeren de vrijheid te geven om zelf aan de slag te gaan en iets te doen wat zij leuk vinden. Op organisatorisch niveau is het van belang dat er voldoende uren beschikbaar zijn voor begeleiders en dat er continuïteit bestaat qua personeel.

Goede samenwerking

Een goede samenwerking met de verschillende partners en aansluiting zoeken bij bestaande (school)projecten en methodes kunnen ervoor zorgen dat krachten gebundeld worden en er van elkaars kennis en expertise geprofiteerd wordt.

Beschouwing en aanbevelingen

Effecten & activiteiten

We kunnen constateren dat de WE CAN Young campagne een groot aantal changemakers en jongeren op uiteenlopende manieren heeft bereikt en dat een aanzienlijk deel van de respondenten effecten bij zichzelf waarneemt. Of de beoogde vergroting van de weerbaarheid van jongeren is bewerkstelligd konden we echter niet aantonen.

De WE CAN Young campagne bestaat uit zeer uiteenlopende activiteiten en thema's die in de campagne aan de orde komen. Het is daarom niet verwonderlijk dat het type en de mate van effect per activiteit sterk kunnen verschillen. Van veel activiteiten, of dat nu een social media gebeurtenis is of een eenmalige les, kunnen geen grote effecten verwacht worden in de zin dat een attitude, een opvatting, een norm (direct) verandert. Dat betekent niet dat deze activiteiten in het geheel geen effect hebben. Al deze activiteiten hebben, alleen al door hun attentiewaarde, een effect van bewustwording. Het thema dat met de activiteit gepresenteerd wordt, wordt onder de aandacht gebracht en creëert een gevoeligheid daarvoor. Een les of theatervoorstelling over seksualiteit en eigen grenzen daarbij met een gesprek of discussie na afloop, plaatst het thema op de voorgrond, activeert het denken daarover bij de jongeren die daarmee bereikt worden. Het is aannemelijk dat de activiteiten van de WE CAN Young campagne bijgedragen hebben aan bewustwording en in dat opzicht is de WE CAN Young campagne gezien het grote bereik een succes te noemen.

We hebben gezien dat niet alle activiteiten vanzelfsprekend effect hebben, bijvoorbeeld als in een filmpje een positief bedoeld voorbeeld in een negatieve richting geïnterpreteerd wordt. Het is daarom van belang dat de lokale projectleiders en de changemakers die de activiteiten uitvoeren de juiste condities creëren om een dergelijke activiteit uit te voeren en goed om kunnen gaan met de dynamiek. Dat vraagt een adequate instructie en wellicht ook selectie van de betrokkenen.

Inhoudelijke keuzes maken

Gezien de uiteenlopende deelthema's die in de campagne aan de orde zijn gekomen is de aanbeveling hierin een duidelijke keuze te maken voor een gemeenschappelijk deelthema. Dat maakt de doelstelling van de campagne en de uit te voeren activiteiten helderder, biedt meer zicht op uitvoering van de activiteiten, vergroot de mogelijkheden om van elkaar te leren, maakt evaluatie eenvoudiger en vergroot de mogelijkheid van effectiviteit.

Combineer educatie en activatie

Wat betreft de werking van WE CAN Young lijkt de combinatie van educatie en activatie succesvol: trajecten die bestaan uit meerdere activiteiten lijken meer effect te sorteren. Dit zou ervoor pleiten om activiteiten die slechts bestaan uit educatie aan te vullen met activatie en andersom. Ook lijkt het raadzaam om te streven naar langdurigere trajecten die bestaan uit meerdere activiteiten. In de praktijk zien we echter dat kortdurende eenmalige activiteiten vrij veel voorkomen. De aanbeveling is om deze uit te breiden of op te volgen met activiteiten zodat een combinatie van educatie en activatie ontstaat. Ook bij eenmalige activiteiten kan het een meerwaarde hebben om de activiteit wat uit te breiden. Bijvoorbeeld door na een voorstelling een nazit te organiseren waarin dieper ingegaan wordt op de thematiek en jongeren vragen kunnen stellen en ideeën kunnen uitwisselen.

Maak gebruik van werkzame mechanismes

In de huidige situatie bestaat er grote vrijheid in de wijze waarop invulling gegeven wordt aan WE CAN Young. Dit kan leiden tot succesvolle en minder succesvolle activiteiten. Het is daarom raadzaam om gebruik te maken van kennis over werkzame mechanismes. Hiermee kan de werkzaamheid van WE CAN Young vergroot worden en voorkomen worden dat het wiel telkens opnieuw moet worden uitgevonden. Landelijke projectleiders van Movisie zouden deze kennis kunnen inzetten om de methodiek van WE CAN Young aan te scherpen en lokale projectleiders om de begeleiding van changemakers en hun activiteiten te verbeteren. Ook lijkt het in dit kader zinvol om gebruik te maken van beproefde bestaande (les) methoden die aansluiten op de doelstellingen van WCY.

Het delen en borgen van ervaringen door middel van werkateliers lijkt een zinvolle manier om geleerde lessen met andere gemeenten te delen.

Naast de werkzame mechanisme die we met deze resultaatmeting hebben gevonden is het wenselijk gebruik te maken van werkzame mechanismen zoals die uit de literatuur bekend zijn. Het ligt voor de hand dat deze ontsloten worden voorafgaande aan uit te voeren activiteiten. De landelijke projectleiding kan hier voor het vervolg het voortouw in nemen en voor deze ontsluiting zorgen, mits daarvoor de ruimte wordt gegeven en genomen. Vervolgens kunnen de uitkomsten daarvan opgenomen worden in de reeds bestaande toolkit voor de lokale projectleiders en changemakers. En deze werkzame mechanismen kunnen actief overgebracht worden in werksessies met de lokale projectleiders die deze weer inbrengen in hun werk met de changemakers.

Doelstellingen formuleren en evalueren

Een andere mogelijkheid om de begeleiding en uitvoering van activiteiten te verbeteren is het formuleren van doelstellingen op het niveau van activiteiten. Op die manier kan geconcretiseerd worden welke jongeren je wilt bereiken en hoeveel en wat je met de activiteiten wilt bereiken (bepaalde kennis overdragen, bepaalde bewustwording creëren, een bepaalde attitude veranderen etc.) Hierdoor kunnen activiteiten doelgerichter begeleid en uitgevoerd worden. Door tussentijds en na afloop te evalueren of de doelstellingen zijn behaald kunnen activiteiten zo nodig bijgesteld en verbeterd worden en dat motiveert bij positieve resultaten.

Sturing en vrijheid

Gezien de hiervoor genoemde punten is de aanbeveling op verschillende punten meer sturing in de campagne aan te brengen waarbij er nog steeds voldoende ruimte voor changemakers blijft om er op

hun eigen manier vorm en inhoud aan te geven. Daarbij is het onontbeerlijk rekening te houden met gewenste en ongewenste effecten.

Kantttekeningen bij het onderzoek

Onderzoek naar het effect van een campagne als WE CAN Young door middel van een vragenlijst kent zijn beperkingen. De open opzet van de campagne betekent dat de doelstelling en de vorm en inhoud per activiteit verschillen en daarmee ook de verwachte effecten sterk kunnen variëren. De focus van dit onderzoek en de beperkte omvang van een vragenlijst, maakten dat er keuzes gemaakt moesten worden voor bepaalde thema's en de te meten beoogde effecten. Het is mogelijk dat hierdoor een deel van de behaalde effecten buiten beschouwing van het onderzoek is gebleven.

De respons, vooral op de vervolgmetingen is erg tegengevallen, ondanks extra inspanningen om deze via de lokale projectleiders en reminders te verhogen. Daarvoor zijn diverse verklaringen. Een verklaring is dat het invullen van een dergelijke vragenlijst in een open setting en in de eigen tijd, voor jongeren een grote opgave is. Door de periode van drie maanden tussen de vragenlijsten is het mogelijk dat de vervolgvragenlijsten minder op het netvlies van de jongeren stonden. Een andere mogelijke verklaring is dat er onvoldoende aansluiting van het onderzoek op de activiteiten was waardoor de relevantie van de gestelde vragen niet voldoende duidelijk was.

Bij de opzet van de campagne is er steeds sprake geweest van changemakers en de jongeren die bereikt worden door de changemakers. Onderzoek doen vraagt om heldere definities van begrippen, anders weet je niet wat je onderzoekt. Daartoe hebben wij op basis van het projectplan voor de WE CAN Young campagne vooraf de definities opgesteld van changemakers en jongeren. De praktijk van de campagne was echter anders.

Een stagiaire die voor langere tijd aan een lokaal project verbonden is, kan zichzelf als changemaker zien. De jongeren die hij met de activiteiten bereikt kan hij zien als changemakers of potentiële changemakers en hen zo benoemen. Hij kan hen echter ook zien als jongeren waarvan geen verdere betrokkenheid bij WCY wordt verwacht. En een jongere die een activiteit heeft meegemaakt kan zich solidair verklaren met WCY en zich als changemaker afficheren op de landelijke website zonder verdere activiteiten te ondernemen. Daarmee hebben de precieze definities van changemaker en jongere - zoals deze in het onderzoek zijn gehanteerd - een beperkt onderscheidende waarde. Hetzelfde geldt voor de begrippen peer educatie, activatie en mobilisatie. Ook deze begrippen zijn in de loop van de campagne veranderd: de educatie kan door volwassenen of door jongeren worden gedaan, onder activatie wordt ook het uitvoeren van acties verstaan (en niet alleen het bedenken ervan, zoals in de projectbeschrijving van de campagne is opgenomen) en mobilisatie is een begrip dat beperkt is tot het werven van nieuwe changemakers. Ook hier geldt dat onderzoek in een dynamische omgeving, een andere, meer flexibele opzet vraagt.

Bij de opzet van de resultaatmeting lag de nadruk op de effecten van de campagne die we met de vragenlijsten en de interviews in kaart wilden brengen. De gegevensverzameling over de uitvoering van de campagne was in de opzet beperkt tot typering van de verschillende activiteiten. Ondanks de inspanningen om de respons op de vragenlijsten te verhogen en meer changemakers en jongeren te interviewen, heeft dat beperkt tot meer gegevens geleid. Naar aanleiding daarvan hebben de onderzoekers aanvullende activiteiten uitgevoerd, zoals observaties en verwerking van werkdocumenten. Daarmee is meer zicht ontstaan op hoe de campagne is uitgevoerd en werkzame mechanismen. Meer informatie over welke activiteiten de landelijke, de lokale projectleiders en de changemakers in het kader van de campagne allemaal hebben uitgevoerd en hoe zij dat hebben gedaan, kunnen wij met dit onderzoek niet geven.

Uit de problemen met het vragenlijst onderzoek en de moeite om respondenten voor de interviews te werven kan de conclusie getrokken worden dat in een vergelijkbare open setting en met uiteenlopende thema's en vormgeving van een campagne zoals deze, een onderzoek meer kans van slagen heeft als het fysiek dichterbij uitgevoerd wordt met observaties en daarop aansluitende interviews. Een dergelijk onderzoek is meer kwalitatief van aard, sluit aan en richt zich op de concrete activiteiten en doelen die gesteld worden. Interviews en observaties kunnen dan desgewenst nog aangevuld worden met vragenlijsten die ingevuld worden onder supervisie van de onderzoeker. Een goede nulmeting en vervolgmetingen passen bij een deel van de activiteiten, maar niet bij alle. Bij een relatief open methode als deze peer to peercampagne is een gemengde onderzoeksmethode (mixed methods) de best beschikbare vorm.

Literatuur

Bool, M., de Groot, N. (2012). *Onderzoeksvoorstel Resultaatmeting WE CAN Young campagne*. Utrecht: Movisie.

Bartholomew, L.K., Parcel, G.S., Kok, G., Gottlieb, N.H., Fernández, M.E. (2011). *Planning health promotion programs. An intervention mapping approach*. San Francisco: Jossey-Bass.

Frans, E., Franck, T. (2010). *Vlaggensysteem. Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag*. België: Garant uitgevers: België.

Gemeente Rotterdam (Jeugd, Onderwijs & Samenleving en GGD), Dona Daria en Spior (2011). *Voor de verandering*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam <http://donadaria.nl/wp-content/uploads/2013/05/Voordeverandering.pdf>.

Graaf, H.de (2013). *Van alle leeftijden. De seksuele levensloop van conceptie tot overlijden*. Utrecht: Rutgers WPF.

Graaf, H. de, Dijk, L. van & Wijsen, C. (2010). *Leefstijlcampagne seksuele weerbaarheid*. Voorbereidend literatuuronderzoek. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Pierik, C, Repetur, L. (2012). *WE CAN Young. Jongeren uit 16* gemeenten vergroten hun relationele en seksuele weerbaarheid*. Utrecht: Movisie.

Vanwesenbeeck, I., Zessen, G. van, Ingham, R., Jaramazovic, E. & Stevens, D. (1999). Factors and processes in heterosexual competence and risk: an integrated review of evidence. *Psychology and Health*, 14, 25-50.

Pawson, R., Tilley, N. (1997). *Realistic evaluation*. London: Sage, 1997.

Bijlage Begeleidingscommissie

Rutgers WPF
Trimbos-instituut
Maastricht University
Universiteit van Amsterdam

Hanneke de Graaf
Ingrid Schulten
Karlijn Massar
Bas van den Putte

Ministerie van OCW, waarnemer

Liesbeth van Dril
Anita de Groot-Meinema
Ted Reininga
Els Veenis

Bereik en uitgevoerde activiteiten WE CAN Young campagne

Op basis van de monitor en andere bronnen

Deelrapportage 1

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteurs Martijn Bool en Nada de Groot
Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Inhoud

Inleiding	49
1. Het bereik	50
1.1 Het aantal bereikte changemakers.....	50
1.2 Het aantal bereikte jongeren	53
2. Uitgevoerde acties.....	59
Bijlage	62

Inleiding

In deze deelrapportage van de resultaatmeting van de WE CAN Young campagne staat het aantal bereikte deelnemers en uitgevoerde activiteiten en acties centraal.

Het beoogde resultaat van de WE CAN Young (WCY) campagne luidde bij de aanvraag van de resultaatmeting:

- Minimaal 16 lokale coalitiepartners organiseren de lokale WCY campagne en zorgen elk voor 120 changemakers in de leeftijdscategorie 14-18 jaar, in totaal minimaal 1920¹
- De *changemakers* hebben activiteiten ontplooid.

In het projectplan van de campagne is *geen* bereik van het aantal jongeren opgenomen dat door de changemakers bereikt wordt. Het is de bedoeling van WCY dat changemakers weer andere jongeren informeren, activeren en mobiliseren om zelf changemaker te worden. Over beide groepen hebben wij het bereik in kaart gebracht op basis van gegevens uit de verschillende beschikbare bronnen bij de resultaatmeting.

Dataverzameling en bronnen

We hebben gebruik gemaakt van verschillende bronnen om het aantal changemakers en hun activiteiten achterhalen:

- de monitor die in het kader van de resultaatmeting is opgesteld
- gegevens uit gemeentelijke verslagen
- het Activiteitenverslag van het landelijke campagneteam van Movisie over de campagne
- gegevens van en over lokale websites.

Voor de resultaatmeting hebben wij een monitor opgesteld waarin wij per gemeente gegevens hebben opgevraagd over het aantal changemakers dat een training of instructie van de lokale projectleiders heeft gevolgd bij de start van activiteiten en de acties of activiteiten die de changemakers hebben uitgevoerd.

De opzet van de monitor was dat per gemeente de lokale projectleiders per twee maanden gegevens zouden aanleveren. Deze frequentie bleek in de praktijk te hoog en hebben we vervolgens verlaagd. Van de 15 gemeenten die een WCY campagne voerden hebben er 13 gegevens via de monitor aangeleverd. De gegevens zijn echter nog minder vaak dan de verlaagde frequentie opgestuurd en niet alle gemeenten hebben tot het einde van de campagne gegevens aangeleverd. We hebben veel inspanningen verricht, met herhaalde herinneringen en verzoeken per mail en per telefoon, om zoveel mogelijk gegevens op te halen. Deze beperkingen betekenen dat de monitor gegevens van de gemeenten waarschijnlijk onderschattingen zijn.

Naast de monitor hebben we andere bronnen betrokken:

- informatie van het landelijke campagneteam
- informatie van social media
- rapportages en evaluatierapporten lokale projectleiders of gemeenten ten behoeve van het ministerie van OCW

Deze bronnen geven verschillende indicaties van het bereik.

¹ Bij de start varieerde in sommige documenten het beoogde aantal gemeenten; in geval dat het aantal van 15 steden is genoemd dan hoort daarbij het aantal van 1800 changemakers.

1. Het bereik

1.1 Het aantal bereikte changemakers

Het aantal changemakers is op basis van verschillende gegevens te schatten. Alvorens daar gegevens over te vermelden is verduidelijking nodig van wie tot changemakers gerekend worden in deze rapportage.

Wanneer is een jongere changemaker?

Wat betekent het dat een jongere zich als changemaker heeft aangemeld? Er kan onderscheid gemaakt worden tussen jongeren die na het meemaken van een eenmalig bijeenkomst geïnformeerd (*peer education*), bewust of overtuigd zijn van het belang van seksuele en relationele weerbaarheid en het bestaan van genderongelijkheid en gendergeweld. En zich vandaar uit solidair verklaren met de campagne en zich als changemakers aanmelden. Iets anders is of zij verder geïnstrueerd worden om activiteiten te bedenken (*peer activation*). En of zij de volgende stap doen en activiteiten gaan bedenken en uitvoeren en daarmee het gedachtegoed actief uitdragen (*peer mobilisation*).

Op landelijke website van de campagne bestond de mogelijkheid je als je changemaker aan te melden en kenbaar te maken (met naam of anoniem). Het aantal changemakers dat zich heeft aangemeld op de landelijke website geeft een indicatie van het aantal changemakers.

Via de monitor is een beeld te scheppen van changemakers die lokaal zijn aangemeld en actief mee hebben gedaan aan een voorlichting of instructie voor WCY.

Tabel 1.1 Aantal changemakers en bereikte jongeren, per gemeente onderscheiden naar bron

Deelnemende steden	Aantal changemakers volgens monitor Resultaatmeting	Aantal changemakers landelijke website WCY (Activiteitenverslag campagneteam)	Aantal actieve changemakers uit rapportages gemeenten	Aantal bereikte jongeren uit rapportages gemeenten
Alkmaar	40	42	niet bekend	niet bekend
Almere	38	130	130	700
Amsterdam	103	120	niet bekend	niet bekend
Apeldoorn	30	62	44	520
Arnhem		177	100	316
Breda	125	96	77 -130	niet bekend
Delft	272	340	20 -277	niet bekend
Den Haag	69	337	70	1445
Dordrecht	67	44	69	1350
Eindhoven	116	284	niet bekend	niet bekend
Groningen		265	10 - 260	1940 - 2500
Helmond	103	70	144	niet bekend
Leiden	11	109	20	1200
Tilburg	774	702	176	3826
Zwolle	81	136	niet bekend	niet bekend
totaal	1829	2914	860 - 1163	11297- 11857

Toelichting op tabel 1.1

Arnhem en Groningen hebben voor dit onderzoek geen monitor bijgehouden.
De rapportages laten verschillende schattingen zien.

Het totaal aantal changemakers opgegeven via de monitor is 1829.

Uit het Activiteitenverslag van de campagne² blijkt dat op de WCY website in de campagneperiode het volgende aantal 2914 *changemakers* zijn aangemeld. De leeftijdsverdeling van de changemakers van 14-19 jaar is als volgt (zie tabel 1.2).

Tabel 1.2 Changemakers naar leeftijd

Leeftijd	Aantal changemakers
19	359
18	452
17	443
16	635
15	539
14	321
totaal	2749

Peildatum 18-8 - 2015

Niet iedere gemeente heeft het eigen, afzonderlijke streven qua aantal changemakers gehaald. In het Activiteitenverslag van de landelijke campagne (p. 6) staat vermeld dat de gemeenten hier zelf toelichting op geven.

We hebben met de monitor gegevens van 13 gemeenten kunnen verzamelen. Het door hen gemelde aantal betekent dat er minimaal 1829 jongeren een actieve training, instructie en/of voorlichting gehad hebben met betrekking tot de WE CAN Young onderwerpen met het oogmerk activiteiten te bedenken (*peer activation*) en uit te voeren en daarmee het gedachtegoed actief uit te dragen zodat anderen dit ook gaan doen (*peer mobilisation*).

Als derde bron beschikken we over de verslagen van een deel van de gemeenten die zij hebben opgesteld voor de opdrachtgever (gemeente en/of ministerie)³. De gegevens uit deze verslagen zijn ook in tabel 1.1 opgenomen. Hieruit blijkt dat het aantal *changemakers* volgens eigen verslagen bij 11 van de 15 gemeenten minimaal op 860 tot meer dan 1.163 *changemakers* komt. Dit zijn schattingen van ons op basis van deze verslagen. Binnen de verslagen zelf komen ook verschillende schattingen voor.

Bij de monitor zijn de *changemakers* geregistreerd die betrokken zijn geweest bij een werving en informatiebijeenkomst om actief *changemakers* te worden. Daarnaast is over de *changemakers* bijgehouden welk activiteiten zij hebben uitgevoerd. Dit komt in de desbetreffende paragraaf verder aan de orde.

In de verslagen van de gemeenten wordt ook informatie gegeven over wie changemaker is. Bij deze verslagen wordt - zoals hiervoor beschreven - een onderscheid duidelijk tussen jongeren die actief acties in het kader van WCY vormgeven en jongeren die zich – nadat zij een activiteit van WCY hebben meegemaakt – zich solidair verklaren en zich kenbaar maken als *changemakers*. Een beperkt deel daarvan wordt actief als *changemaker*, dat wil zeggen dat deze zelf activiteiten gaat ondernemen.

Daarnaast is nog relevant om te vermelden dat jongeren zich alleen op de landelijke website registreren als zij zich als zodanig kenbaar willen maken (anoniem of onder eigen naam). Dat betekent dat

² Dit is het aantal gedurende de looptijd van het driejarige project (2012-2104)

³ Deze verslagen zijn verstuurd aan de opdrachtgever, het ministerie van OCW.

het aantal jongeren dat zich solidariseert ongetwijfeld hoger ligt, zoals in verschillende gemeentelijke rapportages is aangegeven. Over dat aantal zijn geen gegevens beschikbaar.

De opzet van de campagne is een peer to peer benadering. De vraag is of de *changemakers* altijd leeftijdgenoten, *peers* waren. Van de landelijke website is dat vermeld in tabel 1.2. In verschillende steden zijn jongerenwerkers, ervaringsdeskundigen, stagiaires, theaterspelers en anderen ingezet die jongeren bereikt hebben met en bij WCY activiteiten. Hoe de verdeling daarbij tussen leeftijdgenoten en anderen was is niet bekend.

1.2 Het aantal bereikte jongeren

Het aantal bereikte jongeren kunnen we onderscheiden in fysiek of *live* bereikte jongeren en jongeren bereikt via social media. *Live* bereikte jongeren zijn jongeren waarmee direct contact is geweest, op school, bij een manifestatie, op straat, buurthuis etc.. Bij de landelijke monitor zijn deze gegevens niet opgevraagd.

Live zijn minimaal 11.297 jongeren bereikt. De meest exacte cijfers die gegeven zijn betreffen vrijwel altijd jongeren die via school bereikt zijn.⁴ Dit getal is zoals gezegd een minimum (zie tabel 1.1). Naast de schoolprogramma's zijn ook een groot aantal activiteiten uitgevoerd op straat, bij festivals en vele andere gelegenheden. Het aantal betrokken *changemakers* en bereikte jongeren loopt bij de uitvoering van deze activiteiten uiteen. Van het aantal bereikte jongeren bij andere dan de vermelde activiteiten zijn geen aanvullende cijfers bekend.

Social media

Social media bieden naast fysiek (*live*) contact andere manieren om met anderen te communiceren of te bereiken. In het Activiteitenverslag van de campagne is vermeld wat het campagneteam op social media heeft ondernomen en wat het resultaat qua bereik daarvan is.

⁴ Bron: Evaluatierapporten van de lokale projectleiders ten behoeve van het ministerie van OCW .

Tabel 1.3 Facebook

Deelnemende steden	Aantal volgers/likes, vrienden Activiteiten verslag	Aantal volgers/likes, opgave lokale projectleiders	Aantal volgers/likes, verslagen lokale campagnes	Bereik, verslagen lokale campagnes	Aantal volgers/likes, inventarisatie juli 2015
Alkmaar					
Almere	31				
Amsterdam	139				
Apeldoorn	116		126		
Arnhem	611				114
Breda	100				101
Delft	338		325	47.000	392
Den Haag	88				109
Dordrecht	401	394			406
Eindhoven	240	70			263
Groningen	37				40
Helmond	57				63
Leiden					
Tilburg	287		237		314
Zwolle	48				
Totaal	2493				1802

Toelichting tabel 1.3

a) Delft: Het bereik per bericht is tot stand gekomen met betaalde campagne (Evaluatie verslag Delft).

De Facebook pagina's van Almere, Amsterdam en Apeldoorn konden niet geraadpleegd worden omdat dit geen publieke pagina's waren.

Facebook

De lokale WCY projectleiders en changemakers hebben in veel gevallen een Facebook pagina en Twitteraccount opgezet (zie ook het Activiteitenverslag). In 13 steden hebben de medewerkers van het lokale WCY project actief een Facebook of vergelijkbare pagina beheerd.⁵ De berichten op de Facebook pagina's kunnen geplaatst worden door de lokale projectleiders of door changemakers. Wat de inbreng vanuit de projectleiders of changemakers was, is niet na te gaan. Daarmee weten we niet in hoeverre dit peer to peer activiteiten zijn.

Wat betreft het bereik weten we het aantal volgers van de Facebook pagina's. Het aantal volgers (ofwel vrienden⁶) is in het Activiteiten verslag vermeld (in totaal 2493). 'Bereik', houdt in bij hoeveel Facebook pagina's berichten langs zijn gekomen. Hierover zijn cijfers beschikbaar.⁷

Daarnaast hebben we bekeken hoe veel volgers/likes een Facebook pagina heeft, dat zijn het aantal volgers of vrienden. Als iemand de pagina liket kunnen vrienden van de desbetreffende Facebook pa-

⁵ Het gaat hierbij 10 keer om een 'organisatie' Facebook pagina, bij de andere drie om een personenpagina.

⁶ De term 'vrienden' wordt gebruikt voor personen pagina's van Facebook en de term 'volgers' voor de Facebook pagina's van organisaties.

⁷ 'Bereik': bij hoeveel vrienden of volgers een bericht van een Facebook pagina is langs gekomen, dat bericht kan al dan niet gelezen worden. 'Klikken op bericht': geeft aan hoeveel Facebook paginaeigenaren een bericht hebben aangeklikt om beter te bekijken. Omdat 'klikken' actief omgaan met berichten inhoudt zegt dat meer dan 'bereik'. Cijfers hierover hebben we niet kunnen inventariseren.

gina dat zien en worden daardoor op berichten geattendeerd. In totaal gaat het om 1802 likes. Het sociaal bereik hangt dus af van het aantal vrienden per Facebook account van degene die geliket hebben.⁸

Wij hebben in juli 2015 opnieuw het aantal volgers (likes) in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat het aantal likes bij de negen van de tien gemeenten waarover wij gegevens hebben, op dezelfde aantallen blijft als tijdens de campagne, met uitzondering van Arnhem (zie tabel 1.3). Dit betekent dat WCY wat betreft Facebook doorloopt, ook na afsluiting van deze campagne periode en een langer durend bereik kan hebben.

De vraag is hoeveel vrienden deze volgers hebben. Hiervoor hebben wij navraag gedaan bij het bedrijf SocialMediaMen dat de social media uitingen van WCY heeft gefaciliteerd. In de leeftijdscategorie waarover cijfers geleverd kunnen worden, heeft een volger van WCY in de leeftijd van 14 tot en met 19 jaar 47 vrienden⁹. Dat zou betekenen dat via de lokale Facebook pagina's met 1802 likes 85.376 personen bereikt zijn. Dit zijn allemaal conservatieve schattingen.

Twitter

Van de 15 gemeenten zijn er 13 actief op Twitter geweest met in totaal 535 volgers. Van de actieve gemeenten lopen er 6 in 2015 door (zie tabel 1.4).

Tabel 1.4 Twitter

Deelnemende steden	Twitter actief	Twitter volgers
Alkmaar	geen account	
Almere	tot en met maart 2014	66
Amsterdam	lopend	159
Apeldoorn	tot en met mei 2015	143
Arnhem	lopend	736
Breda	tot en met oktober 2014	30
Delft	lopend	426
Den Haag	tot en met maart 2015	69
Dordrecht	lopend	158
Eindhoven	tot en met maart 2014	133
Groningen	geen account	
Helmond	tot en met april 2015	106
Leiden	lopend	59
Tilburg	lopend	199
Zwolle	tot en met december 2014	171
Totaal		535

Gegevens verzameld, juli 2015

You Tube lokaal

You Tube is bij vrijwel alle steden gebruikt als kanaal om iets met de WCY campagne te doen. We zijn 29 filmpjes van de lokale projecten tegen gekomen die meer dan 5.900 of meer keer zijn bekeken (bij

⁸ Uit het Activiteitenverslag blijkt dat een betaalde landelijke campagne om te 'liken' met 2738 likes 210.000 personen bereikt heeft, per like zijn dat 77 personen. Bij een betaalde lokale pagina in Delft was bij 325 volgers het bereik 47.000. Hoe dat bereik bij niet betaalde campagnes is, hangt van aantal vrienden af per Fb liker.

⁹ Het gaat om unieke vrienden, dus overlap tussen vrienden van WCY volgers is uitgesloten. Dit is een conservatieve schatting volgens SocialMediaMen.

een van de filmpjes houdt telling boven de 301 op) . Het meest bekeken (754) is een flashmob in Helmond (zie tabel 1.5 You Tube).

Tabel 1.5 You Tube

Deelnemende steden	aantal films	aantal views	bijzonderheden
Alkmaar	1	408	online, 2013 (408)
	1	451	2014
	1	196	2015
Almere	1	21	2013
Amsterdam	1	142	2013 (142)
	1	64	2013
	1	96	2014 (96)
	1	79	2014
	1	77	2015 (product 2014)
Apeldoorn			
Arnhem	1	184	2012, mei
	1	264	2012
	1	293	2013, compilatie Arnhem, Den Haag, Zwolle
Breda	1	79	2013
	1	128	2013
Delft	1	56	2013
	1	139	2013
Den Haag	1	84	2014
		69	2015, januari
Dordrecht	1	76	2013
Eindhoven	1	28	2015, april; dit filmpje heeft in 2014 drie weken in twee bioscopen in Eindhoven gedraaid
Groningen			
Helmond	1	754	2013, flashmob
		68	2013
		78	2013
		38	2013
		109	2013
Leiden	1	328	2013
Tilburg	1	93	2013
	1	301	2013; meer dan 301 views, niet nader gedefinieerd
	1	89	2013
	1	135	2013
	1	147	2013
	1	356	2014
Zwolle	1	216	2012
	1	307	2013
totaal	29	5953	

Youtube geraadpleegd, juli 2015

Toelichting tabel 1.5: De landelijk geproduceerde en op You Tube gezette filmpjes zijn hier niet mee geteld.

Bereik, samenvattend

Het beoogde resultaat van 16 lokale coalitiepartners is qua gemeenten op één na gehaald. Het beoogde aantal van 120 *changemakers* per gemeente is op basis van de monitor gehaald, in totaal 1829. Dit is een minimum aantal, omdat de monitor niet door alle gemeenten is ingevuld en niet volledig tot het einde van de campagneperiode. Het aantal van 1829 betreft in ieder geval het aantal *changemakers* dat informatie over de WCY thema's heeft gehad en geïnstrueerd is om activiteiten te ondernemen.

Het aantal jongeren dat op de een of andere manier bereikt is, betreft meer dan 11.000, blijkend uit de rapportages van de gemeenten.

Via social media is een zeer groot aantal jongeren bereikt. Via Facebook pagina's zijn naar schatting 85.000 jongeren bereikt en de Youtube filmpjes zijn meer dan 5.900 keer opgevraagd.

2. Uitgevoerde acties¹⁰

Met de monitor hebben de lokale projectleiders bijgehouden hoe vaak welke activiteiten zijn uitgevoerd (zie tabel 2.1). Zoals eerder vermeld zijn de monitoren niet door alle gemeenten en niet compleet over de gehele campagne periode ingevuld, zij geven dus alleen een beeld over de ingevulde en ingeleverde monitoren.

De opzet van de campagne houdt in dat naast voorlichting en instructie over WCY (educatie) de changemakers uitgenodigd en begeleid worden bij het bedenken van acties en activiteiten (activatie). De changemakers doen dat uit eigen beweging en motivatie of vanuit een maatschappelijke stage of opleidingsstage. Zij geven de acties vorm op basis van eigen interesses, capaciteiten en talenten en zorgt ervoor dat zij zich de thema's eigen (moeten) maken. Dit proces vindt veelal plaats in de vorm van groepsactiviteiten. Verder zijn de lokale WCY activiteiten door uiteenlopende samenwerkingsverbanden georganiseerd. Dat heeft – naast de eigen inventiviteit van de changemakers – mede geleid tot de diversiteit aan activiteiten.

De 1829 *changemakers* hebben 3139 acties of activiteiten uitgevoerd (zie tabel 2.1). De acties zijn verdeeld naar soort: persoonlijk, voorlichting, sociale media, openbare acties en anderszins. Uit de monitor blijkt dat het soort activiteiten evenredig verdeeld is over de vooraf geformuleerde typen activiteiten die wij onderscheiden hebben in overleg met de projectleiders. Daarbij zijn onder de categorie 'anders' in totaal evenveel acties onderscheiden als bij de andere typen activiteiten.

Om een nog betere indruk van de gevoerde activiteiten te krijgen, hebben we per gemeente een overzicht gemaakt van uitgevoerde activiteiten. Dat hebben we gemaakt aan de hand van:

- informatie op de WCY website per gemeente
- verslagen van gemeenten ten behoeve van het ministerie van OCW.

In het overzicht (zie tabel 1 Activiteiten per gemeente, in bijlage) gaat het om activiteiten die uitgevoerd zijn door gezondheidsvoorlichters, jongerenwerkers (in opleiding, stage) e.d. en door changemakers (onder andere door maatschappelijke stages). In deze tabel hebben we vooral die activiteiten vermeld waaraan changemakers hebben meegewerkt of die gericht zijn op jongeren. Bij deze inventarisatie vonden wij 174 activiteiten.

De activiteiten die de jongeren bereiken verschillen aanzienlijk in aard, inhoud en duur: van een Facebook bericht dat langs komt tot een intensieve les met een ervaringsdeskundige of een theatervoorstelling met daaropvolgend gesprek.

In verschillende gevallen, onder andere op scholen, sluiten activiteiten van de WCY campagne aan op andere programma's met vergelijkbare thema's of wordt de peer-to-peer benadering als uitbreiding daarbij aanbevolen.

De genoemde activiteiten zijn op verschillende manieren uitgevoerd: door changemakers zelfstandig, door changemakers samen met projectleiders of -medewerkers of changemakers met samenwerkingspartners van andere organisaties. In sommige gevallen hebben de projectleiders of -medewerkers of de samenwerkingspartners de activiteiten uitgevoerd. De precieze verdeling hiervan hebben we niet in kaart gebracht.

¹⁰ Bronnen: monitor, werkdocumenten, verslagen gemeenten

Tabel 2.1

	laatst ontvangen monitor	aanwezig bij startbijeenkomst dd	0-meting ingevuld	Thema seksuele & relationele weerbaarheid	Thema gender ongelijkheid & geseksualiseerde samenleving	Persoonlijke acties (zoals dragen pr-materiaal, gesprekken met vrienden)	Voorlichting geven (bijvoorbeeld in klas of bij sportclub)	Openbare acties (zoals evenementen, festivals, op straat)	Activiteiten op Social media (zoals Facebook, Twitter, blogs)	Anders, namelijk	totaal aantal uitgevoerde acties
Alkmaar	jul-13	40	0	40	40	40	12	15	34	1	
Almere	jul-13	38	0	35	37	36	8	26	8	35	
Amsterdam	jan-15	103	102	107	105	43	24	39	26	86	
Apeldoorn	jun-13	30	14	30	30	23	18	20	21	20	
Arnhem	<i>geen monitor ingevuld</i>										
Breda	mrt-15	125	119	122	120	114	78	42	41	20	
Delft	nov-14	272	271	271	271	271	263	256	263	0	
Den Haag	feb-15	69	65	65	69	69	30	67	54	39	
Dordrecht	mrt-15	67	43	39	30	26	30	16	13	72	
Eindhoven	mrt-15	116	44	81	97	56	62	30	36	21	
Groningen	<i>geen monitor ingevuld</i>									0	
Helmond	feb-14	103	17	99	85	38	21	8	6	157	
Leiden	jul-14	11	5	7	5	7	18	21	6	5	
Tilburg	feb-15	774	2	522	522	25	12	47	9	365	
Zwolle	dec-14	81	46	66	71	21	27	27	2	30	
TOTAAL		1829	728	1484	1482	769	603	614	519	634	3139

Thema's

WE CAN Young legt vanuit de landelijke campagne¹¹ de nadruk op de thema's seksuele en relationele weerbaarheid. Bij de analyse van de oorzaken van seksuele en relationele weerbaarheid wordt een relatie gelegd met individuele en collectieve aspecten van geweld, genderongelijkheid en geseksualiseerde aspecten van de samenleving op verschillende manieren.

Om na te gaan welke thema's bij de uitvoering van activiteiten van changemakers in de lokale projecten aan de orde zijn gekomen hebben wij in overleg met de landelijke en lokale projectleiders bij de opstelling monitor gekozen voor een relatief eenvoudige tweedeling in seksuele en relationele weerbaarheid als thema en gender ongelijkheid en geseksualiseerde samenleving.

Het blijkt dat de activiteiten in het kader van WCY even vaak op het thema seksuele en relationele weerbaarheid zijn gericht als op het thema gender ongelijkheid & geseksualiseerde samenleving. Vrijwel in alle gemeenten zijn beide thema's aan de orde gekomen, blijkt uit de monitor.

Bij de interviews en het vragenlijst onderzoek onder changemakers en jongeren zijn wij meer in detail ingegaan op welke thema's aan de orde zijn gekomen en wat zij ervaren hebben aan effecten (zie daarvoor de desbetreffende deelrapporten).

Welk thema bij welke type actie aan de orde is geweest hebben wij in het kader van dit onderzoek niet na kunnen gaan.

¹¹ De landelijke campagne is in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerd door medewerkers van Movisie onder leiding van het team Participatie. De lokale projecten zijn door lokale projectorganisaties uitgevoerd.

Bijlage

Tabel 1 Activiteiten per gemeente, vermeld op website en in verslagen

Toelichting op tabel: In de tabel zijn alleen die activiteiten opgenomen waarbij changemakers actief waren of die gericht waren op (het werven van) changemakers of jongeren.

Raadpleging websites, 20-8-2014. Verslagen betreffen verslagen ontvangen van het ministerie van OCW.

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/magazine	Promo / Overig
Alkmaar									
			Bijeenkomst jongerenwerkers						actievoeren ihkv MaS
Almere									
	gastles HAVO/VWO	theater-voorstelling	Lessen bij Learn2work	Kenniscafe		Wethouder onthult fotoreportage			Zadelhoesjes verspreiden
						Quiz Night			vragensite seks en SOA
Amsterdam									
				CM, managers zorginstellingen, wethouders praten over seksualiteit		Kwaku Summer Festival			Posters maken over thema
						Stagemarkt voor MaS			Effectmeting
									Eerste themabijeenkomst voor CM
Apeldoorn									

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/ Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/ magazine	Promo / Overig
		Try out voorstelling door CM		Debat scholengemeenschap	Flashmob		Radio-interviews lokaal	Stadsblad lokaal artikelen	werving CM via MAS
		Girls only! interactieve theateravond		participatie in debat		VMBO activiteitenweek			
Arnhem									
	Onderwijs-voorlichting					Let's change event		Eigen nieuwskrant	bijeenkomst WCY CM
									bijeenkomst WCY CM
									Promotiemateriaal
Breda									
						CM event	Interviews		Poster actie
						Straatactie (stellingen voorleggen)			Blogs
Delft									
	Diverse voorlichtingen	voorlichting bij jongeren-voorstelling	Jeugdformaat 's Gravenzanden			Parkpop 2014	AD, Radio West, FunX, Stadradio Delft, Delft.nl		aanwezigheid SER symposium Cracking The Case
	Laurentius Praktijkschool	De Vak, theater-workshops	Jeugdformaat Rotterdamseweg,			Koningsdag diverse acties			CM bezoekt internationaal congres
	Voorlichting ROC Mondriaan		Jeugdformaat voorlichting in logeerhuizen			MAS stagemarkt			
	24 klassen HAVO/VWO		Sistah, voorlichting jongeren			Lichtjesavond			Jongerenloket/ Sociaalteam, voorlichting jonge moeders
	Stanislas college VMBO		Participe Delft voorlichting in buurthuizen			Buurtsportcoaches voorlichting evenementen			
Den Haag									

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/magazine	Promo / Overig
	VMBO voorlichting, 10 klassen		Jeugdcentrum Nieuw Beijerland	Workshops, debatwedstrijd		Trainingsdag "Ik ben van mij!"			Diverse acties (posters en flyers)
				Debat studenten SCW, hulpverlening		Div. workshops landelijk WE CAN event			6e bijeenkomst WCY
	Basisschool voorlichting 1x					Bevrijdingsfestival			Flyer
	VO voorlichting 2e, 3e en 4e leerjaar					Symposium Jongens			Jeugdformaat voorlichting
Dordrecht									
			alcoholvrije borrel i.s.m. jongerenwerk R-newt			Fix it, stage afronding met actie			15 minicampagnes diverse
						Fiets laten pimpen, diverse workshops			Voorlichting van seksuoloog in gemengd groepsverband
						Buffer week Da Vinci College			CM maken promotiemateriaal
						IK WIL MET JOU... Valentijns actie			Diverse campagnes
						Diverse acties ihkv internationale vrouwendag			
Eindhoven									
						WCY Den Haag symposium			werkplekieren: kennismaken, acties en presenteren
						TEDxYouth op Dynamo Eindhoven			CM delen promotiemateriaal uit

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/magazine	Promo / Overig
						Aftrap WCY Eindhoven			CM verspreiden de boodschap in stadscentrum
Groningen									
	Gastlessen WCY in Maand van Liefde en Genot					Bevrijdings-festival Groningen			CM bijeenkomst
	Keiweek Groningen voorlichting aan de studenten					Convenant ondertekening door wethouder			Werven van CM op Alfa College; 10 workshops
						Valentijnsdag, foto-actie			afstudeeronderzoek in opdracht van WCY
						Liefdescafé			
						campagne "Maak seks lekker duidelijk" ondersteund en uitgedragen			
						Bevrijdingsfestival Groningen			
Helmond									
	8 VMBO klassen				flashmob	Minisymposium Grenzen stellen op Social Media			Verschillende maatschappelijke stages
						wensmobile ont-huld door wethouder			Graffitiworkshop ihkv talentontwikkeling
						muziekfestival Impact			
Leiden									

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/magazine	Promo / Overig
	31 interactieve gastlessen mavo, havo en MBO klassen			Groot Scholieren-debat		Passion for Pleasure!			Training over seksueel grensoverschrijdend gedrag
				2 grote jongeren-debatten		Pizzasessie: meedenken over de campagne			oranje campagne zadelhoesjes verspreiden
						Babbelbox door Leiden			Lesprogramma 'Wensen&Grenzen' van de GGDHM
Tilburg									
	Voorlichtingen MBC Economie en Groen	voorstelling 'Sexting'			Flasmob		Radio interview De Heer ontwaakt (Radio 2)	Artikel in Stadsnieuws n.a.v. prijs en WCY 01, thema sexting	Posters IK BEN VAN MIJ in MUPI's
	8 klassen van VSO Parcours	musical Lover of loser			Fancy Fair Theresialyceum	Festival Mundial	Startschot Sexting Campagne op Omroep Brabant TV	http://www.huisvanbelle.nl/de-naakte-waarheid	Diverse acties bedenken met scholieren
	diverse scholen interventies bij sextingschandalen of-problemen	theaterstuk 'Met Vriendelijke groet, jullie dochter'				CM event op outdoorterrein	Hart van Nederland, item over Sexting Campagne	Groot artikel in Eindhovens Dagblad	CM hebben een rap gemaakt
	workshops gegeven op een aantal scholen						Diareclame Sexting Campagne	item Sexting voor wettelijke vragenuurtje van de Tweede Kamer	'loverboy-kwartet' ontwikkeld
						Uitreiking prijs aan Marjolein Kock	Uitzending Nieuwsuur, item over sexting	Artikel in Brabants Dagblad over Sexting	AKA-Carrousel: promoten van de campagne, werving CM

	Onderwijs- voorlichting	Theater	Jongerenwerk/ Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/ magazine	Promo / Overig
						Deelname beurs- vloer Tilburg	portret van erva- ringsdeskundige bij Omroep Brabant	interview bij glossyblad Quats	Weekend van de Wetenschap
						Mini-symposium Aftrap Sexting Campagne	Omroep Brabant	portret van ambassa- deur in het Spint.	projectleider genom- ineerd voor de Mooi Mens Verkiezing 2013
						Uitreiking Jeugd- zorgduim	CM te gast bij RTL Late Night	Interview in 100% NL met CM	Communicatieprijs Brabant 2013: pos- tercampagne genom- ineerd
						Festival 'Winter in Zuid'		Interview in Goirlese blad	Werkstuk Loverboys door CM
						TOP-Week 2013		Vrouw (Telegraaf) een artikel voor de cam- pagne WCY Tilburg	Kaarten uitdelen "IK BEN VAN MIJ!"
						GGD symposium 'Jongeren en seks, wat doe je ermee?'			Mini-symposium, lan- cering campagne website onuitwis- baar.nu
						Verkiezing 'CM van het jaar 2013'			
						CM Event 'The big Five'			
						Valentijnsdag: kaarten uitdelen op scholen			
						Open dag van de zorg van Kom- paan en De Bocht			
						Life Science Ca- reer Event op Maastricht Univer- sity			

	Onderwijs-voorlichting	Theater	Jongerenwerk/Jeugdhulp	Debat	Flashmob	Evenement	Radiointerview/ TV	Kranten/magazine	Promo / Overig
						Drakenbootfes-tival Piushaven			
Zwolle									
	presentatie aan twee brugklassen					Presentatie CM op stage-adressen aan leerlingen, docenten, gemeente, pers en elkaar			maken van voorlichtingsfilmpjes, foto-exposities, flashmob, zadelhoesjesactie
									rapnummer schrijven met thema 'Respect voor de vrouw'
									starten Facebook account
									Filmpjes gemaakt over diverse thema's
									Ophangen van WCY posters in de stad
totaal	19	8	9	8	4	53	11	12	50
Toelichting totalen									
									174

Kwalitatief onderzoek naar de WE CAN Young campagne

Interviews en observaties

Deelrapportage 2

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteurs Nada de Groot, Martijn Bool en Esther Spijkers, met medewerking van Iris Bakker
Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Inhoud

Introductie	72
1. Theoretisch kader	73
1.1 Uitgangspunten WE CAN Young campagne	73
1.2 Theoretische modellen	76
1.3 Van theorie naar onderzoek	78
2. Onderzoeksopzet en methode	79
3. Resultaten: De WE CAN Young campagne in de praktijk.....	83
3.1 Changemakers (N=17)	83
3.2 Jongeren (N=12)	85
4. Resultaten: ervaren effecten bij changemakers.....	86
4.1 Verwachte effecten bij changemakers	86
4.1.1 Kennis.....	86
4.1.2 Attitude.....	89
4.1.2 Sociale invloed	91
4.1.3 Competenties	92
4.1.4 Eigen effectiviteit	92
4.2 Onverwachte effecten.....	93
4.3 Effecten die changemakers waarnemen bij jongeren	93
5. Resultaten: ervaren effecten bij jongeren.....	95
5.1 Verwachte effecten.....	95
5.1.1 Kennis.....	95
5.1.2 Attitude.....	97
5.1.3 Sociale invloed	97
5.1.4 Eigen effectiviteit en gedrag	98
5.1.5 Competenties	99
5.2 Onverwachte effecten.....	99
6. Analyse: werkzame mechanismes en context	100
6.1 Intensiteit van WCY traject	100
6.2 Inhoud.....	100
6.3 Effectieve werkvormen	101
6.4 De juiste begeleiding	103
6.5 Context	105
7. Conclusie	107
Literatuur.....	114

Bijlage 1 Topiclist interviews.....	115
Bijlage 2 Overzicht Observaties	119
Bijlage 3 Observatiematrix WCY activiteiten	129
Bijlage 4 Intensiteit activiteitentrajecten en effecten	131

Introductie

In 2009 is de WE CAN Young campagne van start gegaan als pilot in drie gemeenten. Het doel van deze campagne is om jongens en meisjes seksueel en relationeel weerbaar(der) te maken (Pierik & Repetur, 2012.¹ Jongeren in de leeftijd van 14 tot 18 jaar worden opgeleid tot *changemaker*. Zij krijgen van een lokale projectleider een training over seksuele en relationele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. De changemakers worden gestimuleerd om acties te bedenken en te ondernemen die de eigen seksuele en relationele weerbaarheid stimuleren. Via deze acties en peer education brengen zij informatie over aan andere jongeren op het gebied van een seksuele en relationele weerbare houding en genderongelijkheid en gendergeweld (Pierik & Repetur 2012: 8). De onderzochte campagne loopt in 15 gemeenten van 2012 tot en met 2014. Om de effecten en werkzame mechanismen van WE CAN Young in kaart te brengen heeft Movisie onderzoek gedaan naar de activiteiten die in het kader van de WE CAN Young campagne ondernomen zijn. Binnen dit onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- Wat is het bereik van WE CAN Young? (aantal bereikte changemakers, jongeren en activiteiten)
- Wat voor activiteiten zijn er uitgevoerd in het kader van WE CAN Young?
- Wat zijn achtergrondkenmerken van changemakers en jongeren?
- Welke (ervaren) effecten heeft WE CAN Young op changemakers en jongeren?
- Wat zijn werkzame mechanismen van WE CAN Young?

Voor een deel bestaat het onderzoek uit kwantitatief onderzoek. Een selectie van changemakers en jongeren vullen een vragenlijst in binnen drie maanden en zes maanden na het invullen van een eerste vragenlijst (Bool & De Groot: 11).

Voor een ander deel bestaat dit onderzoek uit een kwalitatief onderzoek.² De uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek staan in dit rapport centraal. In totaal zijn 17 changemakers en 12 jongeren telefonisch geïnterviewd. Met deze interviews is nadere informatie verzameld over de verwachte en onverwachte effecten van de activiteiten die changemakers en jongeren zelf ervaren. Daarnaast geven de interviews meer inzicht in de onderliggende werkzame mechanismes die zorgen voor een verandering bij changemakers en jongeren. Naast interviews worden er ook 10 observaties gebruikt van WE CAN Young activiteiten voor changemakers of jongeren. Deze observaties verstrekken aanvullende informatie en bieden een andere invalshoek op de effecten en werkzame mechanismes van de WE CAN Young campagne. Samenvattend is het doel van het in dit rapport centraal staande kwalitatieve onderzoek:

- In kaart brengen welke voorziene (beoogde) en onvoorziene effecten jongeren ervaren;
- In kaart brengen welke mechanismes hieraan ten grondslag liggen.

¹ Zie voor een uitgebreide beschrijving van het project en de doelstellingen het document 'Resultaatmeting WE CAN Young Campagne' en de offerte voor de campagne 'WE CAN Young'.

² Met dank aan stagiaires Anouck Marchand en Iris Bakker.

1. Theoretisch kader

Om de effecten en ervaren effecten en de werkzame mechanismes van de WE CAN Young campagne in kaart te kunnen brengen, is het noodzakelijk om eerst te kijken naar de uitgangspunten van de campagne. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk gekeken naar twee theoretische modellen die de uitgangspunten van de WE CAN Young campagne in een breder kader plaatsen en de basis vormen voor de opzet van de interviews en vragenlijsten en gebruikt zijn bij de analyse daarvan en de observaties.

1.1 Uitgangspunten WE CAN Young campagne

Thema's

WE CAN Young richt zich op de thema's seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Wat wordt hieronder verstaan?

In het projectplan van WE CAN Young wordt seksuele weerbaarheid gezien als controle en regie over de eigen seksualiteit. Hiermee wordt het vermogen bedoeld om keuzes te maken, wensen en grenzen te uiten en om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en de gevolgen daarvan (Meulmeester *et al.* in Pierik en Repetur, 2012). Grensoverschrijdend gedrag wordt binnen de WE CAN Young campagne gedefinieerd als 'seksueel gedrag dat over de grens van een van de betrokkenen gaat en waarbij een partner die geen seks wil wordt overgehaald, beïnvloed, gemanipuleerd, gechanteerd of gedwongen. Het kan gaan om grensoverschrijdende seks met fysiek contact of zonder fysiek contact en varieert van ongewenste seksuele opmerkingen tot gedwongen penetratie' (Kuyper *et al.* 2009 in Pierik en Repetur, 2012). Vanuit dit oogpunt is voor het begrip seksuele weerbaarheid van belang om een onderscheid te maken tussen gezond seksueel gedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De WE CAN Young campagne heeft hiervoor het Vlaggensysteem geïncorporeerd.

Het Vlaggensysteem biedt een zestal criteria om seksueel gedrag van jongeren te kunnen duiden, namelijk wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, leeftijdsadequaat, contextadequaat en zelfrespect. Van grensoverschrijdend gedrag is sprake bij elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering ten aanzien van een jongere, in verbale, non-verbale of fysieke zin, waarbij aan een of meerdere van de zes criteria niet wordt voldaan (Frans & Franck, 2010). In het Vlaggensysteem wordt seksueel gedrag in een continuüm gezien. Seksueel gedrag wordt in vier categorieën ingedeeld, namelijk aanvaardbaar seksueel gedrag, licht seksueel grensoverschrijdend gedrag, ernstig grensoverschrijdend gedrag en zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag (Frans, E., Franck. T., 2010).

Binnen de WE CAN Young campagne wordt een relatie gelegd tussen grensoverschrijdend gedrag en seksualisering. In het projectplan wordt gerefereerd aan een onderzoek waaruit blijkt dat er een verband bestaat tussen seksualisering in de media en seksueel grensoverschrijdende attitudes en ervaringen (De Graaf *et al.* 2008 in Pierik en Repetur, 2012). Uit een aanvullend onderzoek blijkt dat jongeren veel gender stereotype opvattingen hebben op het gebied van seksualiteit en dat media deze opvattingen weerspiegelen en versterken (De Graaf *et al.* 2009 in Pierik en Repetur, 2012). In de WE CAN Young campagne is genderongelijkheid als thema opgenomen om jongeren te stimuleren om na te denken over geseksualiseerde beelden in de media in relatie tot seksualiteit, schoonheidsidealen en genderrollen (Pierik en Repetur, 2012).

In de bijlage van het projectplan van de WE CAN Young campagne is te lezen dat structurele ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de maatschappij een belangrijke oorzaak is van geweld tegen vrouwen. Onder gendergeweld worden in het projectplan de volgende onderwerpen verstaan:

huiselijk geweld, partnergeweld, incest, gedwongen prostitutie, meisjesbesnijdenis, gedwongen huwelijk, eerwraak, eegerelateerd geweld, seksuele intimidatie en 'date rape'. Uit deze omschrijving van gendergeweld komt ook een overlap naar voren met grensoverschrijdend gedrag. Seksuele intimidatie is bijvoorbeeld ook een vorm van grensoverschrijdend gedrag. Om verwarring te voorkomen, wordt in dit rapport het in het projectplan gemaakte onderscheid aangehouden.

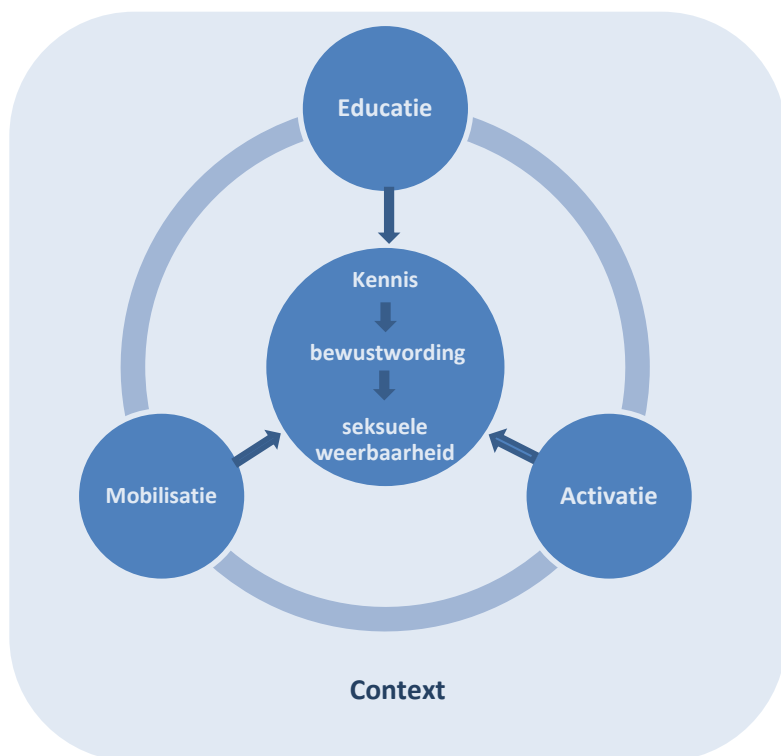
Visie op verandering van WE CAN Young

De WE CAN Young campagne is gebaseerd op de WE CAN campagne, een internationale campagne gericht op het uitbannen van geweld tegen vrouwen en genderongelijkheid. Volgens deze campagne is het herkennen, erkennen en benoemen van geweld tegen vrouwen een eerste stap in bewustzijn en verandering van gedrag. De campagne tracht mensen actief te mobiliseren om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en geweld in de omgeving. De achterliggende gedachte is dat als er voldoende individuen gezamenlijk voor verandering willen staan, er een kritische massa ontstaat die de samenleving beïnvloedt en verandert (Pierik en Repetur, 2012). In de WE CAN Young campagne komt dit principe tot uiting in een peer-to-peer aanpak waarbij jongeren (educatieve) activiteiten ontplooiën voor andere jongeren. De jongeren die zich committeren aan WE CAN Young om activiteiten te ondernemen worden *changemakers* genoemd. De jongeren die door de changemakers bereikt worden, noemen we kortweg jongeren.

Peer education, peer activation en peer mobilisation vormen gezamenlijk de leidraad binnen de WE CAN Young campagne om de kennis en houding van jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld stapsgewijs te versterken. Peer education houdt in dat leeftijdsgenoten aan andere jongeren informatie overdragen en dat zij bewustwording creëren bij deze jongeren. Peer activation is het proces waarbij peer educators actief aan de slag gaan met de onderwerpen door acties te bedenken en voor te bereiden voor andere jongeren. Met peer mobilisation wordt het uitvoeren van de bedachte acties, het uitdragen van de achterliggende boodschap en het werven van nieuwe peer educators (changemakers) (Pierik en Repetur, 2012). In de loop van de campagne blijkt, aldus de landelijke projectleiders, het begrip mobilisatie vooral gebruikt te worden om nieuwe changemakers te werven. Op dit punt komen we later terug in hoofdstuk 7.

Het idee achter het stapsgewijs versterken van de kennis en houding van jongeren is dat het tot uiteindelijk tot seksueel weerbaarder gedrag leidt. De WE CAN Young campagne maakt gebruik van de principes van het veranderingsmodel 'model of change'. Binnen dit model wordt verandering gezien als een 'doorlopend proces van bewustwording, reflectie, medestanders zoeken en in actie komen' (*Ibid.*). Deze strategie van de WE CAN Young campagne is in figuur 1.1 weergegeven.

Figuur 1.1 Veronderstelde werkzame mechanismes en outcome WE CAN Young

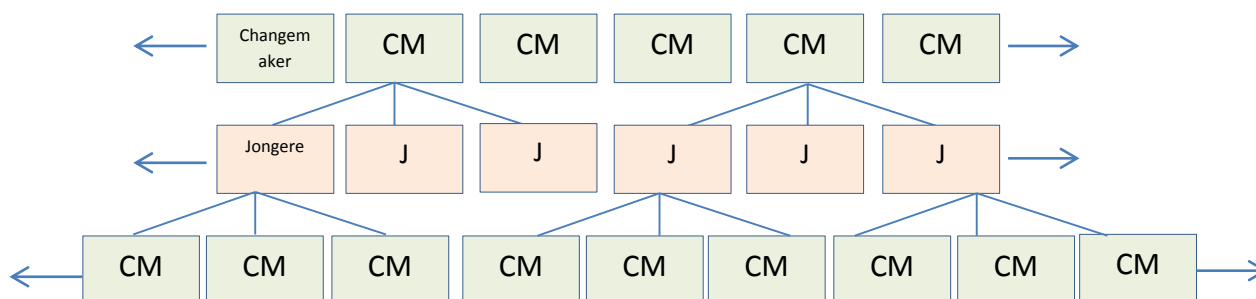

Definities changemakers en jongeren

In het kader van onderzoek hebben we de respondenten van de resultaatmeting als volgt gedefinieerd. *Changemakers* (CM) zijn degenen die zich, na wervingsactiviteiten, aanmelden voor een instructie of trainingsbijeenkomst die de lokale uitvoerder van de WE CAN Young campagne aanbiedt. *Jongeren* zijn degenen die door activiteiten van een changemaker in aanraking komen met de WE CAN Young campagne. De achterliggende idee van de campagne is dat deze jongeren zelf ook weer changemaker worden. Een voorbeeld: Een lokale projectleider gaat studenten van een sociaal culturele opleiding instrueren om klassikaal changemakers (CM'ers) te werven. Deze studenten kunnen als CM'er aangemerkt worden. De leerlingen in de klas krijgen activiteiten in het kader van WCY en kunnen als jongeren beschouwd worden. Tegelijkertijd worden zij geworven om CM'er te worden. Dat is een soort tweede lichting CM'ers (zie figuur 1.1). Als zij vervolgens aan een instructiebijeenkomst meedoen worden zij actieve CM'er in het kader van de campagne.³ Zij kunnen zich ook manifesteren als changemaker en dit kenbaar maken op de landelijke WCY site. En uiteraard kunnen zij zich in hun persoonlijke levenssfeer opstellen als changemaker.

³ Relevant voor het vragenlijst onderzoek: als zij al eerder als jongere aan het vragenlijstonderzoek mee hebben gedaan, gaan zij niet alsnog als CM'er aan het onderzoek deelnemen.

Figuur 1.2 Relatie tussen changemakers en jongeren

Kenmerk van de WE CAN Young campagne

Kenmerkend aan de campagne is dat de precieze thema's en de manier waarop deze worden ingevuld en gepresenteerd, verschillen per activiteit en gemeente. Dit is afhankelijk van de invulling en vormgeving door de changemakers en van de begeleiding door de lokale projectleiders. Dat is anders dan bij veel vooraf gestructureerde campagnes en interventies in het sociale domein. Beoogde resultaten en behaalde effecten kunnen daardoor ook per activiteit uiteenlopen.

1.2 Theoretische modellen

Het ASE-model

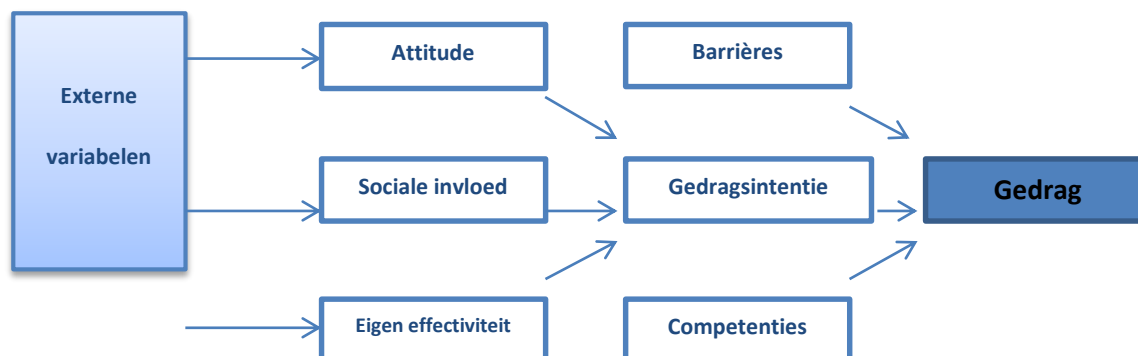
In het projectplan van WE CAN Young wordt kort aangestipt hoe de campagne verandering wil bewerkstelligen op het gebied van relationele en seksuele weerbaarheid en genderongelijkheid en gendergeweld. Om verandering te kunnen onderzoeken en duiden is gebruik gemaakt van het ASE-model. Het ASE-model geeft inzicht in gedragsverandering. Volgens dit model is gedrag het beste te voorspellen uit de intentie. Deze intentie wordt beïnvloed door drie componenten, namelijk attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit (Fishbein en Azjen, 1980)⁴. Binnen dit model is intentie niet alleen een afhankelijke variabele, maar ook een onafhankelijke variabele. Dit betekent dat intentie het gevolg van de drie componenten is en tevens een verklarende factor (zie onder andere: Gemeente Rotterdam, 2011).

Een uitgebreide variant van het ASE-model komt van de gemeente Rotterdam et al⁵. Barrières zijn de belemmeringen die iemand ervaart om de gedragsintentie om te zetten in feitelijk gedrag. Competenties zijn de vaardigheden die iemand nodig heeft om het gewenste gedrag te vertonen. Het uitbreiden van de competenties heeft bovendien een positieve invloed op eigen effectiviteit (*ibid.*) (zie figuur 1.3).

⁴ Zie voor literatuurverwijzingen de deelrapportage Interviews en observaties.

⁵ Dit zijn elementen vermeld in het Integrated Behavioral Model (Bartholomew et al., 2011).

Figuur 1.3 Het uitgebreide ASE model in Gemeente Rotterdam et al.

Kennis is in bovenstaand model afwezig, maar wordt in een ander sociaal cognitief model gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor gezond gedrag: het Information-Motivation-Behavioral Skills model (Fisher, Williams, Fisher, & Malloy, 1999). In dit model wordt er vanuit gegaan dat informatie samen met iemands motivatie (bestaande uit attitudes, sociale normen en risicoperceptie) en vaardigheden bepalen in hoeverre iemand gezond gedrag vertoont. Het ASE-model vormde de basis voor de opzet van de vragenlijsten en is gebruikt bij de analyse van de interviews en de observaties.

Model van seksuele interactie competentie

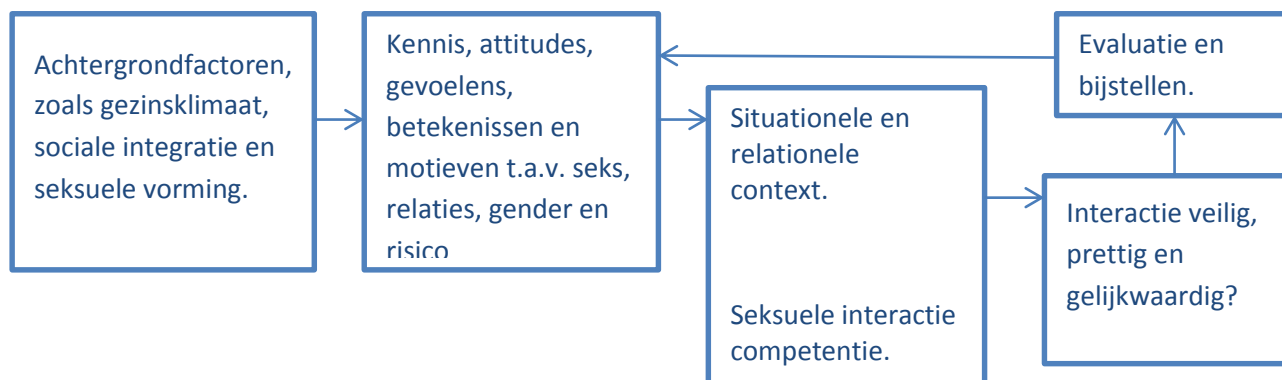
In het projectplan van de WE CAN Young campagne staat dat seksuele weerbaarheid gaat over controle en regie over je eigen seksualiteit. Het veranderingsmodel ('model of change') en het ASE-model geven inzicht in welke individuele karakteristieken van invloed zijn op seksuele weerbaarheid. Echter, seksuele weerbaarheid bestaat in relatie met andere sociale actoren. Een model dat zicht kan bieden op de invloed van interactie met anderen op seksuele weerbaarheid betreft het seksuele interactiecompetentie model van Vanwesenbeeck *et al.* Dit model overstijgt het niveau van het individu en incorporeert sociale-seksuele ontwikkeling en contextuele en interactie factoren (Vanwesenbeeck *et al.*, 1999). Binnen dit model vormt seksuele interactie competentie (SIC) een sleutelbegrip. SIC wordt gezien als:

'een complex geheel aan (sociale) vaardigheden, gevoeligheden en strategieën die nodig zijn om een seksueel contact prettig, veilig en gelijkwaardig te maken. De mate van SIC bepaalt of in een bepaalde seksuele context de cognities, emoties en vaardigheden worden geactiveerd die nodig zijn voor gunstige uitkomsten van de seksuele interactie' (Vanwesenbeeck *et al.* in: De Graaf, Van Dijk en Wijsen, 2010).

Het draait om de vaardigheid om gelijktijdig persoonlijke doelen te behalen in sociale (seksuele) interactie en om een positieve relatie met anderen te behouden. Het resultaat is dat de doelen van beide partners gelijk vertegenwoordigd zijn (Vanwesenbeeck *et al.*, 1999). Wanneer het samenspel tussen de interactie competenties van partners niet zorgt voor een resultaat dat bij iemands persoonlijke doelen aansluit dan kunnen schema's, motieven en strategieën worden aangepast. Deze aanpassingen kunnen in toekomstige situaties tot nieuwe keuzes leiden (De Graaf, Van Dijk en Wijsen, 2010). Niet alle kenmerken van seksuele interactiecompetentie spelen een even grote rol bij verschillende interacties. Bij seksuele en relationele weerbaarheid is het onder andere belangrijk dat iemand in staat is om zijn wensen en grenzen aan te geven en de grenzen en wensen van een ander te kunnen respecteren.

De manier waarop SIC uitwerkt in seksuele interactie hangt af seksuele scripts, betekenissen, gevoelens, motieven en kennis, attitudes ten aanzien van seks, relaties, gender, risico en preventie. De Graaf *et al.* wijzen erop dat het uitmaakt wat iemands motieven zijn om seks te hebben, wat seks voor hem en haar betekent en hoe hij of zij denkt over mannen en vrouwenrollen en seksuele risico's (De Graaf, 2013). Binnen dit onderzoek zullen deze factoren waar mogelijk worden meegenomen (zie figuur 1.4).

Figuur 1.4 Model van seksuele interactie competentie (Vanwesenbeeck *et al.*, 1999)

1.3 Van theorie naar onderzoek

Veranderingen in het feitelijk gedrag van jongeren op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid zijn lastig te onderzoeken. De uitgangspunten van de WE CAN Young campagne, het ASE- en SIC-model bieden aanknopingspunten om effecten en ervaren effecten en de werkzame mechanismes van de campagne te onderzoeken. In het onderzoek is in de eerste plaats gekeken naar (beoogde) effecten op de attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit, competenties, bewustzijn/kennis ten aanzien van seksuele weerbaarheid (grenzen, wensen en grensoverschrijdend gedrag) genderongelijkheid en gendergeweld. Deze zijn in het kwantitatieve onderzoek naar effecten geoperationaliseerd in enquêtevragen en kwalitatief onderzocht door middel van semigestructureerde interviewvragen aan changemakers en jongeren over door henzelf ervaren effecten. Tijdens de analyse zijn de data tegen het licht gehouden van de theorie om deze te duiden. Werkzame mechanismen zijn onderzocht door observaties van campagneactiviteiten en door changemakers en jongeren te vragen naar ervaren succesfactoren en de wijze waarop effecten volgens hen tot stand komen. In de analyse is ook gekeken naar veronderstelde werkzame mechanismes zoals deze naar voren komen uit de uitgangspunten van de WE CAN Young campagne in het projectplan.

2. Onderzoekopzet en methode

Evaluatiemodel: effecten door werkzame mechanismes binnen context (Realistic Evaluation)

Bij het verzamelen en analyseren van onderzoeksgegevens maken we gebruik van noties uit de evaluatiemodellen *Realistic Evaluation* (RE) en *Most significant change* (MSC).

Realistic Evaluation is een evaluatiemodel waarbij de focus niet alleen ligt op het vinden van de 'outcome' van een interventie, maar ook op het mechanisme waardoor deze tot stand komt en de context waarbinnen dit plaatsvindt (Tilley en Pawson, 1997). Hierbij wordt uitgegaan van het volgende principe: mechanisme + context = outcome. In de lijn van RE staan de volgende onderwerpen centraal in dit onderzoek:

- Werkzame mechanismes: wat werkt in de interventie dat leidt tot een specifieke outcome in een bepaalde context?
- Context: welke condities zijn nodig om een bepaald effect te bereiken?
- Outcome: wat zijn de effecten die worden veroorzaakt?

Om zicht te krijgen op werkzame mechanismes, is in de analyse gekeken naar veronderstelde werkzame mechanismes zoals deze naar beschreven worden in de het projectplan van WE CAN Young. Het eerste veronderstelde mechanisme is dat educatie, activatie en mobilisatie drie essentiële stappen zijn om een succesvolle WE CAN Young campagne op te zetten die tot gedragsverandering bij de beoogde doelgroepen leidt. Het tweede veronderstelde mechanisme is dat kennis en bewustwording samen leiden tot weerbaarheid. Over de condities die nodig zijn om een bepaald effect te bereiken, wordt in het projectplan niet direct iets gezegd. Wel wordt indirect duidelijk dat binnen de campagne gelijkwaardigheid, de inzet van peers, een veilige sfeer en samenhangigheid mogelijk van belang zijn. (Pierik en Repetur, 2012). Over de outcome is het projectplan duidelijker. Inhoudelijk moet de campagne de volgende resultaten bewerkstelligen:

- Changemakers en jongeren hebben meer kennis over gendergeweld en genderongelijkheid.
- Changemakers en jongeren stellen zich seksueel en relationeel weerbaarder op dan voor deelname aan de WE CAN Young campagne.
- Changemakers hebben andere jongeren beïnvloed.

Omdat het lastig is om te onderzoeken of jongeren zich daadwerkelijk seksueel en relationeel weerbaarder opstellen, vallen we voor de analyse hiervan terug op de voorspellende determinanten van gedrag uit het ASE-model en SIC-model: de attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit, competenties, bewustzijn/kennis ten aanzien van seksuele weerbaarheid (grenzen, wensen en grensoverschrijdend gedrag) genderongelijkheid en gendergeweld.

In de lijn van *Most significant change* (MSC) is in dit onderzoek gezocht naar de meest significante verandering door WE CAN Young volgens verschillende betrokkenen. Deelnemers van WCY (changemakers en jongeren) zijn in interviews gevraagd naar de door hun ervaren effecten van WCY en de wijze waarop deze volgens de respondenten tot stand kwamen. De bevindingen uit deze interviews zijn besproken in een werkatelier met landelijke en lokale projectleiders om deze te toetsen en zo nodig aan te vullen (zie deelrapportage 4).

Dataverzameling

Aantal respondenten en gemeenten

De opzet was om 16 changemakers en 16 jongeren te interviewen. Er zijn uiteindelijk 17 changemakers en 12 jongeren geïnterviewd. Ondanks vele inspanningen van lokale projectleiders en onze kant om respondenten te werven, hebben we niet voldoende jongeren bereid gevonden om mee te werken aan een interview. Het onderzoek is daarom uiteindelijk uitgebreid met 10 observaties.

De interviews zijn afgenomen gedurende twee verschillende periodes. In 2013 zijn er in april en mei 8 changemakers en 4 jongeren geïnterviewd. Deze changemakers en jongeren zijn afkomstig uit de gemeenten Amsterdam, Apeldoorn, Breda, Dordrecht, Eindhoven en Tilburg. Destijds waren er nog geen andere gemeenten actief in de WE CAN Young campagne. In 2014 zijn er in de periode februari tot en met september 8 changemakers en 8 jongeren geïnterviewd. In eerste instantie is geprobeerd om dezelfde gemeenten aan te houden als uit de eerste periode. Het idee hierachter was dat door jongeren en changemakers uit dezelfde gemeente te interviewen de mogelijkheid zou bestaan om uitspraken van verschillende changemakers en jongeren te koppelen aan dezelfde actie. Helaas bleek het echter niet haalbaar om dezelfde plaatsen aan te houden vanwege een gebrek aan respondenten die mee wilden werken. De changemakers en jongeren die tijdens de tweede interviewperiode hebben meegewerkt komen uit Eindhoven, Dordrecht, Zwolle, Breda, Den Haag en Delft.

Kenmerken respondenten

In de onderzoeksopzet is gesteld dat het belangrijk is om een gelijke verdeling tussen jongens en meisjes te hanteren bij de selectie van respondenten. Er zijn 8 mannelijke en 9 vrouwelijke changemakers geïnterviewd. Bij de jongeren zijn 8 meisjes geïnterviewd en 4 jongens. Het werven van respondenten ging in het algemeen moeilijker bij de groep jongeren dan bij de groep changemakers. Het bleek vooral lastig te zijn om jongens te vinden die mee wilden werken aan een interview. Voor een deel kan dit verklaard worden doordat er sprake was van een scheve sekseverdeling bij de potentiële respondenten, namelijk 1/3 jongens en 2/3 meisjes. De achterliggende reden is niet duidelijk. Het kan zijn dat meisjes vaker deel hebben genomen aan een WE CAN Young activiteit, maar het kan ook zijn dat meisjes bereidwilliger waren om hun gegevens achter te laten voor een interview. Dit blijft echter speculeren. Voor dit onderzoek betekent het wel dat het perspectief van jongens onderbelicht zal blijven.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om alleen changemakers en jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 18 jaar te interviewen; de beoogde doelgroep van de campagne. Deze leeftijdsgrens bleek in de praktijk niet haalbaar. Uit de gegevens van het eerder genoemde kwantitatieve onderzoek blijkt dat regionale projectleiders ook changemakers en jongeren onder de 14 jaar en boven de 18 jaar in de campagne includeren. Dit lijkt een logisch gevolg te zijn van de verschillende niveaus van onderwijs die bij de WE CAN Young campagne betrokken zijn. In brugklassen zullen ook jongeren deelnemen van 13 jaar. In een eerstejaars HBO klas of laatstejaars MBO klas kunnen jongeren zitten van onder de 18 en jongeren boven de 18. Bij dit onderzoek is gekozen om dezelfde lijn qua bovengrens aan te houden zoals gehanteerd door de regionale projectleiders. De geïnterviewde respondenten zijn daarom in de leeftijd van 13 tot en met 22 jaar oud.

Tabel 1.2 Overzicht geïnterviewde respondenten

Changemakers (N=17)	Jongeren (N=12)
Meisje 18 jaar, Eindhoven	Meisje 14 jaar, Dordrecht
Meisje 17 jaar, Eindhoven	Meisje 16 jaar, Dordrecht
Meisje 16 jaar, Den Haag	Meisje 22 jaar, Dordrecht
Meisje 15 jaar, Delft	Meisje 17 jaar, Dordrecht
Jongen 19 jaar, Eindhoven	Jongen 16 jaar, Eindhoven
Jongen 15 jaar, Breda	Jongen 20 jaar, Leiden
Jongen 19 jaar, Den Haag	Jongen 15 jaar, Zwolle
Jongen 18 jaar, Dordrecht	Meisje 15 jaar, Zwolle
Meisje 22 jaar, Apeldoorn	Jongen 17 jaar, Tilburg
Meisje 17 jaar, Dordrecht	Meisje 17 jaar, Almere
Meisje 21 jaar, Amsterdam	Meisje 18 jaar, Eindhoven
Meisje 13 jaar, Tilburg	Meisje 15 jaar, Eindhoven
Meisje 13 jaar, Tilburg	
Meisje 16 jaar, Tilburg	
Jongen 18 jaar, Eindhoven	
Jongen 22 jaar, 16, Breda	
Meisje 14 jaar, Delft	

Werving en selectie respondenten

In de vragenlijst van het kwantitatieve onderzoek konden respondenten aangeven of zij wilden deelnemen aan een interview. Al deze respondenten zijn minimaal een keer benaderd voor deelname aan een interview. De uiteindelijke respondenten zijn de changemakers en jongeren die bereikbaar waren en instemden met een interview. In verband met de tegenvallende respons van jongeren via de vragenlijst, zijn aan het einde van de onderzoeksperiode zijn nog drie respondenten (jongeren) aangedragen door lokale projectleiders.

Volgens de onderzoeksopzet zouden changemakers en jongeren binnen drie maanden na de nulmeting worden geïnterviewd. Voor de jongeren is deze tijdslijmiet inderdaad gehanteerd. Dit was ook noodzakelijk aangezien jongeren vaak te maken hebben met eenmalige acties of met meerdere acties over een niet al te lange periode. Bij changemakers ligt dit anders. Zij zijn gedurende een langere periode actief betrokken bij de WE CAN Young campagne. In eerste instantie is vanuit een praktisch oogpunt gekozen om de periode te wijzigen tot wanneer interviews met changemakers kunnen worden afgenomen na het invullen van de eerste vragenlijst. Door een langere periode te hanteren, was het mogelijk om te beschikken over voldoende respondenten. Echter, in de praktijk bleek dit ook het voordeel te hebben dat *changemakers* die drie maanden na het invullen van de eerste vragenlijst geïnterviewd werden meer ervaring hadden met het bedenken en uitvoeren van acties. Voor deze changemakers was de training die zij zelf gevolgd hadden wel wat langer geleden. Door zowel changemakers binnen drie maanden als na drie maanden te interviewen, wordt een completer beeld verkregen van de ervaren effecten van de campagne.

Telefonische interviews

We hebben om verschillende redenen gekozen voor telefonische interviews. Telefonische interviews zijn gemakkelijker te realiseren, voorkomen aanzienlijk tijdsverlies wanneer een afspraak niet nagekomen wordt en besparen veel reistijd en kosten. Bovendien is het lastig om op locatie een geschikte ruimte te vinden waar de interviews ongestoord kunnen worden gehouden. Telefonische interviews zijn anoniemer dan live interviews. Het zal per respondent verschillen hoe een telefonisch interview wordt ervaren. Mogelijk zullen sommige jongeren telefonisch makkelijker vrijuit praten en anderen vinden het mogelijk een barrière om vrijuit te praten. Om de drempel te verlagen voor jongeren, vond er voorafgaand aan het interview een kort contactmoment plaats ter kennismaking. Tijdens deze kennismaking is een respondent om zijn medewerking gevraagd, is het doel uitgelegd en zijn alle gegevens gecontroleerd. Gemiddeld genomen duurde een interview ruim een half uur. Na afloop van het interview ontvingen de changemakers en jongeren een beloning in de vorm van een bol.com cadeaubon.

Semigestructureerd

Er is gekozen voor semigestructureerde interviews. Het voordeel van deze vorm is dat gericht gevraagd kon worden naar de voor dit onderzoek relevante onderwerpen, maar dat respondenten wel de ruimte kregen om punten te bespreken die zij belangrijk vonden. Voor changemakers en voor jongeren is een aparte vragenlijst opgesteld. Er is gewerkt met vijf hoofdvragen die aan alle respondenten gesteld zijn. Voor de volledigheid zijn er een aantal mogelijke sub vragen bij elke hoofdvraag vermeld. De vragenlijsten zijn in bijlage 1 te vinden.

Observaties

Vanwege de tegenvallende respons bij de interviews is in overleg met de opdrachtgever besloten om extra data te verzamelen door middel van observaties van WE CAN Young activiteiten. Er zijn 10 verschillende WE CAN Young activiteiten geobserveerd, variërend van een grootschalig debat voor jongeren tot een kleinschalige voorlichtingsbijeenkomst voor changemakers. Hierbij is gebruik gemaakt van een observatiematrix. Tijdens deze observaties is gekeken naar algemene aspecten, zoals de samenstelling van de groep deelnemers, locatie en de kenmerken van de changemakers of jongeren. Daarnaast is gekeken naar de vorm van de activiteiten, waaronder de werkvorm en opbouw, interactie en het taalgebruik. Ook is er inhoudelijk naar de activiteiten gekeken, waarbij onder andere gelet is op de sfeer, de veiligheid, de inbreng van de jongeren en veranderingen in meningen en gedrag. Ten slotte is gekeken naar de rol van de begeleiders. De observaties worden gebruikt om de gegevens uit de interviews over werkzame mechanismes van WCY aan te vullen. Zie bijlage 2 en 3 voor een overzicht van de geobserveerde bijeenkomsten en de observatiematrix.

3. Resultaten: De WE CAN Young campagne in de praktijk

Om de ervaren effecten en de werkzame mechanismes van de campagne te kunnen begrijpen, is het belangrijk om stil te staan bij de verschillende manieren waarop changemakers en jongeren bij de campagne betrokken zijn. In de volgende paragrafen wordt gekeken hoe deelname voor respectievelijk changemakers en jongeren er in de praktijk uitziet.

3.1 Changemakers (N=17)

Reden voor deelname

Aan het begin van alle interviews is de changemakers gevraagd hoe zij bij WCY terecht zijn gekomen en waarom ze zich hebben aangemeld als changemaker. Uit de data blijkt dat tien respondenten *changemaker* zijn geworden in het kader van een stage. De duur van een stage verschilt van drie maanden tot een jaar. Dit betekent dat changemakers gedurende een langere periode actief betrokken zijn bij de WE CAN Young campagne. Eén respondent heeft zich aangemeld als changemaker om zijn kansen te vergroten op een stage bij een lokale organisatie die bij de campagne betrokken is. Drie respondenten hebben zich bij de WE CAN Young campagne aangesloten in verband met een opdracht voor school, veelal vanuit het vak maatschappijleer. Deze opdrachten hebben een minder intensief karakter en bovendien een korter tijdsbestek dan een stage. De overige drie respondenten zijn via respectievelijk een vader, een tante en een collega van een moeder gevraagd om mee te werken aan de campagne. Deze changemakers komen uit dezelfde stad en zijn kortdurend bij WE CAN Young campagne betrokken geweest.

Training

De opzet van de campagne houdt in dat de changemakers voorafgaand aan hun acties deelnemen aan een training over de campagneonderwerpen en over manieren waarop actie gevoerd kan worden. De trainingen voor changemakers worden verzorgd door lokale organisaties die bij de WE CAN Young campagne betrokken zijn. Alle trainingen worden door volwassenen gegeven, veelal door de lokale projectleiders. Per locatie en training verschilt de precieze invulling, duur, tijdstip, intensiteit en vorm.

Intensiteit training

Zes changemakers hebben een intensieve training gekregen. Zij hebben eerst een inleidende presentatie gekregen en daarna hebben zij regelmatig bijeenkomsten gehad om de onderwerpen van de campagne te bespreken. Dit vond plaats in een kleine groep. Twee respondenten hebben één bijeenkomst gehad waarin zij meer te horen hebben gekregen over de WE CAN Young campagne in het algemeen en de campagneonderwerpen. Eén respondent geeft aan drie bijeenkomsten te hebben bijgewoond.

Vijf changemakers hebben geen training maar wel een contactmoment gehad met de stagebegeleider over het doel van WE CAN Young campagne en de stage. Door mee te lopen met de stagebegeleider hebben zij meer geleerd over de campagneonderwerpen. Eén respondent heeft een bijeenkomst bijgewoond voor een brede doelgroep. Bij deze bijeenkomst waren bijvoorbeeld ook ouders aanwezig. Daarnaast heeft zij ter voorbereiding een voorstelling gezien. Twee respondenten verwachten nog een bijeenkomst. Tot slot heeft één respondent geen training gehad. Wel is hij na afloop van zijn activiteiten als *changemaker* naar een voorstelling gegaan.⁶

Er lijkt geen verband te bestaan tussen de intensiteit en vorm van de training en de reden van deelname. Het is dus niet zo dat bijvoorbeeld jongeren die vanwege hun stage changemaker zijn

⁶ Het gehele traject dat deze respondent (P) voor de WE CAN Young campagne heeft doorlopen is afwijkend van de andere respondenten. Zijn casus wordt echter in dit onderzoek meegenomen, omdat het een andere invalshoek biedt op de effecten van de campagne.

geworden, een intensievere training hebben gehad dan changemakers die bij de campagne betrokken zijn voor een schoolopdracht.

Campagneonderwerpen

Naast de intensiteit en de duur van de training, is ook in kaart gebracht welke onderwerpen aan de orde zijn gekomen tijdens de training. Vijf respondenten geven aan informatie gehad te hebben over grenzen, zes respondenten hebben informatie gehad over grensoverschrijdend gedrag en vier van deze zes respondenten noemen het Vlaggensysteem als onderwerp van de training. Het onderwerp wensen wordt door geen van de respondenten genoemd. Het onderwerp genderongelijkheid wordt tien keer genoemd als trainingsonderwerp. Bij één van hen ging het specifiek om genderongelijkheid binnen relaties en seksualiteit. Vier respondenten noemen gendergeweld als onderwerp. Naast deze specifieke campagneonderwerpen, geven drie respondenten aan dat het onderwerp seksualiteit in het algemeen aan bod is gekomen gedurende training.

Methodiek actie voeren

Tien respondenten noemen de methoden waarop zij andere jongeren bewust kunnen maken van de campagneonderwerpen ook als onderwerp van de training. Het gaat hierbij onder andere over vormen van informatieoverdracht, aansluiten bij de doelgroep en hoe jongeren in bijvoorbeeld de stad benaderd kunnen worden. Eén respondent geeft aan dat de nadruk van de door haar gevolgde training vooral op methodiek lag in plaats van op de campagneonderwerpen.

Deze opsomming van de trainingsonderwerpen hoeven geen nauwkeurige weerspiegeling van de inhoud van de training te zijn. Wat relevant is aan deze opsomming is dat het deze specifieke onderwerpen zijn die de respondenten uit hun training kunnen herinneren. Wat changemakers over de onderwerpen hebben geleerd, komt in hoofdstuk vier aan de orde.

Acties

In de interviews is ook gevraagd naar de activiteiten of acties die de respondenten hebben ondernomen. De respondenten hebben in een aantal gevallen meerdere acties ondernomen. Een zevental respondenten heeft voorlichting gegeven aan jongeren op scholen. De voornaamste onderwerpen die zij besproken hebben zijn grenzen, grensoverschrijdend gedrag en genderongelijkheid. Een andere respondent heeft wekelijks een groep begeleid voor meisjes van Marokkaanse afkomst. Tijdens deze bijeenkomsten zijn de onderwerpen van de campagne besproken en seksualiteit in bredere zin. Deze respondent heeft de meisjes daarnaast ondersteund bij het bedenken van acties.

Twee respondenten hebben mensen in de stad aangesproken en condooms uitgedeeld. Zij hebben het gehad over grenzen en grensoverschrijdend gedrag. Zij hebben hierbij gebruik gemaakt van stellingen. In de toekomst willen zij weer de straat opgaan om flesjes water met het WE CAN Young logo uit te delen. Een andere respondent heeft ook stellingen over grenzen aan mensen op straat voorgelegd, alleen zonder hierbij promotiemateriaal uit te delen. Eén respondent heeft flyers uitgedeeld, nieuwe changemakers geworven en mensen geïnterviewd op straat. Een andere respondent heeft flyers uitgedeeld op een antiracisme beurs over genderongelijkheid.

Door twee respondenten is een film gemaakt. De eerste film betreft een speelfilm over genderongelijkheid. De tweede film is een interactieve film die tijdens voorlichting op scholen wordt gebruikt. Jongeren kunnen met elkaar discussiëren hoe een conflict in een film afloopt. Het onderwerp is genderongelijkheid en seksueel misbruik.

Twee respondenten hebben een toneelstuk gemaakt. Eén hiervan ging over een meisje dat gepest werd vanwege haar geaardheid. Dit toneelstuk is nog niet uitgevoerd. De betreffende respondent is inmiddels klaar met haar stage, maar zij hoopt nog wel verder aan de slag te gaan met het toneelstuk. Het andere toneelstuk ging over grenzen, grensoverschrijdend gedrag en gendergeweld. Dit toneelstuk is meerdere malen opgevoerd.

Drie respondentent hebben in het kader van hun rol als *changemaker* op een poster gestaan om de WE CAN Young campagne te promoten. Daarbuiten hebben zij geen activiteiten ondernomen en dit ligt ook niet meer in der lijn der verwachtingen.

Eén respondent heeft geen WE CAN Young actie ondernomen (zie voetnoot 3). Hij heeft alleen in de stad mensen een vragenlijst laten invullen. Het lijkt erop dat het om de nulmeting gaat van het kwantitatieve onderzoek.

Intensiteit trajecten verschilt

Als we kijken naar het geheel van activiteiten (zowel training als acties) per changemaker, kunnen we constateren dat de intensiteit van het WCY 'traject' per persoon verschilt. Acht changemakers hebben een intensief traject gevolgd waarbij ze een uitgebreide voorlichting of training krijgen, gevolgd door diverse acties. Twee respondenten volgden een middelmatig intensief traject waarbij enkele activiteiten worden meegemaakt en zeven respondenten volgen een beperkt traject waarbij slechts wordt deelgenomen aan een zeer korte activiteit zoals het verspreiden van een vragenlijst. In bijlage 4 is een overzicht te vinden van de verschillende activiteiten en trajecten die de respondenten hebben doorlopen.

3.2 Jongeren (N=12)

Reden deelname

Net als de changemakers hebben we ook de jongeren gevraagd naar hun reden voor deelname aan een WCY activiteit. Het grootste deel van de respondenten (zeven) neemt deel aan WCY in het kader van een activiteit op school. Twee respondenten nemen deel in het kader van een werkervaring en stageplek. Eén respondent werd op straat aangesproken en één respondent werd benaderd door een klasgenoot.

Bijgewoonde activiteiten

De geïnterviewde jongeren hebben allen deelgenomen aan activiteiten die door changemakers georganiseerd zijn. Deze variëren van het invullen van een enkele vragenlijst tot een uitgebreide voorlichting gecombineerd met interactieve opdrachten. Net als bij de changemakers kunnen we het geheel aan activiteiten waar de jongere aan heeft deelgenomen onderverdelen in grofweg drie typen trajecten die variëren in intensiteit en interactiviteit. We kunnen onderscheid maken in een beperkte, middelmatige en intensieve trajecten. De helft van de jongeren heeft een beperkt traject gevolgd. Bij vier van hen bestaat de actie slechts uit het invullen van de WCY vragenlijst in, zonder dat daarop een andere activiteit volgt. Eén respondent krijgt een flyer bekijkt de website. Eén respondent doet mee aan een openbare WCY voorlichtingsactie, waarbij hij als een soort mascotte rondloopt in een 'piemelpak', om de aandacht te trekken van voorbijgangers; zelf ontvangt hij geen voorlichting of aanvullende informatie over We Can Young. Daarnaast was er bij vier jongeren sprake van een middelmatig intensief traject. Twee van hen bekijken een WCY voorstelling op school gevolgd door een korte discussie over de thema's die aan bod kwamen in de voorstelling. Twee van hen volgen een voorlichting gevolgd door een activiteit. Tot slot zijn er twee jongeren die een intensief traject van verschillende bijeenkomsten volgen, bestaande uit een voorlichting door andere changemakers en het zelf uitvoeren van activiteiten zoals het maken van een beeldverhaal en filmpje.

De onderwerpen die tijdens deze activiteiten aan bod komen zijn: grenzen en seksueel grensoverschrijdend gedrag (6x genoemd), genderongelijkheid (3x genoemd) en seksualiteit algemeen (3x genoemd). Ook is er een jongen die drugs als onderwerp noemt. Bij nader inzien blijkt hij zich vrijwel niets te herinneren van de campagne en is hij in de war met een andere activiteit. Daarnaast is er ook nog een andere respondent die zich weinig kan herinneren van de WCY activiteit en geen onderwerp kan noemen. In bijlage 4 is een overzicht te vinden van de verschillende activiteiten en trajecten die de respondenten hebben doorlopen

4. Resultaten: ervaren effecten bij changemakers

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de effecten van de WE CAN Young campagne op changemakers, zoals zij die zelf ervaren. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen verwachte en onverwachte effecten. Bij de verwachte effecten wordt gekeken in hoeverre de campagne volgens de changemakers heeft bijgedragen aan de beoogde resultaten. Bij onverwachte effecten wordt aandacht besteed aan onvoorziene en niet beoogde effecten.

4.1 Verwachte effecten bij changemakers

De verwachte effecten zijn in kaart gebracht aan de hand van het ASE-model en het SIC-model. Door gebruik te maken van deze twee modellen kunnen de verschillende elementen die tot een verandering in seksuele weerbaarheid leiden van elkaar onderscheiden worden. Hierbij is tevens gekeken naar de beoogde outcome volgens het RE Model⁷. Het gaat hierbij om: kennis, attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit, competenties en gedrag ten aanzien van de WCY onderwerpen seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld.

4.1.1 Kennis

Aan de respondenten is gevraagd of en wat zij door de training of activiteiten geleerd hebben dat zij eerst nog niet wisten. Het antwoord op deze vraag varieert per changemaker.

Geen nieuwe kennis opgedaan

Niet alle changemakers vinden dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan door WCY. Hier zijn verschillende redenen voor. De twee respondenten die (nog) geen bijeenkomst hebben gehad, weten alleen globaal waar de WE CAN Young campagne over gaat. Het blijkt voor deze twee respondenten moeilijk te zijn om inhoudelijk uit te leggen wat seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld is. Zo heeft één van deze respondenten het tijdens het interview over seksuele veiligheid in plaats van seksuele weerbaarheid. Een andere respondent, die wel één bijeenkomst heeft meegemaakt, geeft ook aan niets geleerd te hebben. Zij geeft aan dat de onderwerpen wel kort besproken zijn, maar dat het niet nieuw was voor haar. Het accent van haar training lag meer op hoe je actie kunt voeren. De overige respondenten geven wel aan kennis opgedaan te hebben door de training en, of activiteiten.

Kennis over seksuele weerbaarheid

Kennis over seksuele weerbaarheid is opgevat als kennis over de onderwerpen grenzen, wensen en grensoverschrijdend gedrag (zie paragraaf 1.1). Geen enkele respondent noemt het onderwerp wensen. Dit is niet verwonderlijk aangezien het ook niet als trainingsonderwerp naar voren is gebracht.

Eigen grenzen en die van anderen

Drie van de 16 respondenten geven aan dat ze meer kennis hebben opgedaan over het onderwerp grenzen. Een jongen van 15 legt uit dat hij geleerd heeft waar grenzen liggen voor verschillende mensen en hoe ze hun grenzen aangeven.

Een andere respondent, een meisje van 13, geeft aan dat ze geleerd heeft dat niet iedereen in staat is om goed grenzen aan te geven, maar dat het wel belangrijk is om dit te doen. "Ik heb geleerd dat je heel goed naar jezelf moet luisteren. En dat je voor jezelf moet opkomen als het nodig is."

Een meisje van 17 vertelt dat ze door te praten met klasgenoten over een WCY activiteit erachter kwam dat verschillende mensen, verschillende grenzen hebben en verschillende meningen over

⁷ De andere onderdelen van RE model komen aan de orde in hoofdstuk 6 over de onderliggende werkzame mechanismes.

grenzen hebben. “Een vraag uit de vragenlijst was bijvoorbeeld wanneer je seks mag hebben. Dit was interessant om over na te denken en om erover te praten. Je denkt natuurlijk meteen dat moet ze zelf bepalen en daar is geen vast te stellen leeftijd voor. Maar als je dan beter nadenkt en erover praat met elkaar, kom je erachter dat er eigenlijk veel meningen over zijn.”

Niveaus van grensoverschrijdend gedrag

In totaal geven vijf respondenten aan meer te weten te zijn gekomen over grensoverschrijdend gedrag. Het blijkt dat dit onderwerp voor deze respondenten wederom niet geheel nieuw is. De verandering in kennis zit vooral in meer inzicht in niveaus van grensoverschrijdend gedrag. Een 15 jarige jongen geeft aan dat hij door de training geleerd heeft dat grensoverschrijdend gedrag kan variëren van ‘tijdens het uitgaan in de billen van een vrouw knijpen’ tot seksueel misbruik. Een 17 jarig meisje heeft meer geleerd over de verschillende niveaus door uitleg over het Vlaggensysteem. Ze vertelt over de kleuren die gebruikt worden om de verschillende niveaus te duiden: “Wanneer iets grensoverschrijdend is of echt een misdaad waarvoor je opgepakt kunt worden. Of het groen, geel, rood of zwart is. En dan hadden we met plaatjes bijvoorbeeld, dan zat er een jongetje van elf achter de webcam. En daarachter een meisje van achttien. Dan gingen we dingen zeggen of dat wel of niet kon. Zo zeg maar, meer plaatjes dat je het zelf uit moet zoeken.”

Ernst en aard van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Aansluitend hierop geeft een aantal respondenten aan dat zij nieuwe kennis op hebben gedaan over de ernst van sommige vormen van grensoverschrijdend gedrag en de consequenties ervan. Een meisje van 18 zegt hierover: “En ik heb ook geleerd, vooral met die filmpjes en foto’s die mensen doorsturen, dat je dan een zedendelinquent bent en dat het op je strafblad komt en zo. Ja, en ik had er nooit zo bij stil gestaan wat dat met iemand kan doen.” Twee respondenten vertellen dat zij geleerd hebben dat naast vrouwen, ook mannen slachtoffer kunnen worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Kennis, begrip

Niet al het geleerde wordt even goed begrepen of beklift goed. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de wijze waarop sommige changemakers het begrip grensoverschrijdend omschrijven. Een jongen van 19 legt het begrip als volgt uit: “Grensoverschrijdend gedrag is eigenlijk het verschil tussen mannen en vrouwen en de emancipatie en waarom dat niet zou kunnen. Dus ja, het is een beetje. Nu ben ik niet helemaal voorbereid, zo gezegd. Dus zou ik het zo 1,2,3 niet kunnen, maar moet ik mij even weer goed op gaan mikken, zo gezegd.”

Het lijkt erop dat deze respondent de begrippen grensoverschrijdend gedrag en genderongelijkheid door elkaar haalt. Ook kan hij niet helemaal benoemen wat deze onderwerpen precies inhouden.

Kennis over genderongelijkheid

Genderongelijkheid wordt door acht respondenten genoemd als onderwerp waar kennis over is opgedaan. Het is hiermee het meest genoemde onderwerp. Uit de interviews met deze acht respondenten komt naar voren dat zij voor deelname aan de campagne geen duidelijk beeld hadden van wat genderongelijkheid precies is. Daarnaast blijkt dat genderongelijkheid voor deelname aan de campagne geen actueel onderwerp voor de changemakers was. De kennistoename lijkt vooral te zitten in kennis over de huidige vorm die genderongelijkheid in onze maatschappij aanneemt.

Ontstaan en uitingsvormen van genderongelijkheid

Een jongen van 18 geeft aan dat hij geleerd heeft wat genderongelijkheid inhoudt: “Ze [projectleider] legde uit hoe de verschillen kunnen ontstaan en op welke manieren die verschillen naar boven kunnen komen. Het heeft mij vooral geholpen om dingen beter te kunnen verwoorden. Als je geen kennis hebt over iets, is het ook moeilijk om het onder woorden te brengen.”

De respondenten benoemen verschillende manieren waarop genderongelijkheid tot uiting komt. Het meest genoemd is de seksualisering van vrouwen in de media. Een vijftienjarig meisje legt uit hoe dit onderwerp in haar training besproken is: “Nou bijvoorbeeld van die reclames waarbij je een vrouw in bikini ziet of zo. En dan zie je daar allemaal mannen omheen. En dan vragen ze aan ons wat voor een soort beeld zou dit uitstralen. En dan moeten wij daar gewoon antwoord op geven.” Een ander voorbeeld komt van een meisje van 17: “En vrouwen zijn in videoclippen bijna, nou zo vaak naakt, maar mannen die zie je niet naakt.” Een 18 jarige respondent noemt specifiek de videoclip waarin zangeres Miley Cyrus naakt op een sloopkogel zit als voorbeeld van genderongelijkheid.

Aansluitend hierop vinden verschillende respondenten dat ze meer te weten zijn gekomen over stereotype ideeën over wat vrouwelijk is. Een respondent van 17 jaar geeft aan dat zij gedurende de training de opdracht kreeg om op de foto vast te leggen wat genderongelijkheid is. Zij is toen naar paspoppen gaan kijken, vanwege het onrealistisch beeld dat ze geven van een vrouwenlichaam. Ook een jongen van 17 zegt dat hij meer heeft geleerd over het stereotype van de ideale vrouw en “... wat daar goed aan is en wat daar fout aan is, zo gezegd.” Stereotype ideeën over wat mannelijk is, zijn niet concreet benoemd in de interviews.

Een andere vorm van genderongelijkheid die de respondenten benoemen, betreft de positie van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. Zo weet een 19-jarige jongen te vertellen dat 8 op de 1000 topfuncties door vrouwen bekleed worden. Een meisje van 17 geeft aan dat ze geleerd heeft dat mannen een hoger loon krijgen voor dezelfde functie.

Daarnaast geeft een respondent van 19 jaar aan dat hij geleerd heeft dat ook mannen gediscrimineerd kunnen worden op de arbeidsmarkt: “Ja, bijvoorbeeld je ziet vaak in het nieuws pedofielen die bij kinderopvang en van die zwemlesleraren, ja daar worden pedofielen tussen gevonden. En daardoor worden mannen steeds meer gediscrimineerd om aan zo'n baan te komen.”

Kennis over homoseksualiteit

Stereotype ideeën over wat mannelijk en vrouwelijk is, staan ook in relatie tot de acceptatie van hoeverre homo- en biseksualiteit. Twee respondenten geven aan hier meer over geleerd te hebben. Een 17-jarige respondent zegt hierover “Ik heb ook echt meer geleerd over diversiteit enzo. Bijvoorbeeld, als iemand geboren wordt als homo of lesbo, hoe dat dan zit. Hoe voelen zij zich, wat doe ze ermee, hoe ga je met zo iemand om?” Later in het interview geeft zij aan hier beeldmateriaal over gezien te hebben: “Zij [een seksuoloog] had als eerste twee filmpjes. Eentje liet zien hoe drie verschillende baby's geboren werden en hoe ze zich dan verder ontwikkelden. De eerste was een transgender weet je wel, de tweede een homo en de laatste een lesbienne. De homo was ook nog moslim. In dat filmpje zag je heel goed hoe de omgeving op de geaardheid van die mensen reageerde. Helemaal bij die islamitische jongen was dat erg. Die familie en omgeving accepteerden het niet en daardoor kon hij totaal zichzelf niet zijn.”

Kennis over gendergeweld

Het onderwerp gendergeweld is het minst aan bod gekomen tijdens de training van changemakers. Van de vier respondenten die aangeven dat dit onderwerp tijdens hun training besproken is, vindt één respondent van 13 dat ze niets nieuws geleerd heeft. Zij zegt hierover: “Ik heb niet echt nieuwe begrippen leren kennen of zo. Loverboys dat kende ik gewoon al. Daar hebben we het op school ook weleens over gehad. Ik had eigenlijk best wel meer willen leren.” Hierbij moet opgemerkt worden dat deze respondent geen actieve rol heeft gehad als changemaker. Zij heeft een eenmalige bijeenkomst bijgewoond in het bijzijn van ouders, een voorstelling gezien en daarnaast heeft zij op een poster gestaan voor WE CAN Young campagne. Deze respondent denkt dat zij wel meer zou leren als ze actiever zou worden als changemaker, maar ze geeft aan dit niet te willen.

Een meisje van 13 geeft aan dat ook voor haar niet alles nieuw was, maar dat bepaalde elementen uit haar training wel nieuwe informatie voor haar opleverde:

“Ik had van loverboys en tienermoeders weleens gehoord, vooral op tv. Dit vind ik wel echt belangrijke onderwerpen, omdat ze heel erg bij mijn leeftijd passen. Je moet echt goed opletten met wie je in contact komt en hoe veilig dat allemaal gaat. Over eerwraak hebben we het op school een keer gehad, omdat we een Marokkaans meisje in de klas hebben, wiens broer hiermee te maken kreeg. Maar met dat onderwerp heb ik misschien wel het minst... gewoon omdat het ver van me af staat. Zoiets gebeurt eigenlijk niet in een Nederlands gezin. Dating violence, daar had ik eigenlijk nog nooit van gehoord. Toen we het begrip uitgelegd kregen wist ik natuurlijk wel van ooh ja, dat bestaat. Maar er werden ook cijfers bij genoemd, en ik had echt geen idee dat er zoveel mensen zijn die geweld meemaken in hun relatie. Wel heel vreemd om daar bij stil te staan.”

Een respondent van 15 zegt meer te weten zijn gekomen over huiselijk geweld: “Van huiselijk geweld heb ik meegenomen - natuurlijk wist ik dat al - dat het echt heel erg een rol speelt in de toekomst. Vooral voor kinderen dan. Bijvoorbeeld als de vader de moeder slaat, dat het kind dan zelf ook heel agressief wordt. Dat soort dingen dan.” Voor haar was het nieuw: “Dat het gewoon echt heel veel voorkomt, gewoon echt veel. En dat bij seksueel geweld, dat zelfs mannen mishandeld worden!” Ook een respondent van 13 geeft aan dat zij meer zicht heeft gekregen op het feit dat jongens ook slachtoffer kunnen worden van gendergeweld: “Voor mij, en voor veel anderen, is geweld van meisjes naar jongens toe echt onderbelicht. Dit kwam echt meer naar boven dan ik dacht.”

4.1.2 Attitude

Een belangrijke vraag is op welke manier de attitude van de changemakers is veranderd ten aanzien van de WE CAN Young campagneonderwerpen. Ook in deze paragraaf zal per onderwerp gekeken worden naar de meest opvallende veranderingen volgens de changemakers zelf. Een aantal respondenten geven aan dat hun houding niet veranderd is. Het gaat hier in ieder geval om de twee respondenten die (nog) geen bijeenkomst hebben gehad. Daarnaast speelt dit ook bij een aantal andere respondenten. Dit zal per onderwerp worden toegelicht.

Attitude seksuele weerbaarheid

In totaal brengen negen respondenten de onderwerpen grenzen en grensoverschrijdend gedrag ter sprake als reactie op de vraag of ze anders zijn gaan nadenken over de campagneonderwerpen. Dit betekent niet dat zij allemaal vinden dat zij hierover een andere mening hebben gekregen. Een jongen van 19 zegt hierover: “Ik ben er niet echt anders over na gaan denken. [...] met zo'n beetje alles wat er gezegd was ik het eigenlijk van te voren al eens.” Een andere respondent, een jongen van 22, geeft iets soortgelijks aan: “Nee, dat is niet veranderd. Want wat ik nu afkeur, wat naar mijn mening grensoverschrijdend is, dat was voorheen ook zo. Dat was gewoon al. Ik heb daar altijd al een duidelijke mening over gehad. Dat is niet veranderd sinds ik hierbij betrokken ben. Omdat ik dat voor mezelf al helder had.” Een meisje van 21 zegt hierover: “Ik ben sowieso wel heel erg tegen seksueel geweld. Maar ja, wie niet?!”

Uit de interviews blijkt dat het lastig voor changemakers kan zijn om concreet te kunnen duiden op welke manier hun houding veranderd is. Een meisje 13 geeft aan: “Dat is toch moeilijk hoor, omdat ik eigenlijk zelf nog niet echt seksueel actief ben. Of eigenlijk gewoon niet. Maar ik denk zeker wel dat het invloed heeft gehad. Het beïnvloedt je volgens mij altijd, als je ergens aandacht aan besteedt en zeker als een onderwerp nog onbekend voor je is.”

Meer bewust van grenzen en grensoverschrijdend gedrag

Voor de overige respondenten lijkt een verandering in attitude vooral te liggen in het bewuster zijn en meer nadenken over grenzen en grensoverschrijdend gedrag. Een 21 jarig meisje geeft aan: “Maar ik ben er in ieder geval meer over na gaan denken, me meer bewust geworden van mijn eigen grenzen, maar ook van die van anderen.” Een ander voorbeeld over verandering in houding ten aanzien van grenzen en grensoverschrijdend gedrag komt van een jongen van 15. Hij geeft aan dat hij voorheen niet zo bezig was met de manier waarop jongeren met elkaar omgaan. Het valt het hem nu op dat

jongens niet altijd op een goede manier de aandacht van meisjes proberen te krijgen. Hij ziet om zich heen dat als meisjes daar niet voor open staan, jongens toch proberen om hun zin te krijgen. Hij zegt hier verder over: "Ik vind dat iedereen er zich bewust van moet zijn dat dit soort dingen ook gewoon in je omgeving plaatsvinden."

Grenzen en wensen respecteren

Een meisje van 17 is zich door WE CAN Young campagne gaan realiseren dat grenzen en wensen van mensen kunnen verschillen. Daardoor respecteert ze het als een meisje op jongere leeftijd met een jongen naar bed gaat: "Maar misschien was dat meisje er wel gewoon aan toe. Dan kan een meisje ook gewoon nog 14 zijn, als zij het wil, is het goed. Dat heb ik van jullie geleerd!" Een tegengeluid komt van een respondent van 15 jaar. Zij vindt het lastig dat er in de media een beeld wordt gecreëerd dat alle vrouwen makkelijk zijn. Ze vindt dit slecht, omdat niet alle vrouwen zo zijn. Hierin lijkt nog een waardeoordeel te liggen over vrouwen die wel 'makkelijk' zijn.

Grenzen stellen niet voor iedereen makkelijk

Het beeld dat verder uit de interviews naar voren komt, is dat de changemakers zich zijn gaan realiseren dat het stellen van grenzen niet altijd even makkelijk is. Een 17-jarige respondent is meer stil gaan staan bij hoe het voor anderen is om grenzen aan te geven: "Nou er was ook nog een vraag over als een meisje nee zegt bedoelt ze eigenlijk ja, of zo. Voor mezelf is dit makkelijk, nee is gewoon nee. Maar misschien is dat voor andere meisjes wel veel moeilijker, om zoiets aan te geven. Daar dacht ik vroeger nooit over na. Zo was er nog een voorbeeld over een meisje die al helemaal naakt is, maar toch geen seks wilt. Kan ze dan nog nee zeggen was de vraag. Als je erover nadenkt is dat eigenlijk heel moeilijk."

Bewuster van het voorkomen en impact grensoverschrijdend gedrag

Ook lijken de geïnterviewde changemakers zich meer te zijn gaan beseffen hoe vaak grensoverschrijdend gedrag voorkomt en wat voor een impact dit heeft op slachtoffers. Een meisje van 18 geeft aan dat het veel indruk op haar heeft gemaakt wat het doorsturen van een naaktfoto met iemand kan doen. Zij is geschrokken dat sommige slachtoffers hierdoor zelfmoord plegen. "Nee, dat het zoveel met iemand kan doen. Want als je dat nooit mee hebt gekregen of mee hebt gemaakt dan denk je daar niet over."

Attitude genderongelijkheid

Bij de vraag hoe changemakers anders na zijn gaan denken over bepaalde onderwerpen, wordt genderongelijkheid negen keer genoemd als onderwerp. Eén van deze negen respondenten geeft aan dat haar mening over genderongelijkheid hetzelfde is gebleven. Zij heeft wel informatie over dit onderwerp gekregen.⁸ De andere acht changemakers geven aan dat ze bij zichzelf een verandering in houding bemerken.

Meer bewust van genderongelijkheid

De changemakers zijn zich meer bewust geworden van het voorkomen van genderongelijkheid in de samenleving en hebben daar een mening over gevormd. Een meisje van 15 geeft aan dat ze voor de campagne nooit stil stond bij genderongelijkheid, maar dat is veranderd: "Ja, want emancipatie interesseerde mij eigenlijk nooit. Ja, heel raar maar. En toen kregen we natuurlijk een verhaal daarover. [...]. Dus dan merk je eigenlijk wel dat de vrouw veel minder geschat wordt. Daar ben ik nu wel een beetje anders over gaan denken. Van nou, het is wel iets dat de vrouw bijvoorbeeld met minder salaris en zo, dat vrouwen minder krijgen. Ja."

⁸ Het gaat om het eerder genoemde meisje van 15 die vindt dat in de media niet het beeld gekregen moet worden dat alle vrouwen goedkoop zijn, omdat niet alle vrouwen zo zijn.

Ook andere respondenten bevestigen dat genderongelijkheid nauwelijks een onderwerp was waar ze zich mee bezig hielden. Een jongen van 19 legt dit als volgt uit: “In het begin dacht ik natuurlijk het zal wel niet zo erg zijn. Het zal allemaal wel meevallen, maar als je natuurlijk steeds meer informatie over gaat krijgen dan ga je natuurlijk wel steeds meer denken ‘o het is toch wel erger dan ik dacht’.”

Kritischer over genderongelijkheid en stereotypering

Doordat de respondenten zich meer zijn gaan realiseren dat genderongelijkheid een actueel onderwerp is in onze maatschappij, herkennen zij het ook vaker en vormen ze daarover een duidelijke mening. De eerder geciteerde 19-jarige jongen geeft aan: “En het is voor niemand goed dat de vrouw minder is dan de man. Iedereen moet gewoon gelijk zijn, dat is gewoon klaar.”

Verschillende respondenten vertellen dat ze met andere ogen zijn gaan kijken naar de wijze waarop vrouwen en mannen in de media worden geportretteerd. Een 18-jarige respondent vertelt: “In situaties of reclames bijvoorbeeld. Dat was wel nieuw voor me, hoe opvallend vaak mannen vrouwen overheersen in reclames. Dan wordt dat gedrag gewoon gepromoot. Daarom is het goed dat deze campagne er is.” Een meisje van 17 is zeer kritisch over de seksuele wijze waarop vrouwen vaak in reclamecampagnes worden afgebeeld: “Ik kijk er gewoon echt heel anders naar. Als ik nu reclameborden zie dan denk ik echt man dat kan toch niet! Daar kun je toch wat anders op verzinnen! En waarom moet nou altijd weer de vrouw naakt zijn. Kunnen ze niet allebei gewoon kleding aan. Is het nou nodig om het naakt te hebben.”

Ook geven een aantal respondenten aan dat ze kritischer zijn geworden over situaties die in ze dagelijks leven meemaken. Een dertienjarig meisje komt met een voorbeeld over gymles: “Vlak nadat ik changemaker was geworden had ik een keer gymles. Onze leraar is echt heel leuk hoor, maar hij doet eigenlijk altijd jongens-jongens en meisjes-meisjes. Nu deed hij dat natuurlijk weer, maar ik merkte dat ik dat opeens eigenlijk best vervelend vond. Meer dan eerst, zeker. Ik heb dat verder niet gezegd hoor, maar het viel me gewoon op en ik vond het niks. Dan kan je denk ik zeggen dat mijn mening wel veranderd is!”

Acceptatie homoseksualiteit

Naast de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de samenleving, geeft een changemaker aan dat ze een andere houding heeft ten aanzien van homo- en biseksualiteit. Zij zegt hierover: “Maar nu ik wat meer weet over diversiteit, besef ik me dat het ook niet heel belangrijk is om mensen anders te behandelen, dat het juist beter is om iedereen als gelijke te zien en ook zo aan te spreken.”

Attitude gendergeweld

Twee respondenten zijn anders tegen het onderwerp gendergeweld gaan aankijken. Zij zijn allebei anders zijn gaan nadenken over een specifiek thema. Voor een meisje van 13 is dit het thema ‘Loveboys’. Zij geeft aan onder de indruk te zijn van hoe snel iemand zonder het door te hebben in een gevaarlijke situatie kan belanden: “Ik denk dat ik het een stuk serieuzer neem allemaal. Ik wist eerst eigenlijk niet hoe serieus het kan zijn.” Iets later in het interview zegt ze “Het is toch een stuk erger dan ik dacht.” Een ander meisje van 13 vindt niet dat haar houding veranderd is. Dit komt omdat zij eerder op school een film over loveboys heeft gezien waardoor ze serieuzer over het onderwerp is na gaan denken.

De tweede respondent vindt dat haar houding is veranderd ten aanzien van het onderwerp geweld van meisjes naar jongens toe. Zij zegt hierover: “Echt heel oneerlijk, er wordt altijd van uitgegaan van dat het andersom is. Ik ben mij hier nu veel meer bewust van.”

4.1.2 Sociale invloed

Om veranderingen in de sociale invloed van WCY in kaart te brengen is gekeken of changemakers met andere mensen zijn gaan praten over de WCY onderwerpen. Hiermee is het concept van sociale invloed niet beperkt tot de invloed van sociale normen en wordt het verbreed naar een interactiecomponent betreffende WCY thema's.

Sommige changemakers geven aan dat ze de campagneonderwerpen niet meer met andere mensen zijn gaan bespreken dan voorheen. Een verklaring die ze hiervoor geven is dat zij voorafgaand aan WCY al weinig moeite hadden met het bespreken van lastige onderwerpen. Een meisje van 16 zegt hierover: "Nee, ik kan altijd heel veel praten over alles en met iedereen." Een andere respondent, een meisje van 17, legt een link tussen haar openheid en haar motivatie om voor de WE CAN Young campagne aan de slag te gaan: "O, ik ben altijd heel open geweest en durf er gewoon over te praten. Daarom wilde ik deze stage ook doen. Ik wilde echt meer informatie en die informatie ook op anderen overbrengen."

Vijf changemakers geven wel aan dat zij deze onderwerpen meer met andere mensen dan voorheen bespreken. Een 18-jarige jongen zegt hierover: "Ja, ik heb het nu ook een beetje verplaatst naar thuis. Bij het avondeten vertel ik dan wat ik gedaan had met die changemakers, je hebt toch weer wat meegemaakt en daar kun je dan ook over vertellen." Op de vraag waarom hij het met zijn ouders is gaan bespreken, geeft hij als reden dat hij benieuwd was wat zij ervan vonden. Een meisje van 15 laat weten dat ze de het voorheen al in de klas besprak met haar biologiedocent. Nu heeft ze het echter ook met haar moeder over bijvoorbeeld relaties: "Nou eerst had ik altijd zo iets van mijn moeder is oud dan ga ik toch niet bla bla bla. En nu heb ik zo iets van nou ja, mijn moeder is ook jong geweest." Een changemaker van 19 vertelt dat mensen in zijn omgeving doorvragen wat hij doet als changemaker. Hierdoor komen deze onderwerpen ter sprake terwijl dit eerst niet het geval was.

4.1.3 Competenties

Of changemakers nieuwe vaardigheden opdoen door WCY blijft in de interviews wat onderbelicht. De respondenten leggen meer de nadruk op verandering in kennis dan op vaardigheden. In totaal geven drie respondenten aan dat ze nieuwe vaardigheden hebben opgedaan. Een jongen van 18 geeft bijvoorbeeld aan dat hij beter in staat is om over genderongelijkheid te praten: "Het heeft mij vooral geholpen om dingen beter te kunnen verwoorden."

Een meisje van 17 denkt dat ze nu beter kan reageren wanneer een vriendin te maken krijgt met grensoverschrijdend gedrag: "na wat ik nu allemaal heb geleerd... ik zou zeggen, [...]Het is jouw lichaam, en daarom is het jouw keus wat ermee gebeurt. Daarom moet je ervoor zorgen dat dit je niet nog een keer overkomt. Dan zou ik haar wat meer vertellen over wat grensoverschrijdend gedrag is, en over ongelijkheid en zo... en dat het niet gek is om je grens aan te geven. Maar dit komt echt allemaal van jullie hoor! Ik had het vroeger zelf nooit zo bedacht."

Mogelijk is het voor jongeren lastig om in te schatten en te benoemen welke vaardigheden ze hebben opgedaan. Een andere mogelijke verklaring is dat vaardigheden minder aan bod zijn gekomen tijdens de trainingen. De respondenten benoemen wel dat ze competenties hebben ontwikkeld op het gebied van onder andere campagnevoeren (zie paragraaf 4.2).

4.1.4 Eigen effectiviteit

Omdat gedragsverandering ten aanzien van seksualiteit en relaties moeilijk na is te gaan, is in de interviews gevraagd naar verandering in eigen effectiviteit. Dit is de eigen inschatting van de changemakers dat ze seksueel weerbaar gedrag (zoals het aangeven van grenzen) in de praktijk kunnen uitvoeren. Drie changemakers geven aan dat ze denken beter om te kunnen gaan met situaties op het gebied van grensoverschrijdend gedrag. Dit heeft te maken met een groter bewustzijn ten aanzien van hun eigen grenzen en die van anderen. Zo zegt een meisje van 17 jaar: "Ja, nu ben ik gewoon echt bereid om te zeggen als iemand te ver gaat, nee hier ligt mijn grens. Ik wist eerst wel waar mijn grenzen lagen, maar dan ben je toch iets te onzeker en dan weet je niet of je er overheen gaat. Nou weet ik het echt zeker, hier ligt mijn grens en dat moet jij maar accepteren." Een andere changemaker vertelt: "Ja, misschien dat ik nu beter mijn grens aan zal geven in zulke situaties. Voor zover ik dat nog niet duidelijk genoeg deed dan. Maar ik ben er in ieder geval meer over na gaan denken, me meer bewust geworden van mijn eigen grenzen, maar ook van die van anderen."

Drie respondenten geven aan dat ze nog niet zo goed weten in welke mate ze nu in staat zijn om ander gedrag te vertonen. Ze vinden het lastig om in te schatten hoe ze met grensoverschrijdend gedrag om zouden gaan. Bij een meisje van 13 is dit omdat ze zelf nog niet bezig is met seks en relaties. “Daarom is het moeilijk om zoiets nu te zeggen.” Een meisje van 17 geeft juist aan dat WCY om die reden heel nuttig is geweest voor haar. “Het is voor mij echt een wake-up call geweest. Ik had dit nodig. Als ik uiteindelijk seks ga hebben, heb ik over de verschillende mogelijke situaties al nagedacht. Daardoor zal ik, hopelijk, minder snel iets naars meemaken. Ik ben nu voorbereid.” Twee changemakers geven aan dat ze voor de campagne al grenzen aan konden geven en dat hier dus geen verandering in is gekomen.

4.2 Onverwachte effecten

Naast verwachte of beoogde effecten van WCY, is gekeken naar onverwachte ervaren effecten die in de interviews naar voren komen.

Sociale vaardigheden en relaties

Een paar changemakers geven aan dat ze vaardigheden hebben opgedaan op het gebied van sociale relaties. Door verhalen en ervaringen uit te wisselen tijdens WCY activiteiten hebben ze zich ingeleefd in anderen en empathisch vermogen versterkt. Zo komen ze er bijvoorbeeld achter dat seksuele wensen en grenzen per persoon kunnen verschillen en dat er vaak een geschiedenis schuil gaat achter bepaald gedrag. Een meisje van 16 vertelt dat zij daardoor minder snel oordeelt over anderen.

Een ander ervaren effect op het gebied van relaties heeft te maken met het groepsgevoel dat tussen de changemakers kan ontstaan tijdens een WCY traject. Een meisje van 16 vertelt: ‘De groep met wie we daar waren, we zitten echt nog steeds met elkaar. [...] We zijn gewoon heel hecht geworden met zijn allen dus’.

Vaardigheden op gebied van werk en school

Verschillende changemakers hebben tijdens de trainingen en acties, vaardigheden geleerd die nuttig zijn voor hun ontwikkeling op het gebied van werk en school. Ter voorbereiding op hun acties hebben ze bijvoorbeeld technieken geleerd om informatie over te brengen aan andere jongeren en hoe je een presentatie moeten houden. Zo vertelt een jongen van 19: “Hoe je het beste op straat iemand aan kunt spreken. Hoe je het beste een presentatie kunt geven. Dus meer om het onderwerp wat verder naar buiten te brengen, zo gezegd.”

Deze jongen vertelt ook dat hij zijn netwerk heeft uitgebreid dankzij WCY. Hij heeft verschillende organisaties leren kennen die betrokken waren bij het WCY traject en krijgt daar ook regelmatig mailtjes van. Op die manier blijft hij meer betrokken bij het onderwerp.

4.3 Effecten die changemakers waarnemen bij jongeren

Naast de effecten die changemakers bij zichzelf waarnemen, benoemen sommige changemakers ook dat hun acties effect hebben op de jongeren die ze bereikten met hun acties. Bij negen changemakers zijn in de interviews de veranderingen aan bod gekomen die zij hebben waargenomen bij de jongeren.

Nieuwe kennis en bewustwording over de WCY onderwerpen worden door de changemakers vooral genoemd in relatie tot waargenomen veranderingen bij de jongeren. Zes changemakers vertellen dat ze denken dat de jongeren meer kennis hebben opgedaan door hun activiteit. Zo vertelt een meisje van 17: “Ik weet wel zeker dat de deelnemers meer kennis hebben dan voorheen. De seksuoloog vertelde veel, maar ze vertelde het ook op zo’n manier dat het makkelijk blijft hangen” Naast kennis

over de WCY thema's hebben de jongeren ook kennis opgedaan over elkaars mening, aldus twee changemakers. "Twee vriendinnen kregen gewoon een dikke discussie over een van die situaties waar wij het over hadden. 'Ja ik zou blijven. Nee joh belachelijk! Dan blijf je toch niet?!' Zo ontdekten ze dat er meerdere meningen zijn."

Volgens zes changemakers zijn de jongeren zich bewuster geworden van de WCY onderwerpen of er meer over zijn gaan nadenken. Een meisje van 21 vertelt "Ik denk misschien dat ze zich bewuster zijn geworden van hun grenzen. 'Wat wil ik eigenlijk en waarom wil ik het.' Dat soort dingen. Ik denk dat ze daar nu wat meer over hebben nagedacht."

Twee changemakers vertellen dat ze denken dat ze een taboe hebben doorbroken en bepaalde thema's bespreekbaar gemaakt hebben. Een meisje van 17: "Wij wilden graag het taboe doorbreken. Dat is goed gelukt. Er waren bijvoorbeeld ook islamitische meiden die meededen en die gaven ook gewoon antwoord op alle vragen. Ze zouden normaal nooit over zulke zaken praten." Het meisje van 21 denkt dat het bespreekbaar maken er ook toe heeft geleid dat jongeren anders zullen reageren in seksuele situaties.

"Vooral in de zin dat ze zich meer thuis lijken te voelen in het onderwerp. Ze vertellen nu ook dingen uit zichzelf, waar ze eerst vrij weinig durfden. Ook ben ik er vrij zeker van dat ik de eerste persoon ben die ooit met ze over dergelijke onderwerpen heeft gesproken. Daarom denk ik dat ze ook veranderd zijn in hun gedrag in seksuele situaties. Mochten ze hier een keer in terecht komen, dan zijn ze er in ieder geval al eens mee bezig geweest. [...] Waarschijnlijk zullen ze daardoor minder snel overdonderd raken en hopelijk zullen ze beter in staat zijn hun grenzen aan te geven."

5. Resultaten: ervaren effecten bij jongeren

In dit hoofdstuk kijken we naar de ervaren effecten van de WE CAN Young campagne op jongeren die meegedaan hebben aan een actie van een changemaker. Net zoals bij de changemakers, hebben we deze jongeren geïnterviewd en bevraagd op de effecten die zij zelf hebben ervaren.

Reflecteren op effecten: wel of geen effect?

De aard en de mate van effecten die respondenten ervaren verschillen van jongere tot jongere. Zes jongeren geven in eerste instantie aan dat ze niet zoveel geleerd hebben van WCY of dat ze er geen andere mening of gedrag door hebben gekregen. Bij een aantal jongeren komt dit omdat de informatie overdracht heel beperkt was: ze hebben bijvoorbeeld alleen een vragenlijst ingevuld en verder geen uitleg of voorlichting over de WCY onderwerpen gehad. Veel jongeren geven ook aan dat het beperkte effect van WCY komt omdat ze al veel wisten over het onderwerp of omdat ze zich al heel bewust zijn van hun grenzen en deze goed kunnen aangeven. Ook is er een respondent van 14 die aangeeft nog nooit in een situatie geweest te zijn waarin ze haar grenzen moest aangeven. "Nou eigenlijk is er niet veel veranderd, want ja ik was er eigenlijk al helemaal mee eens, van dat je gewoon als je iets niet wilt dat je het dan ook gewoon niet moet doen en zo. Dus eigenlijk is er niet echt veel veranderd."

Toch blijkt gedurende de interviews dat sommige jongeren die in eerste instantie weinig effecten bij zichzelf waarnemen, op andere gebieden wel degelijk effecten noemen. Een respondent geeft bijvoorbeeld aan dat ze al wist dat het belangrijk is om je grenzen aan te geven en hier niet veel nieuws over heeft geleerd. Dan bedenkt ze zich dat ze wel tot het inzicht gekomen is dat er veel mensen zijn die het moeilijk vinden om hun grenzen aan te geven; dat wist ze nog niet.

5.1 Verwachte effecten

Net als bij de changemakers zijn de verwachte effecten geanalyseerd aan de hand van het ASE-model en het SIC-model. Met behulp van deze modellen hebben we een aantal elementen onderscheiden die cruciaal zijn bij het ontstaan van seksuele weerbaarheid en waarvan effecten worden verwacht of beoogd. Het gaat hierbij om: kennis, attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit, competenties en gedrag ten aanzien van de WCY onderwerpen seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld.

5.1.1 Kennis

Wat hebben jongeren geleerd over seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld? In totaal geven acht verschillende jongeren aan dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan op de WCY onderwerpen. Hiermee is kennistoename het meest genoemde effect.

Kennis over seksuele weerbaarheid

Net als bij de changemakers is kennis over seksuele weerbaarheid opgevat als kennis over grenzen, wensen en grensoverschrijdend gedrag. Zes jongeren geven aan dat ze op deze thema's nieuwe kennis hebben. Daarmee is seksuele weerbaarheid het meest genoemde onderwerp in relatie tot nieuwe kennis.

Grenzen bewaken en respecteren

Verschillende jongeren hebben geleerd dat het belangrijk is om je eigen grenzen te bewaken. Een meisje van 17 dat moeite had met het stellen van grenzen vertelt: "Ze [WCY begeleider red.] zei tegen mij van: 'Als je iets echt niet wilt, maakt niet uit tegen wie het is, is het niet erg als je het zegt'. En ik dacht altijd van het is erg als ik zeg, 'Ik wil dat niet, of ik wil dat niet doen'".

Een jongen van 14 vertelt dat hij vooral geleerd heeft dat hij grenzen van anderen moet respecteren. “Het belangrijkste wat ik heb geleerd is denk ik dat als iemand vraagt of je wilt stoppen, dat je dan ook gewoon moet stoppen. Ja, naar grenzen luisteren inderdaad.”

Een andere 15-jarige jongen geeft aan dat hij tijdens een toneelvoorstelling van WCY geleerd heeft hóe je je grenzen kan aangeven. Tijdens de voorstelling werden twee verschillende situaties nagespeeld: eentje waarbij een meisje duidelijk haar grenzen aangaf door boos te reageren op grensoverschrijdend gedrag en een waarbij het leek alsof het meisje het niet wou, maar toch liet doorgaan. Zo werd duidelijk welke manier het meest effectief was.

Een meisje van 18 heeft geleerd over de risico's van online seksueel grensoverschrijdend gedrag en de rol die je daarin zelf kan spelen. “Dat je dan ook moet oppassen met wat je zegt of met wat je stuurt, als je bijvoorbeeld een foto stuurt dat die ook meteen rond gaat.”

Anderen hebben moeite met het bewaken van grenzen

Sommige jongeren wisten al hoe belangrijk het is om je grenzen goed te bewaken en de grenzen van anderen te accepteren en hebben wat dit betreft niet veel nieuws geleerd. Wel heeft een aantal van hen het inzicht gekregen dat anderen moeite kunnen hebben om goed hun grenzen aan te geven.

Een meisje van 17: “Ik wist dat het belangrijk is dat je je grenzen aan kunt geven. Dat dat noodzakelijk is, helemaal op seksueel gebied. Nu weet ik eigenlijk hetzelfde. Wat ik niet echt wist is dat zoveel mensen vaak moeite hebben met het aangeven van hun grenzen op seksueel gebied.”

Kennis over genderongelijkheid en gendergeweld

Op het thema genderongelijkheid/LHBT-acceptatie geven twee jongeren aan dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan en op het thema gendergeweld één jongere.

Herkennen genderongelijkheid en stereotypering

Twee jongeren vertellen dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan over genderongelijkheid en stereotypering. Ze hebben geleerd wat het is en hoe ze het kunnen herkennen. Beide respondenten noemen als voorbeeld de manier waarop vrouwen en mannen in de media worden afgespiegeld. Een meisje van 15: “Na de presentatie op school weet ik dat ze met reclames heel vaak proberen om je te manipuleren. Dat je er op een bepaalde manier uit zou moeten zien om aantrekkelijk te zijn. En dat vrouwen vaak als lustsymbool worden neergezet.” Het andere meisje vertelt dat ze ook geleerd heeft over de gevolgen van dergelijke stereotypen in het dagelijks leven: “En dat je dat ook echt terug ziet in hoe ze denken. [...] Dat je bijvoorbeeld dun moet zijn [als vrouw red.] en als man stoer moet zijn en gespierd en zo.”

Kennis over homoseksualiteit

Een jongen van 15 heeft nieuwe inzichten opgedaan op het gebied van homo-acceptatie. Hij had op school een toneelvoorstelling gezien waarin de acceptatie van homoseksualiteit aan bod kwam. Door die voorstelling realiseerde hij zich hoe lastig het is voor homo's om uit de kast te komen als dit niet geaccepteerd wordt. “Ik wist bijvoorbeeld niet dat homo's het heel moeilijk vinden om er voor uit te komen. Omdat ze bang zijn om gepest te worden. En dat ze zoveel gepest worden dat wist ik ook niet.” Na afloop van de voorstelling werd er aan de hand van stellingen gediscussieerd over dit onderwerp. Dit bevestigde het beeld voor hem hoe lastig het is. “Nou er kwam uit, bij ons bijvoorbeeld, 1 op de 15. Nee, 1 op de 10 jongens zou het niet accepteren als je homo zou zijn. Nou dat vind ik behoorlijk wat.”

Gendergeweld

Een jongen van 14 heeft nieuwe kennis opgedaan over de prevalentie van vrouwenmishandeling. Hij was verbaasd dat dit thema aan bod kwam: “Ik wist eigenlijk niet dat dat een probleem was in Nederland.”

5.1.2 Attitude

Om veranderingen in de attitude van de jongeren te achterhalen, is gekeken naar uitspraken in de interviews waaruit blijkt dat zij hun mening of houding hebben veranderd dankzij WCY. Zes verschillende jongeren geven aan dat hun houding ten aanzien van de WCY onderwerpen veranderd is. Vaak ligt dit in het verlengde van de nieuwe kennis die ze hebben opgedaan (zie paragraaf 5.1.1)

Attitude seksuele weerbaarheid

Belang van respecteren en bewaken van grenzen

In paragraaf 5.1.1 is beschreven dat jongeren kennis hebben opgedaan over het bewaken van eigen grenzen en het respecteren van grenzen van anderen. In het verlengde daarvan hebben sommigen hun houding of mening ten aanzien van grenzen en reageren op grensoverschrijdend gedrag veranderd. Het meisje van 17 dat moeite had met het bewaken van haar grenzen vertelt bijvoorbeeld dat ze niet alleen heeft geleerd dát het belangrijk is om grenzen aan te geven, maar ook dat ze het goed is gaan vinden dat ze zelf haar grenzen aangeeft.

Een meisje van 15 beseft door de WCY activiteit dat het moeilijk kan zijn om je grenzen aan te geven. Daardoor denkt ze er nu anders mee om te gaan: “Ik dacht dat het eigenlijk niet veel voorstelde om alleen even nee te zeggen, maar ik denk dat het nog best wel moeilijk is als je in zo’n situatie zit. [I:En hoe zou je daar dan nu mee omgaan, denk je?] Ik denk dat ik er wel eerst over na denk voordat je iets zegt.”

Soms is er niet duidelijk sprake van een attitude verandering, maar zijn jongeren wel aangezet tot nadenken of is hun mening over een bepaald onderwerp wat bijgesteld of versterkt. Een meisje van 14 vertelt dat ze meer is gaan nadenken over wat eigenlijk haar eigen grenzen zijn. En een meisje van 22 vertelt: “Toen dacht ik oh ja, het is wel belangrijk, zeker als meisje, om je grenzen aan te blijven geven. Omdat die toch wel een soort van makkelijk vervagen of zo in dat cultuurtje waar je een soort in leeft. Dus dat is wel de gedachte die is blijven hangen, zeg maar.”

Acceptatie homoseksualiteit

Een jongen vertelt dat hij door een WCY activiteit anders is gaan denken over homo’s en de acceptatie van homoseksualiteit. “Ik had gewoon aan het begin, voordat ik daar heen ging, had ik ook altijd een beetje een raar beeld over homoseksualiteit en zo. [..]Ja, ik vond het gewoon niet normaal of zo. Ja. Ik kende het niet zeg maar.” En na die voorstelling zijn we er op school ook nog dieper op in gegaan. [..] ik ben er toen achter gekomen dat je iemand moet accepteren hoe iemand is. [..] Daardoor ging ik nadenken van het is eigenlijk best erg dat die mensen zo zijn gepest en zo.”

Attitude genderongelijkheid

Eén van de meisjes die nieuwe kennis opgedaan heeft over genderongelijkheid, geeft aan dat ze zich sindsdien bewuster is van het voorkomen van genderongelijkheid. Ook is ze er meer over gaan nadenken. “Dat is ook wel logisch, want eerst wist ik niet eens wat het begrip betekende. Vooral die reclames, dat is wel blijven hangen. Ik let meer op als ik reclames zie. Is hier sprake van genderongelijkheid? Het valt me op hoe vaak het eigenlijk voorkomt.”

5.1.3 Sociale invloed

Veranderingen in sociale invloed zijn onderzocht door te kijken of de jongeren de WCY onderwerpen nu met andere mensen bespreken dan voorheen en er veranderingen zijn opgetreden in wat ze bespreken. Vijf jongeren vertellen dat er veranderingen zijn opgetreden in hun sociale omgeving en het bespreken van WCY onderwerpen.

Bespreken met anderen

Het vaakst wordt genoemd dat jongeren na afloop van de WCY activiteit napraten met anderen of de onderwerpen meer zijn gaan bespreken met andere mensen dan voorheen. Een jongen van 15 vertelt

dat een WCY activiteit op school de bespreekbaarheid vergroot heeft: “Eerder besprak ik het alleen met mijn moeder of mijn directe omgeving. En nu praten we er ook over op school, onderling, met docenten.” Zo komt hij te weten wat de ervaringen zijn van anderen jongeren en hoe zij hierover denken.

Een andere respondent benadrukt het belang van het bespreekbaar maken: “En ik vind het belangrijk omdat ik denk dat als mensen onder elkaar respectvol met elkaar om zouden kunnen gaan. En als je dat dan bespreekbaar maakt dan ja, dan heb je de kans dat dat gaat gebeuren, zeg maar.”

Een meisje van 16 vertelt hoe het invullen van een vragenlijst, die uitgedeeld werd door change-makers voor haar een bevestiging was dat anderen ook bezig zijn met bepaalde onderwerpen: “De erkenning of zo van dat andere mensen dat ook zien dat het erg om de buitenkant draait. En dat het daar eigenlijk niet om zou moeten draaien.”

Verandering zien bij anderen

Ten slotte vertelt een meisje van 15 hoe ze in haar omgeving zag dat vriendinnen wat van WCY leerden. “Ik hoorde wel van vriendinnen dat ze er veel van hebben geleerd. I: [...] maar wat denk je dat je vriendinnen er geleerd van hebben? R: Toch nee te zeggen tegen iets wat zij niet willen dat een jongen, of een vreemd iemand, bij hun doet.”

5.1.4 Eigen effectiviteit en gedrag

Bij eigen effectiviteit gaat het om de vraag: is iemand volgens zichzelf in staat om bepaald gedrag vertonen? In dit geval gaat het om seksueel weerbaar gedrag of gedrag ten aanzien van de WCY onderwerpen. Om dit in kaart te brengen hebben we in de interviews met jongeren gekeken naar uitspraken over veranderingen in verwachtingen ten aanzien van gedrag. Bij drie jongeren is hier sprake van. Hun uitspraken over eigen effectiviteit liggen in het verlengde van de kennis en attitudeverandering die eerder genoemd zijn.

Verwachting beter grenzen aan te geven

Een meisje geeft aan dat ze verwacht dat ze nu beter haar grenzen zal bewaken. “Soms als iemand dat vraagt dan zeg je gelijk al van ja, is goed. Maar nu zou ik er wel twee keer over na denken voor ik iets zeg. I: En waar ga je dan eerst over nadenken? R: Of ik ja of nee zou zeggen. En of ik dat echt wel wil.” Een jongen van 15 geeft aan dat hij zich herkende in het meisje uit de toneelvoorstelling die hij zag: ze had moeite met het aangeven van haar grenzen. Maar er werd ook een scene nagespeeld waarin de grenzen goed werden aangegeven. Dat heeft hem gesterkt om zelf zijn grenzen beter aan te geven. “Nou daar heb ik dus zelf veel aan gehad vanwege dat ik het zelf eerst ook niet durfde en ook heel onzeker was over mijzelf. En achteraf kreeg ik steeds meer zekerheid over mijzelf vanwege als ik stop zeg dat ze ook niet doorgaat.”

Bij twee jongeren blijkt uit het interview dat er niet alleen sprake is van verandering in de eigen effectiviteit, maar ook sprake is daadwerkelijke gedragsverandering.

Beter grenzen aangeven

Een meisje van 17 geeft aan dat er echt sprake is van gedragsverandering dankzij WCY. Zij vertelt dat ze dankzij WCY beter haar grenzen aangeeft. “Wat ik eigenlijk voornamelijk van WCY heb geleerd is mijn grenzen aangeven. Daar had ik heel veel moeite mee. Nu nog wel een beetje maar het gaat wel steeds beter door de tips die ze me hebben gegeven.”

Van dit meisje weten we dat ze naast WCY ook nog andere begeleiding kreeg in het bewaken van haar grenzen. Het is dus mogelijk dat de effecten die ze benoemd, mede daar aan toe te schrijven zijn.

Acceptatie homoseksualiteit

Een jongen van 15 vertelt dat hij door een WCY activiteit homoseksualiteit is gaan accepteren. Na afloop van een toneelvoorstelling schrok hij van de negatieve uitlatingen van zijn schoolgenoten over homo's. Dat zette hem aan het denken en bracht uiteindelijk een verandering teweeg. "In eerste instantie schrok ik er heel erg van. En toen ik thuis was, heb ik er heel erg over na zitten denken. En toen ben ik eigenlijk van ja maar iedereen is een mens, een persoon. En hoe diegene zich uit of hoe die is, dat maakt niet uit. [...] ik ben er toen achter gekomen dat je iemand moet accepteren hoe iemand is. En die persoon niet zo veranderen. En nou ja, sindsdien accepteer ik het gewoon."

5.1.5 Competenties

Het hierboven genoemde meisje dat zegt beter haar grenzen aan te geven, lijkt op dit gebied nieuwe competenties opgedaan te hebben. Zij is de enige jongere waarbij nieuwe competenties aan bod komen in het interview. Zij is ook een van de weinige jongeren die een uitgebreid en interactief activiteitenprogramma heeft meegemaakt. Hierbij was ook ruimte om te oefenen met het aangeven van grenzen en het leren van nieuwe competenties. Bij de overige respondenten was sprake van een veel passievere activiteit waarbij ook niet gewerkt werd aan het opdoen van nieuwe competenties.

5.2 Onverwachte effecten

Naast de effecten die op grond van de doelstellingen en aanpak van WCY te verwachten zijn, is ook gekeken naar onverwachte effecten die jongeren ervaren. Vier jongeren noemen op verschillende thema's onverwachte effecten.

Zelfvertrouwen

Een meisje van 17 geeft aan dat ze dankzij WCY meer zelfvertrouwen heeft gekregen. Ze was onzeker over haar uiterlijk, maar door positieve feedback van de WCY projectleider en changemakers groeide haar zelfvertrouwen, vertelt ze. "Wat ik al eerder zei, ik was heel onzeker. Ik ben wat steviger dan de meeste meiden en zo. En ik praatte daar vooral ook veel over met de meiden van WCY. [...] Eigenlijk door wat ze deden en hoe ze met anderen jongeren praatten en ze met mij praatten voelde ik me ook beter. [...] Het maakt niet uit hoe je eruit ziet [...] Ja dat is eigenlijk wel het belangrijkste wat ik van hun heb geleerd." Ook de functie van de changemakers als rolmodel speelde hierin een rol vertelt ze. "Een van de changemakers was ook een wat steviger meisje. Ik vond het zo mooi om te zien hoe zij zichzelf presenteerde dat ze gewoon zoiets had van het maakt niet uit wat je van me denkt, maakt niet uit wat je van me zegt. Dat heeft ook een beetje een eye-opener gemaakt."

Nadenken en reflecteren op eigen situatie

Drie jongeren vertellen dat WCY hen aan het denken gezet heeft. Ze betrekken de WCY onderwerpen op hun eigen situatie en reflecteren daarop met de opgedane kennis. Zo reflecteert een meisje van 18 op haar eigen relatie en het aangeven van grenzen: "En dan ga je toch wel nadenken hoe je dat zelf ook doet. Of je daar ook onbewust je grenzen gaat verleggen voor een jongen. [...] En dan ben ik wel blij dat het bij mij niet zo gaat. En dat ik ja, ik misschien af en toe ook wel mijn grenzen heb verlegd, alleen niet op een slechte manier of zo, nee."

Anderen adviseren

Ten slotte geeft een meisje van 18 jaar aan dat ze door WCY denkt anderen beter te kunnen adviseren over de WCY onderwerpen.

6. Analyse: werkzame mechanismes en context

Om zicht te krijgen op de werkzame mechanismes van WCY is aan changemakers en jongeren gevraagd wat zij hebben ervaren als succes- en faalfactoren van WCY en waardoor de door hen ervaren effecten zijn ontstaan. Ook is een overzicht gemaakt van alle respondenten met kenmerken van hun WCY trajecten, afgezet tegen de effecten die zij benoemen. Daarnaast is er een beschrijving gemaakt van werkzame mechanismes die tijdens de observaties van activiteiten naar voren kwam. Op basis hiervan geven we een overzicht van de belangrijkste werkzame mechanismes. Over het algemeen gelden deze zowel voor changemakers als voor jongeren. In het geval van verschillen, wordt dit erbij vermeld.

6.1 Intensiteit van WCY traject

Het traject dat changemakers doorlopen binnen WCY kan sterk verschillen in intensiteit. Sommige changemakers ontvangen een langdurige intensieve training en ondernemen diverse activiteiten om andere jongeren te bereiken. Anderen worden zeer beperkt getraind en ondernemen nauwelijks activiteiten of activiteiten die nauwelijks een inhoudelijke component bevatten. Om iets te zeggen over de werkzaamheid van verschillende typen WCY trajecten is gekeken naar de effecten die respondenten bij zichzelf waarnemen en de intensiteit en duur van de training en activiteiten (zie bijlage 4). Changemakers die deelnemen aan verschillende activiteiten en langer en intensiever bezig zijn met de WCY onderwerpen ervaren meer effect dan changemakers die slechts hebben deelgenomen aan een korte weinig intensieve activiteit. Bij de changemakers lijkt het onderwijzen en mobiliseren van andere jongeren hierin een belangrijke rol te spelen: kennis wordt zo meer eigen gemaakt en beklijft beter. Zo legt een meisje van 17 uit waarom zij anders is gaan denken over bepaalde onderwerpen: “Omdat ik er elke week mee bezig ben. En ik wil het zelf ook heel goed overbrengen op andere jongeren. Ik vind het zelf belangrijk om te weten en achter het doel te staan.”

Ook bij de jongeren (die geen changemaker zijn) zien we verschillen in de intensiteit van activiteitentrajecten en geldt dat jongeren die een intensiever WCY traject volgen meer verandering bij zichzelf waarnemen. Over het algemeen zijn de trajecten van de jongeren een stuk minder intensief en langdurig dan die van de changemakers. Het grootste verschil is dat de jongeren (op een na) geen activiteiten ontplooiën voor anderen jongeren en minder actief aan de slag gaan met de onderwerpen. Een changemaker van 22 vertelt over haar activiteit voor jongeren en benadrukt dat voor gedragsverandering bij jongeren wel wat meer nodig is dan een primaire kennismaking. “Gedragsverandering daar is echt een vervolg voor nodig. Dan moeten ze langer bezig zijn met het onderwerp en moeten er meer momenten zijn waarop ze ermee in aanraking komen.”

6.2 Inhoud

Een goede inhoudelijke basiskennis van de WCY thema's vormt een voorwaarde voor succesvolle kennisoverdracht binnen WCY. Deze basis wordt bij changemakers vaak door de training (educatie) van een volwassene. De kennis die changemakers hierdoor opdoen, helpt hen om activiteiten voor andere jongeren te ontwikkelen en hun kennis over te dragen.

Aansluiten bij kennisbehoefte

Sommige jongeren geven aan dat zij niet zoveel geleerd hebben van de WCY training omdat er vooral dingen werden besproken die ze al wisten. Een training over loverboys werd bijvoorbeeld gegeven nadat dit thema al behandeld was op school, zoals een meisje van 13 eerder vertelde. Of jongeren wat leren van WCY hangt dus samen met de mate waarin de aangeboden kennis aansluit op de kennisbehoefte of de bestaande kennis van jongeren aanvult.

Onderwerpen die prikkelen

Prikkelende informatie blijft goed hangen bij de jongeren. Jongeren noemen vooral indrukwekkende voorbeelden en opvallende feiten en cijfers die ze hebben onthouden. Hierbij valt te denken aan een voorbeeld over wat grensoverschrijdend gedrag met iemand kan doen of cijfers over hoeveel vrouwen een topfunctie hebben ten opzichte van mannen.

Waargebeurde verhalen en persoonlijke anekdotes maken dat de onderwerpen gaan leven en echt binnenkomen bij de jongeren. Een theoretisch verhaal wordt aan de hand van een persoonlijk verhaal opeens voorstelbaar. Video is een medium dat zich hier goed voor leent vertelt een meisje van 18: “Ik weet wel dat onze docent er al een keer over had verteld en dat het ons toen niet heel erg kon interesseren. Maar toen ze eenmaal een film liet zien, kwam het echt binnen. Toen zag je hoe erg en hoe eng het eigenlijk was. En dat het iedereen kan overkomen. Toen ben ik er wel serieuzer over na gaan denken.”

Aansluiten bij leefwereld

Ook is het van belang dat de onderwerpen, of de manier waarop ze gebracht worden, aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Verschillende respondenten noemen als voorbeeld hiervan het bespreken van videoclip of reclame-uitingen. Deze beelden werden gebruikt om seksualisering en de positie van vrouwen hierin te bespreken. Zo worden beelden die ze al kenden opeens met een andere blik – waarin vrouwen fungeren als lustobject - bekeken.

Soms wordt de plank ook wel eens misgeslagen. Zo vertelt een meisje van 14 over een voorstelling die werd opgevoerd op haar school: de scènes speelden zich af in een discotheek. Hoewel de makers ongetwijfeld dachten met het thema ‘disco’ aan te sluiten bij een jonge doelgroep, was het voor dit meisje een ‘ver van haar bed show’. Zij kon zich niet goed met de situatie en de hoofdpersonen identificeren omdat zij zelf te jong was om naar een disco te gaan en zich niet kon voorstellen in zulke situaties terecht te komen.

6.3 Effectieve werkvormen

Binnen WCY worden verschillende werkvormen gebruikt om de WCY activiteiten uit te voeren. De aard, de inhoud en de vorm kunnen per werkvorm sterk verschillen. Sommige werkvormen of kenmerken daarvan lijken werkzamer dan anderen.

Inhoudelijke kennis overdragen en uitwisselen

Bij werkvormen waarbij inhoudelijke kennis wordt uitgewisseld over de WCY onderwerpen leren jongeren meer dan bij werkvormen waarbij dit niet gebeurt. Hierbij valt te denken aan diverse werkvormen waarin de inhoud centraal staat: een voorlichting, een voorstelling, een discussie of het doen van een spel. Hierbij is er ofwel een begeleider of changemaker die beschikt over inhoudelijke kennis en deze overdraagt of aanzet tot reflectie en gesprek.

Daarnaast zijn er activiteiten waarbij het inhoudelijke component vrijwel ontbreekt of onduidelijk is, zoals het doen van een dansje, het plaatsen van zadelhoesjes met WCY logo en het uitdelen van flyers. Deze activiteiten zijn mogelijk wel effectief om WCY onder de aandacht te brengen en jongeren te motiveren om mee te doen, maar lijken op zichzelf staand weinig effect te hebben als het gaat om veranderingen in kennis, attitude en bewustwording aangaande de WCY onderwerpen.

Tot leven brengen

Beeldmateriaal, video's, voorstellingen, waargebeurde verhalen: werkvormen waarbij de WCY thema's tot leven komen, worden gewaardeerd door jongeren en vergroten het begrip van de onderwerpen die besproken worden. Ook zorgt het ervoor dat jongeren zich beter kunnen voorstellen wat het in de praktijk betekent en hoe het voelt vertelt een meisje van 18: “Nou bijvoorbeeld in onze

PowerPoint lieten ze veel plaatjes zien. [...] Ja, door meer foto's en filmpjes dat je het echt ziet. Ja, dat het echt duidelijk wordt. [...], dat je meteen ziet wat eraan de hand is. Dus bijvoorbeeld ja die stereotypering, dat die gewoon dun, blond, een Barbie type. En een jongen een gespierde, knappe, stoere man, zeg maar."

Het gebruik van beelden kan soms ook averechts werken of heftige reacties oproepen bij jongeren. Tijdens een debat werd ter introductie van een stelling over homo's, een videofragment getoond uit de soap GTST waarin twee jongens zoenden. Veel jongeren reageerden hierop afkeurend. Zo werd onbedoeld een negatieve toon gezet voor het debat wat niet bijdroeg aan de inhoudelijke discussie.

Actief aan de slag

De kennis die wordt overgedragen met WCY activiteiten, lijkt beter te beklijven wanneer jongeren actief aan de slag gaan met de WCY onderwerpen en deze zelf verrijken. Zoals bij een spel of een interactieve voorstelling. Het zelf uitbeelden of naspelen van een situatie helpt om je in te leven en kennis te internaliseren beschrijft een meisje van 17 jaar: "Bijvoorbeeld van een beeldverhaal leer je wat je kan doen in dat soort situaties.[...] omdat je moet uitbeelden hoe je je voelt. Wat je doet moet ook goed uitgebeeld worden, wat er gebeurt en doordat je dat dan meemaakt, dan ga je dingen onthouden. Dus als een jongen me nu vastpakt en ik wil het niet, nou knietjes bij z'n noten om het zo maar te zeggen en wegwezen."

Actieve werkvormen worden ook simpelweg leuker gevonden, waardoor jongeren er makkelijker bij blijven met hun aandacht. Alleen theorie vinden ze saai en lijkt te veel op school. Nog niet alle projecten slagen hierin. Een jongen van 19 vertelt: "En wat ik zou veranderen is wat meer spel. Want het was nu vooral veel theorie ook. [...] want je praat wel met jongeren van 19, 18 die al hele dagen op school zitten. Die hebben dan ook niet echt zin om dan ook nog eens een keer extra lang te zitten en alleen maar te luisteren, maar meer het doen."

Discussie en uitwisselen van ervaringen

Discussies of gesprekken met andere jongeren waarin verschillende ervaringen en meningen worden uitgewisseld, worden ook als zeer leerzaam bestempeld. Jongeren leren dat er leeftijdsgenoten zijn met dezelfde soort issues en ideeën maar ze zien ook dat er verschillende meningen bestaan en dat grenzen en wensen per persoon kunnen verschillen. Een geobserveerd voorbeeld:

Stelling: Als een meisje zich seksueel uitdagend kleed, vraagt ze om seks

Jongen: "Ligt er aan. Als het bijvoorbeeld koud is en ze draagt een heel kort broekje, dan wel een beetje."

Trainster: "Maar als ze dat zelf nou gewoon mooi vindt?"

Jongen: "Ja. Ja dat kan natuurlijk ook."

Een kanttekening bij de discussie als werkvorm is dat er ook eenzijdige discussies kunnen ontstaan of meningen worden verkondigd die niet stroken met de ideeën van WCY. Zo vertelt een jongen hoe geschokt hij was toen bleek hoeveel jongens op zijn school 'anti-homo' waren. Uitkomen voor je seksuele voorkeur wordt na zo'n ervaring misschien wel moeilijker in plaats van makkelijker.

Uit de observaties blijkt dat een gespreksleider van grote invloed kan zijn op de manier waarop de discussie verloopt en de inzichten die jongeren opdoen. Een gespreksleider kan de jongeren door middel van vragen en voorbeelden op andere ideeën brengen en een discussie richting geven of nuanceren. Tijdens een WCY activiteit wordt bijvoorbeeld de volgende stelling voorgelegd: "Stel dat jouw ouders seks voor het huwelijk afkeuren, en jij wil het wel?". Een eerste reactie van de jongeren is dat je het toch gewoon zou doen, want wat hebben zij daar mee te maken. Na doorvragen van de begeleider en het geven van voorbeelden over wat dit binnen verschillende culturen kan betekenen, wordt die mening wat genuanceerder.

Een gespreksleider kan ook een goede discussie stimuleren door verschillende jongeren het woord te geven. Soms is er een beperkt aantal jongeren dat het woord neemt waardoor zij de discussie bepalen. Door ook andere jongeren het woord te geven kan een gespreksleider er voor zorgen dat iedereen zijn mening kan geven. Een goede voorbereiding van de jongeren lijkt eveneens een rol te spelen. Bij een van de debatten hadden de jongeren voorafgaand een training gehad in debatteren waarbij ook al was ingegaan op de onderwerpen die aan bod zouden komen. Dit was te merken tijdens het debat waarin jongeren vrij makkelijk het woord namen en de materie duidelijk goed beheersten.

Belemmeringen in werkvormen

De kennisoverdracht kan ook beperkt worden door de uitvoering van een werkvorm. Zo bleek tijdens de observaties een aantal keer dat er bij grootschalige debatten soms sprake is van minder kennisoverdracht door de wijze waarop het debat is vormgegeven. Zo lag bij één debat de focus erg op het oefenen in debatteren en minder op de inhoud. Ook was tijdens deze debatten sprake van een zeer grootschalige opzet en een onveilige sfeer. De debatten vonden plaats in een zeer grote ruimte met veel publiek, er was een jury die jongeren beoordeelde op hun debatvaardigheden en jongeren moesten gaan staan om in de microfoon te spreken. Hierdoor durfden lang niet alle jongeren te spreken of het achterste van hun tong te laten zien en werd er minder uitgewisseld [zie ook paragraaf 6.5].

6.4 De juiste begeleiding

De projectleiders of begeleiders van WCY spelen een cruciale rol in het verloop van een WCY traject voor een jongere. Ze werven changemakers en jongeren, initiëren activiteiten en kiezen werkvormen, dragen hun eigen kennis over of huren hiervoor anderen in en stimuleren jongeren om in actie te komen. Daarmee zijn ze van grote invloed op bovengenoemde werkzame factoren. Een paar elementen van de begeleiding komen in de interviews en observaties naar voren als belangrijke succesfactoren.

Inhoudelijke deskundigheid

Uit de observaties blijkt dat de inhoudelijke kennis van de projectleider van de WCY onderwerpen (of andere begeleiders van de jongeren) van belang is voor de kwaliteit van kennisoverdracht binnen WCY. Projectleiders die goed grip hebben op de WCY thema's weten de kennis beter over te dragen en kunnen beter inspelen op vragen van jongeren. Uit de observaties bleek dat een enkele projectleider zelf moeite had met bepaalde begrippen. Tijdens een voorlichting over seksueel grensoverschrijdend gedrag werd bijvoorbeeld het begrip 'context adequaat' gebruikt, maar niet goed uitgelegd, wat zorgde voor verwarring onder de changemakers. Hierdoor wordt het ook lastiger voor changemakers om de informatie over te brengen aan jongeren.

Tijdens sommige WCY activiteiten worden ervaringsdeskundigen ingezet. Zij weten de inhoudelijke deskundigheid te combineren met verhalen uit hun eigen leven; dit maakt indruk op de jongeren. Een meisje van 18 vertelt: "Zij weet er dan toch het meeste van en die kan ook echt goed vertellen hoe het bij haar is binnengekomen en wat ze er echt van vond en hoe het haar leven heeft veranderd, zeg maar. Ik vind het zelf altijd heel fijn als ik iets hoor van iemand die het zelf heeft meegemaakt, want in een bepaalde les bij ons op school dan hoor je wel die informatie, alleen weet je zelf echt nog steeds niet hoe het echt overkomt."

Dicht bij de jongeren staan

Behalve goede inhoudelijke kennis, is het ook van belang dat de begeleiders de informatie goed kunnen afstemmen op de jongeren en hun belevingswereld. Zo is het taalgebruik en de manier waarop ze de informatie brengen van invloed op de aandacht en interesse die jongeren hebben. Dit

geldt ook voor de informatieoverdracht door de changemakers. Een meisje legt uit hoe de juiste *tone of voice* ervoor zorgde dat iedereen in een schoolklas geboeid bleef door het verhaal van een projectleider en een paar changemakers: “Meestal als dat soort dingen langskomen bij school, dan praten ze heel netjes en dan is het saai om te luisteren. Maar wat me opviel bij mij in de klas. Ik had best wel een moeilijke klas als het ging om luisteren: iedereen luisterde. Ze praatten niet te saai, maar ook weer niet te leuk. En dat maakte het ook weer leuk om te luisteren.”

Begeleiders die dicht bij de jongeren staan, zijn ook beter in staat om jongeren te motiveren en het delen van kennis en ervaringen te stimuleren. In de interviews geven jongeren hier verschillende voorbeelden van. Zo beschrijft een aantal jongeren dat wanneer de begeleiders geïnteresseerd en betrokken zijn en zorgen voor een veilige sfeer, jongeren meer durven te vertellen. Een meisje van 15: “Nou meestal zitten we in een bibliotheek. En dan zitten we met zijn allen gewoon aan een tafel en dan is er wat lekkers. En dan vragen ze ons bijvoorbeeld hoe onze dag was, hoe het ging op school en dat soort dingen. Of over ons weekend of andere dingetjes die je hebt meegemaakt. Het geeft gewoon een vertrouwd gevoel zeg maar, dat het diegene wel echt boeit. En dat diegene er niet alleen maar is omdat ze jouw hulp nodig hebben.” Ook het inbrengen van eigen ervaringen helpt hierbij; het maakt het gesprek gelijkwaardiger en geeft een vertrouwd gevoel.

Vrijheid maar ook richting geven en stimuleren

WCY activiteiten gebeuren niet vanzelf. De projectleiders of begeleiders van jongeren spelen een belangrijke rol in het initiëren en vormgeven van activiteiten. Hierin waarderen jongeren het enerzijds als ze veel vrijheid krijgen om hun eigen ‘ding’ te doen, zelf activiteiten te bedenken en onderwerpen te kiezen die hen aanspreken. Hier lijken ze ook veel van te leren. Anderzijds is het van groot belang dat de jongeren informatie en werkvormen krijgen aangereikt, dat ze gestimuleerd worden om mee te doen en dat de begeleider richting geeft volgens de principes van WCY. Tijdens een van de observaties blijkt bijvoorbeeld dat de begeleider echt de toon zet met een discussie door van te voren de regels te bespreken: “Luister naar elkaar en respecteer elkaar.” Ze benadrukt dit nog eens extra: “Echt doen, want iedereen moet zich vrij voelen om z’n mening te voelen. Ga het niet afkraken.” Dit wordt goed nageleefd – iedereen die aan het woord is kan gewoon uitpraten en niemand wordt uitgelachen om wat hij zegt of vindt.

Betrokken en gemotiveerd houden

Gedurende een WCY traject dat bestaat uit meerdere activiteiten is het van belang om changemakers gedurende een langere periode betrokken te houden. In de interviews komt naar voren dat changemakers hun interesse in WCY kunnen verliezen als onduidelijk is wat hun rol is en hoe hun deelname verder verloopt. Na aanmelding is het van belang dat het niet te lang duurt voordat jongeren weten waar ze aan toe zijn en hoe het verdere verloop zal zijn.

De toegevoegde waarde van peer education

Vier jongeren die een actie meemaakten van een changemaker benadrukken de toegevoegde waarde van peer education. Leeftijdsgenoten zijn volgens hen beter in staat om af te stemmen op de jongeren en de informatie goed over te brengen. Zo vertelt een meisje van 15: “Ik denk dat het veel beter werkt om jongeren de boodschap te laten vertellen, dan wanneer je dat door ouderen zou laten doen. Ik luister in ieder geval beter en liever naar iemand van mijn eigen leeftijd dan naar iemand die even oud is als mijn vader.” Ook changemakers hebben die ervaring blijkt uit een interview met een meisje van 17. “Ja, ik ben zelf pas 17 dus ze zullen eerder naar mij luisteren dan naar iemand die al volwassen is zeg maar. Ja, het is wel makkelijk. Ik kan mij er zo tussen mengen en ik kan met ze praten als iemand van hun eigen leeftijd”.

Tijdens de observatie van een debat waar zowel changemakers al jongeren aan meedoen, blijkt ook de toegevoegde waarde van de changemakers. Het debat wordt geleid door een professional, maar

de changemakers hebben een grote rol gespeeld in de voorbereiding van het debat. Ze hebben meegedacht over de keuze van de onderwerpen, de stellingen, de promotie en de aankleding van de zaal. Zo bedachten zij een ludieke manier om stereotypen onder de aandacht te brengen bij het betreden van de debatzaal. De zaal was door twee deuren te betreden: de ene deur was versierd met roze ballonnen en de andere met blauwe ballonnen. De meisjes werd gevraagd door de roze ingang te lopen en jongens door de blauwe. Als ze dat niet wilden, mocht de andere ingang ook. Dit bood een mooi startpunt voor de discussieleider om het onderwerp stereotypen en genderongelijkheid te introduceren. Daarnaast deden de changemakers ook actief mee aan het debat en voerden ze een toneelstukje op en gaven ze extra informatie over het onderwerp. Het debat werd hierdoor verlevendigd en de discussie kreeg een extra impuls.

Uit de interviews met jongeren blijkt echter dat niet alle changemakers in staat zijn om de WCY boodschap helder over te brengen. Bijvoorbeeld omdat hun presentatie te wensen over laat of omdat ze niet voldoende grip hebben op de WCY onderwerpen. Dit kan ten koste gaan van het effect van WCY, zo blijkt uit het interview met een 15-jarig meisje. “Ik vond het wel interessant, maar ik heb lang niet alles onthouden. Ik weet niet zo goed hoe dat komt. Ik vond de presentatie soms een beetje verwarrend. Het was rommelig gedaan. Ze wisten niet altijd goed wie wanneer iets ging zeggen. Daardoor was het moeilijk om je te concentreren.”

6.5 Context

Locatie

Ook contextuele factoren kunnen een rol spelen in de effectiviteit van WCY. Zo is de locatie waar de activiteiten plaatsvinden van invloed. Het lijkt vooral van belang dat de betreffende activiteit goed is afgestemd op de locatie. Dat is niet altijd het geval. Een meisje vertelt bijvoorbeeld dat zij op het station benaderd werd door een changemaker om in het kader van WCY een vragenlijst in te vullen: “Niet zo handig, tenminste voor mij niet, om het op het station te doen, want ik moest zeg maar snel de bus halen. [...] dan ga je snel even wat invullen terwijl het toch best wel een aardige vragenlijst was.”

Tijdens een aantal debatten blijkt hoe de locatie en setting van invloed is op de sfeer en de mate waarin jongeren zichzelf bloot durven geven. In een grote onbekende zaal, waar je ook nog moet spreken in een microfoon en beoordeeld wordt door een jury, durft niet iedereen te spreken of het achterste van de tong te laten zien. In kleine intieme settings lijken jongeren gemakkelijker en meer uit te wisselen.

Groepssamenstelling

Tijdens observaties blijkt hoe de groepsgrootte van invloed is op de sfeer en de wijze waarop kennis en ervaringen worden uitgewisseld. Een grote groep jongeren die eenmalig samenkomt in het kader van WCY voelt minder veilig dan een kleine groep met jongeren. Ook is het in kleinere groepen gemakkelijker voor begeleiders om iedereen aan het woord te laten komen en jongeren individueel aandacht te geven.

In sommige groepen die erg homogeen zijn qua samenstelling (qua culturele achtergrond en geslacht) lijken jongeren het sneller met elkaar eens dan bij meer heterogene groepen. Dit kan beperkend zijn voor de discussie en het uitwisselen van verschillende meningen, maar kan ook ‘veilig’ aanvoelen. Zo vertelt een changemaker van 21 jaar dat de jongens en meisjes bij haar project in gescheiden waren en dat dit de bespreekbaarheid van gevoelige onderwerpen ten goed kwam. “Door het islamitische geloof was het voor deze meisjes ook minder normaal om te praten over seksualiteit dan voor Nederlandse meisjes. Maar het maakte wel heel veel uit dat we alleen maar met vrouwen waren. Dat scheelde echt enorm. Op een gegeven moment zat Ahmed [de mannelijke begeleider] er een keer bij

en toen lieten ze duidelijk minder los.” De keuze voor een mannelijke of vrouwelijke begeleider is hierop dus van invloed.

Tijd

Ook tijd is een belangrijke factor. Bijeenkomsten die te lang duren zijn niet motiverend voor de jongeren. Tijdens de observaties blijkt dat voldoende pauzes en variatie van belang zijn voor een goede dynamiek en concentratie. Maar soms is er onvoldoende tijd uitgetrokken voor activiteiten. Dan is er bijvoorbeeld weinig tijd om bepaalde onderwerpen te behandelen en de diepte in te gaan of na afloop nog te reflecteren op wat de jongeren hebben gezien of meegemaakt. Tijdens een activiteit kan een heel strak schema en een ‘dichtgetimmerd’ programma ook de eigen inbreng en vragen van jongeren beperken.

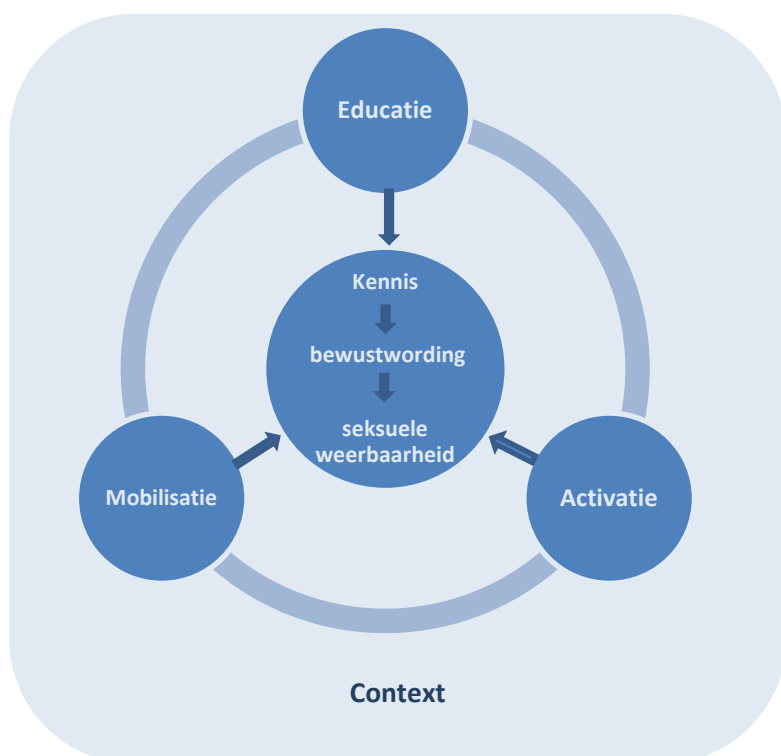
Tijd lijkt eveneens een rol te kunnen spelen in de sfeer en intimiteit in een groep. Jongeren die samen gedurende een langere periode meerdere activiteiten hebben ondernomen lijken meer vertrouwd met elkaar en de WCY onderwerpen. Ze lijken beter op elkaar ingespeeld en makkelijker dingen uit te wisselen. Dit geldt ook voor het contact met een begeleider; daarmee lijkt ook makkelijker een vertrouwensband te ontstaan naarmate ze vaker contact hebben met de jongeren.

7. Conclusie

In dit deelonderzoek is door middel van interviews en observaties kwalitatief onderzoek gedaan naar de ervaren effecten en de werkzame mechanismes van WE CAN Young op deelnemende changemakers en jongeren. Hierbij is enerzijds gekeken naar verwachte effecten die voortvloeien uit de aanpak en doelstellingen van WE CAN Young. Het gaat hierbij om effecten op het gebied van kennis, attitudes en eigen effectiviteit ten aanzien van de WCY thema's: seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Anderzijds is gekeken naar onverwachte of onvoorziene effecten die genoemd worden door changemakers en jongeren. Ook is onderzocht hoe WE CAN Young werkt. Om zicht te krijgen op werkzame mechanismes, is in kaart gebracht aan wat voor activiteiten de changemakers en jongeren hebben deelgenomen, zijn activiteiten geobserveerd en is in interviews gevraagd naar hoe effecten volgens hen tot stand komen, succesfactoren en de context.

Onderstaande figuur is een versimpelde weergave van hoe WCY volgens de ontwikkelaars zou moeten werken. Changemakers ondernemen activiteiten rondom peereducatie, peeractivatie en mobilisatie van andere jongeren waarin de WCY thema's centraal staan. Hiermee zou de kennis en bewustwording rondom de thema's van zowel changemakers als jongeren moeten toenemen en daarmee ook hun seksuele weerbaarheid vergroot worden (zie hoofdstuk 2). Met het mobiliseren van andere jongeren om ook changemaker te worden zou het proces zich moeten uitbreiden waardoor steeds meer jongeren bereikt worden.

Figuur 7.1 Veronderstelde werkzame mechanismes en outcome WCY

Type activiteiten: educatie, activatie en mobilisatie

Om zicht te krijgen op de werkzame mechanismes van WE CAN Young is in de eerste plaats in kaart gebracht welk type activiteiten de geïnterviewde changemakers en jongeren rondom educatie, activatie en mobilisatie hebben meegemaakt. De activiteiten variëren van informatiebijeenkomsten en

trainingen, tot het bijwonen van een voorstelling, het maken van posters en beeldverhalen tot het uitdelen van flyers.

In de praktijk blijken educatie, activatie en mobilisatie hierin door elkaar te lopen en zien we meerdere elementen terug in één activiteit. De mate waarin verschillende onderdelen aan bod komen binnen een activiteit kunnen verschillen. In onderstaande tabel zijn de verschillende typen activiteiten samengevat.

Een WCY traject begint voor de meeste geïnterviewde changemakers met een training of instructiebijeenkomst door een volwassen begeleider. De changemakers worden hierin inhoudelijk wegwijs gemaakt in de WCY thema's en ondersteund in het uitvoeren van activiteiten voor andere jongeren. Opvallend is dat in de opzet van de campagne slechts wordt gesproken van *peer education*, terwijl educatie door volwassenen juist een belangrijke basis vormt voor het WCY traject van changemakers. In de tweede plaats vindt er ook educatie plaats door zelf aan de slag te gaan met de onderwerpen, bijvoorbeeld door het maken van een beeldverhaal waardoor de onderwerpen nog meer eigen gemaakt worden. Ten slotte is er de *peer education* waarbij changemakers hun kennis overdragen aan andere jongeren, bijvoorbeeld door het geven van een voorlichting of het uitvoeren van een voorstelling. Hierbij is de educatie tweeledig: ze leren er zelf van en dragen hun kennis over aan anderen. Bij de laatste twee vormen van educatie is er vaak een overlap met activatie: het voorbereiden van acties voor andere jongeren. De *peer activation* van changemakers bestaat uit het bedenken en voorbereiden van acties voor andere jongeren zoals het maken van een voorstelling of het voorbereiden van een debat. Met *peer mobilisation* voeren de changemakers hun acties vervolgens uit voor andere jongeren: het debat vindt plaats en de voorstelling wordt opgevoerd. Daarnaast doen enkele respondenten aan mobilisatie door middel van promotie van WCY en het werven van nieuwe changemakers

Bij de jongeren is ook sprake van drie vormen van educatie: educatie door volwassenen, educatie door de changemakers en educatie door zelf aan de slag te gaan. Educatie door kennis over te dragen aan anderen zoals we dat bij de changemakers zien, ontbreekt echter. *Peer activatie* ontbreekt bij de jongeren; geen van de geïnterviewde jongeren heeft activiteiten voorbereid voor andere jongeren. Er is wel sprake van activatie geïnitieerd door changemakers: jongeren die aan de slag gaan met activiteiten die door changemakers geïnitieerd zijn. *Peer mobilisatie* komt bij de jongeren nauwelijks van de grond, op een respondent na: hij heeft WCY gepromoot en daarmee heeft bijgedragen aan mobilisatie.

Tabel 7.1 Educatie, activatie en mobilisatie van changemakers

	(Peer) Education	Peer Activation	Peer Mobilisation
CM'ers	Education door volwassenen informatieoverdracht WCY d.m.v training/voorlichting	Acties bedenken en voorbereiden voor andere jongeren. Voorstelling, poster film maken, stellingen debat voorbereiden	Acties uitvoeren voor andere jongeren; voorstelling opvoeren, poster ophangen, film online verspreiden, debat voeren.
	Education door zelf aan de slag te gaan met WCY onderwerpen. Bijv. maken van een beeldverhaal of poster, discussie met andere cm'ers		WCY thema's onder de aandacht brengen d.m.v. bijvoorbeeld poster, flesjes water en uitdelen
	Peer education. Voorlichting, informatieoverdracht van changemakers aan jongeren. Voorlichting in de klas, voorlichting op straat.		Werven van andere jongeren om changemaker te worden

Tabel 7.2 Educatie, activatie en mobilisatie van jongeren

	Education	Activation	Mobilisation
Jongeren	Education door volwassenen informatieoverdracht WCY d.m.v training/voorlichting/voorstelling	Deelnemen aan activiteiten, zelf aan de slag. Bekijken website, invullen vragenlijst, maken beeldverhaal/filmpje	WCY onder de aandacht brengen
	Peer education door cm'er Voorlichting, voorlichting in de klas, voorlichting op straat, voorstelling bekijken, flyer krijgen		
	Education door zelf iets te doen Bekijken website, invullen vragenlijst, discussie, maken beeldverhaal/filmpje		

Intensiteit van WCY traject varieert

Zowel voor changemakers als voor jongeren geldt dat de intensiteit van het WCY traject varieert (het totaal aantal activiteiten en intensiteit daarvan). We kunnen grofweg onderscheid maken in zeer beperkte, kortdurende trajecten welke vaak bestaan uit een enkele activiteit; middelmatig intensieve trajecten die bestaan uit enkele activiteiten en intensieve trajecten waarbij verschillende activiteiten

worden bijgewoond en ondernomen en waarbij vaker het gehele proces van educatie, activatie en/of mobilisatie wordt doorlopen. Bij de jongeren is er relatief gezien vaker sprake van zeer beperkte kortdurende trajecten en minder vaak van intensieve trajecten dan bij de changemakers.

Tabel 7.3 Intensiteit traject aantal jongeren en changemakers

Intensiteit Traject	Aantal Changemakers (N=17)	Aantal Jongeren (N=12)
Beperkt	7	6
Middelmatig	2	4
Intensief	8	2

Effecten

Een groot deel van zowel changemakers als jongeren ervaart effecten die overeenkomen met de doelstelling van WCY. De mate en het type effect verschilt van respondent tot respondent.

Type effect

In onderstaande tabel 7.4 zijn alle genoemde ervaren effecten van changemakers en jongeren opgenomen. De meerderheid van de changemakers en jongeren geeft aan dat ze nieuwe kennis hebben opgedaan door WCY. Deze respondenten vertellen dat ze nieuwe dingen hebben geleerd op het gebied van respectievelijk seksuele weerbaarheid, genderongelijkheid en gendergeweld. Ruim een derde van de changemakers en de helft van de jongeren neemt veranderingen waar in hun houding of mening over de WCY onderwerpen. Zij zijn zich bijvoorbeeld gaan beseffen hoe belangrijk het is om je eigen grenzen goed te bewaken of die van anderen te respecteren. Iets minder dan de helft van de jongeren en circa een derde van de changemakers geeft aan dat er veranderingen hebben plaatsgevonden in de sociale invloed, wat wil zeggen dat ze de WCY onderwerpen met andere mensen zijn gaan bespreken. Enkele respondenten geven ten slotte aan dat ze nieuwe competenties hebben opgedaan en dat ze verwachten zich anders te gedragen door WCY. Bijvoorbeeld dat ze denken dat ze beter hun grenzen zullen bewaken in seksuele interacties. Een enkeling geeft aan dat er sprake is van gedragsverandering dankzij WCY.

Een proces van kennis > bewustwording > attitudes > eigen effectiviteit

In onderstaand schema valt op dat er veel overlap is tussen het type kennis dat wordt opgedaan en de onderwerpen waarop men veranderingen in attitude waarneemt. Bij enkelen geldt dit ook voor verwachte gedragsverandering (eigen effectiviteit). In de interviews beschrijven sommige respondenten een duidelijk leer- en bewustwordingsproces dat deze overlap verklaart. Zij beschrijven bijvoorbeeld hoe ze door WCY in aanraking komen met nieuwe kennis over een bepaald onderwerp, in aanraking komen met andere zienswijzen rondom dat thema, hiervan leren en vervolgens hun mening bijstellen of het belang van iets gaan inzien. Een enkeling beschrijft dat dit proces ook daadwerkelijk een verandering in gedrag teweeg heeft gebracht. Dit lijkt op het werkzame proces van kennis > bewustwording > seksuele weerbaarheid zoals dat door de ontwikkelaars van WCY beschreven wordt.

Tabel 7.4 Type effect bij changemakers en jongeren

Ervaren effecten changemakers (N=17)	Ervaren effecten jongeren (N=12)
<p><u>Kennis (N=11)</u> Seksuele weerbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grenzen van anderen - Eigen grenzen aangeven - Niveaus/gradaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag - Ernst en consequenties seksueel grensoverschrijdend gedrag <p>Genderongelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitingsvormen - Seksualisering media - Stereotype beelden - Ongelijkheid arbeidsmarkt - Homoseksualiteit <p>Gendergeweld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vormen gendergeweld - Huiselijk geweld: ernst prevalentie en consequenties 	<p><u>Kennis (N= 8)</u> Seksuele weerbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grenzen van anderen respecteren - Eigen grenzen bewaken - Anderen kunnen moeite hebben met aangeven grenzen <p>Genderongelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begrip genderongelijkheid en stereotypering - Gevolgen stereotype beelden - Homoseksualiteit <p>Gendergeweld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorkomen gendergeweld
<p><u>Mening/houding (N= 11)</u> Seksuele weerbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bewuster van eigen grenzen en die van anderen - Besef grenzen niet altijd makkelijk om aan te geven - Besef voorkomen en impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag - Besef grenzen en wensen verschillen <p>Genderongelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Belang hechten aan gelijkwaardigheid - Herkennen/opmerken genderongelijkheid - Kritisch t.a.v genderongelijkheid - Belang hechten aan gelijke behandeling homo's <p>Gendergeweld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ernst en serieus nemen - Bewust van voorkomen geweld tegen jongens 	<p><u>Mening/houding (N = 6)</u> Seksuele weerbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Belang inzien van eigen grenzen bewaken en die van anderen respecteren - Besef grenzen niet altijd makkelijk om aan te geven <p>Genderongelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Acceptatie homoseksualiteit
<p><u>Sociale invloed (N = 5)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Met anderen bespreken 	<p><u>Sociale invloed (N = 5)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Met anderen bespreken - Verandering zien bij anderen
<p><u>Competenties (N = 3)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beter over genderongelijkheid praten - Beter reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag 	<p><u>Competenties (N = 1)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beter grenzen aangeven

Eigen effectiviteit (N =3) - Beter omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag - Groter bewustzijn t.a.v. eigen grenzen en die van anderen - Verwachting beter grenzen aangeven	Eigen effectiviteit (N = 3) - Beter grenzen aangeven - Verwachting beter grenzen aangeven - Acceptatie homoseksualiteit
Onverwachte effecten - Sociale vaardigheden - Groepsgevoel - Informatie overbrengen/presenteren - Netwerk uitgebreid	Onverwachte effecten - Zelfvertrouwen - Nadenken en reflecteren eigen situatie - Anderen adviseren

Werkzame mechanismes

Er zijn diverse factoren die van invloed lijken te zijn op de resultaten van WCY; zoals de activiteiten waaraan changemakers en jongeren hebben deelgenomen, de inhoudelijke kwaliteit van de lesstof, de begeleiding en de werkvormen die werden ingezet (zie tabel 7.5). Daarnaast spelen ook contextuele factoren een rol zoals de groepssamenstelling, de motivatie en het kennisniveau van de jongere.

De wijze waarop invulling gegeven wordt aan WCY verschilt van gemeente tot gemeente, per changemaker en jongere en per activiteit. Ook verschillen de doelen van individuele activiteiten. Wat daarin specifiek werkt, zal dus per situatie verschillen. Door te kijken naar veelgenoemde werkzame mechanismen en succesfactoren kan gesteld worden dat intensieve, interactieve activiteiten met goede inhoudelijke informatieoverdracht en goede begeleiding waarin zowel aandacht besteed wordt aan educatie, activatie en mobilisatie, potentieel het meest succesvol zijn.

Duur en intensiteit

Changemakers en jongeren die gedurende langere tijd intensiever met WCY bezig zijn, zien meer effecten bij zichzelf op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit. Tegelijkertijd zien we dat kortdurende eenmalige activiteiten relatief veel voorkomen en ook populair zijn bij projectleiders. Hoewel deze activiteiten nuttig zijn om WCY en haar thematiek onder de aandacht te brengen van een groter publiek, mag er qua effect op het gebied van kennis, attitude en eigen effectiviteit niet te veel van verwacht worden.

Goede inhoudelijke training

Activiteiten met een sterk inhoudelijke en educatieve insteek zoals voorlichting over seksueel grensoverschrijdend gedrag lijken meer kennis op te leveren dan een activiteit waarin dit slechts bijzaak is, zoals bij het uitdelen van flyers. Voor een goede inhoudelijke basiskennis van de changemakers is een goede training door een volwassenen onontbeerlijk. Daarnaast onderschrijven jongeren ook de toegevoegde waarde, mits goed uitgevoerd, van peer educatie: jongeren luisteren graag naar andere jongeren. Van belang is dat de educatie aansluit op het kennisniveau van jongeren en goed is afgestemd op hun ervaring en belevingswereld.

Actief aan de slag

Het actief aan de slag gaan met WCY onderwerpen vergeleken met passieve kennisoverdracht is van grote toegevoegde waarde. Jongeren vinden het leuk om iets te doen met de WCY onderwerpen in de vorm van spel, visuele uitingen, het voorbereiden van een debat etc. en de kennis wordt daardoor meer eigen gemaakt en verrijkt.

Goede begeleiding: vrijheid en sturing.

Projectleiders zijn cruciaal in de werving, educatie, activering en mobilisering van changemakers en jongeren. In de begeleiding van jongeren is het de kunst om de juiste balans in vrijheid en sturing te geven. Sturing in het aanreiken van de juiste basiskennis en materialen, doelen stellen en hen te stimuleren om activiteiten te ondernemen. Daarnaast is van belang om jongeren de vrijheid te geven om zelf aan de slag te gaan en iets te doen wat zij leuk vinden.

Tabel 7.5 Werkzame mechanismes WCY

	Educatie	Activatie	Mobilisatie
Intensiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve programma's bestaande uit meerdere activiteiten • Combineren educatie + peer educatie > activatie > mobilisatie • Kennis > bewustwording > weerbaarheid 		
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiten kennisbehoefte • Onderwerpen die prikkelen • Aansluiten belevingswereld en actualiteiten 		
Werkvormen	<ul style="list-style-type: none"> • Inhoudelijke basis • Visualiseren, tot leven brengen [film, beeldmateriaal, naspelen] • Actief aan de slag • Ervaringsdeskundige • Discussie en uitwisselen van verschillende meningen 		
Begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Inhoudelijke deskundigheid • Afstemmen op jongeren • Peers • Ruimte en richting geven 		
Context	<ul style="list-style-type: none"> • Locatie en situatie • Sfeer en locatie • Tijd • Groepssamenstelling, kenmerken deelnemers 		

Literatuur

Bool, M., de Groot, N. (2012). *Onderzoeksvorstel Resultaatmeting WE CAN Young campagne*. Utrecht: Movisie.

Bartholomew, L.K., Parcel, G.S., Kok, G., Gottlieb, N.H., Fernández, M.E. (2011). *Planning health promotion programs. An intervention mapping approach*. San Francisco: Jossey-Bass.

Frans, E., Franck, T. (2010). *Vlaggensysteem. Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend gedrag*. België: Garant uitgevers: België.

Gemeente Rotterdam (Jeugd, Onderwijs & Samenleving en GGD), Dona Daria en Spior (2011). *Voor de verandering*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam <http://donadaria.nl/wp-content/uploads/2013/05/Voordeverandering.pdf>

Graaf, H.de (2013). *Van alle leeftijden. De seksuele levensloop van conceptie tot overlijden*. Utrecht: Rutgers WPF.

Graaf, H. de, Dijk, L. van & Wijsen, C. (2010). *Leefstijlcampagne seksuele weerbaarheid*. Voorbereidend literatuuronderzoek. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Pierik, C, Repetur, L. (2012). *WE CAN Young. Jongeren uit 16* gemeenten vergroten hun relationele en seksuele weerbaarheid*. Utrecht: Movisie.

Vanwesenbeeck, I., Zessen, G. van, Ingham, R., Jaramazovic, E. & Stevens, D. (1999). Factors and processes in heterosexual competence and risk: an integrated review of evidence. *Psychology and Health*, 14, 25-50.

Pawson, R., Tilley, N. (1997). *Realistic evaluation*. London: Sage, 1997.

Bijlage 1 Topiclist interviews

Topiclist changemakers

1. In kaart brengen hoe het door een changemaker doorlopen traject eruit zag en hoe iemand zijn rol als changemaker heeft ervaren.

Voorbeeldvragen:

- Waarom ben jij changemaker geworden?
- Kun je in het kort vertellen wat er in de door jouw bijgewoonde training aan de orde is gekomen? (Deze vraag zal ik bij alle changemakers stellen.)
- Op welke manier vond je de trainingen een goede voorbereiding voor de door jouw bedachte acties voor jongeren?
- Welke acties heb je ondernomen en waarom heb je voor zo'n soort actie gekozen?
- Wat had je anders willen zien in de campagne?

2. Zicht krijgen op de verwachte en/of onverwachte effecten en de positieve en/of negatieve effecten van de campagne

Voorbeeldvragen:

- Wat is er in jouw leven anders geworden door de campagne?
- Wat voor een positieve of negatieve invloed heeft de campagne op jouw leven gehad?
- Waar heb je het meest aan gehad?
- Waar heb je het minst aan gehad?

3. In kaart brengen welk effect de campagne heeft gehad op eventuele toename in kennis Voorbeeldvragen:

- Wat weet je door WCY dat je eerst nog niet wist?
- Hoe ben je dit te weten gekomen?
- Wat zou je nog meer willen weten over de onderwerpen van de campagne?
- Aan wat voor meer informatie heb jij nog behoefte?
- Wat is volgens jou de boodschap van de campagne?

4. Zicht krijgen op veranderingen in houding ten opzichte van WCY onderwerpen

Voorbeeldvragen:

- Ben je anders gaan nadenken over de onderwerpen die tijdens de campagne besproken zijn? Op welke manier?
- Waarom vind je de besproken onderwerpen wel of niet belangrijk?

5. In kaart brengen welk effect de campagne heeft gehad op de door changemakers ervaren sociale norm/sociale invloed

Voorbeeldvragen:

- Wat voor een invloed heeft de campagne gehad op met wie je de WCY onderwerpen bespreekt?
- Wat voor een invloed heeft de campagne gehad op wat je over deze onderwerpen met anderen bespreekt?

Topiclist jongeren

1. In kaart brengen van de verschillende soorten acties die in het kader van de WE CAN Young campagne plaatsvinden en de manier waarop jongeren deze acties ervaren hebben.

Voorbeeldvragen:

- Hoe zag de activiteit van de WE CAN Young campagne waaraan jij hebt deelgenomen eruit
- Wat vind je van de actie waaraan je hebt deelgenomen?
- Welke onderwerpen zijn besproken tijdens de actie?
- Wat had je anders willen zien in de campagne?
- Waarom heb jij deelgenomen aan de actie? (Deze vraag dient om te kijken of het effect van de campagne mogelijk gerelateerd is aan een 'verplichte' of vrijwillige deelname.)

2. Zicht krijgen op de verwachte en/of onverwachte effecten en de positieve en/of negatieve effecten van de campagne.

Voorbeeldvragen:

- Wat is er in jouw leven anders geworden door de campagne?
- Wat voor een positieve of negatieve invloed heeft de campagne op jouw leven gehad?
- Waar heb je het meest aan gehad?
- Waar heb je het minst aan gehad?
- Waarom heeft de campagne wel, geen of beperkte invloed op jou gehad?

3. In kaart brengen welk effect de campagne heeft gehad op een eventuele toename in kennis op het gebied van seksuele en relationele weerbaarheid.

Voorbeeldvragen:

- Wat weet je nu door de campagne wat je eerst nog niet wist?
- Wat zou je nog meer willen weten over de onderwerpen van de campagne?
- Aan wat voor meer informatie heb jij nog behoefte?
- Wat is volgens jou de boodschap van de campagne?

4. Zicht krijgen op veranderingen in houding ten opzichte van WCY onderwerpen

Voorbeeldvragen:

- Ben je anders gaan nadenken over de onderwerpen die tijdens de activiteit besproken zijn? Op welke manier?
- Hoe komt het dat je anders bent gaan nadenken over deze onderwerpen?
- Waarom vind je de besproken onderwerpen wel of niet belangrijk?

5. In kaart brengen welk effect de campagne heeft gehad op de door jongeren ervaren sociale norm/sociale invloed.

Voorbeeldvragen:

- Wat voor een invloed heeft de campagne gehad op met wie je deze onderwerpen bespreekt?
- Wat voor een invloed heeft de campagne gehad op wat je over deze onderwerpen bespreekt?

Bijlage 2 Overzicht Observaties

Observatie 1, Amsterdam

1. Datum	2 april 2013
2. Locatie	Spirit, Amsterdam. Spirit is een centrum wat zich bezighoudt met jongeren- en opvoedhulp. Ze bieden begeleiding aan kinderen en jongeren van 0 tot 23 jaar en aan hun gezin. Het gaat vooral om ambulante hulpverlening.
3. Projectleider	Geslacht: m
4. Changemakers	Aantal: 6 Geslachtsverdeling: 6 man, 0 vrouw Alle jongens waren 15 jaar. Ze waren allemaal van allochtone afkomst en zaten in dezelfde klas op het Calvijn Junior College.
5. Jongeren	-
6. Soort bijeenkomst	Wekelijks terugkerend begeleidingsmoment totdat de MAS van de jongens voorbij is.
7. Duur bijeenkomst	1 uur
8. Ruimte (omschrijving)	Grote ruimte met vierkant tafel, waar iedereen aan kon zitten. Achterin de ruimte, duidelijk zichtbaar vanaf de tafel bevond zich het beamer-scherm.
9. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Huiswerk: man-vrouw verdeling thuis Grenzen
10. Gebruikte materialen	PowerPoint presentatie Plaatjes (twee uit het vlaggensysteem, eentje gevonden door Abdellah zelf) (Repetur & Doornink, 2011)

Observatie 2, Eersel

1. Datum	23 april 2013
2. Locatie	Retovius College, Eersel (mavo, havo, vwo & gymnasium)
3. Projectleider	Geslacht: v Werkt bij Welzijn Eindhoven, een organisatie die op allerlei gebieden zorgt voor welzijn, voor jong en oud. Van steunpunt voor huiselijk geweld tot opvang voor tienermoeders.
4. Changemakers	Aantal: 6 geslachtsverdeling: 2 mannen, 4 vrouwen Er waren 74 deelnemende leerlingen, die in groepjes werden verdeeld over de <i>changemakers</i> en de projectleider.
5. Jongeren	-
6. Soort bijeenkomst	Voorlichting en discussie
7. Duur bijeenkomst	1 uur
8. Ruimte (omschrijving)	2 grote aula's, met in ieder drie groepen
9. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Grensoverschrijding, seksueel gedrag, stereotypering.
10. Gebruikte materialen	PowerPoint en lijst met stellingen en vragen. Overal werd gebruik gemaakt van de WCY huisstijl en er werd op het eind ook promotiemateriaal uitgedeeld, maar zowel de PowerPoint als de vragen/stellingen waren zelfgemaakt. Wel gebaseerd op de informatie verkregen van de site van de campagne

Observatie 3, Breda

1. Datum	24 april 2013
2. Locatie	Social Work Breda. Stichting die zich richt op diverse soorten hulpverlening. Met name aan jeugdwerk, jongerenparticipatie en netwerkactivering wordt aandacht besteed.
3. Projectleider	Geslacht: m
4. Changemakers	Aantal: 2 Geslachtsverdeling: 2 mannen, 0 vrouwen Jongens doen dezelfde studie(MWD) en hebben elkaar zo ontmoet. L loopt stage bij Social Work. B is door hem in aanraking gekomen met WCY en gaat nu ook aan de slag als <i>changemaker</i> .
5. Jongeren	-
6. Soort bijeenkomst	Voor één van de jongens was het een introductie, de andere <i>changemaker</i> hielp de projectleider bij het introduceren van het onderwerp.
7. Duur bijeenkomst	2 uur
8. Ruimte (omschrijving)	De bijeenkomst vond plaats in een klein kamertje in het pand van Social Work Breda. Er stond een tafel met voldoende stoelen.
9. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Het event waar L, B mee naar toe heeft genomen, het (relevante!) werk van B bij Rebound, de werkwijze van projectleider en Social Work, de reacties van jongeren op de campagne en de onderwerpen die in de campagne aan bod komen.
10. Gebruikte materialen	Projectleider maakte gebruik van een iPad, waarop hij aan de hand van een Prezi de bijeenkomst leidde. De Prezi zorgde voor een introductie van de campagne en was gemaakt door een paar stagiaires van Projectleider. Het Vlaggensysteem(Davies & Dart, 2005) kwam er ook in terug. B had hier een paar vragen over, dus liet projectleider hem een aantal losse plaatjes (buiten de Prezi om) zien om het te verduidelijken.

Observatie 4, Apeldoorn

1. Datum	13 mei 2013
2. Locatie	MD Veluwe. Een instelling die professionele hulp biedt aan mensen met problemen op het gebied van wonen, ouderschap, gezin, huiselijk geweld, relaties, rouw etc.
3. Projectleider	Geslacht: m
4. Changemakers	Aantal: 10 Geslachtsverdeling: 10 vrouwen, 0 mannen De leerlingen zitten allemaal in 3 VWO, op een middelbare school in de buurt van Apeldoorn. Twee meisjes komen uit Somalië en zitten in een speciale klas op de school.
5. Jongeren	-
6. Soort bijeenkomst	Startbijeenkomst van een projectweek.
7. Duur bijeenkomst	09.00 – 12.00 (3 uur)
8. Ruimte (omschrijving)	Flinke vergaderruimte met grote tafel, 5 jongeren aan iedere lange zijde en eentje aan het hoofd. Projectleider staat aan het andere hoofd en soms aan de zijkant daarvan. De presentatie (PowerPoint) wordt getoond op een tv-scherm, aan de kant van Projectleider.
9. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	De MAS, WCY, de onderwerpen van de campagne, persoonlijke relevantie van die onderwerpen.
10. Gebruikte materialen	PowerPoint, blaadjes (kennismaking), MAS-handleiding

Observatie 5, Dordrecht

1. Datum	16 mei 2013
2. Locatie	Da Vinci College. Dordrecht (MBO en HBO)
3. Projectleider	Geslacht: v Werkzaam bij R-Newt Dordrecht. Een stichting voor jongerenwerk.
4. Changemakers	Aantal: 7 Geslachtsverdeling: 2 mannen, 5 vrouwen 2 meisjes Antilliaans, 1 jongen en meisje islamitisch en 1 Nederlandse jongen – allemaal van de MBO opleiding Sociaal Cultureel Werk. Er zijn ook twee stagiaires aanwezig, zij worden in de observatie meegenomen als <i>changemaker</i> , omdat ze dat ook zijn.
5. Jongeren	-
6. Soort bijeenkomst	Afsluiting van de bufferweek – een soort projectweek. Het doel van de bijeenkomst was om het Vlaggensysteem nog even door te spreken.
7. Duur bijeenkomst	1 uur
8. Ruimte (omschrijving)	In een soort mediatheek ruimte, waar nog een aantal andere studenten aan het werk zijn op de computer.
9. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Vlaggensysteem en een heel korte evaluatie.
10. Gebruikte materialen	Handleiding & plaatjes Vlaggensysteem en 'Vlammende Vlaggen'; een soort mini-testje over het Vlaggensysteem.

Observatie 6, Leiden

1. Datum	17 april 2014
2. Locatie	Davinci College Kagerstraat in Leiden
3. Projectleider	Nvt
4. Changemakers	Aantal: 2 Geslachtsverdeling: 1 man, 1 vrouw A (19) en F (22) zijn allebei al langer Changemaker. F is net afgestudeerd Sociaal Cultureel Werker (MBO) en A is bijna afgestudeerd (zelfde richting)
5. Jongeren	Aantal: 23 Geslachtsverdeling: 11 mannen, 12 vrouwen De kinderen zitten in de eerste klas van het VWO en zijn dus 12/13 jaar oud. Vrijwel alle kinderen waren van autochtone afkomst.
5. Soort bijeenkomst	Voorlichting over Loverboys & Sociale Media (Wensen en Grenzen project van de GGD)
6. Duur bijeenkomst	De bijeenkomst duurde van 10:20-11:10 (50 minuten)
7. Ruimte (omschrijving)	Een regulier klaslokaal van de middelbare school
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Loverboys, omgaan met sociale media
9. Werkvorm	Presentatie met interactie en tussendoor een filmfragment
10. Gebruikte materialen	PowerPoint, whiteboard, filmfragment

Observatie 7, Amsterdam

1. Datum	Maandag 2 juni 2014
2. Locatie	De Koning zaal, Amsterdam
3. Projectleider	Geslacht: v + m Beiden van Spirit Jeugdzorg
4. Changemakers	Aantal: 3 Geslachtsverdeling: 2 vrouwen, 1 man De changemakers speelden geen rol tijdens het debat. De presentatie was in handen van een ingehuurd acteur.
5. Jongeren	Aantal: 68 Geslachtsverdeling: ongeveer 50/50 De kinderen waren afkomstig uit drie verschillende klassen van het Calvijn met Junior college, niveau 4-Vmbo Gemiddelde leeftijd: 15-16 Etniciteit: vrijwel zonder uitzondering een niet-westerse achtergrond (Turks, Marokkaans, Antilliaans, Koerdisch, Surinaams, etc.) Ook aanwezig waren de mentoren van de klassen
5. Soort bijeenkomst	Debat/discussie middag georganiseerd voor drie klassen van het Vmbo
6. Duur bijeenkomst	12.00 tot 12.50 en 13.10 tot 14:30
7. Ruimte (omschrijving)	Afgehuurd zaal (De Koning) op een industrieterrein
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Vier onderwerpen: grenzen van jongens en grenzen van meisjes, huiselijk geweld, homoseksualiteit en het verschil tussen liefde en seks voor man en vrouw
9. Werkvorm	Debat/discussie
10. Gebruikte materialen	Powerpoint met stellingen, filmpjes

Observatie 8, Tilburg

1. Datum	Woensdag 15 oktober 2014
2. Locatie	Cyber café 'The Cybe' in Tilburg
3. Projectleider	Geslacht: vrouw en man
4. Trainers/ ervaringsdeskundigen	Geslacht: v+v
5. Jongeren	Aantal: 18 Geslachtsverdeling: 8 jongens en 10 meisjes Leeftijd: 14/15 Afkomstig uit vier verschillende klassen van 'De Nieuwste School' Meeste Havo, 1 Mavo. Allemaal autochtoon.
5. Soort bijeenkomst	Instructiedagen voor jongeren die vanuit hun MaS deelnemen aan WCY, een activiteit gaan organiseren en mogelijk ook CM worden
6. Duur bijeenkomst	9.30 – 15:30 (observatie van 9:30-14:00, dus 4,5 uur)
7. Ruimte (omschrijving)	Het cyber café bestaat uit een grote, hoge open ruimte met veel bureaustoelen, grote leunstoelen en een barretje. Achterin veel bureaus en computers. De jongeren zitten in een grote, ovaalvormige kring met aan het 'hoofd' de trainers en projectleiders van die dag. Ook buiten de kring staat een projectleider, die af en toe aanvullende vragen stelt of opmerkingen maakt.
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Deze dag draaide vooral om stereotypering, seksuele voorlichting en de eerste stappen in het organiseren van een eigen WCY-activiteit
9. Werkvorm	Meerdere werkvormen: presentatie, kaartenspel, opdrachten
10. Gebruikte materialen	PowerPoint, computer, een koffer vol met voorbehoedsmiddelen en andere attributen die met seksuele voorlichting te maken hebben

Observatie 9, Dordrecht

1. Datum	Donderdag 23 oktober 2014
2. Locatie	Twee zalen binnen de Short Stay Facility in Dordrecht
3. Projectleider	Geslacht: v
4. Voorlichters	Leeftijd: 51 en 46 Geslachtsverdeling: v+v L was verantwoordelijk voor het geven van de eerste voorlichting, met als thema loverboys. Zij is ervaringsdeskundige op dat gebied. E was verantwoordelijk voor het geven van de tweede voorlichting, over seks in het algemeen. Zij is sexpert.
5. Jongeren	Aantal: Eerste ronde 16, tweede ronde 11. Geslachtsverdeling: Eerste ronde: 10v-6 m, tweede ronde: 9v-2m De leeftijd loopt nogal uiteen, van 14 tot in de 30. Sommige jongeren wonen in de SSF, anderen komen uit de wijk. Een meerderheid is van allochtone afkomst.
5. Soort bijeenkomst	'Avond van de Liefde' - voorlichting, bedoeld als kennismaking en om de onderwerpen bespreekbaar te maken
6. Duur bijeenkomst	18:30 – 20:30 (2 x 1 uur)
7. Ruimte (omschrijving)	Twee zalen in de SFF. De zaal waarin de eerste ronde plaatsvindt heeft een presentatie-opstelling: rijen stoelen en voorin de zaal houdt L haar verhaal. De tweede ronde vindt plaats in een andere zaal. Daar zit iedereen aan tafels in een U-vorm en staat E aan het hoofd daar van.
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Eerste ronde: loverboy problematiek Tweede ronde: seksuele voorlichting in het algemeen
9. Werkvorm	Eerste ronde: klassikale voorlichting. Tweede ronde: discussie aan de hand van stellingen, tussendoor voorlichting.
10. Gebruikte materialen	Eerste ronde: filmmateriaal op groot scherm Tweede ronde: een kaartenspel, kaartjes met daarop stellingen

Observatie 10, Leiden

1. Datum	14 november 2014
2. Locatie	Nieuwe Energie, Leiden
3. Debatleider	Geslacht: v Is ambassadeur van WCY en is met name bekend als presentatrice van BNN's 'Spuiten & Slikken'
4. Changemakers	Aantal: 10 Geslachtsverdeling: 5m-5v. Leeftijden tussen de 18 en 20 jaar. De CM'ers hebben een grote rol gehad in de voorbereiding: de keuze in onderwerpen, ludieke acties en creatieve aankleding en ondersteuning bij het gebruik van filmpje. Tijdens het debat zaten zij in de zaal om actief mee te discussiëren/impulsen te geven, een eigen bedacht toneelstukje op te voeren en informatie te geven en vragen te beantwoorden over WCY.
5. Jongeren	Aantal: ongeveer 140 Geslachtsverdeling: iets meer vrouwen, ongeveer 60% vrouw en 40% man. De jongeren waren afkomstig van zes verschillende Leidse scholen en ook verschillende niveaus (Vmbo + Havo + Vwo). Hun leeftijd was gemiddeld 15. De kinderen waren overwegend blank, maar toch zeker niet allemaal.
5. Soort bijeenkomst	Debat
6. Duur bijeenkomst	Twee uur (13:00 – 15:00)
7. Ruimte (omschrijving)	Nieuwe Energie: een grote zaal op externe locatie
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	Drie thema's: genderstereotypen in videoclip, verwachtingspatronen en social media en genderspecifieke rollen.
9. Werkvorm	Debat
10. Gebruikte materialen	Een PowerPoint met daarin verwerkt drie filmpjes. Ter aanvulling een kort toneelstukje van de CM'ers. Kaarten met een rode en groene kant.

Bijlage 3 Observatiematrix WCY activiteiten

De drie belangrijkste aandachtspunten:

- Wat doet de bijeenkomst met de changemakers/jongeren? Wat verandert er bij hen?
- Wat zorgt er voor die veranderingen? (werkzame factoren)
- Wat zijn belemmerende factoren?

Algemene checklist	
1. Datum	
2. Locatie	
3. Projectleider	Naam: Leeftijd: Geslacht: m / v
4. Changemakers	Aantal: Geslachtsverdeling: Evt. aanvullen met informatie over hun klas, niveau, leeftijd, afkomst
5. Jongeren	Aantal: Geslachtsverdeling: Evt. aanvullen met informatie over hun klas, niveau, leeftijd, afkomst
5. Soort bijeenkomst	
6. Duur bijeenkomst	(ook tijdstip)
7. Ruimte (omschrijving)	
8. Onderwerpen besproken tijdens bijeenkomst	
9. Werkvorm	(bijv. discussie, rollenspel)
10. Gebruikte materialen	(bijv. PowerPoint, folders)

Vormgeving observatie	
11. Opbouw en inhoud bijeenkomst	Introductie, keuze onderwerpen, werkvorm, gebruik materiaal
12. Verloop bijeenkomst	Hoe actief wordt er mee gedaan? Enthousiasme/participatie?
13. Discussie	Is er discussie; tussen wie; onderwerpen; resultaat
14. Interactie/inbreng	Is er ruimte voor interactie/eigen inbreng/vragen?
15. Taalgebruik	Formeel/informeel?

Inhoudelijke observatie	
16. Veilige omgeving – wederzijds respect	
17. Sfeer: houding changemakers / jongeren	Serius/kritisch/projectleiderhtig/geïnteresseerd?
18. Fysieke afstand	
19. Persoonlijk	Hoe intiem zijn bijeenkomsten? Worden aanwezigen als individu behandeld? Gesproken in algemene termen of jij/ik-vorm?
20. Mening aanwezigen	Mening vooraf/achteraf van aanwezigen over gender (on)gelijkheid, gender geweld en relationele/seksuele weerbaarheid. Is deze mening veranderd?
21. Kennis + vaardigheden aanwezigen	Kennis + vaardigheden vooraf/achteraf? Is dit toegenomen?
22. Ervaren werkzame elementen	Hoe ervaar je zelf de werkzame elementen?
Overige veranderingen	
23. Werkzame elementen	Wat werkt in het betrekken van de jongeren bij de bijeenkomst? Waardoor verandert hun mening of wordt hun kennis vergroot?
24. Belemmerende factoren	Wat belemmert het vergroten van kennis, weerbaarheid? Groepsgrootte, omgeving, changemakers?

Ter aanvulling:

- Meest interessante en/of opvallende bevindingen
- Quotes van aanwezigen (over de waargenomen veranderingen)

Bijlage 4 Intensiteit activiteitentrajecten en effecten

De activiteiten die changemakers jongeren meemaken variëren in intensiteit en mate van interactiviteit. Het geheel aan activiteiten (traject) dat changemakers en jongeren meemaken varieert in aantal en duur. Hiermee ontstaat een variëteit in de intensiteit van WCY trajecten.

Tabel 1. Intensiteit trajecten Jongeren (N=12)

Respondent nr, j/m, leeftijd, gemeente	Beschrijving	Rol cm'er begeleiding	Effect volgens geïnterviewde	Intensiteit traject
02/m/14jr/ Dordrecht	Vragenlijst invullen op school	Cm'ers korte inleiding en nagesprek	Beetje nadenken over grenzen, besef geen grenzen aangeven kan je slecht gevoel geven.	Beperkt
03/m/16jr Dordrecht	Vragenlijst invullen op school	Cm'ers. Geen nagesprek of inleiding. Ongeïnteresseerd.	Nagepraat met klasgenoten over antwoorden.	Beperkt
04/m/22jr Dordrecht	Vragenlijst invullen op station	Cm'ers. Geen nagesprek of ruimte voor vragen; snel door naar volgende respondent	Nadenken over belang wensen & grenzen, belang uiterlijk, jezelf zijn. Idee dat andere jongeren ook nadenken over grenzen aangeven is steunend, bevestiging.	Beperkt
10/m/17 jr Dordrecht	Vragenlijst invullen en website bezocht	Gevraagd door klasgenoot. Verder geen info.	Geleerd dat anderen moeite kunnen hebben met aangeven van grenzen	Beperkt
11/j/16jr Eindhoven	Flyer gekregen school en vragenlijst ingevuld	Flyer gekregen en link naar vragenlijst verder gen info.	Geen. Weet niet waar WCY over gaat	Beperkt
08/j/20jr Leiden	Rondlopen in piemelpak	Andere cm'ers geven voorlichting aan mensen op straat	Geen effect. Omdat hij alleen maar zendt en niet ontvangt, geen nieuwe kennis opgedaan. Kan onderwerpen ook niet herinneren	Beperkt
06/j/15 jr Zwolle	Voorstelling gezien op school gevolgd door discussie adh stellingen	Cm'ers spelen voorstelling, en voeren nagesprek	.Nieuwe kennis, nieuwe attitudes, bespreekt onderwerp, Eigen effectiviteit sgog	Middelmatig
01/m/15 jr Zwolle	Voorstelling gezien op school gevolgd door discussie adh stellingen	Cm'ers spelen voorstelling, betrekken publiek bij voorstelling met vragen en voeren adh van stellingen/quizvragen	Kennis dat grenzen aangeven voor sommigen moeilijk is.	Middelmatig
09/j/17jr Tilburg	Week van WCY op school		Nieuwe kennis: vrouwenmishandeling is probleem. Attitude: grenzen respecteren belangrijk	Middelmatig

Respondent nr, j/m, leeftijd, gemeente	Beschrijving	Rol cm'er begeleiding	Effect volgens geïnterviewde	Intensiteit traject
	Jongere kan zich nauwelijks iets van herinneren.			
07/m/17jr Almere	Voorlichting gehad, opdrachten, beeldverhaal lkv.leerwerktraject	Cm'ers geven voorlichting, begeleiden acties, fungeren als rolmodel, juiste toon en taalgebruik.	Nieuwe kennis en attitude: grenzen aangeven is belangrijk. Eigen effectiviteit sgog. En nieuwe gedrag: geeft beter grenzen aan. Meer zelfvertrouwen. ! NB Dit meisje blijkt ook nog aan ander actief leertraject te hebben deelgenomen waardoor effect wellicht deels te verklaren is	Intensief
05/m/18jr Eindhoven	Voorlichting (2x) en filmpje, poster en liedje op school	Cm'ers actieve begeleiding, lol, projectleiderhtig,	Kennis voorkomen genderongelijkheid stereotypering, sexting. Nadenken wensen grenzen. Sociale invloed: bespreken met vrienden.	Intensief
12/m/15jr Eindhoven	Presentatie op school door cm'ers gevolgd door discussie. Op site gekeken	Cm'ers. Presentatie wat rommelig, wisten niet goed wie wat wanneer ging zeggen. Verwarrend	Meer bewust van voorkomen en herkennen genderongelijkheid in reclames.	Middelmatig

Tabel 2 Intensiteit traject Changemakers (N=17)

Respon- dent nr. en gemeente	Leeftijd	Sekse	Training intensiteit	Beschrijving training	Duur (betrokken bij het uitvoeren van acties)	Acties	Effect	Reden deelname	Intensiteit traject
01, Eindhoven	18	meisje	Intensief	Voorlichtingen/ actieve informatie verwerking d.m.v. opdrachten. Daarna wekelijks een bijeenkomst. (Educatie en actieve vorm.)	Langdurig	Aanspreken jongeren in de stad/ uitdelen promotiemateriaa l. (Actieve vorm d.m.v. stellingen.)	Meer kennis en bewustzijn.	Stage	Intensief
02, Eindhoven	17	meisje	Intensief	Voorlichtingen/ actieve informatie verwerking d.m.v. opdrachten. Daarna wekelijks een bijeenkomst. (Educatie en actieve vorm.)	Langdurig	Aanspreken jongeren in de stad/ uitdelen promotiemateriaa l. (Actieve vorm d.m.v. stellingen.)	Meer kennis, andere houding en durft nu haar grenzen aan te geven.	Stage	Intensief
03, Den Haag	16	meisje	Intensief	Voorlichting hele dag, daarna begeleiding bij het voorbereiden van de activiteiten. (Educatie en actieve vorm.)	Langdurig	Voorlichting op scholen, flyer en toneelstuk geschreven (nog niet uitgevoerd). (Actieve vorm d.m.v. o.a rollenspel.)	Meer kennis en andere houding ten aanzien van emancipatie.	Stage	Intensief
04, Delft	15	meisje	Intensief	Voorlichting en regelmatig bijeenkomsten.(Educa atief en actieve vorm.)	Langdurig (Zit nog midden in het proces.)	Nog weinig acties gehouden. Dat komt nog. (Opvallend is dat de training al enkele maanden	Respondent is hier ambivalent over. Ze wist alles al, maar heeft wel nieuwe dingen geleerd. Ze geeft aan dat ze al	Stage	Middelmatig

<i>Respondent nr. en gemeente</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Sekse</i>	<i>Training intensiteit</i>	<i>Beschrijving training</i>	<i>Duur (betrokken bij het uitvoeren van acties)</i>	<i>Acties</i>	<i>Effect</i>	<i>Reden deelname</i>	<i>Intensiteit traject</i>
						geleden was.) Wel een keer mensen aangesproken in de stad (actieve vorm d.m.v. stellingen.)	grenzen aan kon geven.		
05, Eindhoven	19	jongen	Intensief	Presentatie + activiteiten.	Middelmatig	Bezig met film over genderongelijkheid d. (Actieve vorm.)	Meer bewustzijn van grensoverschrijdend gedrag en genderongelijkheid. Heeft hier nu een duidelijkere mening over.	Stage	Intensief
06, Breda	15	jongen	Middelmatig	Zelfde voorlichting (gegeven door stagebegeleider) als aan jongeren gegeven wordt. Daarna begeleiding door stagebegeleiders. (Educatief en interactief)	Langdurig	Gastlessen en interactieve film (moet nog plaatsvinden, is hij aan het voorbereiden).	Bewustzijn grensoverschrijdend gedrag.	Stage	Intensief
07, Den Haag	19	jongen	Intensief	2x per week een bijeenkomst (educatief interactief; verhouding 65%/35%. Vindt respondent te weinig.)	Middelmatig	Flyeren en presentaties op scholen (interactief).	Aan het denken gezet over genderongelijkheid. Nu sterk van mening dat mannen en vrouwen gelijk moeten zijn. (Kanttekening: niet veel over grenzen en	Schoolopdracht	Intensief

<i>Respondent nr. en gemeente</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Sekse</i>	<i>Training intensiteit</i>	<i>Beschrijving training</i>	<i>Duur (betrokken bij het uitvoeren van acties)</i>	<i>Acties</i>	<i>Effect</i>	<i>Reden deelname</i>	<i>Intensiteit traject</i>
							grensoverschrijdend gedrag geleerd.)		
08, Dordrecht	18	jongen	Kort	Geen bijeenkomst; alleen vragenlijsten verspreid. Achteraf een theatervoorstelling gezien.	Kort (eenmalig)	Uitdelen van vragenlijsten op straat.	Nauwelijks. Respondent weet niet helemaal correct waar de campagne over gaat.	Wil later stage lopen bij de betreffende organisatie.	Beperkt
09, Apeldoorn	22	meisje	Kort	Kort contactmoment met uitleg over WCY (site samen bekeken). Later een bijeenkomst gehad gegeven door changemakers. (Educatief.)	Intensief	Toneelstuk met voorlichting en discussie.	Inzicht gekregen in gendergeweld vanuit vrouwen naar mannen (door een bijeenkomst bij te wonen).	Stage	Middelmatig
10, Dordrecht	17	meisje	Middelmatig	Twee bijeenkomsten en samenwerking met seksuoloog. (voorlichting en interactief).	Intensief	Interactieve gastlessen.	Geleerd over seksuele diversiteit. Inzicht gekregen dat het belangrijk is om iedereen gelijk te behandelen. Inzicht gekregen dat keuzes rondom seksualiteit persoonlijk zijn en gerespecteerd moeten worden. Denkt minder zwart/wit na over hoe makkelijk het is om grenzen aan te geven.	Schoolopdracht	Intensief

<i>Respondent nr. en gemeente</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Sekse</i>	<i>Training intensiteit</i>	<i>Beschrijving training</i>	<i>Duur (betrokken bij het uitvoeren van acties)</i>	<i>Acties</i>	<i>Effect</i>	<i>Reden deelname</i>	<i>Intensiteit traject</i>
11, Amsterdam	21	meisje	Kort	Een bijeenkomst (educatief), verder vooral in de praktijk geleerd door mee te lopen met stagebegeleider en zelf een groepen te begeleiden.	Intensief	Groepjes changemakers begeleiden (educatief en interactief.)	Acht zichzelf beter in staat om haar eigen grenzen aan te geven. Is meer gaan nadenken over eigen grenzen en grenzen van anderen.	Stage	Intensief
12, Tilburg	13	meisje	Kort	1 bijeenkomst (educatie en interactief)	Kort	Foto op poster.	Meer kennis over campagneonderwerpen. Herkent genderongelijkheid in haar eigen leven. Had meer willen leren. Kanttekening: is nog jong en vindt het nuttig om informatie te krijgen over grenzen en grensoverschrijdend gedrag, maar ze kan niet inschatten wat voor effect het op haar heeft.	Gevraagd door collega van moeder.	Beperkt
13, Tilburg	13	meisje	Kort	Voorstelling en discussie (educatief en interactief)	Kort	Foto op poster.	Weet een klein beetje wat de campagneonderwerpen zijn.	Gevraagd door vader.	Beperkt
14, Tilburg	16	meisje	Kort	Nog geen bijeenkomst gehad (moet nog plaatsvinden).	Kort	Foto op poster.	Noemt de vragenlijst; geeft aan dat ze het belangrijk vindt om grenzen aan te geven. Voor de rest weet ze nog weinig	Gevraagd door tante.	Beperkt

<i>Respondent nr. en gemeente</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Sekse</i>	<i>Training intensiteit</i>	<i>Beschrijving training</i>	<i>Duur (betrokken bij het uitvoeren van acties)</i>	<i>Acties</i>	<i>Effect</i>	<i>Reden deelname</i>	<i>Intensiteit traject</i>
							van de onderwerpen af.		
15, Eindhoven	18	jongen	Kort	1 bijeenkomst (wel interactief; met discussie)	Kort	Een les gegeven aan de onderbouw.	Wist voorheen niets over genderongelijkheid en vindt nu dat hij een goed beeld heeft gekregen.	Schoolopdracht.	Beperkt
16, Breda	22	jongen	Kort	Geen echte bijeenkomst, bijgepraat door stagebegeleider en zelf ingelezen in onderwerpen.	Wordt een langdurig traject.	Gaat voorlichting geven op scholen; nu bezig met voorbereiden lessen.	Alleen geleerd dat het beeld wat in de media gegeven wordt meer verdraaid dan hij dacht.	Stage	Beperkt
17,	14	meisje	Kort	Niet echt voorbereid. Allen iets verteld over camera en microfoon gebruik niet over wcy onderwerpen	Kort	Flyers uitgedeeld jongeren gevraagd cm'er te worden	Niets geleerd.	Stage	Beperkt

Changemakers intensiteit traject (geheel van activiteiten)

Beperkt: 7

Middelmatig: 2

Intensief: 8

Jongeren intensiteit traject (geheel van activiteiten)

Beperkt: 6

Middelmatig: 4

Intensief: 2

Resultaten vragenlijstonderzoek: effecten en activiteiten WE CAN Young campagne

Deelrapportage 3

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteurs Martijn Bool, Nada de Groot en Hanneke Mateman
Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Inhoud

1.	Kwantitatief vragenlijst onderzoek WCY, methodologische verantwoording	141
2.	Analyse	145
3.	Effecten.....	146
4.	Achtergrondgegevens van jongeren en changemakers.....	149
5.	Respons per gemeente	151
6.	Gegevens over activiteiten jongeren	152
7.	Gegevens over activiteiten changemakers	154
8.	Succes van activiteiten	158
Bijlage 1.	Schalen, verantwoording	159
Bijlage 2.	Schaal en waardering	163
Bijlage 3.	Schalen en bijbehorende items	164
Bijlage 4.	Schalen, overeenkomsten en verschillen changemakers en jongeren	167
Bijlage 5.	Vragenlijsten	172

1. Kwantitatief vragenlijst onderzoek WCY, methodologische verantwoording

In deze deelrapportage van de resultaatmeting van de WE CAN Young campagne (WCY) staat het vragenlijstonderzoek centraal.

De methodologische verantwoording van het kwantitatieve vragenlijstonderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- Onderzoeksopzet
- Constructie van vragenlijst
- Werving respondenten
- Analysemethode

Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestond uit een survey met een 0-meting en twee vervolgmetingen respectievelijk 3 en 6 maanden na de 0-meting bij twee groepen respondenten: changemakers en jongeren.

De 0-meting van de changemakers vond plaats voorafgaande aan of bij de start van een instructie als changemaker. De 0-meting bij jongeren vond plaats bij aanvang van een activiteit van de changemakers.

Constructie van de vragenlijsten

De vragenlijsten bevatten de volgende onderdelen:

- Achtergrond kenmerken respondenten
- Uitgevoerde activiteiten of ervaring daarmee
- Items over ervaring, attitude en bewustzijn t.o.v seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) en genderongelijkheid.
- Open vragen over ervaren effecten (in 1-meting en 2-meting)

Centraal in de campagne staat het vergroten van de weerbaarheid ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) van jongeren en changemakers. Hiervoor hebben wij het ASE model gebruikt aangevuld met het model van seksuele interactie competentie (SIC) (Vanwesenbeeck et al., 1999). Een uitgebreide verantwoording van deze modellen is in de deelrapportage van de Interviews opgenomen.

Bij de opstelling van de vragen hebben wij gebruik gemaakt van andere onderzoeken naar vergelijkbare vraagstukken als de onderzoeksvragen gesteld bij de WCY campagne. Om tot een voldoende betrouwbare voorspeller van gewenst gedrag te komen hebben wij schalen betreffende attitude, sociale norm en eigen effectiviteit over SGG opgenomen naast bewustzijn over eigen grenzen en wensen. De onderzoeken waar wij uit geput hebben betreft onderzoek van TNO/Movisie (2013), Rutgers WPF SOA Aids Nederland (2012) en Maastricht University/Rutgers WPF¹.

Om het totaal aantal vragen te beperken hebben wij het aantal schalen ook beperkt. De TNO vragenlijst is gebaseerd op reeds bestaande lijsten die valide en betrouwbaar zijn. De schalen die daarbij overgenomen zijn, zijn zoveel mogelijk in tact gehouden. Verder hebben wij gekeken naar de adequaatheid van de formulering van de vragen voor de beoogde effecten bij dit onderzoek. Dat heeft gedeeltelijk geleid tot nieuwe formuleringen.

¹ Zie de bijlage Schalen en verantwoording.

Wij zijn tot de volgende schalen gekomen:

- persoonlijke ervaring met ongewenst seksueel gedrag (onderscheid pleger, slachtoffer)
- attitude t.o.v. SGG (onderscheid zelf pleger, zelf slachtoffer)
- attitude t.o.v. seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) (typering pleger, slachtoffer)
- attitude t.o.v. gender (verschillen)
- ervaren sociale norm SGG (onderscheid zelf pleger, zelf slachtoffer)
- attitude 'stoppen mag altijd'
- eigen effectiviteit SGG (t.a.v. intentie onderscheid grenzen respecteren en bewaken)
- eigen effectiviteit wensen, grenzen
- bewustzijn over eigen wensen en grenzen
- bewustzijn over eigen wensen en grenzen in een relatie

De vragen zijn voor changemakers en jongeren grotendeels hetzelfde. Ook de samenstelling van de schalen is grotendeels hetzelfde, op onderdelen zijn er verschillen (zie bijlage Schalen, overeenkomsten en verschillen). De vragen zijn te vinden in de bijlage Schalen en bijbehorende items.

De vragenlijsten zijn voorgelegd aan en becommentarieerd door de landelijke projectleiding, lokale projectleiders, leden van de begeleidingscommissie en TNO (zie bijlage 5).

Pretest

De vragenlijsten zijn bij 6 jongeren (3 jongens, 3 meisjes) gepretest. Deze respondenten zijn via de sneeuwbal methode onder collega's geworven. Aan de jongeren is gevraagd de vragenlijst schriftelijk in te vullen en na te gaan hoe lang zij erover doen en of de vragen en antwoorden goed geformuleerd zijn en begrepen worden door henzelf en leeftijdgenoten. Daarnaast was een vraag over opmerkingen over de vragenlijst opgenomen. De respondenten kregen dezelfde beloning als de respondenten bij de uiteindelijk uitgezette vragenlijst. De respons was positief en wij hebben een goede indicatie van de invultijd gekregen, gemiddeld tien minuten. Bijstelling van de vragenlijst bleek niet nodig te zijn.

Respondenten en werving

De respondenten bestaan uit de changemakers en de bereikte jongeren in de leeftijd van 14-18 jaar. De changemakers zijn degenen die de activiteiten voorbereiden en uitvoeren, de jongeren zijn degenen die met deze activiteiten bereikt zijn.

Om respondenten en ouders te informeren over de deelname aan het onderzoek zijn informatiebladen gemaakt en verstrekt via de lokale projectleiders. Hierin is het doel en de werkwijze van het onderzoek uitgelegd en vermeld dat deelname vrijwillig is en dat altijd gestopt kan worden. Voor vertrouwelijke vragen over het onderzoek en de vragenlijsten is een intern vertrouwenspersoon van Movisie vermeld die niet bij het onderzoek betrokken is.

Om deelname van changemakers en jongeren aan het onderzoek te stimuleren kregen respondenten per ingevulde vragenlijst een cadeaubon van € 5,- van Bol.com. Voor de drie metingen konden de respondenten in totaal aan cadeaubonnen voor € 15,- verdienen.

De lokale projectleiders speelden een belangrijke rol bij de werving van changemakers en jongeren. Zij informeerden en verzochten in eerste instantie de changemakers om de vragenlijsten in te vullen. Vervolgens vroegen zij de changemakers om de jongeren, die de changemakers met hun activiteiten bereikten, ook de vragenlijsten te laten invullen.

De projectleiders waren ten dele betrokken bij de uitvoering van de activiteiten van de changemakers en bij die gelegenheden konden zij de jongeren rechtstreeks informeren en verzoeken de vragenlijsten in te vullen.

De vragenlijst bestond uit een online vragenlijst die ook via een smartphone in te vullen is. De 0-meting is aanvankelijk ontsloten met een open link naar de online vragenlijst. Wij hebben daarbij misbruik geconstateerd. Wij hebben vervolgens een unieke eenmalig bruikbare link naar de online vragenlijsten gebruikt. Na diverse verzoeken van projectleiders is er na verloop van tijd ook papieren vragenlijst voor de 0-meting beschikbaar gekomen. Deze werden bij Movisie door een onderzoeksassistent online ingevoerd. De respondenten hebben voor de vervolgmetingen een link ontvangen op het e-mail adres of telefoonnummer dat zij ingevuld hadden bij de 0-meting.

Steekproef

De vooraf berekende steekproefomvang was gesteld op een beoogde respons van 634 changemakers en 738 jongeren.

Respons op de 0-meting

De respons bij de changemakers en de jongeren is sterk achtergebleven bij de gewenste aantallen prognose. Uiteindelijk hebben we de volgende respons van complete en analyseerbare vragenlijsten.

Tabel 1.1 Respons 0-meting

Respons survey	0-meting
Changemakers	508
Jongeren	343

De respons betrof niet alleen changemakers en jongeren in de leeftijd van 14 tot 18 jaar omdat in de praktijk bleek dat een meer uiteenlopende leeftijdsgroep aan WCY meedeed (zie verder de resultaten).

De onderzoekers hebben voortdurend de instroom van het aantal respondenten en het aantal respondenten op de vervolgmetingen geregistreerd. De respons op de 0-meting en de vervolgmetingen bleef gedurende de hele looptijd van het onderzoek sterk achter. Daarover hebben we gecommuniceerd met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie. Dat heeft ertoe geleid de verwachtingen bij te stellen over de verwachte respons. Ook hebben de onderzoekers extra inspanningen verricht om de respons te verhogen en daarmee de mogelijke zeggingskracht van de uitkomsten. Daartoe hebben de onderzoekers veelvuldig telefonisch en per e-mail contact gezocht met de lokale projectleiders. De projectleiders hebben de changemakers verzocht de vervolgmetingen in te vullen en hebben de changemakers gestimuleerd bij de uitvoering van de activiteiten de jongeren te vragen de 0-meting in te vullen.

De lage respons van de jongeren op de 0-meting kwam ten dele voort uit de situatie waarin deze ingevuld moest worden. In veel gevallen was de beschikbare tijd om een WCY activiteit uit te voeren beperkt of zou deze minder worden door het invullen van de vragenlijst (bijvoorbeeld een les in een klas) of was de situatie niet geschikt (een openbare activiteit). Hoe een 0-meting bij social media activiteiten tot stand kon komen bij dit onderzoek is niet duidelijk. Ook kregen de onderzoekers signalen dat de jongeren de vragenlijst te lang vonden.

Een aantal projectleiders liet weten dat een papieren vragenlijst bij de 0-meting in de praktijk veel praktischer was dan de online vragenlijst. Om van deze gelegenheid gebruik te maken om de respons te verhogen hebben we papieren vragenlijsten ter beschikking gesteld. Bij de changemakers zijn dat 78 volledig ingevulde papieren lijsten geworden, bij de jongeren 201.

De projectleiders en de changemakers hadden na uitvoering van de activiteiten in de meeste gevallen geen contacten met de jongeren om hen aan te moedigen een vervolgmeting in te vullen.

Bij de uitdraai van de gegevens van de changemakers, na sluiting van de laatste metingen in per 31 maart 2015, bleek er in de digitale vragenlijst bij de 1-meting en 2-meting een verandering in de routing binnen de vragenlijst te zijn opgetreden ten opzichte van de geïnstalleerde en opgestarte lijst ². Dat heeft er toe geleid dat die respondenten die aangaven dat er geen verandering bij hen was opgetreden, verder geen vragen over de verschillende schalen hebben kunnen invullen. Daarmee is het niet meer mogelijk als onderzoeker eventuele veranderingen bij deze changemakers te bepalen. Wel zijn een aantal andere vragen beantwoord (in de tabel Respons 0-meting en vervolgmetingen vermeld als onvolledig) waarover andere gegevens beschikbaar zijn.

De volledige respons van de changemakers op de 1-meting en 2-meting betreft daarmee alleen die respondenten die zelf hebben aangegeven dat er voor hen veranderingen zijn opgetreden.

De respons bij de verschillende metingen ziet er dan als volgt uit.

Tabel 1.2 Respons 0-meting en vervolgmetingen, aantal volledige en onvolledige metingen

Respons survey	0-meting	1-meting	1-meting onvolledig	2-meting	2-meting onvolledig
Changemakers	508	50	68	30	42
Jongeren	343	49		30	

² Deze verandering in de routing binnen de vragenlijst is te wijten aan digitale bug in het vragenlijst systeem dat beheerd wordt door een extern bedrijf. Bij navraag blijkt dat dit bedrijf geen verklaring heeft voor de ongeplande verandering in de vragenlijst routing

2. Analyse

Wij hebben door middel van factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse nagegaan of de gebruikte schalen ook bij de onderzoekspopulatie van We Can Young als schalen gebruikt kunnen worden om eventuele veranderingen te verklaren. Daaruit komt naar voren dat de gevonden schalen een redelijk tot goede interne consistentie hebben. De technische verantwoording is te vinden in de bijlage Schalen, verantwoording.

Voor de jongeren kwamen de volgende bruikbare schalen naar voren:

- attitudo pleger
- attitudo slachtoffer
- attitudo stoppen mag
- attitudo gender
- eigen attitudo
- bewust eigen grenzen
- eigen effectiviteit
- ervaring slachtoffer
- sociale norm

Voor de changemakers waren dat merendeels dezelfde schalen. Bij enkele schalen verschilden de items (zie de bijlage Schalen en vragen, overeenkomsten en verschillen). Bij de changemakers was de schaal 'grenzen relatie' te onderscheiden, had de schaal 'ervaring pleger' een te lage interne consistentie en kwam de schaal 'eigen effectiviteit' niet uit de data naar voren.

Wat de scores op de verschillende schalen betekenen is terug te vinden in de bijlage Schalen en waardering.

Bij de vragenlijsten was de respons te laag om significantietoetsen tussen de verschillende meetmomenten te doen. Dat gold voor de respons bij de changemakers en de jongeren.

3. Effecten

Er zijn twee soorten gegevens uit de vragenlijst die iets kunnen zeggen over de effecten. Dat zijn veranderingen op schalen op de verschillende meetmomenten en de gesloten vraag met een open toelichtingsveld of jongeren en changemakers iets geleerd hebben of dat er iets in hun gedrag veranderd is door de WCY campagne.

We presenteren de uitkomsten van de jongeren eerst omdat dit de uiteindelijke doelgroep van de changemakers is.

Effecten op basis van eigen inschatting

Van de jongeren vindt bijna eenderde (1-meting, N=49) dat zij iets geleerd hebben of dat er iets in hun gedrag veranderd is door de activiteiten van de changemakers. Dat neemt bij de 2-meting (N=30) enigszins toe tot iets minder dan de helft.

De 12 antwoorden van jongeren op de bijbehorende open vraag bij de 1-meting geven in de meeste gevallen concrete leerpunten aan gerelateerd aan (seksuele) weerbaarheid, eigen effectiviteit en de invloed van anderen of de digitale en maatschappelijke omgeving.

De 11 antwoorden op deze open vraag bij de 2-meting geven in de meeste gevallen positieve leerpunten aan, vergelijkbaar met de antwoorden bij de 1-meting. Een respondent schrijft op: 'Meer rekening houden met verschillende reacties van verschillende mensen op verschillende situaties.'

Van de changemakers vindt tussen de 38% (1-meting, N=118) en 42 % (2-meting=72) dat hun ideeën of gedrag veranderd is door mee te doen aan WE CAN Young.

Op de open vraag bij de 1-meting antwoorden 38 changemakers (aantal respondenten tussen haakjes, meerdere thema's per respondent):

- genderongelijkheid (kennis en bewustwording) (16 x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (bewustwording) (3x)
- grenzen stellen (bewust en leren grenzen stellen, erkenning eigen identiteit) (2x)
- seksualiteit in media en openbaarheid (bewust) (1x)
- seksualiteit algemeen (bewust) (1x)
- algemeen (bewust, leren, denken, niet nader gespecificeerd) (17x).

Op deze vraag antwoorden bij de 2-meting 24 changemakers:

- grenzen stellen (bewust en leren grenzen stellen) (5x)
- normen (verandering) (1x)
- genderongelijkheid (kennis en bewustwording) (4x)
- stoppen mag (geleerd) (1x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (bewustwording) (1x)
- algemeen (bewust, leren, denken, niet nader gespecificeerd) (12x).

Omdat de respons te laag was hebben we geen effecten kunnen relateren aan achtergrondgegevens zoals effecten per gemeenten, sekse enz.

Effecten op basis van schalen

Zoals vermeld, was de respons bij de vragenlijsten te laag om significantietoetsen te doen. Verder zijn de verschillen op de 0- en 1- meting en de 0- en 2-meting zeer klein. Bij enkele schalen lijkt enige verandering te zijn opgetreden.

Tabel 3.1 Jongeren 0-meting en 1-meting, zelfde respondentengroep (N=49)

JJ 0-meting + 1-meting	0-meting		1-meting		Vershil 0-meting 1-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,14	,49	1,11	,38	-0,03
sociale norm	1,37	,63	1,38	,52	0,01
bewust eigen wensen	4,11	,70	4,20	,97	0,09
ervaring slachtoffer	1,22	,40	1,28	,48	0,06
eigen effectiviteit	4,53	,48	4,34	,92	-0,19
attitude gender	2,48	,90	2,32	,90	-0,16
attitude slachtoffer	1,70	,70	1,97	,96	0,27
stoppen mag	4,55	,91	4,38	1,18	-0,17
eigen attitude	1,30	,53	1,28	,50	-0,02

Bij de jongeren zijn op een vergelijking van de 0-meting en 1-meting de gevonden verschillen minimaal. Er is een uitzondering, de attitude slachtoffer. Een lage score betekent dat de CM het afkeurt als jongens/meisjes tegen hun zin seks hebben of meegaan in seksueel gedrag. Hier lijkt iets tegenstrijdigs aan de hand; de afkeuring is minder sterk geworden. Hier zijn verschillende interpretaties mogelijk. Het verschil kan worden veroorzaakt doordat er meer begrip is ontstaan bij changemakers over het gedrag van anderen. Dit sluit aan bij uitspraken in de interviews over dit onderwerp: changemakers en jongeren hebben geleerd dat het voor sommige jongeren moeilijk is om hun grenzen aan te geven.

Tabel 3.2 Jongeren 0-meting en 2-meting, zelfde respondentengroep (N=30)

JJ 0-meting + 2-meting	0-meting		2-meting		Vershil 0-meting 2-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,17	,61	1,20	,67	0,03
sociale norm	1,35	,52	1,44	,92	0,09
bewust eigen wensen	3,88	,66	4,12	,78	0,24
ervaring slachtoffer	1,20	,42	1,35	,45	0,15
eigen effectiviteit	4,46	,57	4,34	,58	-0,12
attitude gender	2,53	,71	2,53	1,015	0,00
attitude slachtoffer	1,90	,97	1,76	,91	-0,14
stoppen mag	4,48	1,07	4,53	,79	0,05
eigen attitude	1,35	,59	1,38	,71	0,03

Bij de jongeren zijn op een vergelijking van de 0-meting en 2-meting de gevonden verschillen minimaal. Er is een uitzondering, de schaal bewust eigen wensen. Deze schaal houdt het volgende in: Een lage score betekent dat de jongere niet goed weet en/of kunt aangeven waar zijn/haar grenzen

liggen op seksueel gebied. Hier is een tendens in de richting van een versterking van het bewustzijn van eigen wensen. Deze uitkomst kan door de kleine N toeval zijn.

De overige verschillen zijn minimaal met kleine aantallen en op basis daarvan kunnen geen verdere uitspraken gedaan worden

Tabel 3.3 Changemakers 0- meting en 1-meting, zelfde respondentengroep (N=50)

CM 0-meting + 1-meting	0-meting		1-meting		Vershil 0-meting 1-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,11	,30	1,12	,35	0,01
sociale norm	1,45	,60	1,47	,71	0,02
bewustzijn eigen wensen	4,12	,77	4,23	,81	0,11
eigen attitude	1,27	,39	1,26	,55	-0,01
ervaring slachtoffer	1,36	,43	1,39	,45	0,03
attitude gender	2,30	,88	2,32	,94	0,02
stoppen mag	4,58	,88	4,51	,99	-0,07
grenzen relatie	4,09	1,00	4,17	,93	0,08
attitude slachtoffer	1,72	,71	1,65	,77	-0,07
Valid N (listwise)					

Bij de changemakers zijn op een vergelijking van de 0-meting en 1-meting geen significante effecten aan te tonen en zijn de gevonden verschillen minimaal.

Tabel 3.4 Changemakers 0- meting en 2-meting, zelfde respondentengroep (N=27)

CM 0-meting + 2-meting	0-meting		2-meting		Vershil 0-meting 2-meting
	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean-vershil
attitude pleger	1,06	,19	1,17	,55	0,11
sociale norm	1,36	,57	1,41	,90	0,05
bewustzijn eigen wensen	4,22	,81	4,16	,77	-0,06
eigen attitude	1,23	,36	1,42	,97	0,19
ervaring slachtoffer	1,48	,43	1,41	,53	-0,07
attitude gender	2,45	,82	2,23	1,17	-0,22
stoppen mag	4,62	,54	4,75	,61	0,13
grenzen relatie	4,03	1,17	3,94	1,20	-0,09
attitude slachtoffer	1,61	,66	1,75	,84	0,14
Valid N (listwise)					

Bij de changemakers zijn op een vergelijking van de 0-meting en 2-meting de gevonden verschillen minimaal. Er is een uitzondering, de attitude gender. Een lagere score op deze schaal geeft aan dat de changemakers minder traditionele opvattingen over de rol van meisjes en jongens op het gebied van seksualiteit ontwikkeld hebben. Deze uitkomst kan door de kleine N toeval zijn.

4. Achtergrondgegevens van jongeren en changemakers

Tabel 4.1 Jongeren (N=343)

		%
Sekse	jongen	39,4
	meisje	60,1
	anders	0,6
	Totaal	100,1
Leeftijd	14 t/m 18 jaar	84,8
	19 t/m 23 jaar	13,7
	24 jaar of ouder	1,5
	Totaal	
Opleiding	praktijkonderwijs	0,9
	vmbo	46,4
	havo-vwo	21,3
	mbo	22,4
	hbo-wo	4,4
	geen of anders	4,7
Vaste relatie	wel	27,4
	niet	72,6

Toelichting bij de tabel jongeren

De verdeling tussen jongeren qua sekse per gemeente is uiteenlopend; bij gemeenten met meer dan 10 deelnemers zijn er meer jongens dan meisjes in Alkmaar en Zwolle (2x zoveel jongens).

Bij 0-meting is de gemiddelde leeftijd totaal: 16,4 jaar; jongens zijn gemiddeld 16,2 jaar oud, de meisjes gemiddeld 16,6 jaar.

Het overgrote deel van de jongeren, 85 %, is scholier in de leeftijdscategorie 14 – 18 jaar.

Bij de 0-meting heeft bijna driekwart van de jongeren geen verkering of vaste relatie.

Tabel 4.2 Changemakers (N=508)

		%
Sekse	jongen	36,2
	meisje	62,2
	anders	1,6
Leeftijd	14 t/m 18 jaar	77,9
	19 t/m 23 jaar	18,2
	24 jaar of ouder	4,0
Opleiding	praktijkonderwijs	1,0
	vmbo	35,4
	havo-vwo	16,9
	mbo	36,2
	hbo-wo	6,5
	geen of anders	3,9
Vaste relatie	wel	31,5
	niet	68,5

Toelichting bij de tabel changemakers

Alleen in Alkmaar zijn meer jongens dan meisjes.

Bij 0-meting is de gemiddelde leeftijd totaal: 17,8 jaar; jongens zijn gemiddeld 18,6 jaar, de meisjes gemiddeld 17,4 jaar.

Het overgrote deel van de changemakers, 78 %, is op de 0-meting scholier in de leeftijdscategorie 14 – 18 jaar.

Bij de 0-meting heeft meer dan tweederde van de changemakers geen verkering of vaste relatie, dat blijft ongeveer gelijk bij de vervolgmetingen.

5. Respons per gemeente

Tabel 5.1 Jongeren (N=343)

Gemeente	N	%
Alkmaar	39	11,4
Almere	24	7,0
Amsterdam	9	2,6
Apeldoorn	3	0,9
Breda	1	0,3
Delft	27	7,9
Den Haag	2	0,6
Dordrecht	119	34,7
Eindhoven	32	9,3
Groningen	1	0,3
Helmond	1	0,3
Leiden	8	2,3
Tilburg	2	0,6
Zwolle	65	19,0
anders	10	2,9
totaal	508	100

Tabel 5.2 Changemakers (N=508)

Gemeente	N	%
Alkmaar	76	15,0
Almere	2	0,4
Amsterdam	57	11,2
Apeldoorn	17	3,3
Breda	100	19,7
Delft	25	4,9
Den Haag	44	8,7
Dordrecht	26	5,1
Eindhoven	18	3,5
Groningen	36	7,1
Helmond	17	3,3
Leiden	6	1,2
Tilburg	51	10,0
Zwolle	33	6,5
anders	76	15,0
totaal	508	100

6. Gegevens over activiteiten jongeren

Wij hebben gevraagd of jongeren ook changemaker zijn. Bij 0-meting geeft 14% van de jongeren aan changemaker te zijn, bij de 1-meting is dat 27 % en bij de 2-meting 7%. Het gegeven dat deze respondenten die de vragenlijst voor de jongeren invullen dit antwoord geven, kan verschillende betekenissen hebben. Zij kunnen behoren tot de groep changemakers en krijgen niet bedoeld de vragenlijst voor de jongeren. Het kan ook betekenen dat zij zich beschouwen als changemaker door de activiteit die zij meemaken op het moment van invullen van de vragenlijst. Uit dit laatste blijkt dat het onderscheid dat voor het onderzoek tussen jongere en changemaker is gemaakt, in de praktijk van de campagne niet zo gehanteerd of ervaren wordt. Als dat het geval is betekent dat ook in het onderzoek het onderscheid tussen en de indeling in jongeren en changemakers niet zo zuiver is als bedoeld.

Tabel 6.1 'Is jongere changemaker?'

Jongere changemaker?	0-meting		1-meting	2-meting
	Frequentie	%	Frequentie	Frequentie
Ja	48	14,0	13	2
Nee	295	86,0	36	28
Totaal	343	100,0	49	30

Jongeren, meegemaakte WCY activiteiten

We hebben nagegaan of jongeren activiteiten hebben meegemaakt. Tweederde van de jongeren heeft bij de 0-meting nog geen activiteit meegemaakt, eenderde wel.

Het precieze moment van invullen van de vragenlijsten is niet bekend. Hieruit kan afgeleid worden de 0-meting geen 'zuivere' 0-meting is voorafgaande aan een activiteiten.

Tabel 6.2 Meegemaakte activiteit

Meegemaakte activiteit	0-meting		1-meting	2-meting
	N	%		
geen activiteit	233	67,9	17	10
wel activiteit	110	32,1	34	20
totaal	343	100,0	51	30

Toelichting op de tabel: de antwoorden bij de 1-meting en 2-meting zijn gebaseerd op een open vraag over de activiteit.

Tabel 6.3 Thema's activiteiten jongeren

Thema van activiteiten	1-meting	2-meting
	N	N
Geweld	2	2
Genderongelijkheid	9	3
Seksualiteit	20	17
Relaties	1	2
Anders	6	
		6
Totaal	38	30

Toelichting op de tabel: Bij de thema's van de activiteiten konden meer dan een antwoord ingevuld worden. Bij de 0-meting is deze vraag niet gesteld.

Succes van activiteiten

Op de vraag of de activiteiten een succes waren kwam bij de open vraag bij de 1-meting naar voren dat van de 34 antwoorden er 29 op de een of andere manier positief over het succes van de activiteiten waren. Dat liep uiteen van een goede vorm of inhoud of een (zeer) succesvolle werving voor changemakers of het onderzoek. Eén respondent weet het niet, één meldt neutraal dat het om een stageplek ging en twee zien geen succes.

Bij de 2-meting zijn vergelijkbare antwoorden. Een respondent vult in: 'Succes, daardoor ging je wel beter nadenken over bepaalde zaken.'

7. Gegevens over activiteiten changemakers

De onderstaande data geven een beeld van de opzet en uitvoering van de campagne: hoe zijn de changemakers voorbereid op het uitvoeren van activiteiten voor jongeren, op welke thema's en wat de waardering daarvoor was en wat het resultaat was volgens de changemakers. Daarnaast geven we de veranderingen weer in ideeën en gedrag volgens de changemakers. De uitkomsten zijn te vinden in onderstaande teksten en tabellen.

Heb je een training, voorlichting of les gehad over WE CAN Young?

Meer dan driekwart van de changemakers heeft een training of voorlichting gehad over WCY.

Tabel 7.1 Training changemakers

training, voorlichting of les gehad	1-meting		2-meting	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
ja	96	81,4	55	76,4
nee	22	18,6	17	23,6
Totaal	118	100,0	72	100,0

Tabel 7.2 Onderwerp trainingen

	1-meting		2-meting	
	N	Percentage	N	Percentage
Geweld	51	20,1	30	21,7
Genderongelijkheid	73	28,7	44	31,9
Seksualiteit	70	27,6	38	27,5
Relaties	46	18,1	22	15,9
Anders	14	5,5	4	2,9
Totaal	254	100,0	138	100,0

Tabel 7.3 Tevredenheid van changemakers

(1 = helemaal niet tevreden, 5 = heel tevreden)

	1-meting		2-meting	
	N	Gemiddeld	N	Gemiddeld
...de training/les	98	3,95	57	4,11
...de leermaterialen over WCY onderwerpen (zoals toolkit op website, informatiebladen en MAS handreiking)	81	3,85	54	3,81
...de hulp en advies van je begeleider(s)	96	4,04	57	4,00
...het promotiemateriaal (zoals buttons, armbandjes, zadelhoesjes)	103	4,15	62	4,03
...de website www.wecanyoung.nl	102	3,93	64	3,98
Hoe tevreden ben je over het resultaat van jouw activiteiten? (1 = Helemaal niet tevreden - 5 = Heel tevreden)	97	3,91	60	4,02

Activiteiten uitgevoerd door changemakers

We hebben nagegaan wat voor soort activiteit de changemakers hebben uitgevoerd en hoe vaak. Het blijkt dat changemakers uiteenlopende activiteiten herhaaldelijk hebben uitgevoerd. Een- tot tweema- lige kleine persoonlijke acties en openbare acties worden het meest genoemd.

De changemakers konden meer dan een antwoordcategorie invullen.

Tabel 7.4 Soort activiteiten changemakers 1-meting

N = 118	1-meting				
	Voorlichting/presen- tatie gegeven (spreekbeurt, trai- ning of les)	Kleine persoon- lijke actie onder- nomen (zoals dra- gen button, ge- sprek(jes) met vrienden, klasge- noten etc.)	Openbare actie ondernomen (evenement op festival, op straat of andere open- bare plek)	Activiteiten op social media (zo- als online filmpje, berichtje of 'like' op facebook, hyves etc.)	Nieuwe changema- ker gewor- ven
1 tot 2	34	51	50	38	19
3 tot 5	13	21	5	21	12
meer dan 5	7	11	2	9	30

Tabel 7.5 Soort activiteiten changemakers 2-meting

N = 72	2-meting				
	Voorlichting/presentatie gegeven (spreekbeurt, training of les)	Kleine persoonlijke actie ondernomen (zoals dragen button, gesprek(jes) met vrienden, klasgenoten etc.)	Openbare actie ondernomen (evenement op festival, op straat of andere openbare plek)	Activiteiten op social media (zoals online filmpje, berichtje of 'like' op facebook, hyves etc.)	Nieuwe changemaker geworden
1 tot 2	21	18	26	19	18
3 tot 5	6	17	10	16	12
meer dan 5	8	14	6	12	20

Tabel 7.6 Ander soort activiteit

1 meting:	2-meting:
gecategoriseerd	gecategoriseerd
2 Debat	2 Theaterproductie
3 Posteractie	2 Posteractie
3 Theaterproductie	1 Enquêtes en interviews
3 Evenement /overig	1 Werving

Thema's van activiteiten uitgevoerd door changemakers

We hebben nagegaan op welke thema's activiteiten zijn uitgevoerd. Het thema 'ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)' werd bij de 1-meting iets vaker genoemd dan de andere thema's.

Tabel 7.7 Thema's activiteiten changemakers 1-meting

N = 118	1-meting			
	Geweld tegen vrouwen/meisjes	Ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)	Omgaan met seksualiteit en seksueel gedrag	Relaties
1 tot 2	40	51	43	42
3 tot 5	12	17	16	15
meer dan 5	9	15	15	11

Toelichting tabel: De changemakers konden meer dan een antwoordcategorie invullen.

Tabel 7.8 Thema's activiteiten changemakers 2-meting

2-meting				
	Geweld tegen vrouwen/meisjes	Ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)	Omgaan met seksualiteit en seksueel gedrag	Relaties
N = 72				
1 tot 2	16	26	28	24
3 tot 5	14	17	11	12
meer dan 5	7	9	8	5

Tabel 7.9 Andere thema's

1-meting
1 discriminatie
1 genderongelijkheid
2 (seksueel) grensoverschrijdend gedrag
1 groepsdruk, schoonheidsideaal
1 huiselijk geweld, weerbaarheid, schoonheidsideaal, groepsdruk.
5 loverboys, (loverboys en gedwongen huwelijk) (loverboys en stereotypen en vooroordelen), (loverboys en tiener moeders)
1 media en nog veel meer
1 project met enquêtes en diepteinterviews
2 (seksuele) weerbaarheid
1 sexting

8. Succes van activiteiten

We vroegen de changemakers bij de 1-meting wat volgens henzelf het resultaat van hun acties was. Ze kwamen met de volgende antwoorden. (met het aantal respondenten erachter, in totaal 71):

- changemakers geworven en uitleg gegeven over de rol (16x)
- genderongelijkheid overgebracht (nadenken, bewust maken) (11x)
- WCY algemeen, niet nader gespecificeerd (8x)
- grenzen stellen (informereren, nadenken, leren) (5x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (4x)
- groepsdruk (bewust maken) (1x)
- seksualiteit algemeen (nadenken, bespreking) (2x)
- media invloed (1x)
- ongespecificeerd (geen thema benoemd) (bewust maken, nadenken, attenderen etc) (21)
- beperkt resultaat (1x)
- nog geen resultaat (1x)

Op dezelfde open vraag bij de 2-meting noemden 43 changemakers (met soms verscheidene antwoorden per respondent, aantal erachter):

- genderongelijkheid overgebracht (nadenken, bewust maken) (10x)
- changemakers geworven (11x)
- WCY algemeen, niet nader gespecificeerd (23x)
- seksueel grensoverschrijdend gedrag (2x)
- seksueel geweld (1x)
- social media (1x)

Bijlage 1. Schalen, verantwoording

In de evaluatie van WCY gebruik gemaakt van bestaande vragen en schalen uit ander onderzoek over vergelijkbare onderwerpen.³

Door middel van factoranalyse en betrouwbaarheidsanalyse kan worden vastgesteld of deze schalen ook bij de onderzoekspopulatie van WCY gebruikt kunnen worden om verschillen te verklaren.

Uitkomsten factor- en betrouwbaarheidsanalyse totale onderzoekspopulatie

In het onderzoek is steeds een onderscheid gemaakt wordt tussen jongeren en changemakers. De changemakers worden geïnformeerd en geïnstrueerd over de thema's en gaan er actief mee aan de slag om vervolgens andere jongeren te bereiken met het oog op kennis en bewustwording bij hen. Bij de campagne is er vanuit gegaan dat het in beide groepen gaat om jongeren die waarschijnlijk niet heel veel verschillen in hun ervaringen met seksualiteit en ongewenst seksueel gedrag. Daarom is voor het onderzoek naar effecten van de WCY campagne een vragenlijst ontwikkeld om na te gaan of de WCY voor beide groepen een eventueel effect heeft. Wij hebben daarom de vragen betreffende attitude e.d. voor beide deelpopulaties hetzelfde geformuleerd. Voor een eerste analyse hebben wij de populatie als één verzameling beschouwd.

Ter voorbereiding op de factoranalyse zijn de vergelijkbare variabelen uit beide databestanden gesorteerd, identiek gelabeld en waar nodig omgepoold. Daarna zijn de beide bestanden samengevoegd met behulp van de /MERGE /ADD CASES functie in SPSS.

Dit resulteerde in een bestand van 852 valide cases.

Met behulp van een principale componenten analyse met vrije (varimax) rotatie werd onderzocht welke achterliggende factoren (schalen) er te herkennen zijn.

Om te bepalen of de data geschikt zijn voor factoranalyse is de Kaiser-Meyer-Olkin test (Measure of Sampling Adequacy) toegepast. De waarde van de KMO bedraagt 0,797 en is daarmee goed.

De analyse leverde 9 schalen op met een totale verklaarde variantie van 65%:

Tabel 1. Schalen totale populatie

	Schaal	Cronbach's Alpha
1	Attitude pleger	0,865
2	Sociale norm	0,846
3	Bewust eigen wensen	0,813
4	Stoppen mag	0,721
5	Eigen attitude	0,806
6	Ervaring slachtoffer	0,710
7	Grenzen relatie	0,840
8	Attitude gender	0,588
9	Attitude slachtoffer	0,87

³ TNO/Movisie (2013). Kikid lesprogramma Benzies en Batchies. Leiden/Utrecht: TNO/Movisie.

Pletzers, J., Massar, K., Cense, M. (2013). Can you fix it (vragenlijst). Maastricht Utrecht: Maastricht University/Rutgers WPF (ter beschikking gesteld).

Rutgers WPF & SOA Aids Nederland (2012). Maak seks lekker duidelijk. Utrecht/Amsterdam: Rutgers WPF/SOA Aids Nederland.

De gevonden schalen komen grotendeels overeen met de oorspronkelijke schalen.

De schaal "*attitude pleger*" gaat over de houding ten opzichte van plegers van ongewenst seksueel gedrag.

De schaal "*sociale norm*" bestaat uit items die te maken hebben met de sociale norm zelf pleger en de sociale norm zelf slachtoffer. Het gaat hier om een schaal die in algemene zin de sociale norm in de omgeving weergeeft.

De schaal "*bewust eigen wensen*" geeft weer in hoeverre iemand weet wat hij/zij wil en dat ook kan verwoorden.

De schaal "*stoppen mag*" geeft aan welke attitude de persoon heeft ten aanzien van stoppen tijdens seks.

De schaal "*eigen attitude*" geeft aan hoe de persoon staat tegenover ongewenst seksueel gedrag dat hem/haar zelf betreft.

De schaal "*ervaring slachtoffer*" inventariseert de ervaring met ongewenst seksueel gedrag als slachtoffer.

De schaal "*grenzen relatie*" geeft de mate waarin iemand in een relatie grenzen aan kan geven.

De schaal "*attitude gender*" brengt meer of minder traditionele opvattingen in beeld over de rol van jongens en meisjes t.a.v. seksualiteit. Cronbach's alpha is relatief laag. Deze kan nog iets hoger worden al er een item verwijderd wordt. Het betreft het item: Een meisje dat na een week alweer een andere vriend heeft is een slet. De alpha komt dan uit op 0,630.

De schaal "*attitude slachtoffer*" geeft weer hoe respondenten staan ten opzichte van personen die ongewenst seksueel gedrag toelaten.

De schaal "*ervaring pleger*" is hier niet vast te stellen, omdat deze vragen alleen bij de changemakers zijn opgenomen. Deze variabelen maken dan ook geen onderdeel uit van het gecombineerde databestand.

Uitkomsten factor- en betrouwbaarheidsanalyse changemakers

Ook zijn er factor- en betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd op de afzonderlijke databestanden van changemakers en jongeren om te kijken in hoeverre de schalen houdbaar en/of vergelijkbaar zijn voor de twee deelgroepen.

Bij het bestand van de changemakers (N = 509) bedraagt de Kaiser-Meyer-Olkin waarde 0,736 en is daarmee geschikt voor een factoranalyse.

Met behulp van een principale componenten analyse met vrije (varimax) rotatie werd onderzocht welke achterliggende factoren er te herkennen zijn. Dit leverde 12 componenten op, maar daarvan is besloten om alleen de eerste 10 mee te nemen. De laatste twee factoren hadden nl. een eigen value nauwelijks hoger dan 1,0. Na de betrouwbaarheidsanalyse blijven er uiteindelijk 9 factoren over.

Tabel 2. Schalen changemakers

	Schaal	Cronbach's Alpha
1	Sociale norm	0,809
2	Attitude pleger	0,804
3	Bewust eigen wensen	0,804
4	Eigen attitude	0,754
5	Ervaring slachtoffer	0,683
6	Grenzen relatie	0,841
7	Stoppen mag	0,853
8	Attitude gender	0,634
9	Attitude slachtoffer	0,867
10	Ervaring pleger	0,318

De gevonden factoren komen grotendeels overeen met de schalen uit de oorspronkelijke TNO-vragenlijsten.

Bij de changemakers vormt de schaal "bewust van grenzen in relatie" een sterke aparte factor, naast de meer algemene schaal over "bewust zijn van eigen wensen".

Bij de schaal "stoppen mag" wordt aanvankelijk aangevuld met een item dat bij TNO staat voor eigen effectiviteit (item 38: duidelijk aangeven wat je wilt). De alpha komt dan uit op 0,736. Toevoeging van het item is inhoudelijk verdedigbaar, maar zonder dit item wordt de alpha hoger, nl. 0,853. Dit item hebben we weggelaten.

Bij de schaal "attitude gender" blijkt item 43 minder bij te dragen dan verwacht. Zonder item wordt de Cronbach's Alpha 0,634

De schaal "ervaring pleger" bestaat slechts uit 2 items; oorspronkelijk waren dit er 4, maar de overige twee (item 11 en item 12) scoren onvoldoende. Uit de betrouwbaarheidsanalyse komt een lage alpha-waarde. Deze schaal komt dus te vervallen.

De schaal "grenzen relatie" is er bij analyse van de data bij de jongeren niet uitgekomen.

Uitkomsten factor- en betrouwbaarheidsanalyse jongeren

Bij het bestand van de jongeren (N = 343) bedraagt de Kaiser-Meyer-Olkin waarde 0,786 en is daarmee geschikt voor een factoranalyse.

Met behulp van een principale componenten analyse met vrije (varimax) rotatie werd onderzocht welke achterliggende factoren er te herkennen zijn. Dit leverde 9 componenten op:

Tabel 3. Schalen jongeren

	Schaal	Cronbach's Alpha
1	Attitude pleger	,892
2	Sociale norm	,881
3	Bewust eigen wensen	,826
4	Ervaring slachtoffer	,757
5	Eigen effectiviteit	,682
6	Attitude gender	,619
7	Attitude slachtoffer	,872
8	Stoppen mag	,807
9	Eigen attitude	,809

De gevonden factoren komen ook hier grotendeels overeen met de schalen uit de oorspronkelijke TNO-vragenlijsten.

Bij de schaal "eigen attitude" was de lading van item 21 (jij zeurt bij iemand om...) te laag ($< .45$). Wel was er bij dit item sprake van enige correlatie met schaal "prototype pleger"; daar hebben we niet echt een inhoudelijke verklaring voor. Mogelijk is de vraag niet helemaal goed begrepen door de respondenten en we hebben vanwege die onduidelijkheid besloten om item 21 niet mee te nemen bij de schaalconstructie en betrouwbaarheidsanalyse.

De schaal "bewust eigen wensen" bestaat uit de 4 originele items van de TNO-schaal plus item 42 dat gaat over bewustzijn van eigen wensen en grenzen in een relatie. Voor de respondenten was het onderscheid niet duidelijk, maar gezien de inhoudelijke relatie tussen beide thema's is er geen bezwaar om hier één schaal van te maken.

Het tweede item uit de oorspronkelijke TNO-schaal bewustzijn van eigen wensen en grenzen in een relatie (item 41: In een relatie weet ik wat ik wil) hoort volgens deze factoranalyse bij de schaal "eigen effectiviteit". Ook dat is inhoudelijk verdedigbaar.

Bij de schaal "attitude gender" scoort item 40 (een meisje dat na een week ...) onvoldoende om meegenomen te worden.

De schaal "eigen effectiviteit" is er bij analyse van de data bij de changemakers niet uitgekomen.

Bijlage 2. Schaal en waardering

	Schaal	Waardering
1	Sociale norm	Een lage score betekent de sociale omgeving van de respondent ongewenst seksueel gedrag van of bij zichzelf afkeurt.
2	Attitude pleger	Een lage score betekent dat de respondent negatief staat t.a.v. plegers van ongewenst seksueel gedrag.
3	Bewust eigen wensen	Een lage score betekent dat de respondent niet goed weet en niet goed kan verwoorden wat hij/zij wil op gebied van seksualiteit.
4	Eigen attitude	Een lage score betekent de respondent ongewenst seksueel gedrag van of bij zichzelf afkeurt.
5	Ervaring slachtoffer	Een lage score betekent minder ervaring met ongewenst seksueel gedrag als slachtoffer.
6	Grenzen relatie	Een lage score betekent dat respondent in een relatie moeilijk grenzen aan kan geven.
7	Stoppen mag	Een lage score betekent de respondent vindt dat je niet meer mag stoppen met seks als je een bepaalde grens gepasseerd bent.
8	Attitude gender	Een lage score betekent dat de respondent een minder traditionele opvatting heeft over de rol jongens en meisjes t.a.v. seksualiteit.
9	Attitude slachtoffer	Een lage score betekent de respondent negatief staat t.a.v. personen die ongewenst seksueel gedrag toelaten.
10	Eigen effectiviteit	Een lage score betekent de respondent het moeilijk vindt om grenzen aan te geven en/of te respecteren.

Bijlage 3. Schalen en bijbehorende items

Ervaring pleger sgg	Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele opmerkingen over iemand gemaakt terwijl de ander dit niet wilde?
Ervaring pleger sgg	Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele plaatjes of filmpjes aan iemand gestuurd terwijl de ander dit niet wilde?
Ervaring pleger sgg	Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens bij iemand gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) bij iemand die dat niet wilde?
Ervaring pleger sgg	Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seks gehad (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met iemand die dat niet wilde?
Ervaring slachtoffer sgg	Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele opmerkingen over jou gemaakt terwijl jij dit niet wilde?
Ervaring slachtoffer sgg	Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele plaatjes of filmpjes aan jou laten zien of gestuurd terwijl jij dit niet wilde?
Ervaring slachtoffer sgg	Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens bij jou gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou terwijl jij dit niet wilde?
Ervaring slachtoffer sgg	Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens jou gedwongen om seks te hebben (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl jij dit niet wilde?
Attitude pleger sgg	Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Slecht - 5 = Goed)
Attitude pleger sgg	Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Slecht - 5 = Goed)
Attitude pleger sgg	Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Niet stoer - 5 = Stoer)
Attitude pleger sgg	Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Niet stoer - 5 = Stoer)
Attitude slachtoffer sgg	Een jongen die seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl hij dat zelf niet wil, vind ik... (1 = Zwak - 5 = Sterk)
Attitude slachtoffer sgg	Een meisje dat seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl zij dat zelf niet wil, vind ik... (1 = Zwak - 5 = Sterk)

Attitude zelf pleger sgg	Jij maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl die ander dat niet wil. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Attitude zelf pleger sgg	Jij zeurt bij iemand om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl die ander dat niet wil. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Attitude zelf slachtoffer sgg	Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dat niet wilt. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Attitude zelf slachtoffer sgg	Iemand zeurt om seks (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou te hebben, terwijl jij dat niet wilt. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Bewustzijn eigen wensen grenzen	Ik weet goed wat ik wél wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Bewustzijn eigen wensen grenzen	Ik weet goed wat ik níet wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Eigen effectiviteit wensen grenzen	Ik kan goed zeggen wat ik wél wil op het gebied van seks (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Eigen effectiviteit wensen grenzen	Ik kan goed zeggen wat ik níet wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Sociale norm zelf pleger sgg	Je zeurt bij iemand om seks met hem/haar te hebben, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Sociale norm zelf pleger sgg	Je maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Sociale norm zelf slachtoffer sgg	Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Sociale norm zelf slachtoffer sgg	Iemand zeurt om seks met jou te hebben, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)
Attitude stoppen mag altijd	Je mag altijd stoppen met seks, ook als je al hebt gezoend. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Attitude stoppen mag altijd	Je mag altijd stoppen met seks, ook als je allebei al naakt bent. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Eigen effectiviteit SGG grenzen respecteren	Als mijn vriend(in) niet verder wil gaan met vrijen dan stop ik. (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)

Eigen effectiviteit SGG grenzen bewaken	Als ik niet verder wil gaan met vrijen dan maak ik dat duidelijk. (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)
Eigen effectiviteit SGG grenzen bewaken	Iemand stuurt je seksuele plaatjes of filmpjes op internet terwijl jij dit niet wilt. Lukt het je dan om duidelijk te zeggen dat je dat niet wilt? (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)
Attitude gender en seksualiteit	Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Attitude gender en seksualiteit	Meisjes moeten zich, als ze seks willen, minder opdringen of 'pushen' dan jongens. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Attitude gender en seksualiteit	Jongens zijn niet te vertrouwen, want ze zijn maar op één ding uit, namelijk seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Attitude gender en seksualiteit	Een meisje dat na een week alweer een andere vriend heeft is een slet. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Bewustzijn eigen wensen grenzen relatie	In een relatie weet ik wat ik wil. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)
Bewustzijn eigen wensen grenzen relatie	In een relatie kan ik goed zeggen wat ik wil. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Bijlage 4. Schalen, overeenkomsten en verschillen changemakers en jongeren

ITEMS	TOTAAL	CM	JJ	toelichting
Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele opmerkingen over iemand gemaakt terwijl de ander dit niet wilde?		<i>Ervaring pleger</i>		alleen schaal bij CM, maar te lage alpha om betrouwbaar te zijn
Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele plaatjes of filmpjes aan iemand gestuurd terwijl de ander dit niet wilde?		<i>Ervaring pleger</i>		
Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens bij iemand gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) bij iemand die dat niet wilde?				
Heb jij zelf de afgelopen 6 maanden wel eens seks gehad (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met iemand die dat niet wilde?				
Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele opmerkingen over jou gemaakt terwijl jij dit niet wilde?	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	identieke schalen
Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens seksuele plaatjes of filmpjes aan jou laten zien of gestuurd terwijl jij dit niet wilde?	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	
Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens bij jou gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou terwijl jij dit niet wilde?	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	
Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens jou gedwongen om seks te hebben (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl jij dit niet wilde?	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	Ervaring slachtoffer	

Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Slecht - 5 = Goed)

Attitude pleger Attitude pleger Attitude pleger

Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Slecht - 5 = Goed)

Attitude pleger Attitude pleger Attitude pleger

Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Niet stoer - 5 = Stoer)

Attitude pleger Attitude pleger Attitude pleger

Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik... (1 = Niet stoer - 5 = Stoer)

Attitude pleger Attitude pleger Attitude pleger

identieke schalen

Een jongen die seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl hij dat zelf niet wil, vind ik... (1 = Zwak - 5 = Sterk)

Attitude slachtoffer Attitude slachtoffer Attitude slachtoffer

Een meisje dat seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl zij dat zelf niet wil, vind ik... (1 = Zwak - 5 = Sterk)

Attitude slachtoffer Attitude slachtoffer Attitude slachtoffer

identieke schalen

Jij maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl die ander dat niet wil. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Eigen attitude Eigen attitude Eigen attitude

Jij zeurt bij iemand om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl die ander dat niet wil. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Eigen attitude Eigen attitude

Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dat niet wilt. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Eigen attitude Eigen attitude Eigen attitude

schalen grotendeels identiek

Iemand zeurt om seks (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou te hebben, terwijl jij dat niet wilt. (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Eigen attitude

Eigen attitude

Eigen attitude

Ik weet goed wat ik wél wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Ik weet goed wat ik níet wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Ik kan goed zeggen wat ik wél wil op het gebied van seks (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Ik kan goed zeggen wat ik níet wil op het gebied van seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

Bewust eigen wensen

identieke schalen

Je zeurt bij iemand om seks met hem/haar te hebben, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Sociale norm

Sociale norm

Sociale norm

Je maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Sociale norm

Sociale norm

Sociale norm

Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Sociale norm

Sociale norm

Sociale norm

Iemand zeurt om seks met jou te hebben, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden? (1 = Helemaal niet goed - 5 = Helemaal goed)

Sociale norm

Sociale norm

Sociale norm

identieke schalen

ITEMS	TOTAAL	CM	JJ	toelichting
Je mag altijd stoppen met seks, ook als je al hebt gezoend. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Stoppen mag	Stoppen mag	Stoppen mag	items "stoppen" komen overeen, maar bij jongeren daarnaast andere schaal over eigen effectiviteit
Je mag altijd stoppen met seks, ook als je allebei al naakt bent. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Stoppen mag	Stoppen mag	Stoppen mag	
Als mijn vriend(in) niet verder wil gaan met vrijen dan stop ik. (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)	Stoppen mag		Eigen effectiviteit	
Als ik niet verder wil gaan met vrijen dan maak ik dat duidelijk. (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)	Stoppen mag		Eigen effectiviteit	
Iemand stuurt je seksuele plaatjes of filmpjes op internet terwijl jij dit niet wilt. Lukt het je dan om duidelijk te zeggen dat je dat niet wilt? (1 = Zeker niet - 5 = Zeker wel)			Eigen effectiviteit	
Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Attitude gender	Attitude gender	Attitude gender	schalen grotendeels identiek
Meisjes moeten zich, als ze seks willen, minder opdringen of 'pushen' dan jongens. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Attitude gender	Attitude gender	Attitude gender	
Jongens zijn niet te vertrouwen, want ze zijn maar op één ding uit, namelijk seks. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Attitude gender	Attitude gender	Attitude gender	
Een meisje dat na een week alweer een andere vriend heeft is een slet. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Attitude gender			
In een relatie weet ik wat ik wil. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)	Grenzen relatie	Grenzen relatie	Eigen effectiviteit	schalen identiek voor to-taal en CM, maar JJ

In een relatie kan ik goed zeggen wat ik wil. (1 = Helemaal niet mee eens - 5 = Helemaal mee eens)

Grenzen relatie

Grenzen relatie

Bewust eigen wen-
sen

Bijlage 5. Vragenlijsten

Vragenlijst Jongeren WE CAN Young 0-meting

Vraag 1. Wat ben je?

- Jongen
- Meisje
- Anders: _____

Vraag 2. Hoe oud ben je?

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- ouder dan 25

Vraag 3. In welke gemeente doe je mee aan WE CAN Young?

Vraag 4. Ben je op dit moment zelf 'changemaker' voor WE CAN Young?

- Ja
- Nee

Vraag 5. Heb je al een activiteit of actie van WE CAN Young meegemaakt of gezien?

- Nee
- Voorlichting van een WE CAN changemaker (spreekbeurt, training of les)

- Kleine persoonlijke actie van WE CAN changemaker (zoals button, gesprek met changemaker)
- Openbare actie (evenement op festival of op straat of andere openbare plek)
- Activiteiten op social media (zoals online filmpje, berichtje of 'like' op facebook, hyves etc.)
- Anders: _____

Vraag 6. Welke opleiding of school volg je?

- Praktijkonderwijs
- VMBO-basisberoepsgericht
- VMBO-kaderberoepsgericht
- VMBO-gemengd
- VMBO-theoretisch
- HAVO
- VWO
- MBO
- HBO
- WO
- geen
- Anders: _____

Vraag 7. Val je op jongens of op meisjes?

- Jongens
- Meisjes
- Jongens en meisjes
- Weet ik nog niet

Vraag 8. Wat is je culturele achtergrond?

- Nederlands
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Turks
- Anders: _____

Vraag 9. Heb je nu verkering, een vaste date of relatie?

- Ja
- Nee

Soms hebben jongeren te maken met ongewenst seksueel gedrag, bijvoorbeeld met woorden of gebaren. Heeft iemand anders de afgelopen 6 maanden wel eens..

Vraag 10 seksuele opmerkingen over jou gemaakt terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 11 seksuele plaatjes of filmpjes aan jou laten zien of gestuurd terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 12 ... bij jou gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 13 ... jou gedwongen om seks te hebben (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Hieronder staat een beschrijving van iemand die even oud is als jij. Wat vind je van deze persoon?

Vraag 14. Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Slecht Goed

Vraag 15. Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Slecht Goed

Vraag 16. Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Niet stoer Stoer

Vraag 17. Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Niet stoer Stoer

Vraag 18. Een jongen die seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl hij dat zelf niet wil, vind ik...

Zwak Sterk

Vraag 19. Een meisje dat seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl zij dat zelf niet wil, vind ik...

Zwak Sterk

Stel je het volgende voor. Wat zou jij hiervan vinden?

Vraag 20. Jij maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl die ander dat niet wil.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 21. Jij zeurt bij iemand om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl die ander dat niet wil.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 22. Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dat niet wilt.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 23. Iemand zeurt om seks (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou te hebben, terwijl jij dat niet wilt.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Ben je het hier mee eens, of niet?

Vraag 24. Ik weet goed wat ik wél wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 25. Ik weet goed wat ik níet wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 26. Ik kan goed zeggen wat ik wél wil op het gebied van seks

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 27. Ik kan goed zeggen wat ik níet wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Stel je het volgende voor. Wat zouden je vrienden hiervan vinden?

Vraag 28. Je zeurt bij iemand om seks met hem/haar te hebben, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 29. Je maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 30. Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 31. Iemand zeurt om seks met jou te hebben, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Ben jij het hier mee eens, of niet?

Vraag 32. Je mag altijd stoppen met seks, ook als je al hebt gezoend.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 33. Je mag altijd stoppen met seks, ook als je allebei al naakt bent.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Stel je het volgende voor. Wat zou jij doen?

Vraag 34. Als mijn vriend(in) niet verder wil gaan met vrijen dan stop ik.

Zeker niet Zeker wel

Vraag 35. Als ik niet verder wil gaan met vrijen dan maak ik dat duidelijk.

Zeker niet Zeker wel

Vraag 36. Iemand stuurt je seksuele plaatjes of filmpjes op internet terwijl jij dit niet wilt. Lukt het je dan om duidelijk te zeggen dat je dat niet wilt?

Zeker niet Zeker wel

Wat is jouw mening over de volgende stellingen?

Vraag 37. Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 38. Meisjes moeten zich, als ze seks willen, minder opdringen of 'pushen' dan jongens.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 39. Jongens zijn niet te vertrouwen, want ze zijn maar op één ding uit, namelijk seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 40. Een meisje dat na een week alweer een andere vriend heeft is een slet.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Ben je het eens met onderstaande stellingen of niet?

Vraag 41. In een relatie weet ik wat ik wil.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 42. In een relatie kan ik goed zeggen wat ik wil.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Ten slotte willen we je vragen om je e-mail adres en je telefoonnummer. We sturen dan een cadeaubon van € 5,- naar je e-mail adres.

In totaal zijn er 3 vragenlijsten. Over een paar maanden vragen we je om nog een vragenlijst in te vullen. We sturen je hiervoor een mailtje en herinnering via sms. Meedoen is vrijwillig. Voor iedere vragenlijst krijg je een cadeaubon van €5,-

Vraag 43. Mogen we je later mailen of bellen voor een telefonisch interview over WE CAN Young campagne? Hiervoor ontvang je een cadeaubon van €10,-

- Ja
- Nee

Vraag 44. Heb je nog opmerkingen over deze vragenlijst?

Vragenlijst Jongeren WE CAN Young 1-meting

Vraag 1. Ben je op dit moment zelf 'changemaker'* voor WE CAN Young?

- Ja
- Nee

Vraag 2. Welke actie van WE CAN Young heb jij meegemaakt? En hoe vaak?

Voorlichting van een WE CAN changemaker (spreekbeurt, training of les).

Kleine persoonlijke actie van WE CAN changemaker (zoals button, gesprek met changemaker).

Openbare actie (evenement op festival of op straat of andere openbare plek).

Activiteiten op social media (zoals online filmpje, berichtje of 'like' op facebook, hyves etc.).

Een andere actie, namelijk: _____

Bij de vragen hieronder kan je nvt (niet van toepassing) invullen als je geen enkele actie hebt meegemaakt.

Vraag 3. Vond jij de actie(s) een succes? Waarom wel of niet? _____ n.v.t.

Vraag 4. Over welke onderwerpen ging(en) de actie(s) die jij hebt meegemaakt?

- Geweld tegen vrouwen/meisjes
- Ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)
- Omgaan met seksualiteit en seksueel gedrag
- Relaties
- Anders: _____
- n.v.t.

Vraag 5. Heb je iets geleerd of is er iets in jouw gedrag veranderd door een WE CAN Young actie?

- Ja
- Nee

Vraag 6. Wat heb je geleerd of wat is er veranderd in jouw gedrag door WE CAN Young? _____

Vraag 7 t/m 39 corresponderen met vraag 10 t/m 42 uit de 0-meting

De vragenlijst van de 2-meting bij de jongeren is identiek aan die van de 1-meting.

Vragenlijst Changemakers WE CAN Young 0-meting

Vraag 1. Wat ben je?

- Jongen
- Meisje
- Anders: _____

Vraag 2. Hoe oud ben je?

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- ouder dan 25

Vraag 3. In welke gemeente doe je mee aan WE CAN Young?

Vraag 4. Welke opleiding of school volg je?

- Praktijkonderwijs
- VMBO-basisberoepsgericht
- VMBO-kaderberoepsgericht
- VMBO-gemengd
- VMBO-theoretisch
- HAVO
- VWO

- MBO
- HBO
- WO
- geen
- Anders: _____

Vraag 5. Val je op jongens of op meisjes?

- Jongens
- Meisjes
- Jongens en meisjes
- Weet ik nog niet

Vraag 6. Wat is je culturele achtergrond?

- Nederlands
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Turks
- Anders: _____

Vraag 7. Heb je nu verkering, een vaste date of relatie?

- Ja
- Nee

Soms hebben jongeren te maken met ongewenst seksueel gedrag bijvoorbeeld met woorden of gebaren. Heb jij de afgelopen 6 maanden wel eens...

Vraag 8 ... seksuele opmerkingen over iemand gemaakt terwijl de ander dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 9 ... seksuele plaatjes of filmpjes aan iemand gestuurd terwijl de ander dit niet wilde?

- Nooit

- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 10 ... bij iemand gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) bij iemand die dat niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 11 ... seks gehad (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met iemand die dat niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Soms hebben jongeren te maken met ongewenst seksueel gedrag, bijvoorbeeld met woorden of gebaren. Heeft iemand anders de afgelopen maanden wel eens?

Vraag 12 seksuele opmerkingen over jou gemaakt terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 13 seksuele plaatjes of filmpjes aan jou laten zien of gestuurd terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 14 ... bij jou gezeurd om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Vraag 15 ... jou gedwongen om seks te hebben (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl jij dit niet wilde?

- Nooit
- 1 keer
- Meer dan 1 keer

Hieronder staat een beschrijving van iemand die even oud is als jij. Wat vind je van deze persoon?

Vraag 16. Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Slecht Goed

Vraag 17. Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Slecht Goed

Vraag 18. Een jongen die seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Niet stoer Stoer

Vraag 19. Een meisje dat seksuele dingen doet met iemand (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl die ander dat niet wil, vind ik...

Niet stoer Stoer

Vraag 20. Een jongen die seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl hij dat zelf niet wil, vind ik...

Zwak Sterk

Vraag 21. Een meisje dat seksuele dingen toestaat (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap), terwijl zij dat zelf niet wil, vind ik...

Zwak Sterk

Stel je het volgende voor. Wat zou jij hiervan vinden?

Vraag 22. Jij maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl die ander dat niet wil.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 23. Jij zeurt bij iemand om seksuele dingen te doen (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) terwijl die ander dat niet wil.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 24. Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dat niet wilt.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 25. Iemand zeurt om seks (zoals zoenen, strelen of geslachtsgemeenschap) met jou te hebben, terwijl jij dat niet wilt.

Helemaal niet goed Helemaal goed

Ben je het hier mee eens, of niet?

Vraag 26. Ik weet goed wat ik wél wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 27. Ik weet goed wat ik níet wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 28. Ik kan goed zeggen wat ik wél wil op het gebied van seks

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 29. Ik kan goed zeggen wat ik níet wil op het gebied van seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Stel je het volgende voor. Wat zouden je vrienden hiervan vinden?

Vraag 30. Je zeurt bij iemand om seks met hem/haar te hebben, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 31. Je maakt seksuele opmerkingen over iemand, terwijl de ander dat niet wil. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 32. Iemand maakt seksuele opmerkingen over jou, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Vraag 33. Iemand zeurt om seks met jou te hebben, terwijl jij dit niet wilt. Wat zouden je vrienden hier van vinden?

Helemaal niet goed Helemaal goed

Ben jij het hier mee eens, of niet?

Vraag 34. Je mag altijd stoppen met seks, ook als je al hebt gezoend.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 35. Je mag altijd stoppen met seks, ook als je allebei al naakt bent.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Stel je het volgende voor. Wat zou jij doen?

Vraag 36. Als mijn vriend(in) niet verder wil gaan met vrijen dan stop ik.

Zeker niet Zeker wel

Vraag 37. Als ik niet verder wil gaan met vrijen dan maak ik dat duidelijk.

Zeker niet Zeker wel

Vraag 38. Iemand stuurt je seksuele plaatjes of filmpjes op internet terwijl jij dit niet wilt. Lukt het je dan om duidelijk te zeggen dat je dat niet wilt?

Zeker niet Zeker wel

Wat is jouw mening over de volgende stellingen?

Vraag 39. Een jongen hoort een meisje te versieren, niet andersom.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 40. Meisjes moeten zich, als ze seks willen, minder opdringen of 'pushen' dan jongens.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 41. Jongens zijn niet te vertrouwen, want ze zijn maar op één ding uit, namelijk seks.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 42. Een meisje dat na een week alweer een andere vriend heeft is een slet.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Ben je het eens met onderstaande stellingen of niet?

Vraag 43. In een relatie weet ik wat ik wil.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Vraag 44. In een relatie kan ik goed zeggen wat ik wil.

Helemaal niet mee eens Helemaal mee eens

Ten slotte willen we je vragen om je e-mail adres en je telefoonnummer. We sturen dan een cadeaubon van € 5,- naar je e-mail adres.

In totaal zijn er 3 vragenlijsten. Over een paar maanden vragen we je om nog een vragenlijst in te vullen. We sturen je hiervoor een mailtje en herinnering via sms. Meedoen is vrijwillig. Voor iedere vragenlijst krijg je een cadeaubon van €5,-

Ook mailen we je een vragenlijst om door te sturen naar de jongeren die je bereikt met WE CAN Young acties.

Vraag 45. Mogen we je later mailen of bellen voor een telefonisch interview over WE CAN Young campagne? Hiervoor ontvang je een cadeaubon van €10,-

- Ja
- Nee

Vraag 46. Heb je nog opmerkingen over deze vragenlijst? _____

Vragenlijst WE CAN YOUNG Changemakers 1-meting

Vraag 1. Heb je een training, voorlichting of les gehad over WE CAN Young?

- Ja
- Nee

Vraag 2. Over welke onderwerpen ging deze training/les?

- Geweld tegen vrouwen/meisjes
- Ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)
- Omgaan met seksualiteit en seksueel gedrag
- Relaties
- Andere onderwerpen (vul hieronder in)

Andere onderwerpen: _____

Bij sommige vragen kan je nvt (niet van toepassing) invullen. Bijvoorbeeld als je geen training hebt gehad.

Vraag 3. Hoe tevreden ben je over:

	Helemaal niet tevreden				Heel tevre- den		
De training/les	☐	☐	☐	☐	☐	☐	n.v.t.
De leermaterialen over WCY onderwerpen (zoals toolkit op website, informatiebladen en MAS handreiking)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	n.v.t.
De hulp en advies van je begeleider(s)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	n.v.t.
Het promotiemateriaal (zoals buttons, armbandjes, zadelhoesjes)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	n.v.t.
De website www.wecanyoung.nl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	n.v.t.

Vraag 4. Welke acties heb jij voor WE CAN Young uitgevoerd? En hoeveel?

	geen	1 tot 2	3 tot 5	meer dan 5
Voorlichting/presentatie gegeven (spreekbeurt, training of les)	☐	☐	☐	☐
Kleine persoonlijke actie ondernomen (zoals dragen button, gesprek(jes) met vrienden, klasgenoten etc.)	☐	☐	☐	☐
Openbare actie ondernomen (evenement op festival, op straat of andere openbare plek)	☐	☐	☐	☐
Activiteiten op social media (zoals online filmpje, berichtje of 'like' op facebook, hyves etc.)	☐	☐	☐	☐
Nieuwe changemaker geworven	☐	☐	☐	☐

Ander soort actie, namelijk: _____

Vraag 5. Wat is volgens jou het resultaat van je acties? En hoe heb je dit bereikt? _____ n.v.t.

Vraag 6. Hoe tevreden ben je over het resultaat van jouw acties?

Helemaal niet tevreden Heel tevreden n.v.t.

Vraag 7. Voor welke onderwerpen ben jij in actie gekomen? En hoeveel keer?

Geen 1 tot 2 3 tot 5 meer dan 5

Geweld tegen vrouwen/meisjes	☐	☐	☐	☐
Ongelijkheid tussen jongens en meisjes (of mannen en vrouwen)	☐	☐	☐	☐
Omgaan met seksualiteit en seksueel gedrag	☐	☐	☐	☐
Relaties	☐	☐	☐	☐

Andere onderwerpen, namelijk: _____

Vraag 8. Zijn jouw ideeën of gedrag veranderd door mee te doen aan WE CAN Young?

- Ja
- Nee

Vraag 9. Kan je kort beschrijven wat er is veranderd in jouw ideeën of gedrag? _____

Vraag 10 t/m 46 komen overeen met vraag 8 t/m 44 uit de 0-meting

De vragenlijst van de 2-meting bij de changemakers is identiek aan die van de 1-meting.

Leerpunten projectleiders WE CAN Young campagne

Inventarisatie van op basis van werkdocumenten

Deelrapportage 4

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Auteurs Martijn Bool en Nada de Groot met medewerking van Iris Bakker
Datum Utrecht, november 2015
© Movisie

Inhoud

1. Vaak toegepaste activiteiten.....	194
2. Kennisoverdracht.....	195
3. Succesfactoren: wat werkt bij het bereiken van jongeren?	196
4. Succesfactoren: wat werkt bij changemakers	197
5. Succesfactoren bij begeleiding.....	198
6. Succesfactoren bij uitvoering.....	199
7. Succesfactoren: samenwerking.....	200
8. Faalfactoren: wat zijn de knelpunten?	201

Inventarisatie van geleerde lessen

In deze deelrapportage van de resultaatmeting van de WE CAN Young campagne staan leerpunten van projectleiders centraal. Aan de hand van werkdocumenten die gedurende de uitvoering van de campagne zijn geschreven, zetten we puntsgewijs een aantal leerpunten over de WE CAN Young campagne op een rij. De documenten zijn in de loop van de projectperiode gerealiseerd ten behoeve van de werkateliers en de werkoverleggen. In de ateliers kwamen landelijke en lokale projectleiders en -medewerkers bij elkaar. Daarnaast is gebruik gemaakt van werkverslagen van de overleggen tussen landelijke en lokale projectleiders en -partners. Hieruit zijn de belangrijkste leerpunten volgens landelijke en lokale projectleiders gedistilleerd.

1. Vaak toegepaste activiteiten

Changemakers hebben in principe grote vrijheid in het organiseren en vormgeven van activiteiten. In de praktijk komen vaak dezelfde typen activiteiten terug.

Type activiteit	Invulling
Acties op straat	Babbelbox
	Harlem shake
	Flashmob (een (grote) groep mensen die plotseling op een openbare plek samenkomt, iets ongebruikelijks doet en daarna weer snel uiteenvalt)
	Optreden met een rap of lied
	Optreden met een dans
Werkvormen WE CAN Young boodschap	Schrijf een blog
	Maak een poster
	Schrijf een lied of rap
	Voer een toneelstuk op
	Doe een rollenspel
	Maak een eigen filmpje
	Bedenk en ontwerp een stripverhaal

2. Kennisoverdracht

De inhoud van de boodschap die wordt overgedragen is bepalend voor de manier waarop dit het beste gedaan kan worden. De persoon die het overbrengt en de middelen die daarbij gebruikt worden, zijn daarbij van belang.

Kennisoverdracht	Invulling
Gastles op school door	Enthousiaste changemakers
	Een ervaringsdeskundige (bijv. over loverboys)
	Een sexpert
Feedback	Vraag na behandeling van elk onderwerp wat changemakers of jongeren geleerd hebben in de vorm van een samenvatting. Zo worden misverstanden voorkomen en blijft de kern van het verhaal beter hangen.
Gebruik hulpmiddelen	Gebruik een PowerPoint presentatie met daarop de belangrijkste punten die moeten blijven hangen
	Werk met foto's of een foto-opdracht
	Doe een quiz (feitenkennis)
	Maak gebruik van een lespakket, bijvoorbeeld: 'Je lijf je lief', 'Lang leve de liefde', 'Jij in de media' of 'Can you fix it'
	Werk met stellingen en rood/groene bordjes
	Speel een kwartetspel met WCY-thema
	Doe een spel als KRO's 'Over de streep'
	Doe een spel als 'Your right 2Choose' en 'Boys R Us'
	Kijk een film of serie met WCY-thema (bijv. Puberruil)
	Maak gebruik van de weerbaarheidsgame 'No or go'
	Gebruik de sjablonen van de seksregels
	Gebruik het Vlaggensysteem
	Bedenk een outdoor activiteit
	Gebruik speciale werkvormen. Twee voorbeelden: <ul style="list-style-type: none"> - Het World Café: in groepjes van zes (ongeveer) zoeken naar oplossingen voor problemen. Na een bepaalde tijd wisselen de groepjes en schuift iedereen door naar een andere tafel/onderwerp - 'Emancipatie: wat merk je er zelf van?': in kleine groepjes steeds ieder een aantal minuten laten vertellen over wat hij/zij heeft meegeemaakt, gelezen of gezien in zijn leven dat hij/zij anders had willen zien. Uiteraard zonder te onderbreken.

3. Succesfactoren: wat werkt bij het bereiken van jongeren?

Onderwijs

Het verkrijgen van toegang tot het onderwijs is vaak de eerste stap in het bereiken van grote groepen jongeren.

Onderwijs	Invulling
Inhoudelijke aansluiting	Sluit aan bij een vak waarin WCY-thematiek op de een of andere manier aan bod komt, zoals Maatschappijleer en stem af met de docent.
	Sluit aan bij wat speelt, stof die in de les behandeld wordt of signalen en voorvallen op school
	Verken zo veel mogelijk vooraf het kennis niveau en de belangstelling en bouw dat ook in bij de aanpak
Continuïteit	Voor de zichtbaarheid op een school is het van belang om langere tijd aanwezig te zijn.
Ingang	De Maatschappelijke Stage is een goede manier om jongeren voor een langere periode aan de slag te laten gaan met WCY
	Projectweken kunnen qua thema aan WCY gekoppeld worden.

(Social) media

Voor jongeren is gebruik van social media de makkelijkste manier om in één keer veel mensen te bereiken. Door hier in te investeren en te zorgen voor materiaal wat jongeren kunnen delen, liken of retweeten wordt de bekendheid van WCY enorm vergroot.

(Social) media	Invulling
Soorten media	Facebook: een actieve Facebook pagina kan rekenen op veel likes, wat het bereik extreem vergroot. Maak bij een aankomende activiteit ook vooral een 'evenement' aan, waarbij jongeren kunnen aangeven of zij aanwezig zijn. Zo zien zij dit ook weer van elkaar en worden hun vrienden misschien nieuwsgierig.
	Betrek de lokale krant of regionale TV: dit zorgt enerzijds voor enthousiasme en anderzijds bij bekendheid onder een andere categorie (een wat oudere)
	Youtube-kanaal: plaats filmpjes over of van WCY. Eventueel laten onderhouden door een (bekende) blogger/vlogger
	Betrek de lokale krant of regionale TV: dit zorgt enerzijds voor enthousiasme en anderzijds bij bekendheid onder een andere categorie (een wat oudere)

4. Succesfactoren: wat werkt bij changemakers

De changemakers zijn het uiteindelijke visitekaartje van de campagne. Een enthousiaste groep changemakers die goed weet wat er van hen verwacht wordt en voldoende kennis in huis heeft, is daarom van essentieel belang.

Changemakers	Invulling
Werving	Benader jongeren persoonlijk en vermijd (onpersoonlijke) e-mail zoveel mogelijk
	Maak gebruik van eventueel aanwezige rolmodellen binnen de organisatie of plek waar geworven wordt
	Selecteer jongeren voor changemakers die goed gemotiveerd zijn
	Selectie op de kwaliteit van jongeren als changemaker is belangrijker dan kwantiteit
	Wees helder over wat er van een changemaker verwachting wordt: wat hij gaat doen en wat het oplevert. Maak duidelijk dat educatie, activatie en mobilisatie er alle drie bij horen.
	De studies SPH en andere sociale studies zoals toegepaste psychologie sluiten goed aan bij de campagne, stagiaires hiervan betrekken is de moeite waard zijn
	Zorg voor een positieve belevenis van de bijeenkomst. Faciliteer dat bijvoorbeeld door wat te eten, snoep of frisdrank bij trainingssessies of voorlichtingen aan te bieden
	Bij het willen betrekken van jongeren als changemakers spelen drie factoren een rol: omdat het loont, omdat het juist is en omdat het leuk is. Na verloop van tijd gaat het minder lonen en wordt het minder leuk; daardoor zijn jongeren vaak maar een korte periode betrokken. Dit is niet erg: kort en krachtig werkt goed.
	De jongeren die hun MaS bij WCY doen zijn potentieel langdurige changemakers
	Gebruik het netwerk van huidige changemakers voor het werven van nieuwe
Onderlinge diversiteit	Houd rekening met diversiteit in leeftijd, geslacht, achtergrond en opleidingsniveau
	Sluit aan bij de talenten van de changemakers: welke soort activiteit past bij wie? En baseer de vorm van de uit te voeren activiteiten daarop
	Probeer meer mannen te betrekken, want de nadruk ligt vaak op vrouwenrechten
	Koppel de changemaker op basis van persoonskenmerken aan een groep (bijvoorbeeld een mannelijke changemaker voor een groep jongens)
Continuïteit	Beloon (actieve) changemakers met uitjes en andere kleinigheden, ook buiten school om
	Let op intrinsieke motivatie, dit zorgt voor de meeste en oprechte betrokkenheid en bevoegdheid
	Maak onderscheid tussen de changemakers uit solidariteit en de actieve changemakers. De laatste groep kun je uitnodigen voor evenementen en congressen, regelmatig mee om de tafel gaan zitten of bijvoorbeeld meenemen naar een film met WCY-thema. Dat motiveert tot blijvende uitvoering.

5. Succesfactoren bij begeleiding

De rol van het projectleider en begeleidende team zijn bepalend voor slagen van de campagne. Wat je geeft krijg je vaak ook terug, dus de houding van het vaste team verdient de nodige aandacht.

Begeleiding	Invulling
Wat werkt	Begeleid het hele proces (educatie, activatie en mobilisatie) en geef daarbij voortdurend feedback
	Zorg voor een goede kennisbasis met goede handvatten en vaardigheden zodat op basis daarvan activiteiten georganiseerd worden (activatie) en van daaruit verder gewerkt en gereageerd kan worden (mobilisatie)
	Laat jongeren zelf het doel van hun activiteit formuleren en op wie dit zich richt
	Laat jongeren presenteren wat hun aanpak is en wat de uitvoering oplevert
	Altijd bereikbaar zijn voor jongeren
	Zorgen dat jongeren zelf aan de slag gaan
	Lever maatwerk
	Begeleiding een op een werkt het beste
	Laat de regie bij de jongeren
	Vraag aan jongeren zelf hoe ze het beste bereikt worden
	Benader de jongeren persoonlijk en blijf ze motiveren
	Lever kwaliteit en professionaliteit
	Werk zoveel mogelijk wijkgericht
	Bij het afnemen van de vragenlijsten: papieren lijsten werken in klassen een stuk beter dan digitale invulling
Houding	Straal enthousiasme en betrokkenheid uit
	Creëer een open sfeer
	Vel geen oordeel over jongeren, dan zoeken ze zelf sneller toenadering
	Een projectleider dient zowel feeling te hebben met de inhoud als met de methode jongerenparticipatie
Ouders	Betrek de ouders van de changemakers, bijvoorbeeld door een informatieve brief of avond. Op die manier krijgen ook zij een helder beeld van wat de campagne inhoudt en waar hun zoon/dochter mee bezig is.
Peer to peer	Het principe van de campagne 'peer to peer' zorgt voor veel enthousiasme

6. Succesfactoren bij uitvoering

Zowel bij de voorbereiding als bij de daadwerkelijke uitvoering spelen veel factoren een rol. Om te zorgen dat een activiteit voor de jongeren behapbaar is, moet goed worden nagedacht over zowel de vorm als de relevantie.

Uitvoering	Invulling
Vorm	Het gaat vaak niet om welke activiteit je aanbiedt, maar om hoe je de activiteit aanbiedt/verkoopt
	Laat voldoende tijd in rooster voor een voorlichting (in de pauze is bijvoorbeeld te kort)
	Zorg voor een veilige omgeving: activiteiten buiten school zorgen er vaak voor dat jongeren zich vrijer voelen om open te praten
	Meer kleine activiteiten is effectiever dan één grote
	Begin met acties om de aandacht te trekken, dan volgt de inhoud vanzelf
	Verbind het thema aan iets wat jongeren echt leuk vinden om te doen, zoals een feest organiseren of een rap maken
	Behandel niet teveel thema's in één keer
	Bied voldoende ruimte voor uitwisseling en meningsvorming
	Focus op dialoog in plaats van discussie: er is niet één waarheid
	Let op de samenhang tussen de activiteit en de boodschap
	Houd het taalgebruik simpel
	Let op de rode draad: laat projecten die aanslaan jaarlijks terugkeren
	Jongeren uit het praktijkonderwijs moeten strakker begeleid worden en in kleinere groepjes werken; niet al te zelfstandig aan de slag laten gaan
Relevantie	Durf het gesprek aan te gaan wanneer er iets gebeurt in een klas op gebied van seksueel overschrijdend gedrag
	Speel in op actuele thema's zoals sexting of loverboys
	Benoem concreet de verschillen tussen jongens en meisjes; dit is nodig om hen hier bewust van te maken

7. Succesfactoren: samenwerking

Samenwerking met andere instellingen of individuen biedt de nodige voordelen. Zo combineer je expertise en kwaliteiten, kun je gebruik maken van elkaars netwerken en biedt het de mogelijkheid op meer (verschillende) subsidies. Zo is de gehele WCY aanpak gebaseerd op landelijke coördinatie en stimulering van de campagne door het Movisie in opdracht van het Ministerie van OCW en met inbreng van deelnemende gemeenten en lokale partners.

Samenwerking	Invulling
Partners: combi- neer expertise en kwaliteiten	Onderwijs
	Gemeente
	Jongerenplatformen of verenigingen
	GGD
	Bureau Jeugdzorg
	Centrum voor Jeugd en Gezin
	Hulpverleningsinstanties
Landelijke aanpak	Movisie, Ministerie van OCW en Media
Interne connecties	(Gemotiveerde) docenten op school
	Begeleider van de leerlingenraad
	Scoutingbegeleiders
	Stagiaires bij jongerenwerk
	Ambtenaar bij de gemeente
Vaste samenwer- king	Ervaringsdeskundigen die kunnen helpen bij voorlichtingen
	Weerbaarheidstrainers (biedt ook de mogelijkheid om gebruik te maken van diens netwerk).

8. Faalfactoren: wat zijn de knelpunten?

Interne factoren

Een goede verdeling van de beschikbare tijd en het leveren van maatwerk kan veel problemen voorkomen. Toch zijn er tot op heden een aantal terugkerende knelpunten waar de nodige aandacht aan besteed moet worden.

Interne factoren	Invulling
Changemakers	Jongeren hebben duidelijke deadlines nodig voor hun taken
	Jongeren zijn regelmatig niet zo netjes in het nakomen van afspraken. Helder moet zijn dat WCY vrijwillig is maar niet vrijblijvend
	De thematiek is best heftig en daardoor is het voor de changemakers soms moeilijk om hier uit het niets over te gaan praten en lastig om uitgebreid te behandelen. Let op in hoeverre zij hiertoe in staat zijn.
	Valkuil: teveel informatie geven. Beter is het om de informatie aan te passen aan de leeftijdsgroep/opleidingsniveau/achtergrond.
Begeleiding	Het kan lastig zijn om de juiste focus aan te brengen; je wilt jongeren niet remmen als zij ideeën hebben, maar soms is dat wel nodig. Bepaal daarom altijd van tevoren het doel, zodat iedereen weet waar naartoe gewerkt wordt.
	De verdeling van het budget tussen uren en activiteiten moet in balans zijn. Activiteiten kunnen vaak goedkoper, maar minder uren is eigenlijk niet mogelijk.
Campagne materiaal	Er komt veel onderzoek en administratie op de uitvoerders en changemakers af. Dit is niet allemaal goed afgestemd op jongeren, waardoor er veel tijd in gaat zitten en het soms ten koste gaat van de concentratie van de jongeren.
	Het Vlaggensysteem wordt ingewikkeld bevonden
	Uitvoerders vinden de informatie van Movisie soms lastig te overzien. Een stappenplan voor de verschillende onderdelen zou fijn zijn.
Resultaatmeting	De vragenlijst met de nulmeting is vrij lang en niet alle vragen worden door alle jongeren goed begrepen. Daardoor vindt de nulmeting soms na de voorlichting of helemaal niet plaats.
	De vragenlijst met de nulmeting is lastig als jongeren niet seksueel actief zijn

Externe factoren

Samenwerking met verschillende partijen kent veel voordelen, maar ook de nodige nadelen. Door goed op de hoogte te zijn van deze en andere valkuilen kan externe samenwerking alsnog zo voordelig mogelijk uitpakken.

Externe factoren	Invulling
Gemeenten	De personeelwisselingen bij de gemeenten (en soms ook projectleiders) zorgen voor vertraging: er moet steeds opnieuw geïnvesteerd worden in contacten en informatie overdracht
	In sommige gemeenten zijn er onvoldoende uren van betaalde professionals beschikbaar voor de projectuitvoering. Zij lossen dit op door stagiaires in te zetten. Dit heeft als voordeel dat de jonge leeftijd de changemakers aanspreekt. Een valkuil is dat het niet altijd lukt om continuïteit en kwaliteit te waarborgen.
	Sommige gemeenten hebben moeite met het mobiliseren van organisaties, het bijdragen aan het gemeenschappelijk doel vanuit gesloten beurzen. Het spanningsveld van geven en nemen zorgt ervoor dat organisaties afhaken of niet worden benaderd.
Overige samenwerkingsverbanden	Afzeggingen van andere partijen op het laatste moment zijn vooral voor jongeren zeer demotiverend
	Stroef contact met een school is frustrerend, bijvoorbeeld als docenten niet actief zijn en geen reactie geven. Zoek een andere contactpersoon.
	Het is lastig als de werving van changemakers via een jongerenwerkorganisatie gaat; deze zijn vaak overbelast omdat ze al veel verzoeken krijgen. Ga dan op zoek naar een andere partij.
	Wanneer er veel partijen betrokken zijn bij het project is het voor de uitvoerders niet altijd duidelijk met wat ze bij wie terecht kunnen.
	Bij samenwerking tussen verschillende instanties kan een andere visie en werkwijze voor de nodige problemen zorgen. Zorg om te beginnen voor een heldere doelstelling.